

Li & Van Wieringen
Advocaten en Belastingadviseur

Bijlage 12

Notitie 00863-12053-03
Ontwerp Rijksinpassingsplan Windpark De Drentse Monden
en Oostermoer
Beoordeling slagschaduw

Wilhelm Röntgenstraat 4
 8013 NE ZWOLLE
 Postbus 1590
 8001 BN ZWOLLE

T +31 (0)38-4221411
 F +31 (0)38-4223197
 E zwolle.ch@dpe.nl
 www.opa.nl/cauberg-huygen

K.v.K 68782552
 IBAN NL11 RABO 0112 075594

Datum	Referentie	Behandeld door
31 maart 2016	00863-12053-03	

1 Inleiding

Een drietal initiatiefnemers (Duurzame Energieproductie Exloërmond, Windpark Oostmoer Exploitatie B.V., en Raedthuys Windenergie B.V.) wil Windpark Drentse Monden en Oostermoer realiseren, met in totaal 150 MW opgesteld vermogen. Li & Van Wieringen advocaten en belastingadviseurs behartigt de belangen van een groep omwonenden.

Vanwege de terinzagelegging van het ontwerp Rijksinpassingsplan (hierna: ontwerp RiP) en aanvenwante ontwerpbesluiten is aan DPA Cauberg-Huygen B.V. verzocht om het aspect slagschaduw te beoordelen. Deze notitie doet hiervan verslag. In hoofdstuk 2 staan de uitgangspunten beschreven. In hoofdstuk 3 is een uiteenzetting gegeven van het toetsingskader inzake slagschaduw, waarna in hoofdstuk 4 de inhoudelijke beoordeling van de rapporten is gegeven. Afgesloten wordt met de conclusie in hoofdstuk 5.

2 Uitgangspunten

De ontwerpbesluiten zijn voorzien van een groot aantal stukken, waaronder diverse onderzoeken naar slagschaduw. De beoordeelde stukken inzake slagschaduw zijn ontleend aan <http://www.rvo.nl/subsidies-regelingen/windpark-de-drentse-monden-en-oostermoer-fase-1>.

3 Beoordeling toetsingskader slagschaduw

In de diverse onderzoeken van de ontwerpbesluiten is voor de beoordeling van de aanvaardbaarheid van de slagschaduw aangesloten bij artikel 3.12, eerste lid, Activiteitenregeling milieubeheer (Rarim). Navolgend wordt uiteengezet dat artikel 3.12, eerste lid, Rarim niet handhaafbaar is en daarom buiten toepassing gelaten moet worden, waardoor het ontwerpbesluit onzorgvuldig is voorbereid. Hiervoor hebben wij de volgende argumentatie.

In artikel 3.12, eerste lid, Rarim staat het volgende vermeld (onderstreping MBI):

Ten behoeve van het voorkomen of beperken van slagschaduw en lichtschittering is de windturbine voorzien van een automatische stilstandvoorziening die de windturbine afschakelt indien slagschaduw optreedt ter plaatse van gevoelige objecten voorzover de afstand tussen de windturbine en de geluidgevoelige objecten minder dan 12 maal de rotordiameter bedraagt en gemiddeld meer dan 17 dagen per jaar gedurende meer dan 20 minuten per dag slagschaduw kan optreden en voorzover zich in de door de slagschaduw getroffen uitwendige scheidingsconstructie van gevoelige gebouwen of woonwagens ramen bevinden. De afstand geldt van een punt op ashoogte van de windturbine tot de gevel van het geluidgevoelige object.

De werkingssfeer van dit artikellid is beperkt tot objecten die gelegen zijn op een afstand van minder dan 12 maal de rotordiameter. Vanuit het Rarim gezien helder en duidelijk, maar vanuit de vereiste van de waarborging van een goed woon- en leefklimaat in het kader van de ruimtelijke ordening is deze afstandsbeperking niet juist. Ook objecten buiten die afstand moeten betrokken worden in de beoordeling van de hinder vanwege slagschaduw.

Het onderdeel 'meer dan 20 minuten per dag' is voldoende duidelijk: slagschaduw korter dan 20 minuten is (blijkbaar) aanvaardbaar, slagschaduw langer dan 20 minuten is (blijkbaar) niet aanvaardbaar. Over deze schaduwduur komen we later terug.

Het onderdeel 'gemiddeld meer dan 17 dagen per jaar' is echter zeer onduidelijk. Immers, het woord 'gemiddeld' betekent in de wiskunde het volgende: *de som van een aantal getallen gedeeld door het aantal getallen*. Gelet op deze taalkundige uitleg van dit onderdeel van artikel 3.12, eerste lid Rarim, betekent dat dat het ene jaar meer dan 17 dagen (gedurende meer dan 20 minuten per dag) slagschaduw mag optreden als het andere jaar maar minder dan 17 dagen (gedurende meer dan 20 minuten per dag) slagschaduw optreedt, zolang de som van een aantal dagen gedeeld door het aantal dagen maar niet meer dan 17 bedraagt.

Deze uitleg betekent dus dat een registratie moet plaatsvinden van het aantal dagen per jaar waarop gedurende meer dan 20 minuten per dag slagschaduw optreedt. Deze registratieverplichting ontbreekt echter in het Rarim (vergelijk artikel 3.14e Rarim, waarin een registratieverplichting is opgenomen van de emissie-term L_E). Vanwege het ontbreken van die registratieverplichting kan dus nimmer het gemiddelde vastgesteld worden, waardoor artikel 3.12, eerste lid Rarim niet handhaafbaar is.

Een voorbeeld. Stel dat een omwonende een lichtmeter heeft bevestigd op een raam van zijn woning. Daarmee wordt de slagschaduw geregistreerd. Als in enig jaar meer dan meer dan 17 dagen per jaar gedurende meer dan 20 minuten per dag slagschaduw optreedt (stel 21 dagen), dan kan hij daarmee een verzoek tot handhaving indienen: artikel 3.12, eerste lid Rarim wordt overtreden. Echter, gelet op de redactie van dat artikel is een overtreding nog niet vastgesteld. Immers, het voorschrift spreekt over **gemiddeld** meer dan 17 dagen per jaar (gedurende meer dan 20 minuten per dag slagschaduw). Dus als in het voorgaande jaar sprake is geweest 13 dagen meer dan 20 minuten per dag slagschaduw, dan is **gemiddeld** slechts sprake van 17 dagen per jaar (gedurende meer dan 20 minuten per dag slagschaduw): $(21 \text{ dagen} + 13 \text{ dagen})/2 = (\text{gemiddeld}) 17 \text{ dagen}$. Daarmee wordt artikel 3.12, eerste lid Rarim NIET overtreden.

Ten tweede willen we ingaan op de duur van de slagschaduw die aanvaardbaar wordt geacht: *gemiddeld meer dan 17 dagen per jaar gedurende meer dan 20 minuten per dag slagschaduw*. Wij hebben hierop de toelichting van het Rar m erop nageslagen (Stcrt. 2007, 223, p. 55):

[...]

Uit jurisprudentie van de Raad van State is gebleken dat, afgezien van de beperkingen ten aanzien van de passeerfrequenties (niet tussen 2,5–14 Hz), ten aanzien van de hinderduur en gelet op het alara-beginsel van de Wm geen nulhinder als uitgangspunt genomen hoeft te worden (E03.95 1961, 24 oktober 1996). Zo is een hinderduur van maximaal 64 (en gemiddeld 17) dagen per jaar met een maximum van 20 minuten per dag als aanvaardbaar te beschouwen.

[...]

Voormeld citaat uit de toelichting is redactioneel gezien gelijk aan de toelichting van de voorloper van het Activiteitenbesluit milieubeheer en Activiteitenregeling milieubeheer inzake windturbines, namelijk het Besluit voorzieningen en installaties milieubeheer (Stb. 2001, 487). In artikel 5.1.4 van Bijlage 1 van voornoemd Besluit was hetzelfde voorschrift opgenomen als in artikel 3.12, eerste lid Rarim. In de toelichting van artikel 5.1.4 van Bijlage 1 van het Besluit voorzieningen en installaties milieubeheer is hierover het volgende vermeld (Stb. 2001, 487, p. 66-67):

[...]

Uit jurisprudentie van de Raad van State is gebleken dat, afgezien van de beperkingen ten aanzien van de passeerfrequenties (niet tussen 2,5 – 14 Hz), ten aanzien van de hinderduur en gelet op het alara-beginsel van de Wm geen nul-hinder als uitgangspunt genomen hoeft te worden (E03.95 1961, 24 oktober 1996). Zo is een hinderduur van maximaal 64 (en gemiddeld 17) dagen per jaar met een maximum van 20 minuten per dag als aanvaardbaar te beschouwen.

[...]

Voorafgaand aan het inwerkingtreden van het Besluit voorzieningen en installaties milieubeheer vielen windturbines onder de werkingssfeer van de Wm, zodat verder teruggaan niets oplevert. Ter ondersteuning van het Besluit voorzieningen en installaties milieubeheer heeft het toenmalige ministerie van VROM een informatieblad (R19 Regelgeving – Informatieblad – Windturbines) uitgebracht, met als *doel om ten aanzien van de milieueffecten geluid en slagschaduw van deze ook als relatief nieuw te beschouwen soorten van inrichtingen in de zin van de Wet milieubeheer, nadere toelichting te verstrekken in de vorm van dit informatieblad (p. 5).*

In paragraaf 3.2 van het Informatieblad is het navolgende beschreven ten aanzien van de normstelling duur en schaduwgevoeligheid: *Naar aanleiding van jurisprudentie bij de ABRvS (E03.95 1961, 24 oktober 1996) kan er van worden uitgegaan dat een maximaal (potentieel) optredende slagschaduwduur van 20 minuten gedurende gemiddeld 17 en maximaal 64 dagen per jaar nog acceptabel is. Het is echter op dit moment niet mogelijk om een algemene norm te stellen voor slagschaduwduureffecten. De vraag kan gesteld worden wat hindertijker is: veel dagen met een laag gemiddelde of weinig dagen met een hoog gemiddelde per dag? Lokaalspecifieke omstandigheden hebben een grote invloed op dit verstorings-aspect zodat per geval dit*

beoordeeld zal moeten worden. Het besluit V&I geeft daarvoor wat criteria in de vorm van voorschriften en Nadere Eis-mogelijkheden.

In het voormelde citaat vallen de volgende onderdelen op:

- i. Slagschaduwduur van 20 minuten gedurende gemiddeld 17 en maximaal 64 dagen per jaar wordt nog acceptabel geacht, met een verwijzing (wederom) naar ABRvS E03.95 1961, 24 oktober 1996.
- ii. Op dit moment (december 2001) is het niet mogelijk om een algemene norm te stellen voor slagschaduwduureffecten.
- iii. Lokaalspecifieke omstandigheden hebben een grote invloed op dit verstorings-aspect zodat per geval dit (de mate van aanvaardbaarheid, MBI) beoordeeld zal moeten worden

Ad i.

Omtrent de slagschaduwduur van 20 minuten gedurende gemiddeld 17 en maximaal 64 dagen per jaar wordt telkens verwezen naar ABRvS E03.95 1961, 24 oktober 1996. Wij hebben laatstgenoemde uitspraak opgevraagd bij de Afdeling. In de tekst van die uitspraak wordt met geen woord gerept over de slagschaduwduur van 20 minuten gedurende gemiddeld 17 en maximaal 64 dagen per jaar! In de uitspraak wordt op pagina 7 geoordeeld dat de begrippen 'langdurig' en 'hinderlijke' niet gedefinieerd zijn, waardoor het voorschrift omtrent slagschaduw vernietigd wordt. Aan deze overweging ligt mede ten grondslag dat – blijkens de uitspraak – voorafgaand aan het bestreden besluit onderzoek is gedaan naar de aard, de duur en de omvang van de slagschaduw. Uit dat onderzoek is gebleken dat *slechts enkele uren per jaar sprake kan zijn van (slag-)schaduw, die als hinderlijk worden ervaren*. De (toenmalige) StAB heeft die onderzoeksresultaten bevestigd. De Afdeling overweegt vervolgens voor *onaanvaardbare schaduwhinder..niet hoeft te worden gevreesd*.

De Afdeling komt dus op grond van de onderzoeksresultaten, die ten grondslag hebben gelegen aan dat besluit, tot het voormelde oordeel. Maar wat nu in die onderzoeksresultaten hebben gestaan is niet bekend. Niet, althans onvoldoende, duidelijk is dus of in die onderzoeksresultaten ook daadwerkelijk een slagschaduwduur van 20 minuten gedurende gemiddeld 17 en maximaal 64 dagen per jaar nog acceptabel is geacht. Het is dus, op zijn zachtst gezegd, vreemd dat in artikel 3.12, eerste lid, Rarim ook de grenswaarde van gemiddeld meer dan 17 dagen per jaar gedurende meer dan 20 minuten per dag slagschaduw is gehanteerd!

Ad ii.

Ten tijde van het inwerking treden van het Besluit voorzieningen en installaties milieubeheer (december 2001) was er dus geen algemene norm voor slagschaduwduureffecten. Zover mij bekend is er sindsdien geen wetenschappelijk onderzoek verricht naar een algemene of bijzondere norm voor slagschaduwduureffecten, anders dan het onderzoek van RIVM Windturbines: invloed op de beleving en gezondheid van omwonenden GGD Informatieblad medische milieukunde Update 2013 RIVM Rapport 200000001/2013, als bijlage bij *Kamerstukken II 2013/14, 33 612, nr. 22*. In laatstgenoemd onderzoek wordt slechts verwezen naar de regels uit het Rarim. Wij concluderen daarom dat tot heden nimmer wetenschappelijk onderzoek is uitgevoerd naar een algemene of bijzondere norm voor slagschaduwduureffecten.

Ad iii.

In het licht van voormelde uiteenzetting wordt onderdeel iii nog belangrijker: lokaalspecifieke omstandigheden hebben een grote invloed op dit verstorings-aspect zodat per geval dit (de mate van aanvaardbaarheid, MBI) beoordeeld zal moeten worden. Die beoordeling heeft niet plaatsgevonden.

Ten aanzien van slagschaduw vanwege windturbines in het algemeen en de windturbines in het bestreden ontwerpbesluit in het bijzonder moet daarom de conclusie worden getrokken dat met het naleven van artikel 3.12, eerste lid Rarim niet zondermeer kan worden gesteld dat een aanvaardbaar woon- en leefklimaat kan worden gewaarborgd. Er is immers niet bekend of een slagschaduwduur van 20 minuten gedurende gemiddeld 17 dagen per jaar nog acceptabel is.

Tenslotte kan van de appellanten redelijkerwijs niet worden verwacht dat zij een tegenonderzoek overleggen waaruit een te stellen norm voor slagschaduwdeffecten blijkt. Voormelde uiteenzetting bevat voldoende argumenten dat de wijze van beoordeling van aanvaardbaarheid onvoldoende is.

4 Inhoudelijke opmerkingen rapporten slagschaduw

Aan de afzonderlijke ontwerpbesluiten hebben diverse rapporten ten grondslag gelegen ter bepaling van de duur van de slagschaduw. Volgend zijn de inhoudelijke opmerkingen gegeven op die rapporten. Indien een opmerking geldt voor één specifiek rapport, dan is dat als zodanig aangegeven.

4.1 Beoordeling optredende slagschaduw

In de rapporten is het toetsingskader voor slagschaduw vanwege windturbines beschreven. Volgens de toelichting van het ontwerp RiP is aangesloten bij de normstelling zoals beschreven in de Activiteitenregeling milieubeheer: ter plaatse van gevoelige gebouwen op minder dan 12 maal de rotordiameter bedraagt de slagschaduw gemiddeld niet meer dan 17 dagen per jaar gedurende meer dan 20 minuten per dag slagschaduw kan optreden.

Volgens artikel 1.1 Activiteitenbesluit milieubeheer wordt onder een gevoelig gebouw het volgende verstaan: woningen en gebouwen die op grond van artikel 1 van de Wet geluidhinder worden aangemerkt als andere geluidsgevoelige gebouwen, met uitzondering van die gebouwen behorende bij de betreffende inrichting.

Met voormelde werkwijze is echter niet komen vast te staan of het ontwerp RiP voldoet aan de waarborging van een goed woon- en leefklimaat. Immers, in zowel het ontwerp RiP als het MER ontbreken inzichten in de optredende slagschaduw ter plaatse van gebouwen en andere (akkerbouw)gronden, waar gedurende een langere periode van de dag en/of jaar mensen kunnen verblijven. Analooq aan het aspect geluidhinder moeten volgens vaste jurisprudentie van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (hierna: ABRvS) ook dergelijke objecten en gronden beschermd worden tegen slagschaduw.¹ Er wordt wel ergens gemeld dat er enkele meetpunten t.p.v. akkerbouwgronden zijn gelegd, maar dit blijkt niet uit het MER. In zoverre schiet de bepaling van de slagschaduw tekort.

Nu dergelijke objecten en gronden niet betrokken zijn in de verschillende onderzoeken aangaande slagschaduw is niet vast komen te staan of er sprake is van een goede ruimtelijke ordening. Het ontwerpbesluit RiP is derhalve niet zorgvuldig voorbereid.

¹ ABRvS 10 juli 2013, ECLI:NL:RVS:2013:212; ABRvS 15 januari 2003, ECLI:NL:RVS:2003:AF2891, JM 2003/64 m.nt. Wiggers, ABRvS 2 september 2009, ECLI:NL:RVS:2009:BJ6658, MenR 2009/67 m.nt. ABRvS 8 augustus 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BX3922, JM 2012/129 m.nl |

4.2 Begrenzing zonnestand

In de onderzoeken zijn bepaalde uitgangspunten gehanteerd. Eén van die uitgangspunten betreft de aanname dat de eventuele schaduw van turbines lager dan 5° als niet hinderlijk wordt beschouwd. Deze aanname wordt slechts onderbouwd met de niet gemotiveerde stelling dat het licht vrij diffuus is en dat de windturbine vaak aan het zicht onttrokken is door gebouwen en begroeiing. Niet, althans onvoldoende, is onderbouwd in hoeverre die algemene stelling ook van toepassing is onderhavige situatie. Er is immers sprake van een open landschap.²

Bij een windmolen met een tiphoogte van 210,5 meter (ashoogte 145 meter en rotordiameter 131 meter) is bij een zonshoogte van 5° de horizontale afstand waarbuiten de slagschaduw als niet-hinderlijk wordt beoordeeld 2406,0 meter. De waarde van 5° wordt niet nader onderbouwd. In Nederland is geen richtlijn of handreiking voor slagschaduwberekeningen beschikbaar.

In Duitsland is daarentegen wel een richtlijn beschikbaar, namelijk: Hinweise zur Ermittlung und Beurteilung der optischen Immissionen von Windenergieanlagen, Länderausschuss für Immissionsschutz, gedateerd 13 maart 2002.³ Opvallend in de Duitse richtlijn is het feit dat daar de zonshoogte begrensd wordt door 3° in plaats van 5°. Dezelfde Duitse richtlijn wordt ook gehanteerd in milieueffectstudies in België.⁴ Voorts beschrijft de Handleiding van het softwareprogramma WindPro de standaard instelling van de hoek van de zon boven de horizon als volgt:⁵ [...] and the default minimum angle is 3 degrees above the horizon.

Bij een windmolen met een tiphoogte van 210,5 meter (ashoogte 145 meter en rotordiameter 131 meter) is bij een zonshoogte van 3° de horizontale afstand waarbuiten de slagschaduw als niet-hinderlijk wordt beoordeeld 4016,6 meter.

Gelet op het verschil in horizontale afstand waarbuiten de slagschaduw als niet-hinderlijk wordt beoordeeld bij een zonshoogte van 3° in plaats van 5° achten wij een de zonshoogte van 3° een beter uitgangspunt ter bepaling van de omvang van de slagschaduw. Nu in de onderzoeken ten onrechte met een zonshoogte van 5° is gerekend, is de omvang van de slagschaduw niet op een juiste wijze tot stand gekomen.

4.3 Gehanteerde grenswaarde van de duur van de slagschaduw

In de uitgangspunten van de onderzoeken is voorts de volgende (vermeende) worst case benadering beschreven: "Voor het onderzoek en de beoordeling is deze norm uit de Rarim van gemiddeld 17 dagen per jaar meer dan 20 minuten slagschaduw voor de berekening vertaald naar 6 uur slagschaduw per jaar (17 x 21 = 357 minuten = afgerond 6 uur)."

De gedachte is dat als er maximaal zes uur per jaar slagschaduwhinder optreedt er nooit meer dan 17 dagen per jaar meer dan 20 minuten per dag slagschaduw optreedt. Er kan (theoretisch) echter al bij een lager aantal uren een overtreding van artikel 3.12 van de activiteitenregeling plaats vinden. De grens waarbij er een overschrijding kan plaatsvinden is: 17 x 20 minuten = 340 minuten = 5:40 uur.

Nu in de onderzoeken ten onrechte is uitgegaan van een grenswaarde van 6 uur per jaar, is de hinder vanwege de slagschaduw niet op een juiste wijze uitgevoerd. Dit blijkt met name uit het MER, tabel 7.3 en

² Zie ondermeer pagina 40 toelichting ontwerp RiP.

³

http://www.gewerbeaufsicht.niedersachsen.de/download/29991/Hinweise_zur_Ermittlung_und_Beurteilung_der_optischen_Immissionen_von_Windanlagen.pdf

⁴ Rapport 'Project-MER Gingelom-Landen extensie', referentie IEM820339-015-100R001D01 gedateerd 10 december 2015 van Royal Haskoning DHV, p. 88.

⁵ WindPRO 2.7 User Guide, 3. Edition, Oct. 2010, p. 312.

tabel 7.5. In de tabellen is ten onrechte niet aangegeven dat bij meer dan 5:40 uur sprake is van een overschrijding van de gehanteerde grenswaarde.

4.4 Omvang schaduwgebied

In het rapport Onderzoek Akoestiek en Slagschaduw met kenmerk 715012 V11, d.d. 8 september 2015 van Pondera Consult wordt ten aanzien van het schaduwgebied de volgende veronderstelling gedaan: "Aan de noordzijde wordt het schaduwgebied begrenst, omdat de zon in het zuiden altijd hoog staat."

In de winter is de maximale zonshoogte in het zuiden 14,5°. De veronderstelling dat de zon in het zuiden altijd hoog staat is daarom niet juist. Bij een windmolen met een tiphoogte van 210,5 meter (ashoogte 145 meter en rotordiameter 131 meter) is bij een zonshoogte van 14,5° de horizontale lengte van de slagschaduw 814 meter.

4.5 Potentiële versus verwachte hinderduur

In de onderzoeken zijn op basis van de volgende uitgangspunten de dagen en tijden berekend waarop slagschaduw kan optreden, aangeduid als de potentiële hinderduur:

- Turbineafmetingen.
- De gang van de zon.
- Minimale zonshoogte van 5°.

Er is gerekend met een astronomisch rekenmodel waarbij rekening is gehouden met de betreffende locatie. De verwachte hinderduur is vervolgens berekend door toepassing van correcties, waarbij rekening wordt gehouden met het aantal verwachte zonschijnuren, de verwachte oriëntaties van het rotorvlak en de bedrijfstijd van de windmolens. Hiervoor is volgens het rapport gebruik gemaakt van meerjarige data van nabijgelegen meteorologische stations (zie volgende paragraaf).

In de onderzoeken zijn vervolgens alleen de verwachte hinderduur gerapporteerd en niet de potentiële hinderduur. Op basis van de verwachte hinderduur is vastgesteld bij welke woningen niet wordt voldaan aan de norm uit artikel 3.12, lid 1, van de Activiteitenregeling. De verwachte hinderduur is bepaald door de potentiële hinderduur te corrigeren voor het aantal verwachte zonschijnuren, de verwachte oriëntaties van het rotorvlak en de bedrijfstijd van de windmolens. Met name het aantal verwachte zonschijnuren is onzeker. Immers, wetenschappelijk onderzoek blijkt dat het klimaat in Nederland zal gaan veranderen, waardoor het aantal uren dat de zon schijnt zal gaan toenemen. Nu ten onrechte hiermee geen rekening is gehouden is de verwachte hinderduur te laag berekend.⁶

In de toelichting van het ontwerp RiP wordt gesteld: "Bij woningen buiten de 5 urencontour wordt zeker aan de norm voor de maximale hinderduur voldaan." De correcties die zijn toegepast om de verwachte hinderduur te bepalen zijn een voorspelling op basis van de geschiedenis. In het weer treden echter grote dagelijkse verschillen op en ook variëren de jaargemiddelde gegevens nog behoorlijk (pagina 25 rapport 715012 V11). Het is op basis van de beschikbare data niet te zeggen of ter plaatse van gevoelige objecten waar naar verwachting gemiddeld minder dan 17 dagen per jaar gedurende 20 minuten per dag slagschaduw optreedt aan de norm uit artikel 3.12, lid 1, van de Activiteitenregeling zal worden voldaan. Het onderzoek schiet daarom hierin tekort.

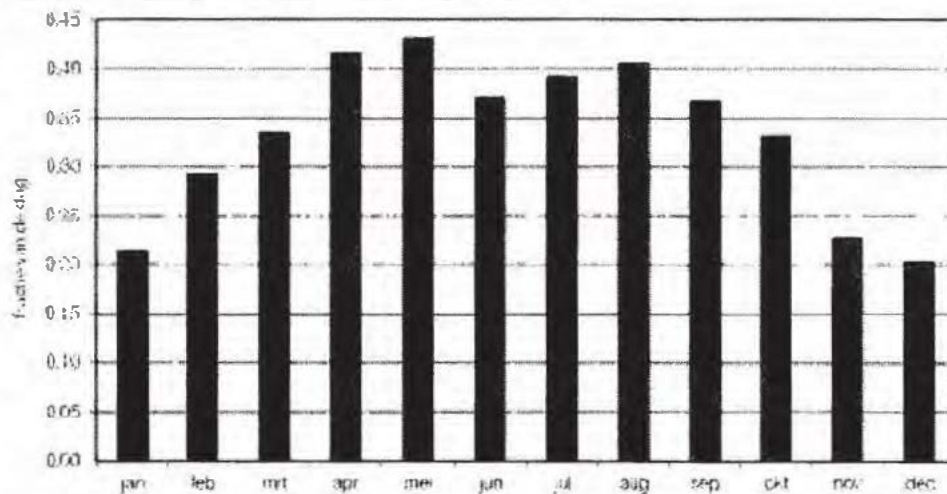
⁶ <http://projects.knmi.nl/klimaat/klimaatverandering/deel11.html#wolken>
 Ontwerp Rijksinpassingsplan Windpark De Drentse Monden en Oostermoer
 Beoordeling slagschaduw

4.6 Correctiefactoren

Ten aanzien van de zonneshijn is het volgende uitgangspunt gehanteerd: "Schaduw is er alleen als de zon schijnt". De correctie is gebaseerd op het percentage van de daglengte dat de zon gemiddeld schijnt in dit gebied en per maand.

"De percentages worden ontleend aan meerjarige data van nabijgelegen KNMI meteostations" (zie grafiek).

Figuur 3.1 Fractie zonneshijn Drentse Monden - Oostermoer.

De bron van de gegevens ontbreekt, waardoor de oorsprong van de gegevens niet kan worden achterhaald. Als gevolg hiervan zijn de gegevens niet controleerbaar.

Ten aanzien van de oriëntatie is het uitgangspunt gehanteerd dat het rotorvlak niet altijd haaks staat op de schaduwrichting. "Deze correctie is gebaseerd op de distributie van de voorkomende windrichtingen. De percentages worden ontleend aan meerjarige data van meteostations waarbij alleen de windsnelheden boven 2 m/s (op 10 meter hoogte, overeenkomend met circa 3 m/s ashoogte) zijn betrokken. Afhankelijk van de richting waar de windturbine staat ten opzichte van de woning ligt deze correctie tussen circa 55% en 75%".

Figuur 3.2 Distributie windrichtingen bij windsnelheid > 2 m/s

De bron van de gegevens ontbreekt, waardoor de oorsprong van de gegevens niet kan worden achterhaald. Als gevolg hiervan zijn de gegevens niet controleerbaar.

Ten aanzien van de gehanteerde bedrijfstijd is het volgende uitgangspunt gehanteerd: "Slagschaduwinder treedt alleen op als de rotor draait. De correctie is gebaseerd op de distributie van de voorkomende windsnelheden. De windturbine gaat pas draaien vanaf een windsnelheid van circa 3 m/s op ashoogte. Windturbines zijn veelal 80% tot 95% van de tijd in bedrijf."

Het is niet bekend hoe deze correctie in de berekening is verwerkt. Bij de oriëntatie heeft al een correctie plaatsgevonden, doordat windsnelheden lager is dan 2 m/s buiten beschouwing worden gelaten. Gelet hierop is de correctie ten aanzien van de bedrijfstijd ten onrechte tweemaal uitgevoerd.

4.7 Verband windrichting en percentage zonneshijn

Er bestaat een verband tussen de optredende windrichting en het percentage van de daglengte dat de zon gemiddeld schijnt. Met andere woorden, het gemiddelde aantal zonneshijnduren zal bij de ene windrichting groter zijn dan bij de andere windrichting. Hiermee wordt in de berekening ten onrechte geen rekening mee gehouden. Gelet hierop is het aantal uren slagschaduw te laag berekend.

4.8 Stilstandvoorziening

In paragraaf 6.3.2. van de toelichting van het ontwerp RiP is beschreven dat de windturbines van alle varianten voorzien dienen te worden van een stilstandsregeling. Met dergelijke stilstandsregelingen kan bij de woningen van derden aan de norm van maximaal gemiddeld 17 dagen per jaar gedurende meer dan 20 minuten per dag worden voldaan. Volgens de toelichting worden bij een stilstandvoorziening blokken van dagen en tijden geprogrammeerd waarbinnen de rotor wordt gestopt.

Niet, althans onvoldoende, onderbouwd is hoe de tijdstippen en het bruto aantal uren stilstand van de windturbines per jaar tot stand komen. Immers, de resultaten van de onderzoeken geven slechts inzicht in het totaal aantal uren per jaar dat naar verwachting slagschaduw optreedt. Deze resultaten kunnen daarmee niet dienen als invoergegevens voor de stilstandkalenders. Hiervoor is meer en gedetailleerde informatie

benodigd, welke niet zijn opgenomen in het MER, ontwerp RiP alsmede de aanvragen omgevingsvergunning. Gelet hierop kan vooraf niet gecontroleerd worden of de stilstandvoorziening voldoende effectief is ter voorkoming danwel beperking van hinder vanwege slagschaduw.

Zonder stilstandvoorziening is ter plaatse van gevoelige objecten, gebouwen en andere (akkerbouw)gronden, waar gedurende een langere periode van de dag en/of jaar mensen kunnen verblijven geen sprake van een aanvaardbaar woon- en leefklimaat.

Met een stilstandvoorziening wordt de duur van de slagschaduw beperkt, maar dit leidt waarschijnlijk tot een ontoelaatbare beperking van de bedrijfsduur, hetgeen een realistische bedreiging vormt voor de economische exploitatie van de windturbines.

4.9 Overige opmerkingen

4.9.1 Resultaten

In bijlage 3 van het MER zijn berekeningen uitgevoerd voor het Voorkeursalternatief. Echter de het MER ontbreekt de effectbeoordeling van het Voorkeursalternatief. In zoverre schiet het MER hierin tekort.

4.9.2 Referentiesituatie

Omdat het aantal individuele woningen in het gebied te hoog is voor een analyse per huisadres, zijn 40 maatgevende toetspunten gekozen die maatgevende slagschaduwbelasting ondervinden. Met behulp van deze 40 toetspunten kan de slagschaduwhinder per toetspunt in beeld worden gebracht. Voor de schaduwcontouren is met een GIS pakket bepaald hoeveel woningen van derden zich binnen deze contour bevinden.

Vervolgens wordt gesteld: "De kaart is dus nadrukkelijk niet geschikt voor het toetsen aan normen, maar kan worden gebruikt voor een visuele beoordeling van de schaduwduur op de omgeving. (p. 26 rapport 715012 V11).... " De conclusies die aan de schaduwcontouren worden ontleend zijn dus discutabel.

Er wordt getracht dit als volgt op te lossen: "Om hinder te voorkomen treedt een stilstandvoorziening in werking bij de woningen binnen de rode 5-uur contour. Bij woningen buiten de rode 5 uur-contour wordt zeker aan de norm voor de maximale hinderduur voldaan. Er liggen circa 1.097 woningen binnen de 5 uur-contour en er liggen circa 3.937 woningen binnen de 0 tot 5 uur-contour."

Kader: "De 5 uren-contour wordt gebruikt in plaats van de 6-uren-contour om met zekerheid te kunnen zeggen dat woningen nog net iets buiten deze contour niet meer dan 6 uur slagschaduw verkrijgen. Doordat de berekeningen op een puntenraster zijn gebaseerd die vertaald is in een contour kan het voorkomen dat een woning op de 6 uren-contour boven de 6 uur slagschaduw ondervindt."

De beschreven werkwijze is derhalve ondoorzichtig en daarmee niet herleidbaar.

4.9.3 Obstakels

In de onderzoeken is ten aanzien van de obstakels het volgende beschreven: "Bij de beoordeling van slagschaduw is rekening gehouden met globale obstakels in de omgeving die zich kunnen bevinden tussen de windturbines en de toetsobjecten." Niet, althans onvoldoende, duidelijk is hoe en waar de obstakels betrokken zijn in de berekening. Uit de invoergegevens van de berekeningen blijkt niet dat objecten bij berekeningen zijn betrokken.

5 Conclusie

In opdracht van Li & Van Wieringen advocaten en belastingadviseurs heeft DPA Cauberg-Huygen B.V. de onderzoeken inzake slagschaduw beoordeeld. Uit de beoordeling is gebleken dat de diverse onderzoeken niet op een zorgvuldige wijze zijn uitgevoerd. Ook is gebleken dat de gehanteerde grenswaarde uit artikel 3.12, eerste lid, Activiteitenregeling milieubeheer niet handhaafbaar is en derhalve buiten toepassing gelaten moet worden.

DPA Cauberg-Huygen B.V.

Li & Van Wieringen
Advocaten en Belastingadviseur

Bijlage 13

notitie

Vertrouwelijk

aan : Li & van Wieringen Advocaten

van : NRG Risk Management Consultancy

datum : 13-4-2016

referentie : 23238/23238/ 16.137318 C&S/LPD/RJ final v2

onderwerp : Nadere beschouwing externe veiligheid en risico's Windpark Drentse Monden

Inleiding

Li & van Wieringen Advocaten (hierna te noemen 'opdrachtgever') bedient de omwonenden van het onderdeel Drentse Monden van het Windpark Drentse Monden en Oostermoer. Windpark Drentse Monden en Oostermoer betreft een grootschalig windpark (WP) van 50 windturbines (WTG) met een tiphoogte van meer dan 200 meter, verspreid over het landschap in meerdere rijen achter elkaar.

De opdrachtgever heeft NRG gevraagd ondersteunende werkzaamheden uit te voeren op gebied van analyse van externe veiligheid (EV) en algemene risicobeschouwing voor dit windpark. De aanleiding voor deze ondersteunende werkzaamheden is het voorgelegde voorontwerp-inpassingsplan voor Windpark Drentse Monden.

Vraagstelling

De vraagstelling van de opdrachtgever is als volgt geformuleerd:

1. Is de externe veiligheidsanalyse, zoals die is uitgewerkt in het milieueffectrapport (MER) en bijlage 12 van het MER [1], correct en volledig?
2. Welke uitwerking heeft een analyse van de externe veiligheid van het Windpark Drentse Monden en Oostermoer, wanneer deze is opgesteld volgens het kader van het Handboek Risicozonering Windturbines ([2], HRW)?

Voorliggende notitie behandelt deze vraagstelling.

Auteur:

Beoordeeld:

Goedgekeurd:

1 Resultaten

1.1 Correctheid en volledigheid

Het is in het MER EV rapport [1]) onduidelijk, of de volgende punten een juiste beschouwing van de externe veiligheid geven. Onderstaand worden deze punten verder uitgewerkt. Deze punten komen ook nader terug in item 2: HRW-discussie.

Worp- en effectafstanden

NRG heeft een ballistische berekening van de worpafstanden bij nominaal - en overtoerental uitgevoerd. De maximale afstanden (nominaal/overtoeren) zijn voor Alternatief A: 148/380m en voor Alternatief B: 149/370m. Deze waarden verschillen duidelijk van de afstanden die in het MER genoemd zijn (Alt. A: 136/336m en Alt. B: 138/331m). Een lagere berekende afstand heeft het volgende effect, en dient ons inziens nader geanalyseerd te worden:

- Leidt tot een kleiner invloedsgebied;
- Laat mogelijk relevante objecten onterecht buiten beschouwing;
- Weerspiegelt de risico's niet correct en niet volledig.

Faalscenario's en faalkansen biovergister

Voor de biovergister te [1] en de NAM-gaswinningslocatie Gasselternijveensedreef [1], wordt uitgegaan van falen van de opslagtank indien het zwaartepunt van het blad van de WTG op de tank valt. Dit is een optimistische aanname, die niet nader is onderbouwd en daarmee niet acceptabel als uitgangspunt voor de analyse.

Voor bovengrondse objecten dient de invloed van het gehele blad beschouwd te worden. Een te hoog ingeschatte autonome faalkans van een vergister leidt tot een te hoge toelaatbare additionele faalkans ten gevolge van een WTG. Een te optimistische aanname leidt tot een te laag ingeschat EV-risico.

De faalkansen die zijn gehanteerd voor de vergister zijn zonder bronvermelding en daarmee niet te achterhalen of te verifiëren. Voor een correcte risicobeschouwing ontbreken de volgende noodzakelijke analyses:

- Kwalitatief: Bepalen faalmechanismes vergister door een WTG; m.a.w. hoe kan een vergister/opslagtank falen wanneer het getroffen wordt door een onderdeel van een WTG;
- Kwantitatief: Bepalen faalkansen WTG voor vergister als gevolg van treffen door een onderdeel van een WTG;
- Bepalen van de correcte autonome faalkans van de vergister, en de toegevoegde faalkans door WTG's;
- Invloed van het falen van de vergister op de EV.

Invloed van de schuifruimte van WTG op de EV analyse

De schuifruimte van 15 meter waarbinnen de WTG zijn geprojecteerd, maken indien de WTG verschoven worden, een nieuwe EV analyse noodzakelijk, omdat de bijdrages aan de faalkansen en risico's ter plaatse hierdoor wijzigen.

Faalscenario's en faalkansen gaswinlocaties

Een aantal door de opdrachtgever nader genoemde, in het plangebied aanwezige, risicovolle objecten is mogelijk niet of niet correct opgenomen in de bijlage 12 van het MER [3]. Dit betreft een aantal afgedekte gasboorputten ('nat gas'). Indien deze gaswinlocaties binnen de invloedssfeer liggen, zijn er nadere berekeningen nodig om de risico's te bepalen. Deze invloedssfeer is begrensd door de maximale werpafstand bij overtoeren (indicatie: ca. 330-380m).

Het is noodzakelijk om het faalgedrag van de gaswinlocaties door faalscenario's van een WTG correct te bepalen. Een te hoog ingeschatte autonome faalkans van een opslagtank leidt tot een te hoge toelaatbare additionele faalkans ten gevolge van een WTG. Een te optimistische aanname leidt tot een te laag ingeschat EV-risico.

Voor een correcte risicobeschouwing, zoals van de NAM-gaswinningslocatie Gasselternijveensedreef, ontbreken de volgende noodzakelijke analyses:

- Kwalitatief: Bepalen faalmechanismes gaswinlocatie door een WTG; m.a.w. hoe kan een gaswinlocatie falen door een falende WTG;
- Kwantitatief: Bepalen faalkansen WTG voor gaswinlocatie als gevolg van treffen door een onderdeel van een WTG;
- Bepalen van de correcte autonome faalkans van de gaswinlocatie en de toegevoegde faalkans door WTG's;
- Invloed van het falen van de gaswinlocatie op de EV.

1.2 HRW-discussie

Het HRW is het gereedschap, dat algemeen gebruikt wordt bij de bepaling en beoordeling van de risico's van WTG op het gebied van externe veiligheid. In de praktijk blijkt dat bij de uitvoer van risicozoneringen zoals beschreven in het HRW op diverse punten onduidelijkheid bestaat over de toe te passen methodiek. Dit signaal komt van advies- en ingenieursbureaus, Bevoegd Gezag, omwonenden en andere belangengroepen.

Er is i.v.m. de complexiteit van nieuwe voorgestelde methodieken in het HRW veel benodigde additionele informatie nodig. Deze dient correct, volledig beschikbaar te zijn, en juist gehanteerd te worden in EV-analyses. Het HRW is op een aantal belangrijke punten multi-interpretabel. Juist dat laatste is een oorzaak waardoor fouten optreden. Wat mist in de huidige situatie (toepassing van het HRW) is een eenduidig en helder/duidelijk interpreteerbare methodiek, met heldere rekenparameters en goed toegelichte rekenmethodieken.

Op onderstaande punten bestaat onduidelijkheid over de methodiek in het HRW in relatie tot de toepassing ervan in het MER.

Invoerwaardes windturbines

Voor het verkrijgen van de juiste invloedssfeer van een WTG dient de maximale worpafstand te worden berekend. Deze is afhankelijk van de correcte invoerparameters van de windturbine en het correct modelleren of berekenen van de worpafstand van een afgebroken blad.

Het hanteren van de invoerparameters (bladlengte en ligging van het zwaartepunt, en te hanteren toerental) brengt verwarring met zich mee. Dit dient nader te worden geanalyseerd:

- Het nominaal toerental is volgens het HRW [2] dat toerental, waarbij het maximale nominaal vermogen wordt geleverd (rpm max). Een WTG kan tijdens afregelen echter kortstondig een hoger toerental hebben. Het risico en de trefkans bij dit toerental worden niet beschouwd. In de praktijk wordt vaak gebruik gemaakt van het 'gemiddelde' nominale toerental, waardoor de worpafstanden minder ver zijn;
- De overtoeren situatie dient berekend te worden door toepassing van 2x maximaal nominaal toerental (rpm max), tenzij de leverancier een alternatief toerental opgeeft waarbij bladbreuk optreedt (sterktebreuk). In de praktijk blijkt dat de door de leverancier van de windturbines op verschillende manieren worden gebruikt bij de berekeningen van de worpafstanden;
- De ligging van het zwaartepunt van het blad wordt niet consistent berekend. Voor de bepaling van deze parameter dient de zwaartepuntsafstand (gemeten vanaf de bladflens) van het blad vermeerderd te worden met de straal van de rotornaaf. Deze parameter heeft veel invloed op de werpafstand en invloedssfeer het scenario bladworp.

Convolutie

Convolutie is niet impliciet beschreven in het HRW. Convolutie speelt een belangrijke rol bij de trefkansbeschouwing van bovengrondse objecten (bijv. de biovergister en de NAM-gaswinningslocatie Gasselternijveensedreef). Convolutie houdt rekening met de bladgrootte bij de berekening van de trefkans van een bovengronds object. In het voorliggende MER is dit niet beschouwd. Dit levert een onjuiste inschatting (te optimistisch, te laag) van de trefkansen van bovengrondse objecten op.

Bij de beschouwing van werpafstanden/effectafstanden van een bladworpscenario wordt in eerste instantie van een puntvormig geworpen zwaartepunt uitgegaan. Een blad heeft in realiteit dimensies (breedte en lengte), die niet slechts tot een punt zijn terug te voeren:

- Een blad van een WTG is het meest solide bij de aanhechting tussen blad en naaf, en wordt lichter naar de bladtip toe. Het zwaartepunt is op $1/3^e$ van de bladlengte van een WTG-blad aangenomen (een gangbare aanname, al stelt het HRW 35% voor);
- De breedte van een blad varieert van minder dan een meter (bij de tip) tot enkele meters (4-5 meter) bij het breedste deel; Deze breedte dient voor bovengrondse objecten sowieso te worden meegenomen in een faalkansanalyse;
- Indien een bovengronds object zou falen bij treffen door het zwaartepunt (op $1/3^e$ bladlengte), dan faalt het object ook indien het door de bladwortel getroffen wordt. De minimale bladlengte die bij de werpafstand opgeteld dient te worden is daarmee $1/3^e$ van de bladlengte;
- Bij een conservatieve aanname, dat een bovengronds object faalt bij ieder treffen door een blad, onafhankelijk ervan welk deel van het blad, dient $2/3^e$ van de bladlengte bij de werpafstand te worden opgeteld.

Het niet beschouwen van convolutie, zoals hier is gebeurd bij de biovergister en de NAM-gaswinningslocatie Gasselternijveensedreef, leidt tot een onjuiste en onderschatting van de EV risico's. Dit dient opnieuw geanalyseerd te worden. Dit geldt voor alle bovengrondse objecten, die door een windturbineblad kunnen worden getroffen.

Cliff-edge effecten bij ondergrondse buisleidingen

Wanneer de ondergrondse buisleidingen binnen het invloedsgebied liggen van bladworp bij nominaal toerental is wel of niet bezwijken hiervan afhankelijk van de diepteligging van de buisleiding. Daar waar de windturbine-bladen de grond raken, is voldoende gronddekking nodig om bezwijken van de buisleiding te voorkomen. De beschreven methodiek in het HRW vertoont een 'cliff-edge' effect rondom het punt waar de diepteligging gelijk is aan de kritische afstand.

Kritische afstand: Voor de trefkansbepaling van de ondergrondse buisleidingen dient eerst de kritische afstand bepaald te worden. De kritische afstand is de maximale afstand tussen een neerkomend turbineblad ten opzichte van de leiding waarbij de leiding nog faalt. Bij de bepaling van de kritische afstand wordt gebruik gemaakt van het shockwave-model ([2]. HRW).

Daar waar de gronddekking voldoende is (kritische afstand < gronddekking), is er geen toegevoegde bezwijkkans, daar waar dit niet het geval is, is de (relatieve) bijdrage direct zeer groot.

Conclusies

- 1) Er bestaat gegronde twijfel over de correctheid en daarmee de volledigheid van de gepresenteerde risico's in het MER. Dit dient nader onderzocht te worden.
- 2) In de huidige situatie (toepassing van het HRW) mist een eenduidig en helder/duidelijk interpreteerbare methodologie, met heldere rekenparameters en goed toegelichte rekenmethodieken. De uitkomst van een EV-analyse en een realistische weergave van de daadwerkelijke risico's is hiermee sterk afhankelijk van de uitvoerende partij van een analyse. Bij de interpretatie van de EV-analyse dienen deze tekortkomingen van het HRW in acht te worden genomen.

Daarnaast is de reikwijdte van EV vaak breder dan in het HRW wordt behandeld, denk hierbij aan mogelijke effecten op luchtvaart (ballonvaart, helikoptervluchten), wegverkeer (afleiding).

Bibliography

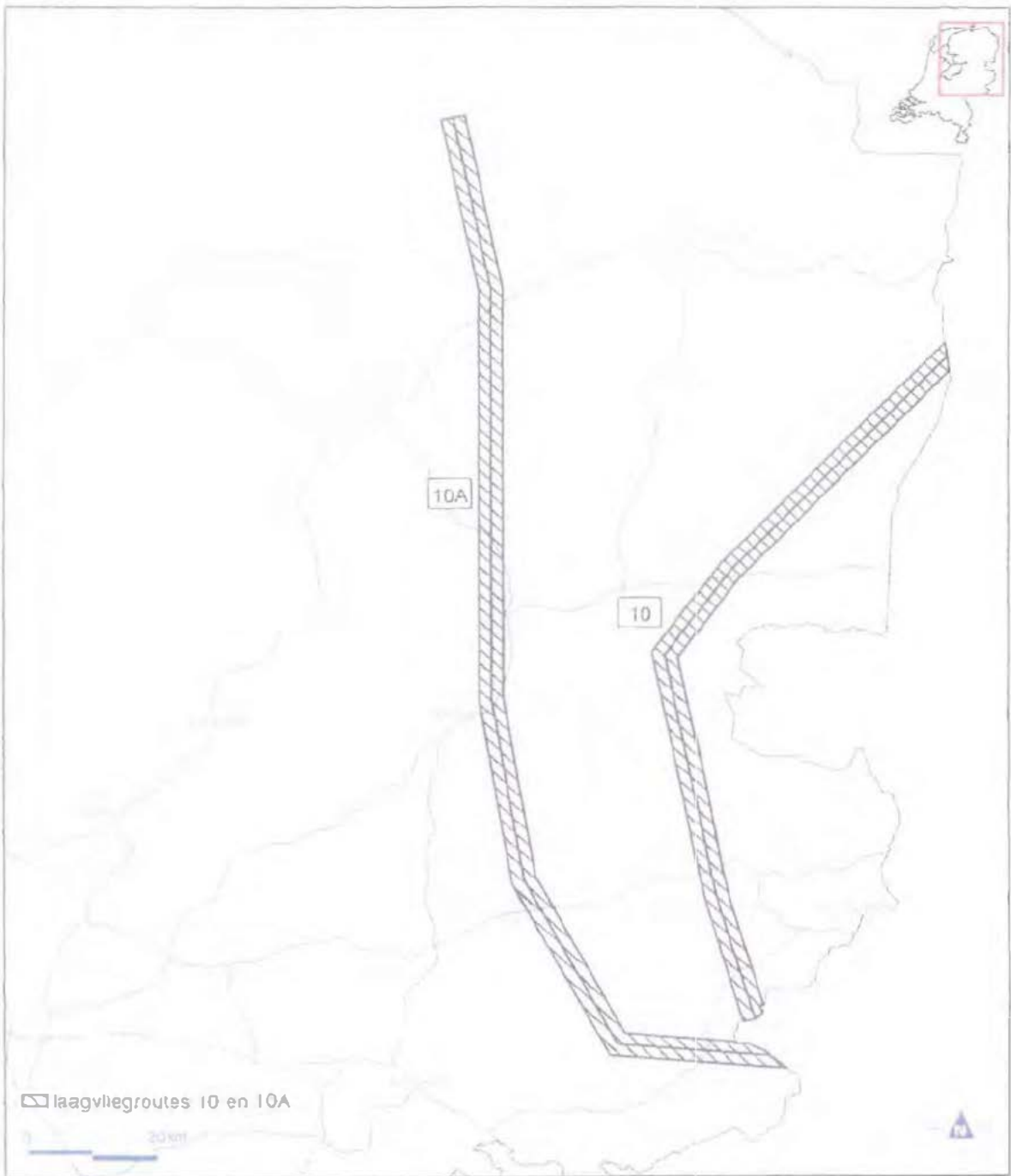
- [1] ; Pondera Consult, „Analyse externe Veiligheid Windpark DDM/OM,” 2015.
- [2] Rijksdienst Voor Ondernemend Nederland, Handboek Risicozonering Windturbines, september 2014.
- [3] Li en Van Wieringen Advocaten, „e-mail correspondance feb. 2016”.

Li & Van Wieringen
Advocaten en Belastingadviseur

Bijlage 14

Bijlagen Laagvliegroute

Kaart militaire laagvliegroutes voor jacht- en transportvliegtuigen

Ministerie van Defensie

> Retouradres Postbus 20701 2500 ES Den Haag

Directie (Unité, Algemeen
Verkeerswezen)Krijgsluis 30
40058
Postbus 20701
2500 ES Den Haag
www.defensie.nl

Contactpersoon

vr. beleidsmedewerker route
en omgevingDatum 18 maart 2013
Onderwerp laagvliegroute 10

Ondertekening 21-03-2013

Deze referentie
195/2013/0403/12Bij het verspreiden of openbaar
maken van dit document
vermelden.

Geachte

Naar aanleiding van uw brief van 25 februari wil ik graag een toelichting geven op de situering van de laagvliegroute 10 en de ontwikkelingen daaromtrent. In deze brief zal ik mij beperken tot opmerkingen over de laagvliegroute en de zone daar omheen. Ik geef geen oordeel over de publicaties en de informatie met betrekking tot de ontwikkeling van de windparken.

U heeft geconstateerd dat de laagvliegroute 10 op kaarten van meerdere instanties anders is afgebeeld. Die constatering is juist. Ook anderen hebben de afgelopen tijd daar op gewezen. Toen u onlangs telefonisch sprak met de heer van mijn directie, was hij echter nog niet op de hoogte van de verschillende kaarten die er van de laagvliegroute in omloop waren. Daarom heeft hij u destijds verwezen naar de kaart van laagvliegroute 10 zoals opgenomen als bijlage 11.1 bij de Regeling algemene regels ruimtelijke ordening (Rarro). Deze kaart is bedoeld als basiskaart voor planologische documenten als bestemmingsplannen en structuurvisies. Gebleken is nu dat die kaart eveneens geen goed beeld geeft van de route. Deze kaart zal dan ook bij de eerstvolgende gelegenheid worden gewijzigd (waarschijnlijk per 1 juli a.s.).

De ligging van de laagvliegroute 10 is vastgelegd in de Regeling VFR-nachtvluchten en minimum vlieghoogten voor militaire luchtvaartuigen uit 1994. Deze regeling kunt u beschouwen als het brondocument voor de route. De laagvliegroute 10 ligt langs de in de VFR-regeling genoemde 6 coördinaten. Nabij Slagharen maakt de route een scherpe bocht om daarna in één rechte lijn nabij Bourtange de grens over te gaan. De laagvliegroute zelf is niet meer dan een lijn op een kaart. Vliegers oriënteren zich hierop en moeten de route veilig afleggen binnen een zone om deze lijn heen. Dat is de zogeheten navigatietolerantiezone. Deze zone bedraagt één nautische mijl (1852 m) ter weerszijden van de lijn op de kaart. De laagvliegroute is daarmee feitelijk ruim 3700 meter breed. Deze strook is planologisch relevant omdat hieronder een bouwhoogtebeperking geldt van 40 meter vanaf maaiveld. De vliegtuigen vliegen in beginsel op minimaal 75 meter hoogte (boven het maaiveld of hindernissen).

Deze route wordt sinds jaar en dag door Defensie aangereikt aan gemeenten, provincies en initiatiefnemers ten behoeve van hun ruimtelijke plannen. Bijgaand voeg ik een kaart van de route in het gebied rond Valthermond. Hierop staan de grenzen aangegeven waaraan men zich heeft te houden. Ook bij de ontwikkeling van windparken.

Directie Ruimte, Milieu en
Vastgoedbeleid

Datum:

18 MAART 2013
Uitvoering
05/2013008002

Het is niet geheel duidelijk hoe de (rode) route van 7 coördinaten tot stand is gekomen. De centrale lijn van deze route ligt geheel binnen de navigatietolerantiezone van de route uit de VFR-regeling. Dezerzijds bestaat dan ook de indruk dat dit een route is die in de praktijk veel wordt gevlogen. Bijvoorbeeld om geluidgevoelige bestemmingen te ontzien. Dat is op zich geen enkel bezwaar. Door een kennelijk misverstand is deze routeaanduiding echter op enig moment gebruikt als de hartlijn van de laagvliegroute in enkele publicaties, waaronder de kaart voor vliegers en ook in de kaart van de Barro. Op basis van dit soort publicaties wordt de ruimte voor een windpark bij 2^e Exloërmond door sommigen - niet onbegrijpelijk - betwist. Om de onduidelijkheid die hierdoor heeft kunnen ontstaan op te heffen, zullen de komende tijd kaarten en publicaties die uitgaan van de route met 7 coördinaten worden gewijzigd. Gemeenten, provincies en de initiatiefnemers voor de windparken zijn hierover intussen geïnformeerd.

In punt 6 van uw brief haalt u een kaart van de laagvliegroute 10 aan die is gepubliceerd door de Luchtverkeersleiding Nederland. Hierop is een zone van twee keer 5 km ter weerszijden van de route te zien. Ervan afgezien dat deze kaart ook uitgaat van de laagvliegroute met 7 in plaats van 6 coördinaten, is deze zone bedoeld als een gebied waarbinnen het is verboden om kabelvliegers en kleine ballons te gebruiken. Over bouwbeperkingen zegt deze zone niets.

Tot slot wil ik kort ingaan op uw vijf vragen. De exacte ligging van de laagvliegroute 10 ter hoogte van 2^e Exloërmond kunt u aflezen van de bijgevoegde topografische kaart. De laagvliegroute bestaat uit twee navigatietolerantiezones ter weerszijden van de routelijn. Samen vormen ze een strook van ruim 3700 meter. Andere stroken met bouwbeperkingen zijn er vanuit rijksregelgeving niet. Het toevoegen van eventuele extra (hinder/veiligheids) stroken rond de laagvliegroute is geen aangelegenheid van het rijk. Direct naast de navigatie-tolerantiezone mag, vanuit het belang van de route gezien, onbeperkt worden gebouwd. De laagvliegroute moet altijd in een bestemmingsplan worden opgenomen vanwege de beperkte bouw mogelijkheden onder de route.

Ik hoop met het voorgaande uw vragen rond de situering van de laagvliegroute 10 te hebben beantwoord.

Hoogachtend,
de wnd. directeur Ruimte, Milieu en Vastgoedbeleid

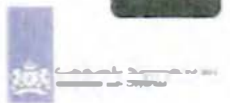

Legenda

- Linkroute 10
- Defensie object
- Gemeentegrans
- Gemeente Borger-Odoorn
- Gemeente Emmen
- Gemeente Stadskanaal
- Gemeente Vlagtwedde

Laagvliegroute

Schaal: 1:15000 A3
Datum: 18 maart 2011

Alle rechten voorbehouden. Het is niet toegestaan de afbeelding te kopiëren, verspreiden of openbaar te maken. Het is wel toegestaan de afbeelding te gebruiken voor persoonlijke of professionele doeleinden. Het is niet toegestaan de afbeelding te kopiëren, verspreiden of openbaar te maken. Het is wel toegestaan de afbeelding te gebruiken voor persoonlijke of professionele doeleinden.

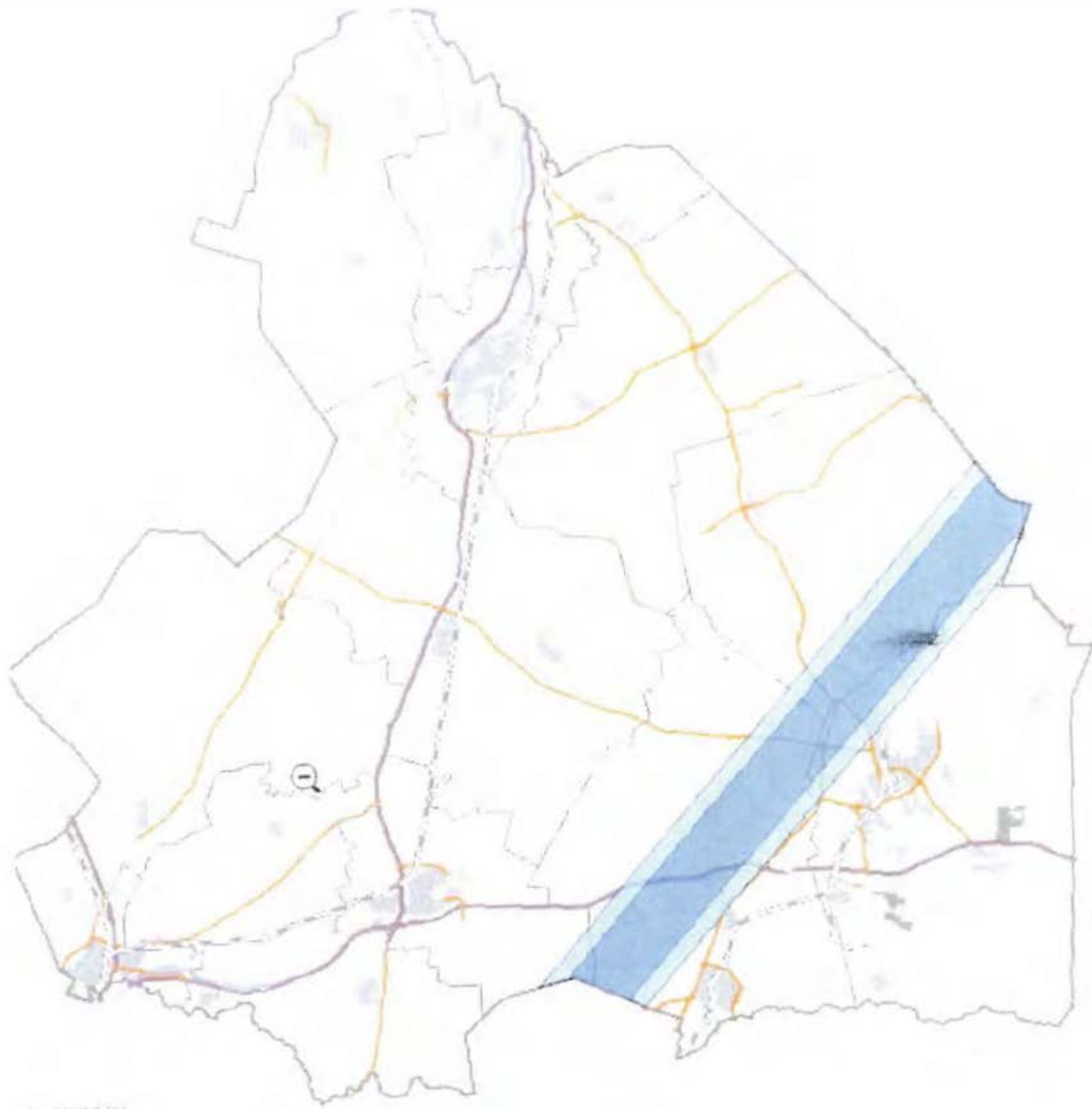

17 F EXLOO

Jarqand (C)

Li & Van Wieringen
Advocaten en Belastingadviseur

Bijlage 15

Tauw

Notitie

Contactpersoon

Datum 14 april 2016

Kenmerk N001-1234473RVJ-mwl-V05-NL

Bevindingen over documentatie van het windpark de Drentse Monden - ecologie

1 Inleiding

In de omgeving van Stadskanaal worden door het Rijk voorbereidingen getroffen voor de realisatie van een groot windmolenpark, het windpark 'de Drentse Monden en Oostermoer'. Voor dit project is inmiddels een Rijksinpassingsplan in procedure gebracht. Het plan en talrijke bijlagen, waaronder een milieueffectrapport (MER), een natuurtoets en een passende beoordeling, zijn ter visie gelegd. Advocatenkantoor Li & van Wieringen heeft Tauw gevraagd de delen daarvan die betrekking hebben op ecologie te beoordelen. Deze notitie bevat de resultaten daarvan.

2 Bevindingen met betrekking tot de documentatie over ecologie

2.1 Vooraf

In het geval de conclusies in de rapportages over het Voorkeursalternatief (VKA) gunstiger zijn dan de conclusies in de rapportages van de varianten, zijn alleen de conclusies over het VKA beoordeeld. Uiteindelijk zullen immers de effecten van het VKA een belangrijke basis zijn voor de keuze het voornemen uit te voeren. Deze werkwijze heeft bijvoorbeeld betrekking op de overschrijding van de 1 %-norm van de gewone dwergvleermuis bij enkele varianten. Deze wordt bij het VKA echter niet meer overschreden.

2.2 Methoden

Diverse data lijken nogal oud. Zo stammen data van het Natuurloket (aanwezigheid en verspreiding van watervogels binnen en rondom het plangebied zijn verkregen via het Natuurloket) uit de periode juli 2007 tot en met juni 2012. Het broeden van de roek in het plangebied wordt bijvoorbeeld op basis van deze gegevens uitgesloten maar dit is een soort die in of rondom het plangebied in potentie kan opduiken. Vanwege de vliegbewegingen vormen windmolens dan een risico op aanvaringen bij de soort.

Kenmerk N001-1234473RVJ-mwl-V05-NL

Bovendien is deze soort een van de weinige soorten waarvan de nesten jaarrond beschermd zijn dus deze leemte in kennis is een risico (van roeken iets verder van de locaties omdat in 2015 wel is gekeken naar nesten in de directe omgeving). Conclusies over vleermuizen zijn vooral gebaseerd op data van vleermuistellingen uit 2012. Bij toetsingen aan de Flora- en faunawet worden doorgaans meer dan drie jaar oude gegevens (mobiele soorten als vogels en vleermuizen) respectievelijk meer dan vijf jaar oude gegevens (niet-mobiele soorten) als verouderd beschouwd.

Broedvogels zullen een verstoring ondervinden vanwege de aanwezigheid van windmolens. Deze verstoring wordt beperkt in afstand genoemd. Juist van soorten van open landschappen zoals die voorkomen in een rondom het plangebied zal deze verstoring groot zijn. Het zou daarom goed zijn om een exacte bronverwijzing toe te voegen voor bijvoorbeeld de volgende bewering: 'In de soortspecifieke beoordeling van de verstoring is hier rekening mee gehouden en is gewerkt met een voor de desbetreffende soort toepasselijke verstoringsafstand, voor ganzen en zwanen bijvoorbeeld 400 m.' Het is onduidelijk waar deze 400 meter vandaan komt terwijl dit een essentiële aanname is in de berekeningen.

Zie ook bijlage waar voor zwanen een afstand van 500-600 meter wordt genoemd. De vraag is verder of deze afstand ook algemeen geldig is voor soorten die via de akkerfaunagebieden van de provincie worden beschermd.

2.3 Flora- en faunawet

De effecten op enkele slaappleaatsen en kolonies in de directe omgeving lijkt onvoldoende onderzocht. Zo wordt de Plas Langebosch (Zeilplas) bij Veendam gebruikt als slaappleaats van eenden en meeuwen maar wordt deze niet genoemd. Deels kunnen deze soorten in de omgeving van het plangebied foerageren. Echter, een soort als wilde eend foerageert ook heel vaak 's nachts, zodat deze soort tijdens reguliere tellingen wordt gemist. Is hier rekening mee gehouden? In de vloeivelden broeden onder andere kokmeeuw en visdief; kunnen de effecten op deze soorten kwantitatief worden bepaald?

Het rapport over ganzenvliegbewegingen roept de vraag op waarom het plangebied zo in trek is bij ganzen als foerageergebied. Is het geen risico om alle omliggende akkergebieden van een even goede kwaliteit te veronderstellen zoals in de berekeningen in de natuuroets gebeurt? Verder wordt bijvoorbeeld in figuur 3.4 van dat rapport aangegeven dat "Groepen ganzen die in het donker alleen met de radar zijn waargenomen, maar waarvan het exacte aantal vogels onbekend is gebleven" niet in de figuur zijn opgenomen. Een toelichting waarom dat zo is, ontbreekt. Als dit een aanmerkelijk aantal ganzen betreft, kan dit achterwege laten wel het beeld van dit figuur kleuren (er wordt niet in de tekst naar dit figuur verwezen zodat een eventuele toelichting hierop ook niet in de tekst is te vinden).

Tauw

Kenmerk N001-1234473-VJ-mw1-V05-NL

We merken verder op dat een **incidenteel** aanvaringslachtoffer van een zeer zeldzame soort als de grauwe kiekendief toch een effect op de gunstige staat van instandhouding kan hebben. Daar komt bij dat op pagina 114 van de natuuroets al wordt vermeld dat de verwachte sterfte onder vogels en vleermuizen als gevolg van dat windpark niet als incidenteel gezien mocht worden.

Over de vleermuizen wordt geconcludeerd dat de laatvlieger geen effecten ondervindt. Op basis van welke data dit wordt geconcludeerd is niet direct duidelijk. Vooral nog lijken de effecten op deze soort (te) snel weggeschreven. Van de rosse vleermuis wordt geconcludeerd dat deze hooguit zeer incidenteel in het plangebied voorkomt. Daarom wordt ingeschat dat de kans op aanvaringslachtoffers onder rosse vleermuizen in het plangebied verwaarloosbaar is. Maar is voor deze rode lijst-soort een kwantificering hiervan mogelijk?

Voor vleermuizen wordt erkend dat "In algemene zin ... nog weinig bekend [is] over de relatie met windturbines. Het is niet duidelijk hoe de aantallen slachtoffers zich verhouden tot het werkelijke aantal langs trekkende exemplaren en tot dichtheden / populatieomvang. Door uit te gaan van een worst case inschatting wordt deze onzekerheid ondervangen."

Gezien deze passage is onduidelijk waarop men de mededeling baseert dat sprake is van een worst case scenario waarvan in de beoordeling wordt uitgegaan.

Het is een juiste werkwijze dat wordt ingegaan op effecten op (bedreigde) rode lijst-soorten binnen het plangebied. Echter, er wordt (te) snel geconcludeerd dat er geen effecten zullen zijn op de meeste soortgroepen ("Het is uitgesloten dat (al dan niet) beschermde soorten planten, ongewervelden, vissen, reptielen en amfibieën en grondgebonden zoogdieren gedood worden als gevolg van in gebruik zijn van windturbines. Dit geldt overigens ook voor de Rode Lijstsoorten binnen deze soortgroepen."). Waarom geldt dat laatste voor alle rode lijst-soorten? Zijn er geen rode lijst-soorten die zodanig ecologisch afwijken dat hiervoor een aparte afweging moet worden gemaakt? In een aantal gevallen wordt vermeld dat een beschermde of rode lijst-soort "hooguit lokaal en zeldzaam voorkomen in het plangebied" voorkomen. Zijn met deze formulering effecten dan volledig uitgesloten? Hoe werkt bemaling door op vochtminnende soorten van de rode lijst? Plaatsen van funderingen. Deze worden normaal gesproken geheid, wat leidt tot trillingen die in een gebied rondom een molen merkbaar zullen zijn. Daarnaast leidt de aanwezigheid van een heimachine en personeel tot verstoring van fauna in de directe omgeving, met name vogels. Plaatsen van mast en turbine. Deze worden normaal met behulp van een hoogwerker geplaatst. De werkzaamheden kunnen leiden tot verstoring van fauna in de directe omgeving. Voor het plaatsen van turbines zullen ook transportwegen en opstelplaatsen noodzakelijk zijn. De bouwactiviteiten kunnen langs de transportwegen, rond de opstelplaatsen en rond de locaties van de windmolens tot versturende effecten leiden op bijvoorbeeld vogels, zoals ganzen.

Advies:

Wij adviseren de mogelijke effecten van de (oprichting en de) exploitatie van dit windmolenpark op vleermuizen nader te onderbouwen. Van welke soorten dreigt de natuurlijke sterfte met meer dan 1 % toe te nemen?

2.4 Natuurbeschermingswet 1998

Het valt op dat de focus bij de Duitse Natura 2000-gebieden direct ligt op alleen de zwanen en ganzen. Voor deze gebieden zijn echter ook enkele soorten eenden, reigers en meeuwen aangewezen die alle in theorie in het plangebied kunnen foerageren. Het lijkt goed om ook aan deze soorten meer aandacht te besteden.

Er is verder een fout geslopen in de beschrijving van de kleine zwaan. Op pagina 423 van het MER staat: "De soorten kleine zwaan en toendrarietgans zijn regelmatig in het plangebied aanwezig. De actieradius van de kleine zwaan is 6 kilometer (van Gils & Tijssen 2007 in van der Vliet et al. 2011). ... (Significant) versturende effecten (inclusief sterfte) van de aanleg en het gebruik van Windpark De Drentse Monden - Oostermoer op de populatie kleine zwanen in het Natura 2000-gebied Bargerveen zijn op voorhand met zekerheid uit te sluiten." Dit is onjuist: de in het artikel genoemde afstand voor kleine zwaan bedraagt 12 kilometer (dus het dubbele van wat hier genoemd wordt) zodat effecten op kleine zwaan vanuit deze gebieden niet om deze reden kunnen worden uitgesloten. Dit heeft zijn doorwerking in andere rapporten waaronder de passende beoordeling. Ook het op Duits grondgebied gelegen Vogelrichtlijngebied Erntal van Lathen bis Papenburg (DE2909-401) is mede vanwege het belang van dat gebied voor kleine én wilde zwaan aangewezen.

Bij lezing van de effecten viel verder op dat er geen toetsing is gedaan van de effecten van bemaling op Natura 2000-gebieden. Liggen deze op een te grote afstand hiervoor? Verder geldt voor vogelsoorten waarvoor Natura 2000-gebieden zijn aangewezen dat zij ook via (stikstofgevoelige) leefgebieden effecten kunnen ondervinden van stikstofdepositie. Dit wordt niet verder beschreven, ook niet in de aanvullende notitie.

Ten slotte wordt over cumulatie met andere projecten vermeld dat een cumulatietoets niet wordt uitgevoerd omdat het totaaleffect dusdanig klein dat ook projecten in cumulatie geen probleem vormen. Maar juist voor een dergelijke bewering moet een cumulatietoets worden uitgevoerd. Er zijn in dit gebied diverse andere projecten die de effecten van het windpark de Drentse Monden en Oostermoer zouden kunnen versterken. Voorbeelden zijn de windparken nabij de N33 bij Veendam en die bij Emmen. In een cumulatietoetsing zou in elk aan deze projecten aandacht besteedt moeten worden.

Advies

Wij adviseren de effecten van (de oprichting en) de exploitatie van dit windmolenpark op vogels met een relatief grote actieradius nader te beschouwen. Op welke soorten is een effect mogelijk en voor welke soorten geldt dat hierdoor de natuurlijke sterfte met meer dan 1 % toeneemt? We raden u aan deze analyse vooral voor kwetsbare soorten als kleine en wilde zwaan en toendrarietgans, maar ook voor andere soorten met een grote actieradius (zoals bepaalde soorten meeuwen) te onderzoeken.

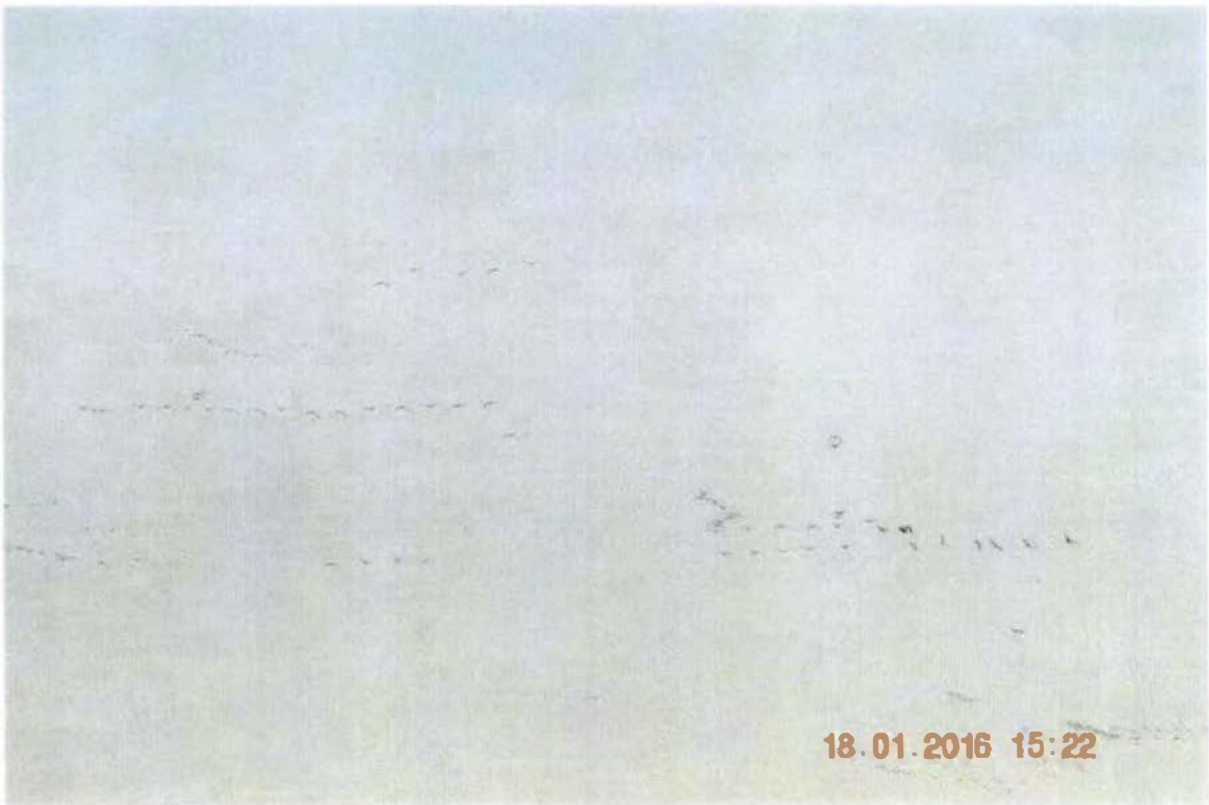

L& Van Wieringen
Advocaten en Belastingadviseur

Bijlage 16

Li & Van Wieringen
Advocaten en Belastingadviseur

Bijlage 17

Van [redacted] [redacted]
Verzonden: donderdag 24 maart 2016 12:24
Aan [redacted]
CC [redacted]
Onderwerp: re: aangepaste versie beoordeling DDM-OM

Geachte mevrouw [redacted],

bijgaand treft u nogmaals onze beoordeling.

Ik wens u een mooi paasweekende.

Met vriendelijke groet,

Landschapsarchitect BNT

Windpark De Drentse Monden – Oostermoer

onafhankelijke beoordeling van het inpassingsplan zoals gepubliceerd d.d. 19 februari 2016 op rvo.nl

Inleiding

Windpark De Drentse Monden en Oostermoer is een initiatief voor een windpark in de Drentse veenkoloniën op de grens van de provincies Drenthe en Groningen. Het initiatief is afkomstig van drie initiatiefnemers: Duurzame Energieproductie Exloërmond BV, Raedthuys Windenergie B.V. en Windpark Oostermoer Exploitatie B.V.

Het voorstel gaat uit van een opgesteld vermogen van ongeveer 150MW, verdeeld over 50 windturbines met een vermogen van ongeveer 3MW. Doel is het versterken van bedrijven en de regionale economie en het bijdragen aan het halen van de doelstellingen ten aanzien van duurzame energie.

Li & Van Wieringen Advocaten ondersteunt de Stichting Platform Storm in haar bezwaar tegen de ontwikkeling van dit windpark. Landschapsarchitecten is gevraagd een onafhankelijke beoordeling te geven van (de landschappelijke aspecten van) het voorliggende inpassingsplan, dat is opgesteld door BRO en op 19 februari is gepubliceerd op rvo.nl (rapportnummer 212x01173.082618_12). Het gaat om een 'licht advies', waarbij zich alleen baseert op beschikbaar gestelde informatie. heeft zelf geen grondige analyse van het landschap, het windpark en hun onderlinge relatie gemaakt.

Om te komen tot een goede beoordeling heeft een gesprek gevoerd met de Rijksadviseur voor Landschap en Water om de status van het College van Rijksadviseurs (CRa) en haar adviezen aan de minister te omschrijven (15 februari 2016). Daarnaast heeft op 23 februari 2016 een bezoek gebracht aan de locatie van het beoogde windpark om zo ter plaatse een indruk te kunnen vormen van de impact van het windpark op het landschap.

Vervolgens is het door BRO opgestelde ontwerp-inpassingsplan bestudeerd en beoordeeld. De resultaten zijn in dit document beschreven.

Het eerste hoofdstuk gaat in op een aantal algemene zaken die ons als landschapsarchitect opvallen bij het lezen van het rapport. Hierin is ook beschreven hoe wordt omgegaan met landschappelijke adviezen van derden. Daarna behandelen we de beoogde opstelling van de windturbines in het windpark. Hierbij gaan we ook in op de vormgeving van de turbines zelf, verlichting en aanhechting op het grondvlak. Vervolgens gaan we in op de thema's 'landschap' en 'integrale gebiedsontwikkeling'. We eindigen de beoordeling met een beknopte conclusie.

Alle bronnen waar we in dit document aan refereren zijn toegankelijk via internet. We geven, zonedig, aan naar welke pagina's en/of figuren we verwijzen. Zo kunnen door ons getrokken conclusies eenvoudig geverifieerd worden.

In dit document zijn geen afbeeldingen opgenomen. Alleen het Voorkeursalternatief zoals opgenomen in het Inpassingsplan en het in het advies van het CRa opgenomen kaartbeeld met 'structuurlijnen' die volgens hen in aanmerking komen voor de plaatsing van windturbines zijn overgenomen, aangezien deze beelden belangrijk zijn om deze beoordeling te kunnen begrijpen.

1. Algemeen

Leesbaarheid inpassingsplan

Het inpassingsplan laat zich, zeker door iemand die geen specialist is, slecht lezen. Daar is een aantal redenen voor:

- Begrippen worden soms vanuit het niets geïntroduceerd, zijn niet opgenomen in een begrippenlijst en worden door elkaar gebruikt. Zo wordt in paragraaf 5.2.2. op pagina 43 het begrip 'cluster' geïntroduceerd, zonder dat duidelijk is wat dat dan precies inhoudt. Met het begrip 'kleine windturbines' en 'grote windturbines' wordt in paragraaf 5.2.3. op pagina 43 de ashoogte van de windturbines (respectievelijk 119 en 139 meter) bedoeld. In paragraaf 5.3. op pagina 45 en in de MER (bijvoorbeeld bijlage 2, pagina 26) wordt dit begrip echter gebruikt voor het aantal MW's dat een turbine op kan wekken: 3,5 of 7,5. Het hanteren van het begrip 'kleine windturbine' voor een windturbine die nog altijd (veel) groter is dan de meeste geplaatste windturbines in Nederland is bovendien verwarrend.
- De gebruikte kaarten zijn onduidelijk. Zo ontbreken op de topografische kaart op pagina 22 gemeentegrenzen, plaatsnamen, toponiemen, watergangen en namen van wegen waar in de tekst aan gerefereerd wordt (bijvoorbeeld de 'Drentse Mondenwegen' en het 'Bos van Kruit'). De topografische ondergrond van het voorkeursalternatief op pagina 47 is slecht leesbaar.
- Verschillende (landschappelijke) thema's zijn niet verduidelijkt met foto's of ondersteunende kaarten. Zo wordt in het plan meerdere malen gerefereerd aan 'kamers' in het gebied inaar is niet duidelijk welke ruimtes daar dan mee bedoeld worden. Ook visualisaties van het windpark ontbreken in het inpassingsplan en zijn alleen opgenomen in de MER. De lezer moet er op vertrouwen dat datgene wat opgeschreven is ook daadwerkelijk klopt.

Landschappelijke adviezen ten aanzien van het windpark

In het planproces is op diverse momenten advies gegeven over de impact van het geplande windpark op het landschap. Het meest recente advies is afkomstig van het College van Rijksadviseurs (CRa, 2014).

In 2012 is door landschapsarchitectenbureau *_____* echter al een uitgebreid onderzoek gedaan naar het landschap en verschillende opstellingsvarianten. Dit heeft geleid tot de 'Landschapsvisie De Veenkoloniën, Nieuwe Energie' (*_____*, 2012). In bijlage 2 van de MER wordt aangegeven dat in het ontwerpproces nadrukkelijk wordt aangehaakt op deze visie (bijlage 2: Verkenning opstellingsmogelijkheden windpark DDM-OM, pagina 1). Delen van het rapport van *_____* zijn dan ook opgenomen in deze bijlage.

Ten aanzien van de opstellingsvarianten komt de variant 'Haakse Lijnen' die in figuur 4.18 (pagina 37, Bijlage 2 MER) het dichtst in de buurt van het in het inpassingsplan beschreven voorkeursalternatief *_____* gaat hierbij echter uit van 66 turbines met een ashoogte van 100 meter. In figuur 4.19 (MER Bijlage 2, pagina 38) wordt vervolgens de 'sterkste variant' van deze opstelling weergegeven, uitgaande van 39 turbines met een ashoogte van 130 meter en een totaal vermogen van 292,5 MW (opvallend: dit is bijna twee keer zoveel als de 50 turbines van het Voorkeursalternatief gaan opleveren: namelijk 150 MW). In bijlage 2 van de MER wordt de sterkste opstelling als volgt beschreven:

'De sterkste opstelling van de haakse lijnen is die met grotere turbines. Ten opzichte van de opstelling met kleine turbines valt de meest noordelijke lijn van deelgebied De Drentse Monden af en de zuidelijke lijn van Oostermoer. Het plaatsingsprincipe is beter herkenbaar door een grotere onderlinge afstand tussen de lijnen met een verschillende oriëntatie. In Figuur 4.20 is de sterkste opstelling gevisualiseerd' (MER bijlage 2: Verkenning opstellingsmogelijkheden windpark DDM-OM, pagina 38)

Het voorkeursalternatief dat in het inpassingsplan wordt gepresenteerd legt dit advies naast zich neer en lijkt eerder uit te gaan van de variant die in figuur 4.18 van bijlage 2 wordt gepresenteerd, waarbij de turbines met een ashoogte van 100 meter worden vervangen door turbines met een ashoogte van minimaal 112 meter en het aantal turbines wordt gereduceerd (50 in plaats van 66). Van een onderlinge afstand tussen de windparken Drentse Monden en Oostermoer is geen sprake meer: voor het oog is het één windpark. Op deze manier wordt voorbij gegaan aan het 'sterke' van de 'sterkste opstelling': namelijk dat het een beter herkenbare opstelling oplevert.

In 2014 heeft de Rijksadviseur voor Landschap en Water een advies namens het gehele CRa opgesteld voor het windpark De Drentse Monden Oostermoer. Onderstaand kaartbeeld geeft aan welke structuurlijnen volgens het CRa in aanmerking komen voor de plaatsing van windturbines. In het inpassingsplan wordt diverse malen aan dit advies gerefereerd. Zo wordt in paragraaf 2.1 (pagina 10 en 11) van het inpassingsplan het advies met betrekking tot de inrichtingsprincipes als volgt samengevat:

- *De Veenkoloniën zijn een landschapstype dat zich leent voor de plaatsing van windturbines vanwege de combinatie van de rotionele ontginningsstructuur, de landschappelijke schaal, agrarische monocultuur en achterblijvende economische condities.*
- *Een lijnvormig opstellingsprincipe parallel aan de linten heeft de voorkeur. Er zijn negen structuurlijnen die in aanmerking komen als ruimtelijke dragers voor windturbines. De meest zuidelijke ligt ten zuiden van Tweede Exloërmond en de meest noordelijke aan de noordzijde van het Gasselternijveense Bos.*

Deze samenvatting doet niet geheel recht aan het advies van het CRa. Zo is op pagina 4 van het advies inderdaad te lezen dat een lijnvormige opstelling aan de linten de voorkeur heeft en dat er negen structuurlijnen zijn die in aanmerking komen als ruimtelijke dragers voor windturbines. Daarnaast wordt echter expliciet aangegeven dat, naar de mening van het CRa, ten noorden van de lijn langs het Gasselternijveensebos geen goede landschappelijke aanleiding meer te vinden is om de turbines te 'ankeren'. Als tweede belangrijke overweging om hier geen turbines te plaatsen geeft het CRa hier aan dat er ongewenste ruimtelijke interferentie in het landschapsbeeld op zal treden met de beoogde opstelling langs de N33, noordelijker bij Veendam.

Ook ten aanzien van de zuidelijke lijnen van windpark De Drentse Monden heeft het CRa een duidelijke mening die zij op pagina 6 van haar advies als volgt omschrijft:

'Het CRa begrijpt dat het verschuiven van een militaire laagvliegroute geen sinecure is. Wij zijn van mening dat wanneer het verschuiven van de contour geen optie is, de zuidelijke lijnen beter kunnen komen te vervallen. Het slechts gedeeltelijk aanzetten van de structuurlijn, het projecteren van een schuine lijn of het 'opvullen' van de restruimte tussen de huidige vliegcontour en de aanwezige lintbebouwing met een cluster (zoals voorgesteld door de gemeente Borger-Odoorn) levert een laagwaardig, moeilijk te begrijpen landschappelijk resultaat op' (Advies Windpark De Drentse Monden Oostermoer, 25 maart 2014)

Het CRa geeft verder aan dat ze verwacht dat er ruimschoots kan worden voldaan aan de gevraagde 185,5 MW. Maar,

'Wanneer echter uit onderzoek blijkt dat de LOFAR- contour zich slecht verhoudt met windturbines, wordt het lastiger de gehele opgave in dit gebied te plaatsen. Het CRa is van mening dat in dat geval geen extra ruimte gezocht moet worden buiten bovenstaande plaatsingslijnen. Dit is wat het gebied in onze ogen maximaal kan dragen' (Advies Windpark De Drentse Monden Oostermoer, 25 maart 2014, p6).

Hoewel op verschillende momenten wordt aangegeven dat er zo veel mogelijk wordt aangesloten bij het advies van het CRa negeert het voorkeursalternatief in het inpassingsplan de twee belangrijke aanbevelingen.

- Het CRa adviseert de meest noordelijke (haakse) lijn van windpark Oostermoer te laten vervallen omdat de turbines hier onvoldoende 'geankerd' kunnen worden en vanwege interferentie met het beoogde windpark langs de N33. In het inpassingsplan is deze lijn wel opgenomen.
- Het CRa adviseert geen schuine lijn, evenwijdig aan de laagvliegroute, in het gebied te projecteren. In het inpassingsplan is deze schuine lijn wel opgenomen.

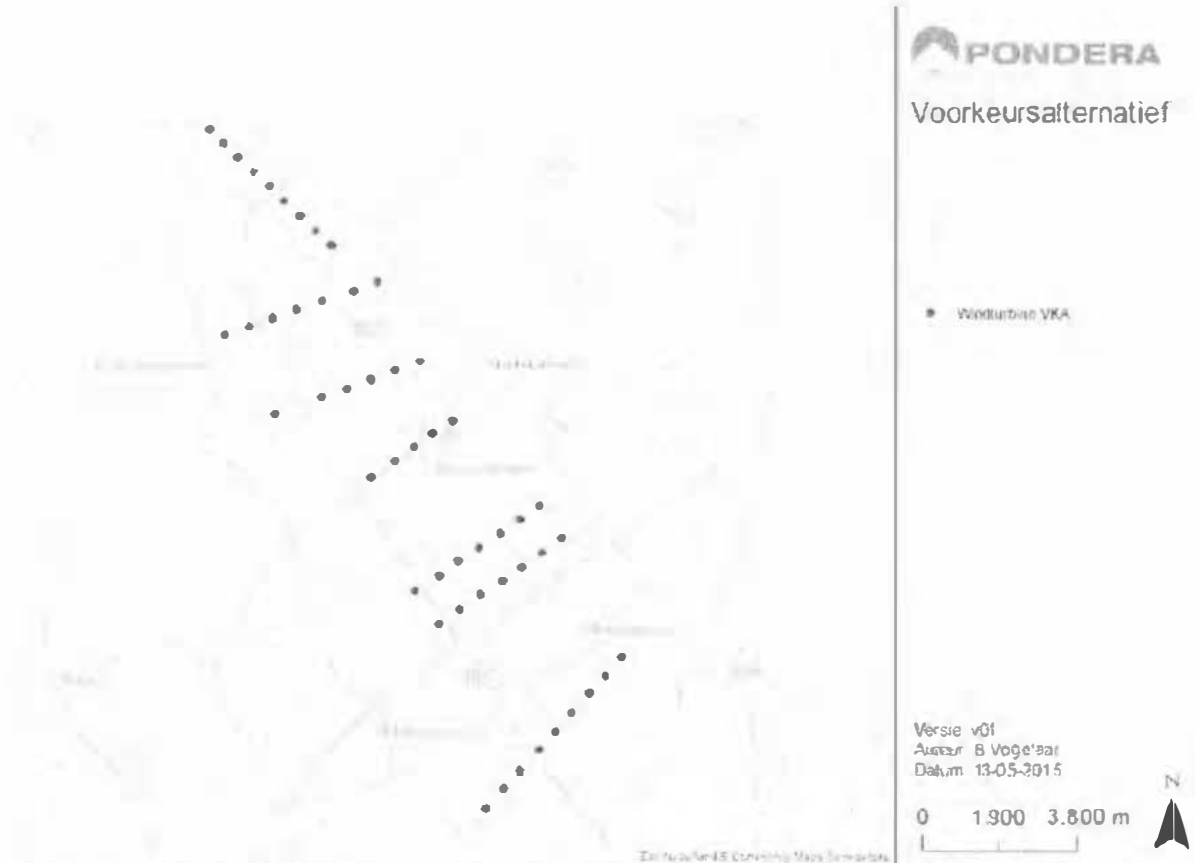
Desevraagd geeft de Rijksadviseur voor Landschap en Water aan dat de adviezen van het CRa aan de minister niet bindend zijn. De minister mag in zijn besluiten dus afwijken van dit advies.

Het afwijken van dit advies blijft echter niet zonder landschappelijke gevolgen. De Drentse Veenkolonien vormen een landschap met een heldere structuur van (parallele) ontginningslinten en afwateringskanalen. Het projecteren van een lijnopstelling evenwijdig aan de laagvliegroute voegt een moeilijk te begrijpen lijn aan dit landschap toe. Een lijn die zich echter wel nadrukkelijk manifesteert in dit landschap.

2. Opstelling

Structuurlijnen die volgens het CRa in aanmerking komen voor lijnopstellingen van windturbines, met aangegeven de LOFAR en de laagvliegcontouren (Bron: Advies Windpark De Drentse Monden Oostermoer, CRa, 25 maart 2014, pagina 5)

Voorkeursalternatief zoals opgenomen in het Ontwerp-inpassingsplan (Bron: Inpassingsplan 'Windpark De Drentse Mouden en Oostermoer, BRO, februari 2015, pagina 47)

Herkenbaarheid van de opstelling

Over het algemeen worden de lijnen binnen het windpark gekoppeld aan (historische) landschappelijke structuren. Voor de opstellers van het Voorkeursalternatief (zie kaartbeeld hier boven) is dat de reden geweest om de meest noordelijke lijn van windpark Oostermoer een andere oriëntatie te geven, deze lijn is gekoppeld aan het Annerveensch kanaal. De afwijkende oriëntatie komt de herkenbaarheid van de opstelling echter niet ten goede en brengt risico's ten aanzien van interferentie met zich mee: enerzijds met de overige lijnen binnen het windpark, anderzijds met de beoogde windturbines langs de N33 (zie ook het volgende punt en het hiervoor beschreven advies van het CRA).

Voor de meest zuidelijke lijn van de opstelling lijkt het argument dat de lijnen gekoppeld moeten zijn aan landschappelijke structuren zoals gebruikt voor de meest noordelijke lijn niet meer te gelden: de zuidelijke lijn geert ten opzichte van de historische linten en volgt de contouren van de laagvliegroute. Dit heeft een negatief effect op de opstelling, zie ook het hierboven beschreven advies van het CRA.

Naar onze mening is de samenhang tussen de verschillende lijnen met windturbines in het windpark minimaal. De twee lijnen met veertien turbines tussen Nieuw-Buinen en 1e Exloërmond hebben nog een duidelijke relatie. Door afwijkende onderlinge afstanden, afwijkende oriëntatie van opstellingslijnen en verschillende lengtes van opstellingslijnen zal het windpark waarschijnlijk geen sterk geheel vormen.

Landschappelijk gezien was het Gasselternijveense Bos wat ons betreft een fraaie landschappelijke begrenzing van het windpark geweest. De turbines ten noorden van dit bos vormen wat ons betreft een nieuw windpark, dat niet tot De Drentse Monden gerekend kan worden. Zoals hierna beschreven wordt zullen deze twee windparken onderling interfereren.

Interferentie

Een afstand van 3 tot 5 kilometer tot een ander windpark kan leiden tot interferentie (landschapsarchitectenbureau H+N+S i.s.m. ROM3D, 'Handreiking waardering landschappelijke effecten van windenergie', 2013, pagina 25). In het inpassingsplan wordt geconcludeerd dat, met een afstand van 4 kilometer tot het meest nabije geplande Windpark N33, er voldoende afstand is om interferentie te voorkomen (paragraaf 6.7.2., pagina 68).

Met deze conclusie wordt de uiterste grens opgezocht, die wat ons betreft niet aanvaardbaar is. Juist vanwege het feit dat er nog maar weinig onderzoek beschikbaar is naar de minimaal aan te houden afstand tussen twee windparken, moet de afstand tussen twee windparken wat ons betreft minimaal 5 kilometer zijn. Zie ook het hiervoor beschreven advies van het CRa ten aanzien van dit thema.

Door het verdraaien van de meest noordelijke lijn van windpark Oostermoer denken wij dat er ook interne interferentie op zal treden. Hierbij ontstaat een 'samenklontering' van turbines en een onrustig beeld dat zowel in het rapport 'Landscape and Wind Park' (J. Heersche, L. Nagtegaal en M. Franssen, 2006, pagina 178) als in de 'Handreiking waardering landschappelijke effecten van windenergie' (H+N+S i.s.m. ROM3D, 2013, pagina 24 en 25) wordt beschreven. Dit effect staat ook wel bekend als het 'gehakmoleneffect' en ontstaat als er teveel windturbines achter elkaar staan en zichtbaar zijn.

Insluiting

Verschillende linten in het plangebied (waaronder Eerste en Tweede Exloërmond en Nieuw-Buinen) zullen aan twee zijden te maken krijgen met lijnopstellingen van windturbines waardoor bewoners het gevoel kunnen krijgen 'ingesloten' te worden door windturbines.

In een in 2013 in opdracht van AgentschapNL opgestelde 'Handreiking waardering landschappelijke effecten van windenergie' (landschapsarchitectenbureau H+N+S in samenwerking met ROM3D) wordt op pagina 39 'het gevoel van insluiting' gekoppeld aan 'horizonbeslag'. Zij beoordelen een groot horizonbeslag als 'negatief'.

Het inpassingsplan stelt dat *de windturbines door de omvang en de openheid van de Veenkoloniën aanwezig zullen zijn in het landschap*. De mate van horizonbeslag zal echter worden verminderd door de afstand van de turbines tot de woonlinten, en door de afscherpende werking van gebouwen, woningen en bomen aan één zijde van het woonlint (Inpassingsplan, paragraaf 6.7.2., pagina 68).

In de Provinciale Gebiedsvisie windenergie Drenthe van 23 juni 2013 wordt geschreven dat 'moet worden voorkomen dat linten aan twee zijden van de bebouwing worden ingesloten door een windpark' (Inpassingsplan, paragraaf 4.3, pagina 29).

Geconcludeerd kan worden dat het gepresenteerde inpassingsplan negatief scoort waar het gaat om horizonbeslag. Uitgaande van de 'Handreiking waardering landschappelijke effecten van windenergie' ontstaat daarmee tevens het 'gevoel van insluiting'.

Ook voldoet het voorliggende plan niet aan de Provinciale Gebiedsvisie Windenergie van de provincie Drenthe, aangezien woonlinten wel degelijk aan twee zijden worden ingesloten.

Eenheid in vormgeving van de windturbine

In de 'Handreiking waardering landschappelijke effecten van windenergie' (landschapsarchitectenbureau H+N+S in samenwerking met ROM3D) wordt op pagina 26 tevens het belang geschetst van eenheid in de vormgeving van windturbines:

'Een keuze voor eenheid in vormgeving van windturbines per opstelling draagt bij aan een rustige uitstraling van de windturbine opstelling'

Het inpassingsplan geeft echter slechts aan dat alle windturbines binnen de lijnopstelling een rotordiameter en een ashoogte hebben die 'binnen dezelfde bandbreedte' ligt. Bovendien moeten de verschijningsvorm van de gondel en de draairichting gelijk zijn (paragraaf 2.2., pagina 13 en 14). Het is niet geheel duidelijk wat die genoemde 'bandbreedte' dan precies is.

De mogelijkheid tot afwijkingen binnen de lijn bestaat met de genoemde formulering nog steeds, bijvoorbeeld in de vormgeving van de 'voet' van de turbine (zie hierna). Ook is het niet wenselijk dat turbines met verschillende ashoogtes en/of rotordiameters in één lijnopstelling voor komen.

Wij definiëren een windpark als 'een samenhangende opstelling van identieke windturbines'. Daar voldoet het windpark uit het voorkeursalternatief wat ons betreft niet aan. In de eerste plaats omdat we verwachten dat het windpark geen geheel zal vormen (zie ook het kopje '*Herkenbaarheid van de opstelling*'), maar ook omdat niet duidelijk gekozen wordt voor één type turbine. Als gesproken wordt over één windpark verwachten wij dat er (uiteindelijk) ook voor één type en merk turbine wordt gekozen waarbij afmetingen en vormgeving op alle fronten identiek zijn. Wij verwachten dan ook een duidelijke toezegging in die richting in het inpassingsplan. Een eenduidige vormgeving is namelijk van belang voor de uiteindelijke beleving en waarneming van het windpark.

Aanhechting van de windturbine op het grondvlak

De vormgeving van de voet van de turbine en de noodzakelijke infrastructuur (onderhoudswegen en opstelplaats) worden in het inpassingsplan nauwelijks besproken. Toch is dit een belangrijk thema dat in belangrijke mate de perceptie van de turbine door een waarnemer beïnvloed.

In het rapport 'Landscape and wind park' (J. Heersche, L. Nagtegaal en M. Franssen, 2006, pagina 153) wordt aangegeven dat de basis van de windturbine zo subtiel mogelijk dient te zijn: een 'ranke' voet, een onzichtbare fundering, een in de mast geïntegreerde transformator en zo min mogelijk overige elementen rondom de basis van de turbine. Hoe meer technische elementen aanwezig zijn, des te groter is het 'industriële karakter' van de windturbine. Ten aanzien van de onderhoudswegen wordt gesteld dat het wenselijk is om zo min mogelijk nieuwe infrastructuur aan te leggen. Zo mogelijk dient gebruik te worden gemaakt van verharde of halfverharde onderhoudswegen (J. Heersche, L. Nagtegaal en M. Franssen, Landscape and Wind park, 2006). Ook de 'Handreiking waardering landschappelijke effecten van windenergie' van H+N+S en ROM3D gaat in op de vormgeving van de basis van de turbine en het ruimte gebruik rondom de turbine. Zij stellen dat:

'Een rustige uitstraling kan behaald worden door benodigde objecten rondom de turbine, zoals een transformatorhuisje, te integreren in de mastvoet. In de vormgeving van de fundering kan worden aangesloten bij de fundering. Een zichtbare betonnen fundering kan passen in een industriële omgeving, maar in een weiland kan een afdekking met graszoden een hogere waardering krijgen. In het ontwerp en de inrichting van de opstellingsruimte voor installatie en onderhoud en de toegangswegen kan worden aangesloten bij de structuur van het landschap. Aan te bevelen is aan te sluiten op bestaande ontsluitingswegen (H+N+S i.s.m. ROM3D, Handreiking waardering landschappelijke effecten van windenergie, 2013, pagina 29)

In paragraaf 2.2 (pagina 14) van het inpassingsplan wordt aangegeven dat de onderhoudswegen 5 tot 7 meter breed worden en dat de opstelplaatsen maximaal 5000m² groot worden, afhankelijk van het type turbine. Over materialisering/verharding, afwerkhoogte ten opzichte van het maaiveld en eventueel (recreatief) medegebruik wordt niet gesproken, terwijl dit, samen met de vormgeving van de voet van de turbine, wel degelijk (grote) landschappelijke gevolgen heeft: een onderhoudspad van 7 meter breed heeft bij benadering dezelfde breedte als een provinciale weg. Zijn deze onderhoudswegen verhard en liggen ze verhoogd ten opzichte van het maaiveld dan is hun impact op het landschap groot.

Om de impact van het windpark op het landschap goed te kunnen beoordelen is het wat ons betreft van groot belang dat duidelijk wordt gemaakt hoe de vormgeving van de 'voet' van de turbine, de onderhoudswegen en het onderhoudsplatform er uit komen te zien.

Verlichting op de windturbine

In het inpassingsplan wordt ten aanzien van verlichting op de turbine het volgende geschreven:

'De windturbines moeten ten behoeve van de luchtvaartveiligheid op de hoekpunten van het windpark van obstakellichten worden voorzien en daarnaast moeten alle overige windturbines op de randen van het windpark van obstakellichten worden voorzien zodanig dat de horizontale afstand tussen twee windturbines welke van obstakellichten zijn voorzien maximaal 900 meter bedraagt. Op basis van de adviezen vanuit lopende pilot-projecten zal initiatiefnemer, indien IL&T hier goedkeuring voor verleent en wanneer de investeringen haalbaar zijn en in verhouding staan tot de effectiviteit, nog aanvullende maatregelen treffen om lichthinder te voorkomen (paragraaf 6.7.2, pagina 69).

De consequenties worden hier, naar onze mening, niet duidelijk beschreven. Bij een minimale rotordiameter van 112 meter (zoals aangegeven in paragraaf 2.2, pagina 14) kan uitgegaan worden van een afstand tussen de turbines van 560 meter (als vuistregel voor de afstand tussen windturbines wordt doorgaans vijf keer de rotordiameter gehanteerd). Dit zou betekenen dat iedere windturbine wordt voorzien van obstakellichten. Worden de turbines om en om van obstakellichten voorzien dan zou de afstand tussen twee turbines met obstakelverlichting namelijk meer dan de maximaal toegestane 900 meter bedragen.

De juiste conclusie is wat ons betreft dan ook dat iedere turbine wordt voorzien van obstakelverlichting.

Over de aard van de verlichting wordt niet gesproken. Toch is het een groot verschil of de obstakelverlichting knippert of niet, of de obstakelverlichting bij alle turbines synchroon knippert en wat de kleur van de obstakelverlichting is. Wellicht is ook (voor het menselijk oog onzichtbare) infraroodverlichting mogelijk. Hoe dan ook heeft de verlichting een grote impact op het nachtbild van het landschap: waar het nu volledig donker is, zijn straks 50 lichten zichtbaar.

De toezeggingen voor aanvullende maatregelen om lichthinder (Inpassingsplan, paragraaf 6.7.2, pagina 69) te voorkomen is erg vrijblijvend. Wie bepaalt bijvoorbeeld of de investeringen 'haalbaar' zijn en 'in verhouding staan tot de effectiviteit'?

De invloed van de verlichting wordt door mensen verschillend ervaren. Wij gaan er echter van uit dat een groot deel van de bewoners de verlichting van de turbines hinderlijk zal vinden. Daarom moeten de initiatiefnemers wat ons betreft met een oplossing komen die voor alle inwoners aanvaardbaar is.

3. Landschap

Voor de bepaling van het effect van een windpark op het landschap zijn geen wettelijke normen, methodieken of criteria vastgesteld. Het bepalen van de effecten en het beoordelen daarvan is deels subjectief, zo schrijven de initiatiefnemers in het inpassingsplan (paragraaf 6.7.1, pagina 65). Het achterwege blijven van een vastgesteld toetsingskader schept echter wel de verplichting op zorgvuldige wijze de impact op het landschap, en de beleving daarvan te onderzoeken. Dit wordt ondersteund door de Structuurvisie Wind Op Land (SvWOL) waarin de aanbeveling wordt gedaan dat overheden samen met de initiatiefnemers een samenhangend Ruimtelijk Ontwerp maken voor het gehele gebied van een windpark. Dit moet in elk geval ingaan op de wijze waarop het windpark aansluit op het bestaande landschap (Inpassingsplan, paragraaf 4.2, pagina 26).

Beschrijving van het landschap

De beschrijving van huidige situatie van het plangebied in voorliggend inpassingsplan is zeer summier. In de eerste plaats omdat de huidige situatie niet volledig beschreven wordt, maar ook omdat het landschap niet als een geheel wordt gezien. Door de gebrekkige beschrijving is het onmogelijk om de impact van het windpark op de omgeving goed in te schatten. De beschrijving doet het landschap van de Veenkoloniën geen recht. Het wordt niet aannemelijk gemaakt dat de opstellers van het inpassingsplan het landschap daadwerkelijk begrijpen en doorgronden.

Zo is de beschrijving over de bebouwing (Inpassingsplan, paragraaf 3.2, pagina 20) niet volledig. Men mist de uniciteit van de ontginningslinten in dit gebied, die bestaand uit twee enkelzijdig bebouwde linten. De daaraan gekoppelde woningen zijn met de achterkanten naar elkaar gericht en vormen daar een 'binnenruimte' waar in sommige gevallen nog een voetpad aanwezig is. De voorzijde van de bebouwing richt zich op het landschap. Alleen boerderijen liggen met hun achterkant, het erf, gericht op het landschap. Dit heeft waarschijnlijk een praktische achtergrond: de boer moet immers vanaf zijn erf gemakkelijk het land op kunnen.

Ook wordt er in de beschrijving slechts een enkel bos genoemd, terwijl er meerdere bossen en opgaande landschappelijke beplantingen in het gebied voorkomen die een rol spelen bij de waarneming en perceptie van het beoogde windpark. Denk hierbij aan de aanwezige laanstructuren in de nabijheid van de bebouwde kom en de landschappelijke inpassing van de N374. Beschrijving van de opbouw van het landschap en de aanwezige structuren zou een volwaardig onderdeel van het inpassingsplan moeten zijn, zeker waar het een ingreep betreft die zo'n grote impact op dat landschap heeft.

Het genoemde 'Bosje van Kruit' (Gasselternijveense Bos) is niet alleen een boszoom, maar het vormt ook de overgang naar een andere verkavelingsvorm, zoals ook beschreven in bijlage 2 van de MER. Hier stelt landschapsarchitectenbureau vast dat het gebied, landschappelijk gezien, bestaat uit drie onderscheidende 'vlakken', die de typen 'groot', 'overgang' en 'klein' krijgen (MER Bijlage 2, figuur 2.17, pagina 12).

Deze typering ondersteunt de eerder geopperde gedachte dat het Gasselternijveense Bos, dat op de grens van de vlakken 'groot' en 'overgang' ligt, een logische landschappelijke begrenzing van windpark De Drentse Monden zou zijn. Hiermee zou bovendien beter aangesloten worden op het advies van het CRa dat in hoofdstuk 1 is beschreven: ten noorden van het Gasselternijveense Bos geeft het landschap onvoldoende aanleiding om de windturbines te 'ankeren'.

Overigens wordt ook in het inpassingsplan aangegeven dat de begrenzing van de noordzijde van het plangebied minder duidelijk is (Inpassingsplan, paragraaf 6.7.2, pagina 67).

De ruimere context van het plangebied wordt in het geheel niet beschreven, terwijl het windpark daar wel degelijk invloed op kan hebben. De Hondsrug is het enige 'geopark' van Nederland en is vanuit het plangebied duidelijk zichtbaar. Daarnaast is het een belangrijke toeristische 'trekker' die zich afficheert met de slogan 'de plek waar je eindeloos kunt dwalen en rust en ruimte nog 'echt' ervaart'. Een beschrijving van het mogelijke effect van het windpark op dit gebied en de invloed die het kan hebben op de toeristenstroom ontbreekt in het inpassingsplan.

Beoordeling effecten op het landschap

Voor het beoordelen van de effecten van verschillende opstellingsvarianten op het landschap wordt veelvuldig gebruik gemaakt van zogenaamde 'scoringstabellen'. Dergelijke tabellen versimpelen het thema 'landschap' echter zodanig dat het maar de vraag is of ze uiteindelijk een juiste weergave van de werkelijkheid zijn.

Als voorbeeld tabel 5.3 (Inpassingsplan, paragraaf 5.2.1, pagina 42). Hier worden onder andere een 'extensieve' opstellingsvariant van 85 turbines en een 'gebiedsvisie' opstellingsvariant van 40 turbines met elkaar vergeleken. Op het thema 'landschap' scoren beide varianten echter gelijk, neutraal tot negatief. Het is echter onbegrijpelijk dat een windpark met meer dan twee keer zoveel turbines dezelfde impact heeft op het landschap: het is het verschil tussen 5 rijen van 8 turbines en meer 10 rijen van 8 turbines (en een extra rij van 5 turbines).

Wat ons betreft spreken we bij 40 turbines van een (groot) windpark. Bij 85 turbines kun je spreken van een 'windlandschap'.

Bovendien is het gebruik tabellen nogal subjectief, afhankelijk van wie de tabel invult kan een score negatief, neutraal of positief uitvallen.

Ook daarvan een voorbeeld. In tabel 5.2 (Inpassingsplan, paragraaf 5.2.1, pagina 40) worden de scores van verschillende locatiealternatieven (weergegeven op pagina 38 van het inpassingsplan) met elkaar vergeleken. Op 'landschap' scoort De Drentse Monden – Oostermoer licht negatief. Windpark 'G4' tussen Nieuwe Pekela, Alteveer en Stadskanaal (op korte afstand van De Drentse Monden) scoort negatief.

In bijlage 1 van de MER is de uitleg van de tabel te vinden (MER Bijlage 1, tabel 2.4, pagina 13). Een park wordt 'licht negatief beoordeeld' als het windpark:

*'Ligt in gebied met kernkarakteristiek openheid en sluit aan bij infrastructuur en/of industrie of;
Ligt niet in gebied met kernkarakteristiek openheid en sluit niet aan bij infrastructuur en/of industrie' (MER Bijlage 1, tabel 2.4, pagina 13)*

Het park wordt negatief beoordeeld als het:

'Ligt in gebied met kernkarakteristiek openheid en sluit niet aan bij infrastructuur en/of industrie'

In bijlage 1 van de MER (paragraaf 3.1, pagina 15) wordt aangegeven dat windpark De Drentse Monden – Oostermoer in een 'grootschalig open landschap' in Drenthe ligt. Bovendien sluit het windpark niet aan bij infrastructuur of industrie. De score zou dus negatief uit moeten vallen. Zeker in vergelijking tot het negatief scorende windpark G4: dit ligt nabij de N366 in een eveneens open landschap. Wat maakt dat het ene windpark 'negatief' en het andere windpark 'licht negatief' scoort? Het is een ingewikkelde, moeilijk navolgbare en subjectieve manier van beoordelen.

Hier komt nog bij dat de impact op het landschap in deze tabel wordt gekoppeld aan 'openheid' versus 'de aanwezigheid van infrastructuur en industrie'. Wat ons betreft is dit wel heel summier en subjectief: wie bepaalt dat, als een windpark niet in een gebied met de kenmerkendste openheid ligt en gekoppeld wordt aan infrastructuur en industrie, de impact op het landschap 'neutraal' is?

'Landschap' is wat ons betreft niet een factor die te vangen is in tabellen of algemeenheden. Willen de initiatiefnemers op deze plaats een windpark realiseren, dan moeten ze wat ons betreft de hulp in schakelen van een ervaren landschapsarchitect. Hij of zij kan, samen met de bewoners van het gebied, een 'ontwerp op maat' maken. Hierbij zouden de wensen van de bewoners en het oordeel van de landschapsarchitect zwaarder moeten wegen dan de maximale hoeveelheid energie die het windpark op kan wekken.

Landschappelijke onderbouwing van de opstelling

In hoofdstuk 1 is onder het kopje 'Landschappelijke adviezen ten aanzien van het windpark' uitgebreid ingegaan op de landschappelijke adviezen die gegeven zijn door zowel het CRa (2014) als door landschapsarchitectenbureau (2012). Daar wordt ook gereflecteerd op de landschappelijke onderbouwing van het windpark.

Visualisaties

In het inpassingsplan wordt op geen enkele wijze in beeld gebracht wat de visuele impact van het voorstel is op de beleving van het gebied. Er zijn geen visualisaties, foto's of 3D animaties opgenomen die de beschrijving van het landschap, conclusies of de vormgeving van het landschap ondersteunen en verduidelijken. Alleen in de bijgevoegde MER zijn foto's en visualisaties opgenomen.

Het is moeilijk (zo niet onmogelijk) om de impact van een windpark op het landschap in visualisaties te vatten. Een visualisatie geeft een statisch beeld. In werkelijkheid beweegt de beschouwer en bewegen de turbines. Er is weliswaar gewerkt met een 'kijkhoek' die overeen komt met de kijkhoek van het menselijk oog, maar in werkelijkheid bewegen we natuurlijk ook ons hoofd, waardoor de kijkhoek (bijna) 180 graden is. Er moet dan ook voorzichtig worden omgegaan met het beoordelen van de opstelling op basis van dergelijke visualisaties.

In de MER zijn wel enkele visualisaties opgenomen, onder andere van de verschillende alternatieven. Hoewel de visualisaties de schijn wekken dat de turbines te klein worden weergegeven, blijken de verhoudingen te kloppen. Toch zijn ze voor een deel onjuist, stellen ze de werkelijkheid fraaier voor dan ze is en is het bijschrift waarin de locatie genoemd wordt verwarrend of onjuist. Zo wordt bij de visualisatie van het voorkeursalternatief op pagina S.27 (MER, figuur S. 21) aangegeven dat de visualisatie van het voorkeursalternatief vanaf de Drentse Mondenweg bij Tweede Exloërmond in noordelijke richting is. Onderzoek in het veld wijst echter uit dat men hier niet op de Drentse Mondenweg kan staan (de bermsloot van de Drentse Mondenweg is nergens zo breed als op de visualisatie). Waarschijnlijk staat men op de 'Dreef', iets ten noordwesten van de Drentse Mondenweg. De kijkrichting is zodanig gekozen dat men als het ware langs het windpark kijkt. Het werkelijke beeld van, bijvoorbeeld, een automobilist die over de Drentse Mondenweg naar het noorden rijdt zal anders zijn: men ziet dan aan beide zijden van de weg turbines: rechts zes en links drie. Bovendien ziet men nog turbines op de horizon.

Figuur S.22 (MER, pagina S30) is zelfs onjuist: vanaf het punt waar de visualisatie is gemaakt ziet men ook aan de rechterzijde van de weg in ieder geval twee windturbines. Ook bestaat het vermoeden dat in werkelijkheid aan de linkerkant van de weg eveneens meer turbines te zien zullen zijn.

Zie voor het voorkeursalternatief op basis waarvan de visualisaties gemaakt zijn figuur S.20 (MER, pagina S26)

Aansluiting op het bestaande landschap

In het inpassingsplan geeft men aan de opstelling te baseren op de landschappelijke structuurlijnen conform het advies van het CRA (zie ook hoofdstuk 1). Dit is voor de parallelle lijnen binnen de Drentse Monden nog te verdedigen. Op een aantal punten wijkt de opstelling echter af van deze redenering.

Zo is de meest zuidelijke lijnopstelling niet geënt op een landschappelijke structuurlijn, maar op de ter plaatse aanwezige laagvliegroute.

Ook rechtvaardigt men de opstelling bij Oostermoer op grond van de landschappelijke structuurlijnen, ondanks de het negatieve advies van het CRA en de aantasting van de kwaliteit van de opstelling.

De opstellingslijnen zijn selectief aangepast te worden onder het mom van 'cultuurhistorische lijnen', terwijl met name de 'cultuurhistorische lijn' evenwijdig aan het Annerveenschkanaal discutabel is (zie ook MER Bijlage 2, figuur 2.17, pagina 12).

Tevens is er op grond van de in de Omgevingsvisie Drenthe 2 juni 2010 bepaalde landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten geen aanleiding een draaiing te maken in de opstelling zoals het geval is bij Oostermoer. Hierin wordt alleen de lintbebouwing in oost-westrichting als waardevol aangegeven (kaart 2b: kernkwaliteiten landschap).

Wat ons betreft is de lintbebouwing langs het kanaal niet zo dominant dat er een windturbineopstelling aan gekoppeld zou moeten worden. De verkavelingsstructuur is hier niet eenduidig. In algemene zin is de hoofdrichting van de verkaveling in het gebied haaks op het kanaal.

4. Integrale gebiedsontwikkeling

Uitgangspunt van de initiatiefnemers is het versterken van bedrijven en regionale economie en een bijdrage leveren aan duurzame energie (Inpassingsplan, paragraaf 1.1, pagina 4).

Volgens de 'Gebiedsvisie Windenergie Drenthe' is windenergie onderdeel van een integrale gebiedsontwikkeling. Een financiële bijdrage vanuit een windpark aan gebiedsontwikkeling is een voorwaarde voor het realiseren van een windpark (Inpassingsplan paragraaf 4.3, pagina 29).

In de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening Drenthe geeft zij bovendien het volgende aan:

'de provincie stimuleert en vraagt initiatiefnemers te werken met organisatievormen waarin ook bewoners participeren'. (Inpassingsplan paragraaf 4.3, pagina 28)

Ook de gemeente Aa en Hunze gaat uit van een verband tussen een te ontwikkelen windpark en een impuls voor de regio. In de vastgestelde 'Toekomstvisie 2020 Aa en Hunze Buitengewoon' wordt gesteld dat elk nieuw project dient bij te dragen aan de ruimtelijke kwaliteit van de leefomgeving (Inpassingsplan paragraaf 4.4.1., pagina 31).

Het CRA tenslotte telt ten aanzien van integrale gebiedsontwikkeling het volgende:

'Het RIP (Rijksinpassingsplan) dient vergezeld te gaan met een breder gebiedsontwikkelingsperspectief. In dit gebiedsplan moeten aanvullende landschappelijke, ruimtelijke en energetische maatregelen en voorzieningen worden geïntegreerd, die proportioneel zijn in verhouding tot de nieuwe windturbines en die een evenwichtige kwaliteitsimpuls van het totale gebied mogelijk maken. U dient de regio te ondersteunen bij het uitwerken van een passende mix van ruimtelijke interventies en economische maatregelen en er zou flankerend beleid ontwikkeld moeten worden om deze maatregelen uit te voeren.' (Advies Windpark De Drentse Monden Oostermoer, 25 maart 2014, p6).

Wij concluderen dat diverse overheden, van Rijk tot provincie en gemeente, kansen zien om de ontwikkeling van een windpark te koppelen aan integrale gebiedsontwikkeling. Toch gaat het inpassingsplan op geen enkele wijze in op integrale gebiedsontwikkeling. Ook wordt er geen aanstellen gemaakt om het landschap te versterken teneinde de effecten van het windpark op de omgeving te verzachten.

Het aanpassingsplan laat op geen enkele wijze zien hoe inwoners en bedrijven kunnen profiteren van het windpark. Dit zien wij dan ook als een gemiste kans.

Conclusie

Wat ons betreft is het voorliggende inpassingsplan geen goed voorbeeld van hoe we in Nederland om zouden moeten gaan met de ontwikkeling van (grote) windparken. Het lezen van het inpassingsplan en de MER roept bij ons het gevoel op dat de ontwikkeling van het windpark een niet meer te stoppen trein is. Het rapport is zo omvangrijk en bevat zoveel verwijzingen en 'scoringstabellen' dat alleen een expert nog kan begrijpen hoe het uiteindelijke ontwerp tot stand is gekomen. Als een expert het al volledig weet te doorgronden

Bovendien gaat het de initiatiefnemers volgens ons slechts om het opwekken van zoveel mogelijk MW's op deze locatie. Daarom 'schuift' men met turbines: turbines worden van de ene opstellingslijn 'afgeknipt' en er bij een andere lijnopstelling 'bijgeplakt'. Op deze manier ontstaat natuurlijk geen samenhangend windpark dat recht doet aan het landschap. Er ontstaat een windpark dat iedere, wettelijk toegestane plek benut. Zo wordt het landschap ter plaatse van windpark De Drentse Monden - Oostermoeer 'volgepropt' met windturbines.

Wij pleiten voor een plaatsingsstrategie van windturbines waarbij het landschap en de bewoners een belangrijke rol spelen. Het maximaal aantal op te wekken MW's zou daaraan ondergeschikt moeten zijn. Wellicht had het draagvlak bij de bevolking aanzienlijk vergroot kunnen worden als per lijnopstelling de door één windturbine opgewekte energie ten goede kwam aan de bewoners, die daardoor hun energierekening zouden zien dalen. Het inpassingsplan ontbeert creatieve ideeën die de verandering, en daarmee het leed dat sommige bewoners ongetwijfeld zullen ondervinden, op zijn minst kan verzachten.

Het is in onze ogen ook te betreuren dat de opstellers van het inpassingsplan/de initiatiefnemers van het windpark de waardevolle adviezen van collega-landschapsarchitecten en het CRa (grotendeels) naast zich neer hebben gelegd. Dit windpark is niet vanuit het landschap, maar vanuit efficiency ontworpen, zoals hiervoor al besproken. Ook zien wij het als een gemiste kans dat de ontwikkeling van het windpark niet aan wordt gegrepen om te komen tot een integrale gebiedsontwikkeling, terwijl dit juist uitgangspunt is van de 'gebiedsvisie Windenergie Drenthe' (zie paragraaf 4.3, pagina 29 van het inpassingsplan)

Een kleiner, zorgvuldig ontworpen windpark met draagvlak bij de omwonenden had misschien minder duurzame energie opgewekt (maar: met gemak > 150MW). Het had echter wel een 'lichtend voorbeeld' kunnen worden dat windparken op land in een positiever daglicht had gezet. Elders te ontwikkelen windparken hadden hier wellicht van kunnen profiteren, waardoor de uiteindelijke bijdrage aan een duurzame wereld groter was geweest.

Li & Van Wieringen
Advocaten en Belastingadviseur

Bijlage 18

3800 BP Amersfoort
 www.cultureelerfgoed.nl
 Contactpersoon

Onze referentie
 MT-2013-24
 Uw referentie
 21 februari 2014

Datum 18 maart 2014
 Betreft Bescherming van rijksmonumenten en windturbineparken

Geachte

Uw brief van 21 februari jl. over de bescherming van rijksmonumenten bij de plaatsing van windturbines heb ik met belangstelling gelezen. U vraagt mij om een standpunt kenbaar te maken ten aanzien van de aantasting door windmolens van het beeldbepalende karakter van het rijksmonument dat u bewoont aan het

Ook vraagt u mij of er archeologisch onderzoek noodzakelijk is voor de fundering en bouw van de windmolens.

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) is betrokken bij het tot stand komen van de Structuurvisie Wind op Land (SWOL) door het rijk, als vervolg op het kabinetsbesluit, om in 2020 6000 MW aan opgesteld vermogen windenergie te realiseren. Het rijk heeft daarvoor destijds globaal zoekgebieden aangewezen, die samen met de provincies en gemeenten nu verder worden uitgewerkt.

De RCE is als rijksdienst gebonden aan de nationale afspraken over taakstellingen en zoekgebieden voor windenergie. Binnen die afspraken is het de opgave te zoeken naar een situering van de windmolens in het cultuurlandschap die zo min mogelijk (visuele) schade aanricht aan de historische karakteristiek van het landschap en –meer specifiek- aan werelderfgoederen, beschermde staats- en dorpsgezichten en bijvoorbeeld grotere ensembles van buitenplaatsen en landgoederen.

De RCE bepleit dat in gevallen van hoogbouw in bijvoorbeeld waardevol stedelijk gebied (beschermde stadsgezicht) en bij plaatsing van windturbines of andere verticale elementen in het waardevolle cultuurlandschap of in de directe nabijheid van bijvoorbeeld beschermde dorpsgezichten en werelderfgoederen een zekere afstand in acht wordt genomen van zo'n 1800 tot 2000 m tussen de geplande hoogbouw/windturbines en aanwezig cultureel erfgoed. De (beperkte) ervaring tot nog toe wijst erop dat bij een dergelijke afstand veel bezwaren tot aanvaardbare proporties worden teruggebracht. Dit zijn evenwel geen wettelijk vastgelegde normen, maar alleen adviezen om in dergelijke kwetsbare situaties tot een werkbare oplossing te komen.

Onze Referentie
MF-2014-23

De RCE kijkt wat dit betreft ook naar ontwikkelingen in het buitenland en naar uitspraken van bijvoorbeeld de UNESCO voor het werelderfgoed. Zoals het er nu voorstaat zal in de Structuurvisie (SWOL) – in een voetnoot – het advies worden opgenomen van 1800 á 2000 m afstand tot waardevol cultureel erfgoed. Of een dergelijke afstand ook voor individuele monumenten, zoals uw woning, kan worden toegepast, is de vraag; het gevolg zou kunnen zijn dat vrijwel nergens in Nederland windmolens geplaatst kunnen worden.

Overigens speelt behalve de afstand tussen turbine en erfgoed ook de wijze van opstelling van de turbines een grote rol. Daarin kan verschil tussen de turbine als verstoring of als aanvaardbare toevoeging aan het landschap liggen.

Ik dank u hartelijk voor het prachtige boek van de architect Klaas Prummel, dat u meezond met uw brief. Uw boek wordt in de bibliotheek van de RCE opgenomen.

Ik vertrouw erop met dit schrijven u vragen voldoende beantwoord te hebben.

Met vriendelijke groet,
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Verzonden: Dinsdag 19 april 2016 21:09
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Ontwerpbesluiten windpark De Drentse Monden en Oostermoer

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat:
Huisnummer:
Postcode:
Woonplaats:
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Organisatie
Organisatie: Platform Storm
Mede namens: Platform Storm

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Zie bijlagen

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Dit zijn digitale aanvullingen op de reeds per post verstuurd zienswijzen tw Zienswijze DGETM-EO15 726416 en Zienswijze Platform Storm PS160413

Reactie

ZIENSWIJZE ONTWERP INPASSINGSPLAN MER WINDPARK DE DRENTSE MONDEN

Zijne excellentie, Geachte colleges, dames, mijne heren,

Wij dienen een zienswijze in op het ontwerp rijks Inpassingsplan voor samengesteld windpark De Drentse Monden en Oostermoer, afgekort DDM-OM, verder te noemen "windpark Drentse Monden";

Deze zienswijze richt zich tegen het deel Drentse Monden met de windparken Raedthuys en Duurzame Energie Exloërmond.

Dit plan is inclusief het daarbij behorende milieueffectrapport (MER) met aanvragen en vergunningen (i.h.b. omgevingsvergunningen bouwen, milieu, natuurbescherming en ruimtelijke ordening) als door u met ingang van 4 en 10 maart 2016 ter inzage c.q. visie gelegd,

Hierna noemen wij dat: voorgenomen besluit, inpassingsplan, en gezamenlijk aan te duiden als: de besluitvorming/het bestreden besluit.

De voorgenomen besluiten liggen tot en met 20 april 2016 ter inzage en daarop kan tijdens de periode van ter visielegging worden ingesproken bij zienswijze.

1 Essentie en reikwijdte van deze zienswijze

1.1 Het bestreden besluit is naar wat wij menen in strijd met de goede ruimtelijke ordening. Het maakt inbreuk op wat naar maatstaven van milieu behoorlijk is en wat in redelijkheid een goed en aanvaardbaar woon- en leefklimaat is. Ter plaatse is aanwezig een landelijke omgeving waarin niet passend en voorzienbaar is een zó grootschalig industriecomplex als met het inpassingsplan te realiseren. Het besluit is onzorgvuldig voorbereid en strijdig met art. 3:2, 3:3, 3:4, 2:4, 3:9, 3:46/47, 3:1 lid 2 Awb, 3:14 BW en meer.

1.2 Onderzoeken die aan het besluit ten grondslag liggen zijn onjuist, onvolkomen, gedateerd en uiterst eenzijdig. Deze houden ten onrechte geen rekening met de binnen gerede tijd voorhanden en toepasbaar zijnde nieuw(st)e technologische en planologische inzichten.

Ons woon-, werk- en leefklimaat aanzienlijk neemt af zonder kenbare en deugdelijke belangenafweging. Inspraak is niet naar behoren geschied. En in kern is qua totstandkoming en inhoud het bestreden besluit in strijd met de algemene beginselen van behoorlijk bestuur (zodat het besluit zich niet verdraagt met de rechtszekerheid). Hierom zijn wij tegen het project en bestrijden de ontwerp besluiten. Verwijzend naar wat door het Raadsledeninitiatief op 2 maart 2016 is bericht aan de Tweede Kamer en Provincie Drenthe.

2 Procedureel

2.1 Uit het Verdrag van Aarhus vloeit voort dat de bij het verdrag aangesloten staten waarborgen dat overheidsinstanties milieu-informatie in de zin van het verdrag ter beschikking stellen aan het publiek. Dat is hier langdurig en tot heden achterwege gebleven. Daartoe verwijzen wij naar de aanhangige klacht in 30 juni 2015 bij de bevoegde Commissie.

Platform Storm

2.2 Het voortraject waarlangs het bevoegd gezag is gekomen tot de keuze voor het huidige tracé is in strijd met de wet en algemene beginselen behoorlijk bestuur. Wij verwijzen naar openbare aanklachten, waaronder de klacht Nationale Ombudsman op 28 februari 2016 betreffende de stelselmatige omissies van inspraak. En menen dat democratische legitimatie ontbreekt voor dit windpark.

2.3 Alternatieven zijn niet beschouwd maar rechtstreeks is voor het voorkeursalternatief gekozen. Zonder een alternatief onderzoek op hoofdlijnen is het bestreden besluit onvoldoende gemotiveerd. De minister miskent dat in de Veenkoloniën lichtenergie de voorkeur geniet en het beste scoort in vergelijkende matrix van een realistisch gewogen wind- en zonenergie. Hiermee is sprake zijn van een door ons volwaardig gedragen zonnepark. Met dit solarveld is het Energieakkoord prima, ja zelfs beter invulbaar.

3 MER

3.1 Het MER bevat procedurele omissies en inhoudelijke gebreken. Het kan niet aan het bestreden besluit ten grondslag liggen.

3.2 Ten onrechte heeft met een beroep op de Crisis- en Herstelwet geen alternatief onderzoek plaatsgevonden. Het MER strekt zich slechts uit tot het plangebied zelf en voldoet niet volwaardig aan de eisen die daaraan worden gesteld in de Notitie Reikwijdte en Detailhandel (NRD).

4 Nut en Noodzaak

4.1 Nut en noodzaak van het project zijn onvoldoende draagkrachtig onderbouwd. Zo zijn onjuiste parameters gehanteerd. En bij verboden belangenverstremgeling (ingevolge art. 2:4, 3:3 en 3:9 Awb, hierna: Awb) zijn partijdige en eenzijdige randvoorwaarden toegepast. Hiermee is sprake van een onredelijke overheidsbesluitvorming.

4.2 Maatschappelijke, economische en juridische uitvoerbaarheid staat ter discussie. En er overheerst onzekerheid of dit project op deze wijze hier kan worden aangelegd.

5 Geluid

5.1 Het geluids- en slagschaduwonderzoek dat ten grondslag ligt aan het bestreden besluit is onvoldoende zorgvuldig uitgevoerd. Er zijn onjuiste uitgangspunten genomen, gebruikte cijfers zijn inconsistent en de conclusies zijn niet juist. De minister stelt slechts dat dit onderzoek is uitgevoerd volgens de geldende wettelijke regelingen. De wettelijke regelingen schieten tekort, als toegelicht hierna naar zakelijke inhoud.

5.2 De Nederlandse geluidsnormen zijn het minst streng in Europa. Zij zijn aanzienlijk schadelijker voor de omgevingskwaliteit. En vormen een uiterst slechte invulling van een goed woon-, werk- en leefmilieu. Het gaat om de kale normen voor geluidsoverlast die daarom moeten worden aangepast, maar geen garantie dat bij de bouw van dit windpark een goed leefklimaat, overblijft. Wij verwijzen naar wat belangenbehartiger NLVOW op zijn minst hiertoe aandraagt waarbij wij gaan voor de nuloptie.

- 5.3 De noodzaak daarvan bevestigt de actuele overlastsituatie in Houten waar meer maatwerk is bepleit om de gebrekkige handhaving. Dit in verband met de niet tot nauwelijks toereikende normstelling die insufficiënt is naar reeds het kleinschalige windpark daar met minder hoge molens. Dit dient afgezet tegen het buitengewoon grootschalige aantal turbines in de Veenkoloniën t.w. 50 stuks van 200 meter of meer. Die akelig afsteken in het landschap en ernstig 24 uur per dag hinder opleveren. Daaraan doen mitigerende maatregelen niet af, eerder omgekeerd zullen deze overlastsituatie bekrachtigen. Zonder hinder is namelijk geen maatregel nodig. Reeds in kern is deze windturbine-inpassing rechteens onaanvaardbaar. In redelijkheid is het onhoudbaar om de normoverschrijding die daaruit direct voortvloeit.
- 5.4 Eerder en met nodige regelmaat is door ons aandacht gevraagd voor ook het navolgende. Wezenlijk en afdwingbaar moet de minister in acht nemen het lage (agrarische) achtergrondgeluid in de veenpolders van de Veenkoloniën. Dit is in de bestreden besluitvorming niet verdisconteerd. Ook is er geen draagvlak voor dit commercieel plan van vermeend hogere hiërarchische orde. Het hoger algemeen nationaal belang wil zeggen om op landelijk en lidstaatniveau uitvoering te geven aan een Energieakkoord wat in essentie achterhaald is. Daarmee dient dit akkoord deskundig d.w.z. onpartijdig en onafhankelijk geëvalueerd. Dit in plaats van zonder objectieve rechtvaardiging en democratische legitimatie ongewijzigd door te zetten. Anders gezegd wij vragen erom dat dit afgeschild zal worden naar best practices, volgens toepasbare / best beschikbare technieken naar minst schadelijke uitstraling en minst nadelig effect op de omgeving. Dit in meest ruime zin van het woord vanuit het voorzorgsbeginsel nu dit akkoord niet in gewapend beton is gegoten. Het kunst- en vliegwerk waarmee het in elkaar is gezet kan eenvoudig worden geconverteerd naar een volkomen uitvoering ervan. Die in redelijkheid en in rechte, naar wij menen, wel houdbaar is op korte en lange(re) termijn.

6 Laagfrequent geluid

- 6.1 Bovendien bestaan bezwaren ten aanzien van het niet hoorbaar maar wel merkbaar geluid. Dit staat bekend als laag frequent geluid. De Nederlandse Stichting Geluidshinder kent normen die zijn erkend door de rechter. Hieraan houdt helaas het bestreden besluit zich niet. Relevante merkbare effecten worden in de doofpot gestopt met apert onjuiste rapporten. Zoals het verouderd, subjectief en of onvolledig RIVM-rapport in 2013. Dit is niet langer houdbaar en getuigt van verkeerd inzicht.
- 6.2 In veel andere landen binnen de Europese Unie wordt windturbinegeluid erkend als zogenaamd puls-geluid. De karakteristieken ervan levert een zekere en forse mate van ergernis en horen of merkbaarheid op. In Nederland en met name hier in de Veenkoloniën waar sprake is van een uiterst unieke uitgestrekte groene zone. Mensen wonen, leven en werken er bewust om de rust, stilte en het donker. Ofwel de duisternis die vrijwel nergens wordt geëvenaard in Nederland.
- 6.3 Deze kernkwaliteit dient in goed rekenschap terug te keren in een toereikend geluidskader van windturbines, wat nu niet zo is. Wij verlangen als omwonenden en omgeving te worden beschermd tegen hinder ten gevolge van die turbines. Met name gelet op hun kolossale impact, omvang en onfortuinlijke opstelling zoals hier onverhoopt voorzien.

7 Ecologie

- 7.1 Het bestreden besluit besteedt onvoldoende aandacht aan ecologische aspecten en is in strijd met de Natuurbeschermingswet en de Flora- en Faunawet.

8 Landschappelijke inpassing

- 8.1 Het bestreden besluit getuigt niet van het genoegzaam inpassen binnen de landschaps- en grenswaarden van het gebied de Veenkoloniën. Afstanden van turbines tot beschermde rijksmonumenten gezichten zijn niet nageleefd waarvoor de vereiste draagkrachtige en kenbare motivering ontbreekt. Het windbelang hierbij achten wij hier niet naar behoren onderbouwd en ondergeschikt.

9 Externe veiligheid

- 9.1 Het risico van falen, uitval, afval, verstoring en wat meer wordt veroorzaakt door dit windpark is onontkoombaar en effectief levensgevaarlijk. Dit onderkent het besluit niet of onvoldoende.
- 9.2 Windturbines zijn gepositioneerd in en boven de directe nabijheid van gasleidingen. Niet zonder risico, want bij waterstofsulfide H₂S zijn de vereiste afstanden niet in acht zijn genomen. Ook hier geldt dat de externe veiligheid niet volwaardig is geborgd naar de actuele milieu-inzichten. Die dwingen tot niet alleen kwantiteitseisen maar ook kwaliteitsnormen als het gaat om externe veiligheid. Teneinde te garanderen een goede ruimtelijke ordening is en wat deze rechtens behoort te zijn.
- 9.3 Verder verdraagt de plaatsing van turbines zich binnen zowel Lofar zone 1 en 2 niet met de vooraf geformuleerde voorwaarden en eisen ter voorkoming van aanzienlijke schade aan Astron. Ook om deze schending van voorschriften is in redelijkheid het bestreden besluit onhoudbaar.
- 9.4 Met betrekking tot de laagvliegroutes bovendien is het bestreden besluit in redelijkheid onhoudbaar.

10 Draagvlak, democratie

- 10.1 Er is al jarenlang een verzoek aan het ministerie van Economische Zaken om een draagvlakonderzoek uit te (laten) voeren. Bij gebreke daaraan is dat door de meest getroffen gemeente Stadskanaal in overleg met aanpalende gemeenten Borger Odoorn en Aa en Hunze, zelf maar uitgevoerd. De uitkomst daarvan is verrat in het voor zich sprekend rapport van Enneüs. Daaruit volgt dat bijna 90% zich keert tegen deze windindustrie met aanverwante activiteiten, in cumulatie met reëel te verwachten overlast.
- 10.2 Hieronder begrepen hoewel daartoe niet beperkt: het in het buitengebied waar deze windindustrie is geprojecteerd, verder voorzien in innovatieve landbouw (vergisters) en intensieve landbouw (megastallen) waardoor niet langer sprake zal zijn van een bewoonbaar gebied. Dit ook in onaanvaardbare interferentie met de, naast DDM-OM geprojecteerde, grote windparken N33/Meeden en N34/Emmen.

Platform Storm

- 10.3 De minister handelt in strijd met de door zichzelf voorschreven eis dat bij realisatie van windenergie er sprake moet zijn van afdoende draagvlak bij de omwonenden. Dat die eis enige tijd terug - bij noodsprong - creatief is ingevuld als dat het departement van Economische Zaken het draagvlak acht te zijn verkregen omdat het is vervat in het Energieakkoord mag natuurlijk niet baten. Recent gaven ondertekenaars al aan zich van dit akkoord terug te trekken bij gebrek aan duurzaamheid, draagvlak en om de aanzienlijke omgevingsaantasting. Ontoelaatbaar zet de minister zijn zware eisenpakket aan de kant uit eigen belang. Deze draagvlak-eis mag niet achteraf zonder goede reden overboord worden gegooid omdat de minister daarin geen heil meer ziet. Die gedraging is niet overeenkomstig art. 3:3 Awb.

11 Uitvoerbaarheid ruimtelijk plan en economisch effect op korte/lange termijn

- 11.1 De marktwerking wordt kunstmatig in stand gehouden door de grootschalige subsidiëring voor dit soort turbines. Die feitelijk de schijn heeft van staatssteun. Ofwel neerkomt op oneerlijke concurrentie als eenmaal de wettelijke randvoorwaarden ervan worden getoetst. Wij hechten daarentegen aan de realisatie wat echt duurzaam is. En gaan uit van een optimale mogelijke prijs tegen welke moderne lichtenergie nu al beter leverbaar is dan ouderwetse windenergie.
- Het doorslaggevend en onontkoombaar afhankelijk zijn van de SDE+ subsidie kan weliswaar aanvaardbaar kan zijn als Stimuleringsinnovatie. D.w.z. tijdelijk als aanjager van gezonde nieuwe economie. Maar het merkwaardig door de Staat financieren en daarmee inefficiënt in stand houden en bevoordelen van een verouderde niet meer vernieuwende commerciële windbedrijvigheid, schaadt een gezonde economie.
- 11.2 Het alternatief voor de Veenkoloniën te weten het algemeen bekende solar-initiatief biedt de markt een realistisch perspectief. Waarbij sprake kan zijn het zelf voorzien in energie en het daadwerkelijk creëren van directe en indirecte werkgelegenheid voor de regio. Die daarbij op korte en lange termijn effectief is gebaat. Dit alternatief van stichting ZON koloniën moet serieus aandacht krijgen.
- 11.3 Jarenlang is een windplan Drentse Monden in voorbereiding waaraan zoveel gemeenschapsgeld kwijt is dat dit durf, lef en moed vergt om dit nog terug te draaien. Dit geeft direct aan waarom het windplan geen doorgang kan vinden want het kent in oorzaak een fout vertrekpunt. Een excessief doorgaan op dit pad is in redelijkheid tegen te houden. Dit om de zich nu en binnen afzienbare tijd sterk door ontwikkelende en al fundamenteel gewijzigde gunstiger grond- en energieposities. Wij verlangen deze hernieuwde duurzaamheid. Ten eerste om de actuele planinzichten hoe we met elkaar een gebied naar beste inzicht inrichten ná een crisis en binnen (blijvende) krimp. En ten tweede om de nieuwste technologische inzichten die vandaag de dag excessief sneller gaan dan toen (meer dan tien jaar terug) windenergie op land werd geïntroduceerd. Destijds was nog sprake van kleine molens en niet van de megaturbines nu. Die wel "ijzeren bomen" worden genoemd wat weergeeft de onwaarde voor de omgeving ervan. Welstands- en landschapstechnisch voldoet het Rijks voornemen niet.
- 11.4 In dit opzicht dient de minister van EZ te worden gehouden aan zijn eigen uitlatingen over planologie en technologie in de aangrenzende Provincie Groningen waar hij in het gebied bij Meeden voor Windpark N33 sinds medio 2015 spreekt van een tijdelijke termijnstelling voor turbines. Weliswaar onzorgvuldig in het midden laat of dit dan 3 maanden, 3 jaar of 30 jaar behelst zodat vereiste motivering ontbreekt. Die optie is rechtens onhoudbaar want tijdelijk is, en dat weten wij zeker, niet een duur van 30 jaar.

12 Missing link

- 12.1 De afspraken tussen grondeigenaren, overheden en windpartijen zijn onduidelijk. En zijn evenmin naar behoren openbaar ongeacht gedane Wob-verzoeken de afgelopen jaren en tijd. Er is onwaarschijnlijk veel op papier gezet voor dit windpark. Maar in de kern is sprake van een niet volledige, verkeerde en eenzijdige verslaglegging van betrokkenen bij dit windpark. Hiermee is sprake van een onzorgvuldige voorbereiding. Bovendien van niet toegelaten belangenverstrengeling bij deze besluitvorming. Veel informatie is doorgedaald of is niet transparant en niet volledig beschikbaar. Overheidsinformatie wordt weerhouden om allerlei argumenten van intern beraad, persoonlijke redenen, bedrijfsinformatie, bedrijfsgeheim, of wat ook denkbaar is om stukken niet onder het voetlicht te brengen. Dit is een schending van het Aarhus-Verdrag dat noodzaakt tot het vroegtijdig toegang geven tot relevante informatie. Het is van cruciaal belang om te worden betrokken bij een in voorbereiding zijnde besluitvoering evenwichtig, eerlijk en betrouwbaar.

13 Maatvoering

- 13.1 De definities, coördinaten en schaalgrootten die vermeld zijn voor de 50 windturbines zijn onjuist, onvolledig, verschillend en alleen al daarmee innerlijk tegenstrijdig.
- 13.2 In zoverre sprake is van eigendom om vergunningen te kunnen aanvragen, te verkrijgen en onherroepelijk te verlenen in verband met de posities voor windturbines omdat die op die eigendommen moeten worden opgericht, en deze eigendom niet is of kan worden ontleend aan de ware juridische eigendom maar uitsluitend een afgeleide positie zoals huur, pacht of feitelijk houden of bezit, ontbreekt elke toestemming of opdracht in redelijkheid om daar te mogen bouwen ter oprichting van het windpark.
- 13.3 Solitaire turbines zijn niet toegestaan en toch is er één met een dubbele aanduiding RH en DEE nabij de AVEBE-fabriek als risico-object benoemd in het MER. Dat is ongewenst en juridisch onjuist. Net als door een tussenliggende uitval van windturbines in lijnopstelling kunnengenoemde turbines ook weer solitair worden. Dat is incorrect op zich wat al ertoe moet leiden dat het besluit zo niet in stand kan blijven.

14 Onevenwichtig

- 14.1 Dit door financieel en subsidie gedreven windturbinepark kent geen zorgvuldige afweging van belangen van omwonenden. Met betrekking tot de voorziene overlast van de te realiseren windturbines en waardevermindering van woon- en bedrijfsvastgoed is er ten onrechte geen helderheid en openheid betracht ten aanzien van eventuele compensatie. Zou dit hier al mogelijk zijn hier gelet op de grootschaligheid van deze windturbineopstelling die nog nergens in Nederland is gerealiseerd op land. Daarvan weigeren wij de dupe te worden.
- 14.2 Evenmin is er zekerheid van levering en zekerheid van toezicht c.q. handhaving op wat er niet alleen goed maar ook fout kan gaan bij dit windpark. Reden waarom dit windpark niet dient te worden toegelaten.

Platform Storm

- 14.3 En er is sprake van rechtsongelijkheid omdat de afstanden, ontleend aan de objectieve normen aan de overige normen in het buitenland binnen Europa en meer internationaal, naar willekeur worden ingevuld. Concreet hanteert het Rijk hier minder dan 500 meter afstand van turbines tot woningen. Dat is absoluut ontoelaatbaar, niet aanvaardbaar en verdraagt zich niet met de rechtens daaraan te stellen eisen.
- 14.4 Dit leidt tot rechtsongelijkheid in de regio en daarbuiten d.w.z. bovenregionaal en grensoverschrijdend. Waarbij die grensoverschrijding de grondslag is uit hoofde van het Energieakkoord wat alle EU-lidstaten sloten, om dit windpark neer te willen zetten. Evenals een asielakkoord moet hier een energieakkoord kunnen worden bijgesteld naar tevredenheid van burgers. Die daarom langdurig vragen en niet zijn gehoord dus steeds luider roepen nu wat niet langer onopgemerkt kan blijven.

15 Time Out

- 15.1 Onder meer om die reden is bepleit een time-out. Anders gezegd om zo niet verder te gaan met dit alleszins schadelijk windpark. Immers er is een alternatief: een zonnepark met draagvlak bij de bewoners.

16 Eindconclusie en verzoek

- 16.1 Wij menen dat aan de randvoorwaarden voor het nemen van een verantwoord en goed gemotiveerd besluit niet is voldaan en dat is gehandeld in strijd met wet en algemene beginselen van behoorlijk bestuur. Wij verzoeken u het voorgaande mee te wegen bij de vaststelling van definitief plan en vergunningen alsook uit het inpassingsplan voortvloeiende bijzondere planopvattingen of besluitvorming.

Wij houden vast aan conclusies als beschreven in aanverwante zienswijze van Li & Van Wieringen - betreffende in elk geval: verkeer / bereikbaarheid / geluid / laagfrequent geluid / uitvoering / aanleg en onderhoud / landschap / monumenten / natuur / bomen / water / gevolgen en risico's externe veiligheid / procedure / besluitvorming / communicatie / participatie - en verzoeken u af te zien van bestreden besluit.

_____ 2016

ZIENSWIJZE

**ONTWERP VASTSTELLINGSBESLUIT INPASSINGSPLAN,
INCLUSIEF ALLE ONTWERPBESLUITEN EN DE DAAROP BETREKKING
HEBBENDE STUKKEN, ZOALS HET MER MET VERGUNNINGEN VOOR
SAMENGESTELD WINDPARK DE DRENTSE MONDEN EN OOSTERMOER**

(Staatscourant d.d. 14 maart 2016 Nr.10908 n1)

Zijne excellentie, Geachte dame/heer,

Wij dienen hierbij een zienswijze in op het ontwerp vaststellingsbesluit rijksinpassingsplan voor samengesteld windpark Drentse Monden en Oostermoer, afgekort DDM-OM, hierna "windpark Drentse Monden"; inclusief alle ontwerpbesluiten en de daarop betrekking hebbende stukken zoals het MER met vergunningen voor samengesteld windpark De Drentse Monden en Oostermoer (i.h.b. omgevingsvergunningen bouwen, milieu, natuurbescherming en ruimtelijke ordening). Dit plan is met ingang van 4 maart 2016 en 10 maart 2016 ter inzage c.q. visie gelegd. Hierna noemen wij dat: voorgenomen besluit/plan, inpassingsplan, en gezamenlijk: de besluitvorming/het bestreden besluit.

Deze zienswijze richt zich tegen het deel De Drentse Monden, houdende windparken Raedthuys en Duurzame Energie Exloërmond, waarvan uw aparte afdoening en inhoudelijke behandeling hierbij wordt gevraagd.

De voorgenomen besluiten liggen tot en met 20 april 2016 ter inzage en daarop kan tijdens de periode van ter visielegging worden ingesproken bij zienswijze.

Wij zijn / Deze zienswijze wordt ingediend namens:

- 1) Stichting Platform Storm, gevestigd te _____ aan het _____, hierna te noemen: stichting,
- 2) De (rechts)personen, die in **bijlage 1*** zijn genoemd, met vertrouwelijkheidsclaim op hun NAW-gegevens, inclusief hun machtigingen.

Allen tezamen aan te duiden als wij/deelnemers tenzij een afzonderlijke aanduiding gewenst, nuttig of noodzakelijk is.

De statuten van de stichting zijn bijgevoegd als respectievelijk **bijlage 2***, en een uittreksel uit het Handelsregister van de Kamer van Koophandel van de Stichting, als **bijlage 3***.

1 Belang

- 1.1 De Stichting heeft ten doel de plaatsing van windmolens tegen te gaan, statutair vastgelegd als:
 - a) plaatsing windmolens tegen te gaan op het grondgebied van de gemeente Borger-Odoorn of het direct aangrenzende grondgebied van alle drie gemeenten.
 - b) verrichten van alle verdere handelingen die met het vorenstaande in de ruimste zin verband houden of daartoe bevorderlijk kunnen zijn.

Daarmee dient de stichting het algemeen belang van het tegenhouden van een samengesteld grootschalig windpark in De Drentse Monden met totaal 50 windturbines van meer dan 200 meter hoog. Dit doet zij vanuit haar doelstelling om te behouden en te verbeteren het landelijk leefmilieu daar.

Hierbij streeft zij naar het optimaliseren van de omgeving en leefbaarheid in het belang van de bewoners en bedrijven van het gebied waarop het inpassingsplan ziet.

- 1.2 De Stichting doet dat door onder meer bij doelverwezenlijking via:
- a. het geven van objectieve voorlichting over windenergie en andere alternatieve energiebronnen;
 - b. het bijstaan van burgers die zich verzetten tegen de plaatsing van windmolens;
 - c. het zelfstandig en/of namens belanghebbenden aangaan van juridische procedures binnen de beschikbare mogelijkheden;
 - d. het aanwenden van alle overige wettige middelen welke het bereiken van het gestelde doel kunnen dienen.

Het gaat hierbij kort en goed om het geven van voorlichting informatie via voorlichting, bewonersbijeenkomsten en verder met folders en brochuremateriaal met een website www.platformstorm.nl, naast het bevorderen van het karakteristiek vrij uitzicht in de relevante regio via de sociale media zoals Facebook, Twitter etc., het participeren aan publiek debat (tijdens raadsvergaderingen en door opiniestukken te publiceren), het voeren van gerechtelijke procedures en het voeren van gesprekken en onderhouden van goede contacten met betrokken overheden, ondernemers en omwonenden.

De stichting vertegenwoordigt een aanzienlijk aantal inwoners in en om het plangebied van het commerciële windpark dat een inbreuk vormt op hun omgeving.

- 1.3 Qua relativiteit geldt dat een groot deel van de deelnemers woont of werkt in het plangebied en hun bedrijfs-, woon- en leefklimaat ziet aangetast door het bestreden voorgenomen besluit. Hierdoor zijn zij rechtstreeks geraakt in hun belangen, zowel zicht als ruimtelijk- en milieubelang. Een ander deel van de deelnemers woont buiten het plangebied maar valt volledig in de invloedzone van het plangebied en de voorgenomen besluitvorming. Zo ook vormt het gebied de kern van het verzorgingsgebied van aangrenzende gemeenten waaronder de gemeente Stadskanaal die feitelijk wordt geraakt door veroorzaakte effecten van verkeer, veiligheid, akoestiek, luchtkwaliteit, milieu in relevant concreet woon-, werk- en leefklimaat, zodat er sprake is van rechtstreeks te onderscheiden belang, naast het overkoepelend en ondersteunend collectief belang.
- 1.4 De (verenigde) ondernemers in het omschreven gebied waarin het voorgenomen besluit in een grootschalige windzone voorziet, ondervinden direct gevolg voor de woon- en werkgelegenheid in die betrokken zone. Die bestemming wijzigt van agrarisch met een bepaalde gebiedswaarde naar windbedrijvigheid met een veelvoud van grootschalige industriële windturbines.
- 1.5 Alle vertegenwoordigde partijen zijn - voorzover vereist - aldus belanghebbend ingevolge artikel 1:2 juncto 8:69a Awb.

2 Het bestreden besluit

- 2.1 Het bestreden besluit is een onderdeel van de uitvoering van het Energieakkoord. Het dient de integrale aanpak voor deze regio ter individueel maatwerk voor de ombouw c.q. transitie van fossiele brandstoffen naar duurzame energie.

Hier concreet in het plangebied van de gemeenten Aa en de Hunze en gemeente Borger Odoorn, waarnaast een deel van dit tracé zich bevindt in de gemeente Stadskanaal.

Die is als enige van de 3 gemeenten niet in Drenthe gesitueerd maar in de Provincie Groningen, daarmee beheerst wordt door een eigen Omgevingsvisie Groningen als geactualiseerd en ter inzage gelegd van 1 februari tot 14 maart 2016.

- 2.2 Het windpark wordt aan de noordoostzijde begrensd door de N33 en oostzijde door provinciegrens Drenthe-Groningen, Stadskanaal en Musselkanaal. In het zuiden vormt Valthermond de grens.

De omgeving van het windpark is grotendeels landelijk gebied, vooral in de vorm van traditioneel verkavelde landbouwgrond. De gronden zijn overwegend in gebruik van akkerbouw, met name aardappelteelt en beperkt als grasland. Er zijn woningen en enkele industriële bedrijven zoals een aardappelzetmeelfabriek, een Lofar radiotelescoopzone en een gemeentegrens met het Bos van Kruit.

- 2.3 Het bestreden besluit vormt volgens de Staat der Nederlanden een passende invulling van de Europese richtlijn 2009/28 EG die Nederland verplicht om in 2020 14% van het totale bruto eindverbruik aan energie afkomstig te laten zijn uit hernieuwbare bronnen. De Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte bevat het ruimtelijk beleid van het Rijk, met de energieoptie vanuit het doel om minimaal 6000 MegaWatt opgesteld productievermogen te hebben in 2020.

Voor land is dit beleid vastgelegd in de Structuurvisie Windenergie op land d.d. 31 maart 2014 waarna het Rijk in overleg met Provincies locaties opneemt voor windparken groter dan 100 MegaWatt.

De locatie van windpark De Drentse Monden - waartoe deze zienswijze zich beperkt - in Drentse Veenkoloniën is daar als kansrijk gebied aangewezen voor grootschalige windenergie. De Provinciale Omgevingsvisie Drenthe in 2011 met bijbehorende Omgevingsverordening, geactualiseerd op 2 juli 2014, omvat onder meer de eis dat het vermogen van een windmolen tenminste 3 MegaWatt moet betreffen. Hierbij zijn solitaire windmolens niet toegestaan, windmolens zijn uitgesloten in Lofar-zone 1 en in Lofar-zone 2 en Lofar-zone 2 mogen zij niet hinderen. Verder moet rekening worden gehouden met laagvliegroutes, aan natuur- en milieuwetgeving moet voldaan en de provinciale kernkwaliteiten dienen te blijven behouden.

- 2.4 Het geheel van wat valt onder de gemeenschappelijke noemer van vrij uitzicht en groene landbouwzone waar kolossale windzone moet komen, zal worden aangepakt en ingrijpend gewijzigd. Niet alleen worden ontsluitingen geschrapt en veranderd, infrastructuren met terpen en aan- en afvoerwegen aangelegd, maar ook worden delen verdiept en bovengronds gewijzigd en aangelegd, om aldus een geheel nieuw bedrijvenpark te realiseren.

Blijkens de bestemmingsbeschrijving is sprake van Bedrijf-Windturbinepark en zijn aangewezen gronden bestemd voor de opwekking van windenergie door middel van windturbines, opstelplaatsen ten behoeve van de bouw en het onderhoud van windturbines, inkoopstations, tijdelijke voorzieningen ten behoeve van de aanleg van het windturbinepark, kabels en leidingen ten behoeven van het windturbinepark, kunstwerken alsmede voorzieningen ten behoeve van de bediening van kunstwerken, wegen en paden, op- en afritten, nutsvoorzieningen.

Platform Storm

Voor zover niet strijdig met de bovengenoemde belangen zijn als volgt toegestaan activiteiten van agrarische bedrijvigheid, extensieve openluchtrecreatie, watergangen, waterpartijen, oevers en taluds, waterhuishouding, instandhouding en ontwikkeling van ter plaatse voorkomende windturbines.

Daarbij maken de maatregelen integraal deel uit van het windturbinepark-project, ook al worden zij met afzonderlijke procedures vergund waaronder Wabo-vergunningen aangevraagd medio september 2015 bij de betrokken gemeenten Aa en Hunze en Borger Odoorn. De maatregelen worden hierna gezamenlijk ook wel aangeduid als: het project.

3 Essentie en reikwijdte van deze zienswijze

3.1 Het bestreden besluit is naar wat wij menen in strijd met de goede ruimtelijke ordening. Het maakt inbreuk op wat naar maatstaven van milieu behoorlijk is en wat in redelijkheid een goed en aanvaardbaar woon- en leefklimaat is. Ter plaatse is aanwezig een landelijke omgeving, waarin niet passend en voorzienbaar is een zó grootschalig industriecomplex als met het inpassingsplan te realiseren. Het besluit is onzorgvuldig voorbereid en strijdig met de artikelen 3:2, 3:3, 3:4, 2:4, 3:9, 3:46/47, 3:1 lid 2 Awb, 3:14 BW en meer.

3.2 De onderzoeken die aan het besluit ten grondslag liggen zijn onjuist, onvolkomen, gedateerd en uiterst eenzijdig. Deze houden ten onrechte geen rekening met de binnen gerede tijd voorhanden en toepasbaar zijnde nieuw(st)e technologische en planologische inzichten.

Ons woon-, werk- en leefklimaat neemt aanzienlijk af zonder kenbare en deugdelijke belangenafweging. De inspraak is niet naar behoren geschied. In de kern is qua totstandkoming en inhoud het bestreden besluit in strijd met de algemene beginselen van behoorlijk bestuur (zodat het besluit zich niet verdraagt met de rechtszekerheid). In verband hiermee zijn wij tegen het project en bestrijden wij de ontwerp besluiten. Wij verwijzen tevens naar wat door het Raadsledeninitiatief op 2 maart 2016 is bericht aan de Tweede Kamer en Provincie Drenthe.

4 Procedureel

4.1 Uit het Verdrag van Aarhus vloeit voort dat de bij het Verdrag aangesloten staten waarborgen dat overheidsinstanties milieu-informatie in de zin van het Verdrag ter beschikking stellen aan het publiek. Dat is hier langdurig en tot op heden achterwege gebleven. Daartoe verwijzen wij naar de aanhangige klacht die op 30 juni 2015 bij de bevoegde Commissie is ingediend.

4.2 Het voortraject waarlangs het bevoegd gezag is gekomen tot de keuze voor het huidige tracé is in strijd met de wet en algemene beginselen van behoorlijk bestuur. Wij verwijzen naar openbare aanklachten, waaronder de ingediende klacht bij de Nationale Ombudsman op 28 februari 2016 betreffende de stelselmatige omissies van (énige) inspraak. Wij menen dat democratische legitimatie ontbreekt voor dit windpark.

- 4.3 Alternatieven voor dit windpark zijn niet beschouwd. Er is rechtstreeks voor het voorkeursalternatief gekozen. Zonder een alternatief onderzoek op hoofdlijnen is het bestreden besluit onvoldoende gemotiveerd. De minister miskent dat in de Veenkoloniën lichtenergie de voorkeur geniet en het beste scoort in vergelijkende matrix van een realistisch gewogen wind- en zonenergie.

Hiermee is sprake van een door ons volwaardig gedragen zonnepark. Met dit solarveld kan het Nationale Energieakkoord prima en zelfs beter worden ingevuld.

5 MER

- 5.1 Het MER bevat procedurele omissies en inhoudelijke gebreken. Het kan niet aan het bestreden besluit ten grondslag liggen.

- 5.2 Ten onrechte heeft er met een beroep op de Crisis- en Herstelwet geen alternatief onderzoek plaatsgevonden. Het MER strekt zich slechts uit tot het plangebied zelf en voldoet niet volwaardig aan de eisen die daaraan worden gesteld in de Notitie Reikwijdte en Detailhandel (NRD).

6 Nut en Noodzaak

- 6.1 Nut en noodzaak van het project zijn onvoldoende draagkrachtig onderbouwd. Zo zijn er onjuiste parameters gehanteerd. Bij verboden belangenverstremgeling (ingevolge art. 2:4, 3:3 en 3:9 Awb, hierna: Awb) zijn partijdige en eenzijdige randvoorwaarden toegepast. Hiermee is sprake van een onredelijke overheidsbesluitvorming.

- 6.2 Maatschappelijke, economische en juridische uitvoerbaarheid staat ter discussie. Er overheerst onzekerheid of dit project op deze wijze hier kan worden aangelegd.

7 Geluid

- 7.1 Het geluids- en slagschaduwonderzoek dat ten grondslag ligt aan het bestreden besluit is onvoldoende zorgvuldig uitgevoerd. Er zijn onjuiste uitgangspunten genomen. De gebruikte cijfers zijn inconsistent en de conclusies zijn niet juist. De minister stelt slechts dat dit onderzoek is uitgevoerd volgens de geldende wettelijke regelingen. De wettelijke regelingen schieten tekort, zie hierna voor de toelichting.

- 7.2 De Nederlandse geluidsnormen zijn het minst streng in Europa. Zij zijn aanzienlijk schadelijker voor de omgevingskwaliteit en vormen een uiterst slechte invulling van een goed woon-, werk- en leefmilieu. Het gaat hierbij om de kale normen voor geluidsoverlast, die daarom moeten worden aangepast. Wij verwijzen naar wat belangenbehartiger NLVOW op zijn minst hiertoe aandraagt. Wij gaan voor de nuloptie.

- 7.3 De noodzaak van die aanpassing is bevestigd met de actuele overlastsituatie in Houten, waar meer maatwerk is bepleit om de gebrekkige handhaving. Dit in verband met de niet tot nauwelijks toereikende normstelling die insufficiënt is naar reeds het kleinschalige windpark daar met minder hoge molens.

Dit dient afgezet te worden tegen het buitengewoon grootschalig aantal turbines in de Veenkoloniën, t.w. 50 stuks van meer dan 200 meter hoog, die akelig afsteken in het landschap en 24 uur per dag hinder opleveren. Daaraan doen de mitigerende maatregelen niet af, eerder omgekeerd zullen deze overlastsituatie bekrachtigen.

Zonder hinder is namelijk geen maatregel nodig. Overschrijdingen van de wettelijk toegestane normen zijn moeilijk te controleren, doordat die gebaseerd zijn op jaargemiddelden en het derhalve praktisch onmogelijk is om rechtens voldoende te handhaven. Daarnaast is overschrijding van het toegestane decibel overdag en/of 's nachts bijna nooit het geval omwille van compensatie door windarme dagen. Reeds in de kern is deze windturbine-inpassing rechtens onaanvaardbaar.

- 7.4 Eerder en met nodige regelmaat is door ons aandacht gevraagd voor ook het navolgende. Wezenlijk en afdwingbaar moet de minister in acht nemen het lage (agrarische) achtergrondgeluid in de veenpolders van de Veenkoloniën. Dit is in de bestreden besluitvorming niet verdisconteerd.

8 Laagfrequent geluid

- 8.1 Bovendien bestaan bezwaren ten aanzien van het voor de één wel en de ander niet hoorbaar, maar wel merkbaar geluid. Dit staat bekend als laag frequent geluid. De Nederlandse Stichting Geluidshinder kent normen die zijn erkend door de rechter. Hier houdt het bestreden besluit helaas geen rekening mee. Relevante merkbare effecten worden in de doofpot gestopt met apert onjuiste rapporten, zoals het verouderd, subjectief en onvolledig RIVM-rapport uit 2013. Dit is niet langer houdbaar en getuigt van verkeerd inzicht.
- 8.2 In veel andere landen binnen de Europese Unie wordt windturbinegeluid erkend als zogenaamd puls-geluid. De karakteristieken ervan leveren een forse mate van ergernis voor het gehoor en/of het gevoel op. In Nederland, en met name hier in de Veenkoloniën, is sprake van een uiterst unieke uitgestrekte groene zone, waar mensen bewust om de rust en de stilte wonen, leven en werken.
- 8.3 Deze kernkwaliteit dient in goed rekenschap terug te keren in een toereikend geluidskader van windturbines, wat nu niet zo is. Wij verlangen als omwonenden te worden beschermd tegen hinder ten gevolge van die turbines, met name gelet op hun kolossale impact, omvang en onfortuinlijke opstelling, zoals hier onverhoopt voorzien.

9 Ecologie

- 9.1 Het bestreden besluit besteedt onvoldoende aandacht aan ecologische aspecten en is in strijd met de Natuurbeschermingswet en de Flora- en Faunawet.

10 Landschappelijke inpassing

- 10.1 Het bestreden besluit getuigt niet van het genoegzaam inpassen binnen de landschaps- en grenswaarden van het gebied de Veenkoloniën. Vereiste afstanden van turbines tot beschermde rijksmonumenten en dorpsgezichten zijn niet nageleefd. De vereiste draagkrachtige en kenbare motivering ontbreekt. Het windbelang hierbij achten wij niet naar behoren onderbouwd en ondergeschikt.

- 10.2 Bovendien is er sprake van een onaanvaardbare interferentie tussen het windpark Drentse Monden en andere naburige geplande windparken: N33, N34 en Emmen.

11 Externe veiligheid

- 11.1 Het risico van falen, uitval, afval, verstoring en wat meer wordt veroorzaakt door dit windpark is onontkoombaar en effectief levensgevaarlijk. Dit onderkent het bestreden besluit niet of onvoldoende.
- 11.2 Windturbines zijn gepositioneerd in en boven de directe nabijheid van gasleidingen. Niet zonder risico, want bij waterstofsulfide H₂S zijn de vereiste afstanden niet in acht genomen. Ook hier geldt dat de externe veiligheid niet volwaardig is geborgd naar de actuele milieu-inzichten. Die dwingen tot niet alleen kwantiteitseisen, maar ook kwaliteitsnormen als het gaat om de externe veiligheid, teneinde de vereiste goede ruimtelijke ordening en wat deze rechtens behoort te zijn, te garanderen.
- 11.3 Met de laagvliegroutes is in het bestreden besluit onvoldoende rekening gehouden.

12 Draagvlak, democratie

- 12.1 Er is al jarenlang een verzoek gedaan aan het ministerie van Economische Zaken om een draagvlakonderzoek uit te (laten) voeren. Bij gebreke daarvan is dat onderzoek door de meest getroffen gemeenten Stadskanaal, Borger Odoorn en Aa en Hunze zelf maar uitgevoerd. De uitkomst daarvan is vervat in het voor zich sprekend rapport van Enneüs, waar wij naar verwijzen. Daaruit volgt dat bijna 80% van de bevolking in de regio zich keert tegen deze windindustrie met de aanverwante activiteiten, in cumulatie met de reëel te verwachten overlast. Hieronder is inbegrepen de innovatieve landbouw (vergisters) en intensieve landbouw (megastallen), waardoor dit gebied niet langer aantrekkelijk is om er te wonen. Dit mede gezien de onaanvaardbare interferentie met de, naast DDM-OM geprojecteerde, grote windparken N33/Meeden en N34/Emmen.
- 12.2 De minister handelt in strijd met de door hemzelf voorgeschreven eis dat bij realisatie van windenergie er sprake moet zijn van afdoende draagvlak bij de omwonenden. Recent gaven ondertekenaars al aan zich van het Energie-akkoord terug te trekken bij gebrek aan duurzaamheid, draagvlak en om de aanzienlijke omgevingsaantasting. Ontoelaatbaar zet de minister zijn zware eisenpakket aan de kant uit eigen belang. Deze draagvlak-eis mag niet achteraf zonder goede reden overboord worden gegooid, omdat de minister daarin geen heil meer ziet. Die gedraging is niet overeenkomstig art. 3:3 Awb.
- 12.3 Ook is er geen draagvlak voor dit commercieel plan van vermeend hogere hiërarchische orde. Het hoger algemeen nationaal belang om op landelijk en lidstaatniveau uitvoering te geven aan een Energieakkoord is in essentie achterhaald. Dit akkoord dient deskundig, onpartijdig en onafhankelijk te worden geëvalueerd in plaats van zonder objectieve rechtvaardiging en democratische legitimatie ongewijzigd door te worden gezet. Anders gezegd wij vragen erom dat dit geëvalueerd zal worden naar best practices, volgens toepasbare / best beschikbare technieken naar minst schadelijke uitstraling en minst nadelig effect op de omgeving, in de meest ruime zin van het woord vanuit het voorzorgsbeginsel.

Dit akkoord is niet in gewapend beton gegoten. Het kunst- en vliegwerk waarmee het in elkaar is gezet kan eenvoudig worden geconverteerd naar een volkomen uitvoering ervan, die in redelijkheid en in rechte, naar wij menen, wel houdbaar is op korte en lange(re) termijn.

13 Uitvoerbaarheid ruimtelijk plan en economisch effect op korte/lange termijn

13.1 De marktwerking wordt kunstmatig in stand gehouden door de grootschalige subsidiëring voor dit soort turbines wat in feite de schijn heeft van staatssteun. Dit komt neer op oneerlijke concurrentie als die aan de wettelijke randvoorwaarden wordt getoetst. Wij hechten daarentegen aan de realisatie wat echt duurzaam is en gaan uit van lichtenergie die nu al beter leverbaar is dan ouderwetse windenergie.

Het doorslaggevend en onontkoombaar afhankelijk zijn van de SDE+ subsidie kan weliswaar aanvaardbaar zijn als Stimuleringsinnovatie, d.w.z. tijdelijk als aanjager van gezonde nieuwe economie. Maar het merkwaardig door de Staat financieren en daarmee inefficiënt in stand houden en bevoordelen van een verouderde, niet meer vernieuwende commerciële windbedrijvigheid, schaadt een gezonde economie.

13.2 Het alternatief voor de Veenkoloniën, te weten het algemeen bekende solar-initiatief, biedt de markt een realistisch perspectief, waarbij sprake kan zijn van het zelf voorzien in energie en het daadwerkelijk creëren van directe en indirecte werkgelegenheid voor de regio. De regio is op korte en lange termijn effectief hierbij gebaat. Dit alternatief van stichting ZON koloniën moet serieus aandacht krijgen.

13.3 Jarenlang is een windplan Drentse Monden in voorbereiding, waaraan zoveel gemeenschapsgeld gespenseerd is dat dit durf, lef en moed vergt om dit nog terug te draaien. Dit geeft direct aan waarom het windplan geen doorgang kan vinden, want het kent in oorzaak een fout vertrekpunt. Het excessief doorgaan op dit pad is in redelijkheid tegen te houden, dit om de zich nu en binnen afzienbare tijd sterk door ontwikkelende en al fundamenteel gewijzigde gunstiger grond- en energieposities. Wij verlangen deze hernieuwde duurzaamheid. Ten eerste om de actuele planinzichten, hoe we met elkaar een gebied naar beste inzicht willen inrichten ná een crisis en krimp van de bevolking. Ten tweede om de nieuwste technologische inzichten, die vandaag de dag excessief sneller gaan dan toen (meer dan tien jaar terug) windenergie op land werd geïntroduceerd. Destijds was nog sprake van kleine molens en niet van die megaturbines nu, die wel "ijzeren bomen" worden genoemd, wat weergeeft de onwaarde voor de omgeving ervan. Aan welstandseisen en constructief landschapstechnische normen voldoet het Rijks voornemen niet.

13.4 In dit opzicht dient de minister van EZ te worden gehouden aan zijn eigen uitlatingen over planologie en technologie in de aangrenzende Provincie Groningen, waar hij in het gebied bij Meeden voor Windpark N33 sinds medio 2015 spreekt van een tijdelijke termijnstelling voor turbines.

Onzorgvuldig is dat hij in het midden laat of dit tijdelijk dan 3 maanden, 3 jaar of 30 jaar behelst, zodat de vereiste motivering ontbreekt.

Die optie is rechtens onhoudbaar, omdat deze tijdelijk is. Wij weten zeker dat tijdelijk niet een duur van 30 jaar is.

- 13.4 Bovendien verdraagt de plaatsing van turbines zich binnen zowel Lofar zone 1 en 2 niet met de vooraf geformuleerde voorwaarden en eisen ter voorkoming van aanzienlijke schade aan Astron. Ook om deze schending van voorschriften is in redelijkheid het bestreden besluit onhoudbaar.

14 Missing link

- 14.1 De afspraken tussen grondeigenaren, overheden en windpartijen zijn onduidelijk. Die zijn evenmin naar behoren openbaar gemaakt, ongeacht de gedane Wob-verzoeken van de afgelopen jaren en tijd. Er is onwaarschijnlijk veel op papier gezet voor dit windpark, maar in de kern is er sprake van een niet volledige, verkeerde en eenzijdige verslaglegging van betrokkenen bij dit windpark. Hiermee is sprake van een onzorgvuldige voorbereiding. Bovendien is er sprake van niet toegelaten belangenverstrengeling bij deze besluitvorming. Veel informatie is doorgehaald of is niet transparant en niet volledig beschikbaar. Overheidsinformatie wordt weerhouden om allerlei argumenten van intern beraad, persoonlijke redenen, bedrijfsinformatie, bedrijfsgeheim, of wat denkbaar is om de stukken niet openbaar te maken. Dit is een schending van het Aarhus-Verdrag, dat noodzaakt tot het vroegtijdig toegang geven tot relevante informatie. Het is van cruciaal belang om te worden betrokken bij een in voorbereiding zijnde besluitvoering, zodat die evenwichtig, eerlijk en betrouwbaar is.

15 Maatvoering

- 15.1 De definities, coördinaten en schaalgrootten die vermeld zijn voor de 50 windturbines zijn onjuist, onvolledig, verschillend en alleen al daarmee innerlijk tegenstrijdig.
- 15.2 In verband met de posities voor windturbines die op andermans grond moeten worden opgericht, betwisten wij dat overal toestemming of opdracht is verkregen om in redelijkheid daar te mogen bouwen ter oprichting van het windpark.
- 15.3 Solitaire turbines zijn niet toegestaan en toch is er één met een dubbele aanduiding RH en DEE nabij de AVEBE-fabriek als risico-object benoemd in het MER. Dat is ongewenst en juridisch onjuist. Net als door een tussenliggende uitval van windturbines in lijnopstelling kunnen genoemde turbines ook weer solitair worden. Dat is incorrect op zich, zodat het besluit niet in stand kan blijven.

16 Onevenwichtig

- 16.1 Dit door financieel en subsidie gedreven windturbinepark kent geen zorgvuldige afweging van belangen van omwonenden. Met betrekking tot de voorziene overlast van de te realiseren windturbines en waardevermindering van woon- en bedrijfsvastgoed is er ten onrechte geen helderheid en openheid betracht ten aanzien van eventuele compensatie. Als dit hier al mogelijk is, gelet op de grootschaligheid van deze windturbineopstelling, die nog nergens in Nederland is gerealiseerd op land. Wij weigeren hiervan de dupe te worden.
- 16.2 Evenmin is er zekerheid van levering en toezicht c.q. handhaving op wat er niet alleen goed maar ook fout kan gaan bij dit windpark. Reden waarom dit windpark niet dient te worden toegelaten.

- 16.3 Er is sprake van rechtsongelijkheid, omdat de afstanden naar willekeur worden ingevuld. Concreet hanteert het Rijk hier minder dan 500 meter afstand van turbines tot woningen. Dat is absoluut ontoelaatbaar, niet aanvaardbaar en verdraagt zich niet met de rechtens daaraan te stellen eisen.
- 16.4 Dit leidt tot rechtsongelijkheid in de regio en daarbuiten, d.w.z. bovenregionaal en grensoverschrijdend. Evenals een asielakkoord moet hier een energieakkoord kunnen worden bijgesteld naar tevredenheid van burgers, die daar langdurig naar vragen, hierover niet zijn gehoord, en dus steeds luider roepen. Dit kan niet langer onopgemerkt blijven.

17 Time Out

- 17.1 Onder meer is gevraagd om een time-out. Anders gezegd om zo niet verder te gaan met dit alleszins schadelijk windpark. Immers er is een alternatief; een zonnepark met draagvlak bij de bewoners. Het alternatief dient zorgvuldig onderzocht te worden en meegenomen te worden in de besluitvorming.

18 Eindconclusie en verzoek

- 18.1 Wij menen dat aan de randvoorwaarden voor het nemen van een verantwoord en goed gemotiveerd besluit niet is voldaan en dat er is gehandeld in strijd met de wet en algemene beginselen van behoorlijk bestuur. Wij verzoeken u het voorgaande mee te wegen bij de vaststelling van het definitief plan en vergunningen, met daarvan deel uitmakende documenten en stukken.

Wij houden vast aan conclusies, zoals beschreven in de aanverwante zienswijze die is ingediend door Li & Van Wieringen Advocaten (met referentie LW/DM311107) - betreffende in ieder geval: verkeer / bereikbaarheid / geluid / laagfrequent geluid / uitvoering / aanleg en onderhoud / landschap / monumenten / natuur / bomen / water / gevolgen en risico's externe veiligheid / procedure / besluitvorming / communicatie / participatie - en verzoeken u af te zien van het bestreden besluit.

Nieuw Buinen, .. april 2016

Namens Stichting Platform Storm

Verzonden: Dinsdag 19 april 2016 21:16
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Ontwerpbesluiten windpark De Drentse Monden en Oostermoer

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat:
Huisnummer:
Postcode:
Woonplaats:
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Particulier
Mede namens:

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Zie bijgevoegde zienswijze

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie bijgevoegde zienswijze

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

Zie bijgevoegde zienswijze

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Zie bijgevoegde zienswijze

Reactie

Bureau Energieprojecten
 Inspraakpunt Windpark DMOM
 Postbus 248
 2250 AE Voorschoten

Betreft: zienswijze

Datum: 17-4-2016

Geachte minister Kamp,

Op 4 maart 2016 heeft u het ontwerp-inpassingsplan voor windpark De Drentse Monden en Oostermoer met de bijbehorende conceptvergunningen ter inzage gelegd. Tot en met 20 april bestaat de mogelijkheid zienswijzen in te dienen. Hierbij stuur ik u mijn zienswijze, gericht tegen het ontwerp-inpassingsplan en de conceptvergunningen.

Het inpassingsplan maakt de bouw mogelijk van vijftig windturbines met een hoogte van ruim tweehonderd meter, langs de gemeentegrens van Stadskanaal. De drie windturbineprojecten vormen één groot industrieel complex. De windturbineprojecten hebben daardoor een negatieve invloed op de regionale economie en doen afbreuk aan het woon- en leefklimaat in onze gemeente.

De gemeente Stadskanaal ligt in een krimpregio. Om leegstand en verpaupering te voorkomen is het gebied afhankelijk van instroom van nieuwe inwoners. Voor het landelijk wonen zijn 'ruimte en rust' onze kernkwaliteiten. Vanwege het industriële karakter van de windturbineprojecten gaan deze kernkwaliteiten verloren. Nieuwe instroom zal uitblijven. Door de planvorming zijn er nu al bewoners die moeite hebben hun woning te verkopen.

De kernen Stadskanaal en Musselkanaal vervullen een centrumfunctie voor de veenkoloniën. Dit betreft voor een belangrijk deel De Monden en zijn omgeving. Een terugloop van de bevolking als gevolg van de windturbineprojecten heeft negatieve gevolgen voor het midden- en kleinbedrijf.

Ruimte en rust zijn kwaliteiten van dit gebied, waardoor het gebied aantrekkelijk is voor toeristen. Het beekdal van de Hunze (of Oostermoer) heeft daarbij de potentie zich nog verder te ontwikkelen. De windturbineprojecten hebben negatieve gevolgen voor de toeristische ontwikkeling van de regio.

De windturbineprojecten hebben niet alleen een ontwrichtende werking op de lokale economie, maar ook op de samenleving. Mede vanwege de gebrekkige en eenzijdige communicatie ontbreekt nagenoeg elk draagvlak. Uit onderzoek blijkt dat maar liefst 78% van de respondenten zich uitspreekt tegen de windturbineprojecten.

De aanwijzing van het Mondengebied heeft plaatsgevonden op basis van reeds gedane toezeggingen en niet op basis van een inhoudelijke afweging. De toezeggingen in 2010 en 2011 voor de Rijkscoördinatieregeling(RCR)-procedures zijn in het gehele proces leidend geweest. Bovendien is er sprake van drie afzonderlijke windturbineprojecten. Elk project heeft zich in 2010-2011 afzonderlijk aangemeld voor een RCR-procedure. Nu is gebleken dat elk project minder is dan 100 MW, kan de Rijkscoördinatieregeling niet van toepassing zijn.

Een zorgvuldige afweging van de gezondheidsaspecten ontbreekt. Ook psychische schade door stress vanwege het onverkoopt worden van woningen moet niet worden onderschat.

De kwaliteit van de kernen Stadskanaal en Musselkanaal is de directe ligging aan het grootschalige open landschap van De Monden. Daarnaast is het beleid van de provincie Groningen, de gemeenten Stadskanaal en Vlagtwedde en het Waterschap Hunze en Aa's gericht op de realisatie van recreatief-

ecologische verbindingzones tussen de Hondsrug en Westerwolde. De windturbineprojecten vormen een fysieke en visuele barrière.

Alternatieven voor het opwekken van duurzame energie zijn voorhanden. Plannen voor een solarpark zijn in ontwikkeling en kennen wel draagvlak bij inwoners, politiek en bedrijfsleven. Een ander alternatief is het verduurzamen van woningen. Ook zijn combinaties denkbaar, waardoor de schadelijke invloed van de windturbineprojecten aanzienlijk kan worden teruggedrongen.

Het ontwerp-inpassingsplan voldoet niet aan eisen van een goede ruimtelijke ordening, omdat de economische en maatschappelijke uitvoerbaarheid van het plan niet is aangetoond. Keuzes zijn onvoldoende gemotiveerd, inclusief de keuze voor het toepassen van de Rijkscoördinatieregeling. Gezondheidseffecten zijn niet of nauwelijks in beeld gebracht. Ook zijn alternatieve vormen van duurzame energie niet in de planvorming betrokken.

Geluidsoverlast:

Het geluidsoverlast is niet voldoende onderzocht. De onderzoeken die zijn aangevoerd geven aan dat het überhaupt bouwen van energieparken geluid met zich meebrengt. Dat op basis van het Activiteitenbesluit aan de geluidsvoorschriften gehandhaafd kan worden. Het geluidsonderzoek toont niets aan en is derhalve niet adequaat om te kunnen stellen dat de gewenste ruimtelijke ontwikkeling een aanvaardbaar woon- en leefklimaat wel/niet in de weg zullen staan. Ik verzoek u derhalve om opnieuw een geluidsonderzoek uit te voeren waaruit blijkt dat de woningen in de omgeving van het plangebied geen verslechtering, als gevolg van het geluid, van het woon- en leefklimaat zal optreden. Ik verwacht dat per woning uitgezocht wordt wat de windmolens aan geluidsbelasting op de gevels van de woningen produceren. Daarna kan pas een afweging worden gemaakt ten aanzien van een goed woon- en leefklimaat. Ik verwacht ten aanzien van het geluid dat mijn woon- en leefklimaat substantieel verslechterd ten opzichte van mijn huidige situatie.

Calamiteiten:

Er is niet onderzocht wat de gevolgen zijn van een calamiteit aan de windmolens. Wat kan er gebeuren als er een wiek afbreekt? Als de bliksem inslaat? Wat zijn de gevolgen als een windturbine in de brand vliegt? Zo zijn er nog veel meer scenario's te bedenken. Helaas is dit niet onderzocht. U kunt hierdoor geen goede afweging maken ten aanzien van een goed woon- en leefklimaat. Ik verwacht als gevolg van calamiteiten aan de windmolens dat wel degelijk het woon- en leefklimaat zal verslechteren. Ik refereer aan de gevolgen van aardgaswinning. Wat zijn de scenario's van dergelijke ontwikkelingen?

Gezondheidsklachten

Welke gevolgen heeft het project voor de gezondheid van mij en mijn kinderen. Dit is onvoldoende onderzocht. Ik verwacht een analyse voor de korte termijn, stress omtrent het project, het bouwen, etc. en een analyse voor de langere termijn, zodat mijn kinderen ook gezond in dit gebied kunnen blijven wonen en zodat dit gebied geen tweede aardbevingsgebied wordt.

Stankoverlast:

Er is geen geuronderzoek verricht waardoor het ontwerpbesluit onzorgvuldig tot stand is gebracht. Windmolens in een open agrarisch gebied kunnen een accumulatie van geur veroorzaken. In het kader van zorgvuldigheid dient voor een dergelijke ontwikkeling onderzocht te worden wat de gevolgen van geuroverlast zijn voor de omliggende woningen.

Duurzaamheidsdoelstellingen

In het kader van de Europese doelstellingen dient er een CO2 reductie plaats te vinden. Alternatieve productie methodes zoals zonne-energie zijn niet onderzocht waardoor er geen zorgvuldige belangenafweging heeft plaatsgevonden. Voor een dergelijk project mag worden verwacht dat alternatieve productiemethoden van elektriciteit worden onderzocht en worden afgewogen. Het ontwerpbesluit is derhalve onzorgvuldig tot stand gebracht. Er is éézijdig naar de Europese doelstelling toegeschreven. Er zijn meerdere wegen die naar Rome leiden. Doordat er geen

alternatieven zijn meegenomen in het plan is het ontwerpbesluit onzorgvuldig. Er kan dus ook niet gesteld worden dat het woon- en leefklimaat als gevolg van de duurzaamheidsdoelstelling ("het landsbelang/ groot maatschappelijk belang") aanvaardbaar geacht moet worden door het bouwen van de windmolens.

Grondwet

Gelet op het minimaal beargumenteren van de gevolgen voor een gezond woon- en leefklimaat is het project in strijd met artikel 21 van de Grondwet. Artikel 21 luidt: "De zorg van de overheid is gericht op de bewoonbaarheid van het land en de bescherming en verbetering van het leefmilieu".

Legitimiteit te nemen besluit door het RIJK?

Het doel van het winmolenpark de Drentse Monden is de reductie van het CO₂ gebruik. De totale CO₂ gebruik door elektriciteitscentrales bedroeg in 2014: 35.861 Kiloton¹. Op basis van de website van het RVO² levert een winmolen van 3 MW gemiddeld 3100 ton CO₂ reductie. Het windmolenpark de Drentse Monden gaat derhalve een reductie leveren van $150/3 \times 3,1$ Kiloton is 155 Kiloton. Dit betekend dat het windpark de Drentse Monden een totale bijdrage gaat leveren van 0,43% aan de reductie van CO₂ voor het maken van elektriciteit.

Door de zeer geringe impact die het winmolenpark de Drentse Monden heeft op de gewenste doelstelling van CO₂ reductie is er een verkeerde belangenafweging gemaakt tussen enerzijds het maatschappelijke belang en anderzijds het individuele / lokaal belang als omwonende bij de windmolens. Het ontwerpbesluit is derhalve onvoldoende gemotiveerd dat het RIJK een dergelijk project ook als Rijksbelang kan aanmerken. Een nadere onderbouwing is derhalve gewenst, waarbij ik in heroverweging geef om een dergelijke minuscuul projectje over te laten aan de lokale bestuurders (gemeente of provincie).

Tabel 1: Emissies per elektriciteitsproducent in 2014 in Nederland gebaseerd op NEA

Elektriciteitsbedrijf	(Toegewezen) emissies
Eenhed	CO ₂ -emissies (kiloton)
Delta	2.349
Dong	322
E.On	7.080
Eneco	617
Engie (GDF Suez / Electrabel)	8.255
Essent/RWE	10.585
Nuon/Vattenfall	6.654
Totaal	35.861

1: bron co2 reductie:

CO₂-uitstoot elektriciteits- producenten in Nederland 2014

Door: Paul Noothout, Esther Eggink, Kees van der Leun

Datum: 18 december 2015

Projectnummer: ESMNL16514

© Ecofys 2015 in opdracht van: Eneco

2 Bron website ministerie RVO.

The screenshot shows the RVO website interface. At the top right, there are links for 'English' and 'Nieuw!'. Below the navigation bar, the 'FAQ Windenergie op land' section is active. A sidebar on the left lists various topics under 'Windenergie op land', including 'Nieuws', 'Klimaat en milieubeheer', 'Milieu en omgeving', 'Regelgeving', 'Wettelijke grond', 'Spelers', 'Rijksvoorlichting', 'Financiering', 'Techniek', 'Organisatie', 'Toets', and 'RVO'. The main content area contains the following text:

FAQ Windenergie op land

1 Waarom plaatsen we niet alle windturbines op zee?

2 Voor hoeveel CO₂-besparing zorgen windturbines?

Gemiddeld over heel Nederland levert een windturbine 2 miljoen kWh (2 GWh) aan elektriciteit op.

Per miljoen opgewekte kWh bespaart windenergie in Nederland 580 ton CO₂ ten opzichte van bestaande energiecentrales. In vergelijking met de modernste hoogrendements gasgestookte centrales is de besparing iets lager, 370 ton CO₂. Het CBS (2009) rekent met een besparing van 556 ton CO₂ ten opzichte van fossiel opgewekte elektriciteit.

De windturbines die nu geplaatst worden met een vermogen van 3 MW leveren gemiddeld 6,6 miljoen kWh op per jaar. Een zo'n turbine levert dus een besparing van tussen de 2.400 en 3.800 ton CO₂ op, afhankelijk van de energiecentrale waarmee het wordt vergeleken.

Volgens cijfers van het CBS hebben de windturbines op land in 2009 in totaal gezorgd voor 2,138 kton verminderde emissie CO₂.

Verzonden: Dinsdag 19 april 2016 21:27
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Ontwerpbesluiten windpark De Drentse Monden en Oostermoer

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat:
Huisnummer:
Postcode:
Woonplaats:
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Particulier

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

In het ontwerpbesluit wordt ten onrechte geen rekening gehouden met het ontbreken van draagvlak, alsmede het onderzoeken naar alternatieven. De maatschappelijke uitvoerbaarheid in het inpassingsplan is nihil.

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

De belangen van alle inwoners worden blijikbaar over het hoofd gezien gelet op het totaal ontbreken van draagvlak.

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

Ik ben eigenaar van een woning op korte afstand van het windpark, alsmede inwoner van (de gemeente) Stadskanaal.

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Het ontbreken van een bestendige belangenafweging, het ontbreken van draagvlak en het in mijn optiek ontbreken van een onderzoek naar alternatieven.

Reactie

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Windpark DMOM
Postbus 248
2250 AE VOORSCHOTEN

Betreft: zienswijze inpassingsplan De Drentse Monden en Oostermoer

Stadskanaal, 19 april 2016

Geachte heer, mevrouw,

Ondanks de raadpleging van de inwoners van het gebied, met een overweldigende meerderheid aan tegenstanders, gaat u in een democratische samenleving, verder met uw plannen om windparken te realiseren in mijn directe woonomgeving. Geen draagvlak, maar vasthouden aan ideeën over duurzame energie die mij, mijn huisgenoten, burens en plaatsgenoten rechtstreeks raken in hun leven, terwijl er slechts een handjevol mensen profiteren onder het mom van een duurzame samenleving, terwijl financieel gewin het enige lijkt te zijn dat telt. Daar ben ik tegen.

Als de plannen ongewijzigd worden vastgesteld en de turbines worden gerealiseerd komt mijn woning op ca. 1400 en 1500 meter afstand van twee molens te staan. Gelet op de overwegende windrichting zuidwest vrees ik voor overlast. In de plannen wordt hier onvoldoende tot geen rekening mee gehouden. Verschuilen achter normen of juist het ontbreken van normen of een gedegen onderzoek betekent niet dat ik geen hinder kan ondervinden. De ervaringen met bewoners uit andere gebieden of in Duitsland, waar windparken zijn gerealiseerd, zijn weinig hoopvol. Gezondheidsproblematiek en overlast van windturbines komt in grote regelmaat voor, waarbij afstanden tot 3000 meter vanaf een windturbine geen uitzondering zijn. In het inpassingsplan wordt slechts verwezen naar het m.e.r. en een onderzoek van het RIVM uit 2013. Inmiddels is het 2016. Er zijn meerdere onderzoeken waaruit een heel ander beeld naar voren komt. Er is voldoende bewijs dat de psychische overlast ten gevolge van chronische hinder of het gevoel dat de windturbines de omgevings- of levenskwaliteit afneemt, een negatieve invloed kan hebben op de gezondheid en het welbevinden van mensen die in de buurt van een windturbine wonen. Ik vrees voor hinder als geluid, trilling, slagschaduw, waarschuwingslichten. Kan ik nog slapen straks? Er is geen norm voor laagfrequent geluid. Uit het inpassingsplan lees ik echter niet dat hinder is uitgesloten nu geen norm wordt overschreden. Wordt dan niets gedaan met de ervaringen van andere bewoners in de nabijheid van windparken? De Franse Academie Nationale de Medicine heeft in 2006 al een minimumafstand van 1500 meter aanbevolen. Waarom wordt deze afstand niet bij dit windpark toegepast?

Ik vind dat de plannen onafhankelijk getoetst moeten worden aan bestaande nationale en internationale afspraken en verdragen op het gebied van veiligheid, bescherming en Europese veiligheidsnormen ten aanzien van personen en woonomgeving., zodat ook daadwerkelijk vast te staan dat elke vorm van hinder voor een ieder is uitgesloten. Dit bij voorkeur door een commissie te vormen uit daadwerkelijk onafhankelijke inhoudsdeskundigen uit binnen- en buitenland.

Uit de Windkaart van Nederland blijkt dat er andere gebieden in Nederland zijn te vinden met een hogere gemiddelde windsnelheid dan in mijn woonomgeving. Als er gebieden zijn te vinden waar een beter rendement valt te behalen moet het inpassingsplan niet worden vastgesteld. Vanwege de afhankelijkheid van subsidies en fiscale voordelen zou een overheid op de meest geëigende plaatsen een windpark moeten opzetten, niet in gebieden met lagere windsnelheden.

Windturbines passen niet in het karakteristieke Veenkoloniale landschap. Ik ben in deze omgeving blijven wonen omdat de kernkwaliteiten mij aanspreken. De bouw van vele windturbines is geheel

strijdig met de ruimtelijke kwaliteit. Dit veroorzaakt ook een ernstige aantasting van het woon- en leefgenot.

Ik vrees voor waardedaling van mijn woning door de komst van windmolens. De provincie Groningen heeft door alle aardbevingenproblematiek, krimp en werkloosheid al een bijzonder slecht imago, met als gevolg een woningmarkt die Met de komst van een windpark word ik onevenredig getroffen en zal mijn woning nog verder in waarde dalen. Nieuwkomers zullen straks zeker wegblijven! Van compenserende maatregelen is nog niets gebleken.

Uit onderzoek naar de kosten en baten van windparken blijkt dat de inzet van subsidies en fiscale voordelen worden benut door investeerders voor hun eigen financieel gewin. Waarom is er een overheid die dergelijke plannen mogelijk maakt? Waarom is aan de hand van de raadpleging in het gebied niet geconstateerd dat bij gebrek aan draagvlak alternatieven moeten worden onderzocht? Gelet op de levensduur van een windpark en de levensduur van een solarpark is hier nog wel ruimte te vinden om een beter besluit te nemen.

Tot slot wil ik u er op wijzen dat het inpassingsplan een maatschappelijke uitvoerbaarheid ontbeert en kan daarom niet worden vastgesteld zonder de alternatieven voor de opwekking van duurzame energie, zoals een solarpark, met elkaar te vergelijken. Ook hiermee kan aan doelstellingen uit het Energieakkoord worden voldaan.

Ik vertrouw erop mijn zienswijze hierbij voldoende te hebben gemotiveerd. Ik ga er van uit dat de het inpassingsplan niet wordt vastgesteld.

Hoogachtend,

Verzonden: Dinsdag 19 april 2016 22:03
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Ontwerpbesluiten windpark De Drentse Monden en Oostermoer

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat:
Huisnummer:
Postcode:
Woonplaats:
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Particulier

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

ja, zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

ja, zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

ja, zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

zie bijlage; voorts heb ik een postcode in Rolde (van mijn zuster) gebruikt om te kunnen submitten.

ook is mijn telefoonnummer een Frans nummer, dus moet er +33 voorstaan. Graag reageren via e-mail.

Reactie

Zienswijze op LOFAR en het geplande windpark Oostermoer/De Drentse Monden , Laboratoire d'Astrophysique de Marseille, Frankrijk

Samenvatting en conclusie

In de aanloop tot het ontwerp inpassingsplan is de storende invloed van de geplande windmolens op de LOFAR radiotelescoop onvoldoende onderzocht, en de communicatie met ASTRON hi-erover niet goed verlopen. LOFAR is een internationale telescoop, mede gefinancierd door een programma van het Ministerie van Economisch Zaken, aangevuld met andere middelen ter stim-ulering van de economische activiteit in Noord Nederland, waaronder een bijdrage van het Eu-ropees Regionaal Ontwikkelings Fonds. Het onderzoek met LOFAR is van zo hoge kwaliteit dat 8 Nederlandse onderzoekers ERC grants ervoor hebben verworven, voor in totaal ~ 20 MEuro.

Een onderzoek door een Brits adviesbureau naar de invloed van windmolens op LOFAR is zeer onbevredigend, en de conclusie in het MER dat enkele turbines in de buitenrand van LOFAR zone II een aanvaardbaar effect op LOFAR zullen hebben is onjuist. Het bewust toelaten van windmolens vlakbij de LOFAR kern zal cruciale geplande metingen grondig verstoren, en de investeringen in LOFAR teniet doen. Dit leidt tot kapitaal vernietiging (door toedoen van hetzelfde ministerie dat eerst een grote bijdrage gaf voor LOFAR), en reputatieschade (niet-Nederlandse collega's kunnen moeilijk geloven dat Nederland zijn eigen wereldwijde reputatie in de radiosterrenkunde zo de nek omdraait). Een herziening van het plan is noodzakelijk, zodat de belangen van de radiosterrenkunde gebaseerd op LOFAR niet blijvend worden beschadigd.

1. Introductie: mijn status als belanghebbende

Ik ben als astronoom werkzaam in Marseille, in het astrofysica laboratorium ("Laboratoire d'Astrophysique de Marseille"), een instituut verbonden aan de Aix-Marseille Universiteit en ondersteund door de CNRS (het Franse equivalent van NWO). Ik heb de Nederlandse nation-aliteit, ben opgegroeid in Smilde, Drenthe, en heb mijn proefschrift onderzoek gedaan in het Kapteyn Instituut in Groningen (1973 - 1978), gebaseerd op metingen gedaan in de 21-cm HI lijn met de Westerbork Synthese Radio Telescoop (WSRT). Dit werk wordt nog steeds geciteerd vanwege de resultaten over de aanwezigheid van donkere materie in en rond melkwegstelsels.

Als radioastronoom in Frankrijk was ik betrokken bij het Franse voorstel om deel te nemen aan LOFAR, hetgeen heeft geleid tot de installatie van een LOFAR station (FR606) in het Radioastronomie Station van Nançay. Ik heb ook meegewerkt aan het voorstel van uitbreiding van dit station (project NenuFAR). Ik ben lid van de programma commissie van de Nançay Radio Telescoop (NRT), en was in 2013 een van de experts in de AERES evaluatie commissie van het Radioastronomie Station van Nançay. Voorts ben ik een deelnemer aan nieuwe projecten in de radiosterrenkunde, zoals de SKA (Square Kilometer Array) en de al in aanbouw zijnde telescopen in Australië (ASKAP) en Zuid-Afrika (MeerKAT). Ook ben ik betrokken bij het nieuwe WSRT - Apertif project, in samenwerking met o.a. collega's in Groningen en Dwingeloo.

Deze zienswijze is van mij alleen, en is niet verder besproken in mijn instituut.

2. Commentaar op de internationale status van LOFAR

LOFAR is een internationaal project. De financiering kwam gedeeltelijk van het Ministerie van Economische Zaken (~ 52 miljoen Euro volgens een "Besluit Subsidies Investerings Kennisin-frastructuur"), en van het Samenwerkingsverband Noord Nederland (~ 22 miljoen Euro). Er waren, benevens wetenschappelijke redenen, ook economische redenen hiervoor, in verband met

de ontwikkeling van het Noorden van Nederland ten opzichte van Nederland als geheel. Daardoor kon er hulp worden verkregen van de Europese Unie, via het Europese Regionale Ontwikkelings Fonds (10.84 miljoen Euro, cf. http://ec.europa.eu/regional_policy/nl/projects/netherlands).

Wetenschappelijk onderzoek met LOFAR wordt hoog aangeslagen. Een indicatie daarvoor is dat 8 Nederlandse astronomen succesvol hebben gesolliciteerd naar Europese Research Grants op de basis van projecten met LOFAR (1 op 17 in de categorie “Universe Science” - PE9), en daarbij in totaal 20.7 miljoen Euro hebben verworven.

LOFAR is er niet alleen voor de radioastronomie, ook andere takken van de wetenschap hebben interesse. Dit is benadrukt in de zienswijzes op de oorspronkelijke startnotities Reikwijdte en Detailniveau, zowel door ASTRON zelf (inspraakbundel DDM no. 0926) als ook de Technische Universiteit van Delft (inspraakbundel OM-DDM no. 0549).

Interesse in de radiosterrenkunde op lage radio frequenties heeft geleid tot het bouwen van LOFAR stations in Duitsland, Frankrijk, Groot-Brittannië, Zweden, Polen, en Ierland. Deze installaties komen goed van pas als er een telescoop met hoog oplossend vermogen moet worden gesynthetiseerd (LOFAR is een “softwaretelescoop”; de signalen van de deelnemende stations worden gecombineerd in een computer die de beelden van een bepaald gebied van de hemel in een bepaald golflengte gebied uitrekt). Voor sommige wetenschappelijke problemen is dit nodig, maar voor andere wetenschappelijke problemen is het vooral van belang om uiterst gevoelige metingen te doen met vooral de kern van de LOFAR telescoop by Exloo (LOFAR kern). Een van de meest interessante projecten in dit opzicht, en waar de internationale sterrenkundige gemeenschap uitkijkt naar het resultaat, is de eerste detectie van de tijd waarop het heelal gereïoniseerd is geworden: dat zal een belangrijke mijlpaal zijn in de kosmologie. Deze moeilijke meting vergt het uiterste in de calibratie van de telescoop, en interferentie door wat voor verstoring dan ook kan een fatale invloed hebben op het verkrijgen van een betrouwbaar resultaat.

Het beschermen van LOFAR tegen verstoringen door windmolens is dus niet alleen van belang in Nederland: er is een onmiskenbare internationale dimensie, omdat het LOFAR project internationaal zo hoog staat aangeschreven.

3. Commentaar op het Pager Power rapport (bijlage, versie “April 2015”)

De initiatiefnemers van het windpark project hebben advies gevraagd aan een “onafhankelijk” bedrijf genaamd Pager Power in Groot-Brittannië om de invloed van windmolens op LOFAR te onderzoeken. De relevantie van hun rapport kan worden afgeleid aan de hand van een bloemlezing van hun “recommendations” in diverse onderdelen ervan.

pag. 6: Recommendations

This report’s findings will be discussed with ASTRON. Many of the calculations undertaken within this report have been for a small number of antennae and turbines. The calculations have considered the turbines which are closest to the LOFAR antennae for line of sight analysis and reflection analysis in order to give a worst case scenario and highlight the potential issues. If remaining areas of concern are identified, it is recommended that a methodology for further assessment be agreed and undertaken. This may be based on the calculation methodology employed within this report and may also incorporate other considerations.

2015 Wind Farm Layout

This report has been updated to reflect the latest 2015 wind turbine layout. This layout will result in a reduction of any impacts because the turbines are further from LOFAR and because there are fewer turbines. The findings regarding general levels of impact and mitigation options remain valid.

pag. 25: 5.11 Recommendations - Line of Sight Analysis

Discussion with ASTRON to establish:

- 1) Whether there is a minimum horizon requirement for LOFAR; and
- 2) If so, what the minimum required elevation angle is.

This may have a bearing on the potential impact due to shadowing of the signals due to the wind turbines.

pag. 29: 6.8 Recommendations - Reflection Issues

ASTRON's position with regard to reflection issues will be established.

pag. 32: 7.7 Recommendations - Turbine Emissions - Turbine Manufacturer no.1

Further analysis with a view to establishing exclusion zones may be required following discussions with ASTRON. This is discussed further in the next section.

pag. 33: 7.11 Recommendations - Turbine Emissions - Turbine Manufacturer no. 2

Discussion of the EMC results and potential future trials with ASTRON will be the next step.

pag. 35: 8.9 Initial Findings - Mitigation Options

Meaningful conclusions and recommendations cannot be drawn prior to further discussion with ASTRON.

Mijn zienswijze hierop: Alle aanbevelingen gaan in de richting van verdere discussies met ASTRON. Het is duidelijk dat Pager Power zelf aangeeft niet de kennis van zaken te hebben om zelf tot een juiste beoordeling van de invloed van de windmolens op LOFAR te komen. De echte kennis van zaken is aanwezig bij ASTRON. Er is een groot verschil tussen een onderzoeksorganisatie zoals ASTRON, die grensverleggend onderzoek doet in alle facetten van de radiosterrenkunde, en nu met LOFAR vooraanstaat in de wereldwijde ontwikkeling van deze tak van wetenschap, en een Brits adviesbureau zoals Pager Power, dat gespecialiseerd is in adviezen over de storende invloed van o.a. interferentie tussen windenergie en radiocommunicatie. De wetenschappelijke kwaliteit van de mensen die toonaangevend onderzoek doen bij ASTRON is veel hoger dan die beschikbaar bij Pager Power, wiens rapporteur weliswaar een achtergrond in natuurkunde heeft, maar geen onderzoekservaring in radiosterrenkunde. Dit verklaart waarom het Pager Power rapport zo vaag is, en telkens naar verdere discussies met ASTRON verwijst.

Ik zie dus niet in waarom dit Pager Power rapport überhaupt relevant wordt geacht. Er wordt wel geschermd met het idee dat het een "onafhankelijke" zienswijze heeft ingebracht, echter zulk soort opmerkingen passen m.i. in politieke spelletjes, maar niet in zaken van Staatsbelang.

4. De concluderende paragraaf over LOFAR in het Inpassingplan

Ik citeer uit het hoofdstuk over LOFAR in dit plan om mijn betoog self-contained te houden.

6.13 LOFAR

6.13.1 Toetsingskader

"In de gemeente Borger-Odoorn is ten zuidwesten van het plangebied door het Nederlands Instituut voor Radio ASTRONomie (ASTRON) de LOFAR radiotelescoop gebouwd. LOFAR bestaat uit enkele duizenden kleine antennes die geclusterd zijn geplaatst in het centrale LOFAR-gebied bij Exloo en Buinen en in enkele buitenstations in zowel Drenthe, Groningen, Friesland en Overijssel. De antennevelden zijn circa 2 à 3 hectare groot. Ook daarbuiten bevinden zich antennevelden over een gebied met een diameter van enkele honderden kilometers. De antennevelden zijn door middel van een glasvezelnetwerk gekoppeld aan een supercomputer en

vormen gezamenlijk de radiotelescoop. *(NB: de internationale LOFAR antennes zijn hier vergeten.)*

Windturbines hebben mogelijk effect op de werking en mogelijkheden van LOFAR. Er is geen wetgeving, voorschrift, noch toetsingskader voor het beoordelen van mogelijke effecten. Bij afwezigheid van enig toetsingskader is voor de beoordeling van de effecten op LOFAR rekening gehouden met de beleidsmatige indeling van de provincie Drenthe in twee zones.

De provincie Drenthe heeft vanwege de bescherming van de LOFAR-stations een tweetal zones rond LOFAR opgenomen in de Omgevingsvisie. De storingsvrije zone I (400 hectare) valt samen met het centrale LOFAR-gebied. Binnen zone I zijn windturbines uitgesloten. Zone II is een overlegzone waar overleg dient te worden gepleegd met ASTRON. In deze zone dient elektromagnetische straling die een verstorend effect heeft op LOFAR te worden voorkomen.

6.13.2 Onderzoek

De windturbinelocaties liggen buiten LOFAR zone I, maar liggen deels in de buitenrand van zone II. Er is geen wetgeving of toetsingskader beschikbaar. Om de mogelijke effecten te bepalen is in het MER een onderzoek uitgevoerd door het specialistisch onderzoeksbureau Pager Power Ltd. uit Groot-Brittannië. In het onderzoek is een inventarisatie opgenomen van de mogelijke invloed van windturbines op de LOFAR telescoop. Uit het onderzoek volgt dat er effecten door windturbines op de LOFAR radiotelescoop kunnen zijn. Op basis van het onderzoek kunnen de aspecten afscherming, reflectie en weerkaatsing een zeer gering effect hebben. Het aspect verstoring kan zich afhankelijk van het te kiezen turbintype voordoen. Ook blijkt de mate van effecten op de waarnemingsmogelijkheid afhankelijk te zijn van de afstand tot de windturbines. Hoe verder weg gelegen, hoe minder effecten er op de LOFAR waarnemingsmogelijkheden zijn. **Er worden met ASTRON gesprekken gevoerd - (mijn nadruk).**

Figuur 1: LOFAR zones

6.13.3 Conclusie en vertaling naar bestemmingsregeling

De ambities voor duurzame energie en LOFAR worden beide als belangrijk gezien. De turbines zijn waar mogelijk op een zo groot mogelijke afstand van LOFAR zone I geplaatst. Enkele turbines zijn in de buitenrand van LOFAR zone II geplaatst. Er resteert mogelijk een effect op LOFAR, dit wordt echter als aanvaardbaar beschouwd.”

Mijn zienswijze hierop: In het MER is er geen verslag van het overleg tussen ASTRON en Pager Power. De conclusie dat een mogelijk effect van “enkele turbines in de buitenrand van de LOFAR zone II” aanvaardbaar is komt voor rekening van de commissie MER, en staat in strijd met de procedure afgesproken over de behandeling van projecten in de LOFAR zone II, die met ASTRON moeten worden overlegd (vgl. Omgevingsvisie Drenthe 2010). De impact betreft minstens 8 turbines (het verschil tussen plan BL and het voorkeursplan), zie ook Figuur 1.

Van collega's weet ik dat ASTRON nieuwe metingen heeft gedaan bij Roodeschool, en een media reportage maakt melding van onderzoek door het Agentschap Telecom o.a. bij Swifterbant. Er is reden om aan te nemen dat de impact van de windmolens op LOFAR aanzienlijk groter is dan nu wordt aangenomen in het ontwerp inpassingsplan. De uitslag van verder onderzoek moet worden afgewacht voordat er definitieve besluitvorming kan plaats vinden.

5. Het antwoord van de minister Kamp, dd. 25/03/2016, op de Kamervragen

Hoe kwam het zover, en wat te doen? Hoe de minister het probleem ziet blijkt duidelijk uit de antwoorden op vragen geformuleerd door het Kamerlid (CDA). De beantwoording daarvan gebeurde na het ter inzage leggen van het ontwerp inpassingsplan en de bijbehorende besluiten, maar zijn hier van belang. De belangrijkste vragen en antwoorden zijn:

3: Waarom heeft u in de verkenning naar windpark De Drentse Monden en Oostermoer geen opdracht gegeven om ASTRON, als eigenaar van Lofar, te betrekken?

4: Op welke wijze heeft u ASTRON, als eigenaar van Lofar, betrokken in het kader van de Rijkscoördinatieregeling bij de plaatsing van windmolens in Drenthe?

Antwoord 3 en 4: Bij het starten van de verkenning was ik al geruime tijd met ASTRON specifiek over Lofar in gesprek. Het gesprek met ASTRON kent een eigen traject en dat overleg vindt nog steeds plaats.

5: Heeft u kennisgenomen van het eigen onderzoek van ASTRON naar de invloed van windturbines op een antenneveld in Roodeschol? Zo ja, in hoeverre neemt u de conclusies van dit onderzoek mee in uw besluit over de plaatsing van de windmolens in Drenthe?

Antwoord: Ja, ik heb kennis genomen van het onderzoek. Dit onderzoek wordt betrokken in het (verdere) overleg met ASTRON over de door de partijen aan te dragen innovatieve oplossingen en/of mitigerende maatregelen.

7: Houdt u rekening met de mogelijke gevolgen van de plaatsing van windmolens in Drenthe op de onderzoeksmogelijkheden van Lofar en kunt u het wetenschappelijk onderbouwen dat de plaatsing geen invloed zal hebben? Zo ja, op welke wijze geeft u hier uitvoering aan?

8: Aan welk belang geeft u voorrang aan de plaatsing van windmolens of aan de reeds gedane grote investeringen voor de radiotelescoop? Mocht u voorrang geven aan de windmolens, in hoeverre leidt dat dan tot kapitaalvernietiging?

Antwoord 7 en 8: In een klein en dichtbevolkt land als het onze worden in het kader van het inpassingsplan voor het windpark zorgvuldig verschillende belangen tegen elkaar afgewogen. Het belang van de radiotelescoop Lofar is één van de belangen die nadrukkelijk aan de orde zijn bij de inpassing van het windpark. In dit kader heb ik overleg met ASTRON, de initiatiefnemers van het windpark en de provincie Drenthe om eventuele verstoringen van windturbines zoveel als mogelijk te beperken. Ik laat mij hierbij ondersteunen door Agentschap Telecom. Bij het opstellen van de voorkeursvariant van het windpark is rekening gehouden met de twee beschermingszones rond Lofar in de provinciale verordening, waardoor zone 1 volledig is gevrijwaard en zone 2 zoveel als mogelijk is vrijgehouden.

10: Wanneer neemt u een besluit over de plaatsing en opstelling van de windmolens in Drenthe en bent u bereid om deze vragen te beantwoorden voorafgaand aan dit besluit?

Antwoord: Op dit moment ligt het ontwerp inpassingsplan met bijbehorende besluiten van het windpark De Drentse Monden en Oostermoer ter inzage. De besluitvorming over het uiteindelijke inpassingsplan is voorzien in het derde kwartaal van 2016.

Mijn zienswijze hierop: er zijn 3 aspecten van deze antwoorden die de aandacht verdienen.

1. Het overleg met ASTRON startte al bij het begin van de verkenning, d.w.z. inzage DDM van 24/06 - 04/08 2011, en ASTRON's antwoord daarop, en kent blijkbaar "een eigen traject".
2. Blijkens antwoord 5 wordt er aangestuurd op "innovatieve oplossingen en/of mitigerende maatregelen" m.b.t. het beperken van de invloed van windmolens op LOFAR.
3. Er is geen antwoord op vraag 8b over hoeverre er sprake is van kapitaalvernietiging als de voorrang wordt gegeven aan de windmolens.

In mei 2015 kwam het Kamerlid Madlener (PVV) al met vragen over mogelijke verstoringen van LOFAR door windmolens, en kreeg als antwoord, samengevat als "verder overleg met ASTRON [zal plaatsvinden] om mogelijke verstoringen van windturbines tot een acceptabel niveau te beperken." **Dit laatste is wellicht niet mogelijk als molens te dichtbij staan.** Volgens <http://www.gelderlander.nl/regio/achterhoek/berkelland/duits-windmolenpark-geschrap-na-druk-defensie-1.5917805> hanteert het Ministerie van Defensie, ondersteund door TNO, een minimum afstand van 5 km tussen Duitse windmolens en een Nederlandse defensie communicatie installatie, groter dan de afstand tussen de centrale telescoop in LOFAR kern tot de geplande windmolens RH-1.1 en DEE-2.1 van ~ 4.17 km.

Hoewel de minister aangeeft het bericht in het Dagblad van het Noorden dat aanleiding gaf tot de vragen van Kamerlid [naam] heeft gelezen, is het toch vreemd dat hij niet wil toegeven dat ASTRON niet blij is met het windpark. [naam], van ASTRON, wordt het volgende citaat toegeschreven: "Lofar vreest door het windpark opdrachten mis te lopen en ook geen eigen onderzoek meer te kunnen opzetten. [naam] spreekt van een desinvestering. Lofar, waarmee onderzoek naar het heelal wordt verricht, is een kapitaal project van meer dan 100 miljoen euro. Een groot deel daarvan werd door het Rijk gefinancierd. Ook het buitenland investeerde miljoenen. "Internationaal lopen we door de windplannen nu al reputatieschade op", zegt [naam]. **Dit alles na 4 jaar overleg met een "eigen traject" tussen de minister en ASTRON.**

Een zeer vreemd antwoord komt er van de minister op de volgende kamervraag:

6: Kunt u aangeven wat het effect is van de plaatsing van windmolens op de investeringsbeslissingen van partners van Lofar en de geloofwaardigheid van het onderzoek naar het heelal met de telescoop?

Antwoord: Ik heb geen inzicht in private investeringsbeslissingen van partners van ASTRON. Dit is aan ASTRON en zijn partners. Bij de afweging van belangen worden de economische belangen meegewogen.

Mijn zienswijze hierop: De minister (ofwel de ambtelijke afdeling in EZ die zijn antwoord opstelde) begrijpt weinig van de internationale aspecten van LOFAR. ASTRON heeft twee soorten partners: lokale industrieën die samenwerken aan innovatieve oplossingen voor bv. "big data" problemen, en internationale partners die ieder in eigen land LOFAR stations hebben gebouwd (Duitsland, Frankrijk, Groot-Brittannië, Zweden, Polen en Ierland), en de metingen daarmee combineren met die van de LOFAR stations in Nederland. Deze partners van ASTRON zijn publieke onderzoeksorganisaties, en de deelnemende radioastronomen zijn, evenals hun collega's in Nederland, voor financiering aangewezen op publieke budgetten, ofwel institutioneel, ofwel door aparte subsidies aan te vragen bij lokale of nationale overheden. Deze partners maken geen *private* investeringsbeslissingen: er is een goed geolied wetenschapsbeleid die deze ASTRON partners in staat stelt deel te nemen aan grensverleggend onderzoek.

Research planning van grote wetenschappelijke installaties in Europa wordt verzorgd door het ESFRI (European Scientific Forum for Research Infrastructures), die op 10 maart 2016 een roadmap, http://ec.europa.eu/research/infrastructures/index_en.cfm?pg=esfri, publiceerde in Amsterdam onder het Nederlandse EU presidentschap. In deze roadmap staat (p. 149 r. 2) dat "The International LOFAR Telescope ILT and the Joint Institute for VLBI in Europe/European VLBI Network JIVE/EVN, are pathfinders for the ESFRI Landmark SKA". De Nederlandse regering werkt dus samen met andere landen aan een langlopend beleid m.b.t. de internationale LOFAR telescoop, maar het Ministerie van Economische Zaken heeft niet een internationaal blikveld hierop. **Dit gebrek aan coördinatie tussen ministeries is funest voor LOFAR, en kan ook de Nederlandse reputatie in het internationale SKA project beschadigen.**

Verzonden: Dinsdag 19 april 2016 22:21
 Onderwerp: Zienswijzeformulier
 Ontwerpbesluiten windpark De Drentse Monden en Oostermoer

Aanspreekvorm:
 Aanspreektitel:
 Achternaam:
 Voorvoegsel(s):
 Voorletters:
 Straat:
 Huisnummer:
 Postcode:
 Woonplaats:
 Telefoonnummer:
 E-mailadres:
 Als: Particulier

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Het mag duidelijk zijn dat wij iets moeten doen aan opwekking van energie uit natuurlijke bronnen.

Als overheid heeft u het in uw ontwerp inpassingsplan over kansrijke gebieden voor windenergie.

Het is natuurlijk goed dat er locaties zijn die nader bekeken worden op haalbaarheid.

Maar als het gaat om het nationale belang dan is windenergie achterhaald.

Tot op heden is er nergens een goed overzicht waarom het nu echt van nationaal belang is om te kiezen voor windmolens. Vanwege het grote nationale belang stel ik veel vraagtekens of deze argumenten/redenen zijn meegenomen.

Reden 1

Wat is het rendement van deze windmolens? Zie eerlijke formule rendement:

Het kost energie om windmolens te maken ten opzichte van de verwachte energieopbrengst een formule hiervoor zou kunnen zijn:

- + het kost energie om windmolen te vervoeren
- + het kost energie om deze te onderhouden
- + het kost energie om spareparts te maken
- + het kost energie om t.z.t. deze windmolen te slopen
- + het kost energie om kabels te maken en te leggen naar iedere windmolen.
- de niet opgebrachte energie door defecten en/of niet verkrijgbaarheid van onderdelen
- tegenvallende wind
- niet mogen draaien door geluid en slagschaduw (wetgeving)

Mijns inziens moet er een reëel rendement worden meegenomen bij de definitieve besluitvorming.

Reden 2

Het milieu

Het produceren van windmolens veroorzaakt vervuiling + het onderhouden van windmolens veroorzaakt vervuiling + het slopen van deze windmolens veroorzaakt vervuiling + het

maken van kabels veroorzaakt vervuiling + het slopen van deze kabels veroorzaakt vervuiling, weegt dit op tegen de CO2 besparing van windenergie?

Mijns inziens moet er een reëel milieubelasting worden meegenomen bij de definitieve besluitvorming.

Reden 3

De kosten en baten, de besparing in geld uitgedrukt.

Het kost geld om windmolens te produceren + de subsidie die de bedrijven ontvangen als zij duurzame producten ontwikkelen + het kost geld om de windmolens te onderhouden + de subsidie die betaald is aan degene die een windmolen op zijn grond heeft staan + het kost geld als je mensen moet compenseren als hun woning in waarde daalt of onverkoopbaar wordt (planschade) + kosten van verminderde opbrengst WOZ door waardevermindering van de huizen + als men in deze gebieden niet meer wil wonen zal de krimp/leegstand nog meer verergeren + de kosten van de gezondheidszorg neemt toe als de mensen geestelijk/lichamelijk ziek zijn geworden, weegt dit op tegen de opbrengst van windmolens - stilstand windmolens?

Mijns inziens moet er een reëel kostenplaatje worden meegenomen bij de definitieve besluitvorming

Reden 4

Als de windmolens tegelijk in planning kunnen draaien tijdens een voetbalwedstrijd en wanneer de mensen thuis komen om eten te koken is het zinvol. Maar nu moeten de centrales nog nauwkeuriger regelen om een storing te voorkomen. Bij teveel energie gaat het de grond in. Bij te weinig moet de centrale weer optoeren. Windenergie is onvoorspelbaar. Dhr Pelleboer kon het weer leuk brengen vroeger. De som van de deler is meer uitstoot van Co2

Reden 5

Het verschil in energie overdracht. Deze formule laat het al zien $P = 1/2 \rho v^3$

ρ van lucht is 1,2 kg/m³ ρ van water 1000 kg/m³. Een turbine in de zee is een factor 1000 keer kleiner. Simpel uitgedrukt een diameter van 200 meter naar 0,2 meter kan in theorie bijna hetzelfde opwekken.

In berekening zonder stuwduw in zee.

Stromingssnelheid water bijv de Rijn of langs de kust. Laten we uitgaan van 1 m³/s

Stromingssnelheid lucht op land uitgaande van een gemiddelde van 3 m³/s

Uitgaande van hetzelfde oppervlak benodigd

Met water zonder stuwdam in zee = $0,5 \cdot 1024 \cdot 1 = 512$ Pa

Met water in de Rijn zonder stuwdam $0,5 \cdot 998 \cdot 1 = 499$ Pa

Met lucht is het met windmolen $0,5 \cdot 1,2^3 \cdot 3 = 5,4$ Pa

Waarom blijven wij na deze kennis op mavo niveau hangen op windenergie?

Er zit een factor 100 in het medium water waar we energie mee kunnen opwekken.

Mijns inziens moet bovenstaande ook meegenomen worden in de definitieve besluitvorming. Het mag duidelijk zijn dat wij als Nederlander totaal niet beter worden van windmolens. De productie van deze windmolens is in het buitenland. Het belastinggeld wordt uitgegeven aan buitenlandse bedrijven.

En in het ontwerp inpassingsplan is er eigenlijk geen alternatief meegenomen/uitgewerkt. Mijns inziens moeten deze wel worden meegenomen bij de definitieve besluitvorming.

In Nederland zijn wij best ver met zonne-energie, denk maar aan de wedstrijden die worden

gehouden met auto's die rijden op zonne-energie in Australië.

Wij hebben nog ruim de tijd om een beter alternatief te bedenken. Het is dan ook verstandig de universiteiten uit te dagen met het beste idee om duurzame energie te maken uit de volgende bronnen: zon, water of met aardwarmte en misschien wel met windenergie op plaatsen zonder bewoners of een combinatie van soorten.

Daag die leerlingen uit van de Universiteiten en start een industrie om dit nieuwe product te verbeteren met als doelstelling: het mag geen horizon vervuiling geven. Napoleon deed dit en vele grote leiders hebben deze formule ook toegepast. Ieder werkbaar idee is goed voor onze economie en dat is echt goed voor het nationale belang.

Het is absoluut niet van nationaal belang om windmolens te plaatsen en windmolenparken. Een groot deel van de bevolking heeft hier heel veel last van en worden hier zeer ongelukkig van. Dit kan nooit een nationaal belang zijn.

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

Ik niet begrijpen dat we midden in de windmolens worden gezet. Er is geen draagvlak. Ben bij de bijeenkomst geweest. 22 maart om 19 uur in Stadskanaal. Ook daar blijkt geen draagvlak te zijn. De animaties die ik later heb gezien zijn duidelijk. Waar ik ook kijk: ik zie windmolens, waar ik ook luister en zit: ik hoor windmolens. Elke dag zie ik overal knipperende lampjes.

Om eerlijk te zijn: stel ik kan hier niet meer tegen; dan is mijn woning onverkoopbaar geworden. Maar er is meer: ook de saamhorigheid is onderling slechter geworden. De initiatiefnemers worden bedreigd, men praat niet meer gezellig met elkaar. Dat kan toch nooit de bedoeling zijn? En ik vind het werkelijk diep triest dat ook de initiatiefnemers worden voorgelogen. Hun bedoelingen zijn goed en zijn ook nooit slecht van bedoeling geweest. Maar omdat zij het land hebben worden zij meegetrokken in een niet-democratisch plan. Er is helemaal geen draagvlak. Ook de initiatiefnemers hebben de sociale lasten van de bewoners en ook zij hebben het recht op een samenleving in harmonie. Voordat de windmolen-plannen er kwamen was er een goede gemeenschap. Er was harmonie. Het was plezierig om te wonen. Alleen al de plannen verstoren de onderlinge relatie en participatie. Initiatiefnemers die niet meer in plaatselijk belang/dorpsverenigingen willen stappen. Het vertrouwen in onze onderlinge regionale samenleving gaat kapot als U, meneer Kamp, straks een handtekening zet voor deze windmolens.

Omdat de politiek niet verstandig is omgegaan met de Europese doelstelling gaat dit ten koste van de bevolking. Mijn inziens moet de leefbaarheid in en op het platteland ook worden meegenomen bij de definitieve besluitvorming.

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Het wordt een moeilijke beslissing voor U, meneer Kamp. Mijns inziens U zou moeten kiezen tussen stelling A en B, met name vanwege het feit dat U het in het ontwerp inpassingsplan heeft over het versterken van de economische groei in de regio.

Stelling A: De initiatiefnemers krijgen geld, maar de doelstelling wordt nog steeds niet gehaald. Het vertrouwen in democratie en het nut van zienswijze indienen zijn gedaald naar nul. Geen alternatieven meer mogelijk op de korte termijn. De belastingbetaler betaald mee aan dingen die men niet wil. Het vertrouwen in democratie en in Europa met de politiek dalen naar een dieptepunt. De bewoners in de regio lopen enorme schade op, zowel financieel als in hun woongenot. Bedrijven als Lofar, maar ook lokale bedrijven, zien een omzetsdaling. Investeren in het Noorden is niet verstandig. Geen extra werkgelegenheid voor de kleine installateur. Geen extra werkgelegenheid voor de lager opgeleide. Windmolens zijn niet eenvoudig te onderhouden en het risico is bij de initiatiefnemer als het niet goed

afloopt. Ze hebben geen mogelijkheid naar een ander bedrijf te stappen voor onderhoud. Uiteindelijk in de praktijk veel subsidie nodig om het draaibaar te houden. Geld wat niet gebruikt kan worden voor nieuwe alternatieven.

Stelling B: De initiatiefnemers hebben een schadepost. Zij hebben zelf geen vertrouwen in de politiek. Zijn aan het lijntje gehouden. Doelstelling met een niet CO2 neutrale oplossing niet gehaald op papier. Maar de bewoners zijn blij. Er is ruimte voor zonne-energie. Dat is goed voor onze leefbaarheid. Lokale bedrijven kunnen dit zelf installeren. Ook het onderhoud is uitvoerbaar door lageropgeleide arbeidskrachten. Minder uitkeringen. Geen extra kosten in de rechtelijk macht. Meer vertrouwen in de democratie. Er is ruimte om de universiteiten uit te dagen om te kijken naar energie opwekking door gebruik te maken van onze zee en rivieren. De energiecentrales kunnen hier beter op anticiperen, minder CO2 uitstoot. We halen meer dan de doelstelling als we samenwerken. De energieproductie maken we met de zon, biovergisting en witte steenkool. Denemarken heeft dit al lang. We hoeven geen kabel meer aan te leggen naar Denemarken. We hebben zelf genoeg water om deze witte steenkool op te wekken. Meer werk voor de bouw en de technieksector. Meer samenwerking met het onderwijs. Nederland loopt weer voorop met technieken die CO2 neutraal zijn en kan deze technieken weer doorverkopen aan het buitenland.

Bij Keuze B is het wel zo netjes de initiatiefnemers te compenseren voor de schade die zij hebben opgelopen. Ook dat de bewoners een uitnodiging krijgen van de initiatiefnemers om samen te werken aan zonne-energie parken te maken. CO2 besparen doe je samen met elkaar op regionaal gebied. Niet vanaf een pluuche stoel ergens in Europa.

Soms is het beter je verlies op tijd te nemen, geachte heer Kamp. Denk goed na waar U uw handtekening onder zet. U heeft nu nog de mogelijkheid om aan de Nederlander hulp te vragen. Daag de universiteit uit met de kinderen en de bewoners van Nederland om gezamenlijk het energieprobleem op te lossen.

Windenergie is onbetrouwbaar. Andere vormen van energie niet. Witte steenkool, biovergisting, anaërobe bacteriën en zonne-energie staan in Nederland nog in de kinderschoenen. Maar er zijn meer methodes die nog op de tekentafel liggen. Luister naar de regionale bevolking en de wetenschappers. Als U aan de regionale bevolking vraagt mee te helpen aan een oplossing, dan hebben zij vele alternatieven voor U. Maak daar gebruik van. U bent dan een politiekman die iets goed wil doen voor onze planeet toch? Denk daar aan als U in de avond het lichtknopje uitdrukt voor het slapen gaan.

Met vriendelijke groet,

Reactie

Verzonden: Dinsdag 19 april 2016 23:04
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Ontwerpbesluiten windpark De Drentse Monden en Oostermoer

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat:
Huisnummer:
Postcode:
Woonplaats:
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Particulier

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

In het inpassingsplan (6.2.3) wordt geconcludeerd dat het aspect geluid van windturbines de uitvoering van het plan niet in de weg staat en dat er geen sprake is van een onaanvaardbare aantasting van het woon- en leefklimaat van omwonenden. En er staat ook (6.14): Een eenduidige relatie tussen gezondheid en windturbines is vooralsnog niet wetenschappelijk vastgesteld.

Maar in het Kennisbericht "Geluid van windturbines" van het Kennisplatform Windenergie dat 10 juli 2015 naar de Tweede Kamer is gestuurd, staat dat er voldoende bewijs is dat de stress ten gevolge van chronische hinder of het gevoel dat door de windturbines de omgevings- of levenskwaliteit afneemt, een negatieve invloed kan hebben op de gezondheid en het welbevinden van mensen die in de buurt van windturbines wonen.

Uit het draagvlakonderzoek, gehouden in het najaar 2014, blijkt dat er onder de bevolking veel weerstand is tegen de komst van het windpark. Onder in- en omwonenden van het gebied is meer dan driekwart (77,2%) (sterk) tegen de komst van het windpark.

Dan lijkt het mij zeer waarschijnlijk dat de komst van dit grote windpark (met heel hoge windturbines) veel gezondheidsproblemen met zich mee zal brengen.

Zoals Groningen nu kampt met de aarbevingsschade t.g.v. de gasboringen, ben ik echt heel bang dat er hier straks veel gezondheidsklachten zullen optreden t.g.v. van het windpark.

Mijns inziens moet er veel meer aandacht geschonken worden aan de gevolgen die de grote windturbines kunnen veroorzaken op de gezondheid. Als daarover nu nog geen of onvoldoende wetenschappelijk onderzoek voorhanden is, dan kan er mijns inziens nog geen definitieve besluitvorming volgen op dit inpassingsplan, zeker ook omdat er nu nog geen duidelijkheid is om welk turbinetype dit inpassingsplan gaat.

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

In de documenten lees ik maar weinig over de fundering die nodig is voor windturbines. De meeste info hierover betreft de afmetingen van de oppervlakte van de fundamente. Verder lees ik dat welke heipalen gebruikt worden verschilt per windturbinetype en in de vergunning aanvraag staat dat de turbinefundamente worden onderheid met palen die reiken tot maximaal ca. 25 m –mv. En dat er slechts drie weken voor de start van de uitvoering gegevens ten aanzien van definitieve turbinekeuze, het funderingsadvies en

sonderingen, het palenplan etc. ter goedkeuring moeten worden overgelegd. Het lijkt mij dat als je een turbine plaatst van 119 tot 145 meter en daarbovenop rotorbladen met een diameter van 112 tot 131 meter, dat dan de fundering toch ook een flink stuk de grond in moet gaan om omvallen te voorkomen. Daar zullen tientallen heipalen per windturbine voor nodig zijn. En dat geeft trillingen en verplaatsing van grond in de bodem. Wat kunnen daar de gevolgen van zijn? En hoeveel gevaar lopen we als er ook windturbines geplaatst worden op nog geen vierhonderd meter afstand van de NAM locatie tussen Gasselternijveenschemond en Drouwenermond? Het is een gasveld van 1 miljard kubieke meter. Gaat het heien van de fundering van de windturbines invloed hebben op de kans van bevingen? Worden de heipalen trillingvrij de grond ingeslagen? Mijns inziens mist er veel info hierover in de documenten en een termijn van drie weken om de uiteindelijk voorgestelde plannen te beoordelen lijkt mij wel heel kort. Mijns inziens moet dit meegewogen worden in het uiteindelijke besluit.

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

Ik maak mij erg zorgen over de leefbaarheid. Uit het leefbaarheidsonderzoek komt naar voren dat weinig mensen achter de plannen staan. De initiatiefnemers schijnen grote bedragen te krijgen voor het beschikbaar stellen van hun grond. Of dit waar is of niet, het geeft wrijving en gaat ten koste van het nabuurschap waar Drenthe en de Veenkoloniën om bekend staan. Als het windpark daadwerkelijk gerealiseerd gaat worden, vrees ik onherstelbare schade aan de leefbaarheid. Mijns inziens moet dit meegewogen worden bij de uiteindelijke besluitvorming.

Ook maak ik mij zorgen over waardedaling van onze woning. Je hoort en leest steeds vaker over waardedaling. Recentelijk dat de WOZ waarde in de gemeente AA en Hunze is verlaagd t.g.v. de windmolenplannen en vandaag, 19 april, staat er een artikel in de Volkskrant: hoe dichterbij windmolens hoe meer de huizenprijs daalt. Volgens de huidige plannen komt er een turbine op minder dan 1000 meter van onze woning, in een omtrek van 1500 meter komen er vijf en in een omtrek van 2000 meter komen acht turbines. En dat bij een vrijwel geheel open landschapsstructuur. Dit zal ongetwijfeld waardedaling, en dus planschade, met zich meebrengen. Mijns inziens moet het risico van waardedaling van de woningen en de daaruit voortvloeiende planschades meegewogen worden in de definitieve besluitvorming.

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

De opstelling van de windturbines heeft mij vanaf het begin van de plannen al verbaasd. Er is gekozen voor een lijnopstelling parallel aan de lintbebouwing. Maar dan krijg je juist dat iedereen tussen de windturbines in komt te wonen. Voor Drouwenermond is dat wel heel duidelijk. En net als bij productie bossen, daar waar alle bomen netjes in rijen zijn geplant, zie je de nette rijtjes slechts vanaf enkele plaatsen. Als je net vanaf een andere hoek kijkt of er schuin op afkomt, lijkt het een wirwar van bomen. Dat blijkt ook uit de animatie die te zien was tijdens de spreekuren die er gehouden zijn over deze plannen. Daar heb ik gezien hoe het uitzicht van uit onze woning zou worden en dan zie je tot ver in de verte her en der windturbines, welke kant je ook op kijkt, één grote wirwar zonder enige samenhang met de landschappelijke geometrie.

Een opstelling juist haaks op de lintbebouwing zou een veel rustiger beeld geven. Mijns inziens moet dit ook meewegen bij een definitieve besluitvorming.

Reactie

Verzonden: Dinsdag 19 april 2016 23:49
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Ontwerpbesluiten windpark De Drentse Monden en Oostermoer

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat:
Huisnummer:
Postcode:
Woonplaats:
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Particulier
Mede namens:

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Ja, zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

meerdere, zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

als bewoner met een molen die op 550 meter van mijn woning is geprojecteerd, me dunkt!?

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

voor inhoudelijke argumenten verwijs ik naar de in de bijlage opgenomen zienswijzen

Reactie

Zienswijzen

op de ontwerpbeschikkingen op de aanvraag:

- Omgevingsvergunning Windpark DDM-OM deelgebied RH, aanvraagnummer OLO-19577363, ingediend op 17 september 2015 en de bijbehorende ontwerpbeschikking van 19 februari 2016
- Omgevingsvergunning Windpark DDM-OM deelgebied OM, aanvraagnummer OLO-1961171, ingediend op 17 september 2015 en de bijbehorende ontwerpbeschikking van 19 februari 2016
- Omgevingsvergunning Windpark DDM-OM deelgebied DEE, aanvraagnummer OLO-1961651, ingediend op 17 september 2015 en de bijbehorende ontwerpbeschikking van 19 februari 2016
- Omgevingsvergunning Windpark DDM-OM deelgebied cluster DEE, aanvraagnummer OLO-1959925, ingediend op 17 september 2015 en de bijbehorende ontwerpbeschikking van 19 februari 2016

op de/het:

- Milieueffectrapport, Pondera Consult 709022, 8 september 2015.
- Tussentijds toetsingsadvies over het milieueffectrapport 18 november 2015 projectnummer 2553, Commissie voor de milieueffectrapportage

op de/het:

- Ontwerpbesluit tot vaststelling van het inpassingsplan "Windpark De Drentse Monden en Oostermoer", op 7 maart 2016 toegevoegd en ter inzage gelegd.
- Inpassingsplan 'Windpark De Drentse Monden en Oostermoer' Ontwerp, rapportnummer 212x01173.082618_12, IMRO-IDN-nr: NL.IMRO.0000.EZip15WDMOM-2002 van 19 februari 2016

Onderstaande zienswijzen hebben, voor zover relevant en van toepassing op de hierboven genoemde aanvragen en ontwerpbesluiten dan wel de in de bijlage aan de aanvraag gevoegde stukken (MER).

Dit document is op 19 april 2016 als bijlage meegezonden met het digitale reactieformulierformulier: Platform Participatie "Ontwerpbesluiten windpark De Drentse Monden en Oostermoer".

Plankaart 5/5

Men maakt gebruik van de maaipaden (langs de Dreef). De Dreef heeft een zeer belangrijke functie m.b.t. het ontwateren (veiligheid) van een groot achterliggend gebied (er is steeds meer ruimte voor water nodig a.g.v. van extreme neerslag. Hierdoor wordt de verbreding van de watergang belemmerd a.g.v. de leidingen die hier komen te liggen. Er is nergens in beeld gebracht wat de risico's van deze keuze behelst.

Onduidelijk en ongemotiveerd is waarom er voor de DEE 1-9 2 (twee) stroken naar het Zuiderdiep (Tweede Exloërmond) zijn opgenomen in het inpassingsplan?

Waarom ligt een deel van de woning van Zuiderdiep 387 in het inpassingsplan?

Als dit al een functie heeft t.b.v. het aansluiten op het bestaande stroomnet, dan komen deze voorzieningen (kabels e.d.) erg dicht bij de bestaande bebouwing.

Onduidelijk is of in deze gevallen wordt voldaan aan de benodigde veiligheidszone van 0,4 microtesla.

Gezien het vermogen dat men denkt op te wekken, zal de elektromagnetische straling een nadelig effect hebben op de gezondheid van de bewoners.

In het plan is hieraan geen aandacht besteed waardoor het niet inzichtelijk is gemaakt dat dit zal zijn uitgesloten. Dezelfde bovengenoemde twee argumenten (gebruik maaipad en ligging nabij woning) gelden ook voor de strook die van DEE 1-4 naar het Zuiderdiep in Tweede Exloërmond nabij nummer 231 loopt.

De ten noorden van de Mondenweg geprojecteerde windturbine (DEE 1-4) belemmert de daar aanwezige "lineaire center-pivot" die met een lengte van 320 meter en een werkgebied van 1600 meter, niet meer ongehinderd zijn werk kan doen. Een dergelijke installatie die veel efficiënter en stiller is en ook nog eens veel minder lang in werking hoeft te zijn dan de traditionele machines, is een onlangs gedane investering uit 2011, voor deze locatie op maat gemaakt en is nog lang niet afgeschreven. De komst van een windmolen op deze plek zorgt ervoor dat deze milieuvriendelijke investering waardeloos is geworden.

De keuze van windmolens staat overigens haaks op het grootschalig agrarisch productielandschap dat het gebied kenmerkend maakt.

Laagvliegroute 10

De windturbines DEE 1-1 t/m DEE 1-9 staan allen binnen de Internationale Laagvliegroute (route 10)

Laagvliegroutes

Nederland telt 2 laagvliegroutes: route 10 en route 10A. Deze laagvliegroutes zijn ongeveer 4 kilometer breed.

- Route 10A komt de provincie Friesland binnen bij Lauwersmeer en gaat, via het oosten van Drachten in de richting van Zwolle. Deze is sinds 2002 opgeschort.
- Route 10 komt in de buurt van Eibergen, Nederland binnen en gaat noordelijk via Almelo richting Slagharen, om daarna af te buigen naar rechts, richting Musselkanaal. Vanaf daar loopt de route naar Duitsland. De laagvliegroutes zijn op vrijdag gesloten, behalve bij incidentele oefeningen (bron: <https://www.defensie.nl/onderwerpen/vliegbewegingen-en-oefeningen/inhoud/geluidhoeveelheid-en-vlieghoogten>).

De westelijke begrenzing van deze route ligt ten westen van Tweede Exloërmond en bij de provinciegrens Groningen-Drenthe zelfs ten noordwesten van Eerste Exloërmond (kaart: bron: http://www.lvnl-ohd.nl/maps/maps_hq/link_route_10_hq.jpg).

Vlieghoogten

Voor militaire en civiele vliegtuigen en helikopters gelden minimale hoogten. Deze zijn vastgelegd in de Regeling VFR-nachtvluchten en minimum vlieghoogten voor militaire luchtvaartuigen.

Militaire vluchten:

- jachtvliegtuigen: minimaal 360 meter (1.200 feet);
- helikopters: minimaal 50 meter (150 feet);
- propellervliegtuigen: minimaal 300 meter (1.000 feet);
- voor opleidingsdoeleinden bestemde propellervliegtuigen: minimaal 150 meter (500 feet).

Tijdens het laagvliegen in de laagvlieggebieden en op laagvliegroutes in Nederland gelden de volgende vlieghoogten:

- jachtvliegtuigen: minimaal 75 meter (250 feet);
- helikopters: 30 meter (100 feet), of zoveel lager, als het voor de uitvoering van de opdracht nodig is;
- propellervliegtuigen: minimaal 75 meter (250 feet).

Deze informatie komt van het Ministerie van Defensie zelf en staat op een openbare bron te lezen.

<https://www.defensie.nl/onderwerpen/vliegbewegingen-en-oefeningen/inhoud/geluidhoeveelheid-en-vlieghoogten>

Uit eigen waarneming vanaf mijn erf kan ik stellen dat ik met regelmaat vliegtuigen in het luchtruim tussen Eerste- en Tweede Exloërmond heb waargenomen. Dat betekent dat de molens DEE 1-1 t/m DEE 1-9 daadwerkelijk binnen de laagvliegroute 10 zijn geprojecteerd.

Daarnaast hebben we in de omgeving en als gevolg van het gebruik van deze laagvliegroute kennis kunnen maken met de gevolgen van objecten in het luchtruim waartegen een (Belgische) F-16 zich te pletter heft gevlogen. Op 24 april 2002 heeft zich daarbij een dodelijk ongeval voorgedaan in Sellingen. Het geeft aan dat laagvliegroute in internationaal (NAVO) verband gebruikt wordt waarbij niet van de gebruikers verwacht kan worden dat men op de hoogte is/kan zijn van 200 meter hoge obstakels waarvan de onderzijde van de wieken hoger zal zijn dan hun vlieghoogte. In het horizontale gezichtsveld zijn dus alleen "dunne" palen te zien. Ook het ongeval met de Apache helikopter van 12 december 2007 geeft aan dat zelfs grote hoogspanningsmasten "over het hoofd gezien kunnen worden".

Bij het opstellen van het MER en/of het opstellen van het (voor)ontwerp-inpassingsplan had gebruikgemaakt kunnen worden van de door het Ministerie van Defensie voor een ieder beschikbare gegevens (de open bron als hierboven genoemd). Als dat zorgvuldig en serieus was gebeurd, dan was al in een vroeg stadium van de planvorming dit gebied uitgezonderd van verder onderzoek. De provinciale Omgevingsvisie (provincie Drenthe) heeft deze beperking niet duidelijk genoeg geformuleerd en is daarbij aan de SvWOL voorbijgegaan. De SvWOL geeft aan dat specifieke aandacht gegeven moet worden aan de laagvliegroute van Defensie. Dit is mijn inziens niet op een juiste wijze gebeurd en heeft er toe geleid dat men de laagvliegroute 10 toch heeft meegenomen in het onderzoeksgebied (waarop de m.e.r. betrekking heeft gehad).

In het MER wordt gesteld dat bij het definitieve VKA o.a. het volgende een rol gespeeld heeft: *“De lijnopstelling langs de laagvliegroute aan de zuidzijde van het plangebied bevindt zich op grote afstand tot woningen.”*

In 12.3.6 van het MER wordt gesteld dat *“er harde bouwhoogtebeperkingen voor laagvliegroutes”* gelden. Wat deze harde hoogtebeperking is en welke afstanden gelden, wordt verder niet op ingegaan.

In het MER wordt steeds gesuggereerd: *“In de buurt van het plangebied is een laagvliegroute aanwezig”*. Men baseert zich daarbij op een ‘e-mail van Defensie’ van 11 maart 2014 waarin zij akkoord is.

Als de informatie die men bij het opstellen van het MER heeft gebruikt, ook aan Defensie is voorgehouden, dus dat men buiten de laagvliegroute blijft, dan is het ‘akkoord’ van Defensie goed te begrijpen.

Schrijnend kan in dit verband dan ook genoemd worden dat in de procedure van zienswijzen indienen géén e-mails geaccepteerd worden, terwijl het gehele plan (in elk geval voor de molens DEE 1-1 t/m DEE 1-9) in feite is gebaseerd op een enkele ‘e-mail van Defensie’!?

Dit laatste is overigens ook nog eens onjuist in het MER geformuleerd.

In het MER wordt in paragraaf 17.3.8 *Veiligheid* aangegeven dat de molens op een afstand van 65 meter van de laagvliegroute komen. Dit is onjuist. De molens DEE 1-1 t/m DEE 1-9 komen op ca. 65 meter van de middenlijn van de laagvliegroute, de route strekt zich vanaf deze lijn aan beide zijden ca 2 km uit.

In een brief van 17 december 2009 geeft het ministerie van Defensie aan de gemeente Meppel aan dat zij in haar bestemmingsplannen rekening moet houden met een bouwhoogte van maximaal 40 meter.

Met deze informatie in het MER is door Pondera Consult de Commissie-MER onjuist geïnformeerd. De lijnopstelling ligt niet “langs” maar “in” de laagvliegroute. Overigens klopt het ook niet dat de afstand tot woningen groot is.

Nu de uitgangspunten van het MER ondeugdelijk zijn, kan hiermee geen zorgvuldige afweging gemaakt worden over het effect van molens met ashoogten die het dubbele zijn van de geldende minimale vlieghoogte.

Ervaringen uit het verleden leert dat vliegtuigongelukken niet denkbeeldig zijn.

Er is geen rekening gehouden met de randvoorwaarden van het SvWOL.

In de rapportage wordt niet duidelijk wat de bouwhoogte beperkingen zijn (worden niet nader uitgewerkt of toegelicht, maar zullen waarschijnlijk niet veel afwijken van het advies van Defensie aan de gemeente Meppel). Hierdoor kunnen de molens DEE 1-1 t/m DEE 1-9 niet op deze locatie gerealiseerd worden.

Voor dit deel van de aanvraag zal de vergunning geweigerd moeten worden.

Advies Defensie Rijksvastgoedbedrijf

Uit de ter inzage gelegde stukken blijkt dat er ook na 11 maart 2014 nog e-mailverkeer is geweest. Echter niet met het Ministerie van Defensie, maar met het Rijksvastgoedbedrijf van het Ministerie van BZK. In hun brief van 9 juni 2015 (kenmerk 2015032117, behandeld door drs. M.H. Mudde) wordt verwezen naar een e-mail van 24 april 2015. Onduidelijk is op grond van welke informatie deze schriftelijke reactie is afgegeven.

Noch de e-mail van 11 maart 2014 noch die van 9 juni 2015 zijn bijgevoegd.

Het advies op basis van de door Pondera Consult aangeleverde kaartcoördinaten kan derhalve niet geverifieerd worden. Ook de aanwijzing van het Rijksvastgoedbedrijf is niet bijgevoegd.

De brief van het Rijksvastgoedbedrijf heeft 0 bijlagen. Er is in dit advies niet duidelijk op grond van welke posities (RD: X- en Y-coördinaten) zij haar advies heeft gebaseerd.

Nu men spreekt van (juist) buiten de route ‘geprojecteerd’ is het van essentieel belang om te weten op grond van welke informatie men tot dit advies is gekomen (zie ook de zienswijze op **Advies IenM Inspectie LenT**).

Als daarbij gekeken wordt naar de locaties zoals deze zijn verwoord in het advies (besluit) van IenM Inspectie LenT, dan wijken deze af van de RD: X- en Y-coördinaten die zijn opgenomen in de aanvraag om een omgevingsvergunning.

Objecten die twee tot drie maal zo hoog zijn als de minimale hoogte waarop gevlogen mag worden in de onmiddellijke nabijheid *“(juist) buiten de laagvliegroute 10”*, zijn in strijd met wat de wetgever heeft beoogd bij het vaststellen van het Barro/Rarro.

Overigens moet in twijfel worden getrokken of de betrokken ambtenaar, de Eerstaanwendend Ingenieur Directeur of de ondertekenaar b/a, , wel gemandateerd zijn om een dergelijk advies (wat in feite een besluit is) namens de Minister van Defensie te mogen nemen/afgeven.

Nu op al deze punten onduidelijkheid is, kan geen goede afweging gemaakt worden of de molens nu wel of niet in de laagvliegroute zijn geprojecteerd. Door deze onduidelijkheid is de aanvraag onvolledig en had derhalve niet in behandeling genomen mogen worden danwel voor het betreffende deel geweigerd moeten worden.

Nu ze wel in behandeling is genomen richt de zienswijze zich op de ontwerpbeschikking van de omgevingsvergunning(en) en moet worden uitgegaan van de wel ter beschikking staande informatie. Hieruit blijkt dat de molens IN de laagvliegroute zijn geprojecteerd.

Advies IenM Inspectie LenT

De locaties als aangegeven in het advies van de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT/Luchtvaart) komen niet overeen met de locaties in de aanvragen voor omgevingsvergunningen. Als daarbij gekeken wordt naar de locaties zoals deze zijn verwoord in hun brief van 20 februari 2014 (kenmerk ILT-2014/1169, behandeld door) en waarin wordt verwezen naar een e-mail van 4 november 2013, komen deze niet met elkaar overeen.

Onduidelijk is op grond van welke informatie deze schriftelijke reactie is afgegeven.

De e-mail van 4 maart 2013 ontbreekt bij de stukken.

Windmeetmast

In dit advies wordt ook gesproken over een windmeetmast die geplaatst wordt.

Informatie hierover is noch in het inpassingsplan, noch in het MER noch in de aanvragen om omgevingsvergunningen terug te vinden.

Nu deze niet in het inpassingsplan is voorzien, ontbreekt duidelijkheid of deze wel of niet gerealiseerd gaat worden. Indien deze wel beoogd/gepland is, dan zal het inpassingsplan hierin moeten voorzien en dient ook hiervoor een omgevingsvergunning aangevraagd te worden. Klopt het dat deze windmeetmast niet (meer) gerealiseerd zal worden?

LOFAR

In het verlengde van de opmerkingen over het gebrek aan zorgvuldig onderzoek naar de laagvliegroute, is het opmerkelijk dat er zeer veel en uitgebreid onderzoek is verricht naar de mogelijke effecten van de molens op het LOFAR project. Kosten noch moeite zijn gespaard om dit (uitputtend?) in beeld te krijgen. De conclusies uit al deze onderzoeken spreken elkaar op veel punten tegen maar lijken op één punt wel eensluitend, namelijk dat er 'mogelijk een kans op verstoring' aanwezig kan zijn.

Dit heeft er toe geleid dat uiteindelijk het voorkeursalternatief VKA zodanig is gekozen dat de onderzochte locaties nabij LOFAR zijn afgevalen en men steeds dichterbij de Semslinie (de Drents-Groningse provinciegrens) is opgeschoven. Dit heeft tot gevolg dat het aantal potentieel gehinderden aanzienlijk is toegenomen (in het akoestisch onderzoek wordt gesproken over 8000! toetsingspunten).

Ook de argumenten van SvWOL en Provinciale. Omgevingsvisie die pleiten voor plaatsen in het open landschap van de Veenkoloniën heeft men hiermee verlaten.

Het plan is hierdoor niet meer passend voor de omgeving.

Minder 'lijnen' in het landschap door ze langer te maken en reeds bestaande lijnen (Verkeersaders) te benutten zou een goed alternatief kunnen zijn. Dit zal, nu gebleken is dat er geen eenduidig effect op het LOFAR te verwachten is, alsnog onderzocht moeten worden.

Schuine lijn opstelling DEE 1-1 t/m DEE 1-9

Het college van Rijksadviseurs heeft m.b.t. tot de landschappelijke inpassing duidelijk aangegeven dat bestaande lijnen (linten) in het landschap gevolgd moeten worden. Doordat men (abusievelijk) denkt op 65 meter buiten de laagvliegroute te kunnen bouwen (wat feitelijk IN de laagvliegroute is), heeft men parallel aan deze 'vlieglijn' de molens in een diagonale lijn opgesteld. Hiermee worden niet alleen de bestaande lijnen losgelaten, maar komen de turbines ook erg dicht bij de woningen aan het Zuiderdiep in Tweede Exloërmond. Dit zorgt voor een onrustig beeld in het landschap en door de afwijking van de rechte lijn kan sneller interferentie veroorzaakt worden. Dit is nergens nader onderzocht en hierdoor niet uit te sluiten. Hierover heeft de Commissie-MER zich in het commentaar op de startnotitie overigens ook al uitgesproken (maar hier is niets mee gedaan).

Interferentie met elementen buiten het plangebied

Er is niet onderzocht op welke wijze de molens die in deze schuine lijn (maar ook de andere molens) zijn opgesteld zich gaan 'verhouden' met de hoogspanningsleidingen 380 kV en/of 110kV die zich ten oosten van Meeden naar het zuid-oosten uitstrekken en aan de andere zijde van de laagvliegrouwe 10 het onderzoeksgebied passeert.

Juist van buiten het onderzoeksgebied naar binnen kijkend, kan de invloed van deze molens die in het vrije (zichts)veld komen te staan op grote afstand en ondergaande zon tot ernstige interferentie leiden.

Dit is niet onderzocht of bij de afweging betrokken.

Breder locatie onderzoek

In het advies van de Commissie m.e.r. op de startnotitie OM-DDM, heeft de commissie aangegeven dat de locatiekeuze ook afgezet moet worden tegen andere mogelijke geschikte locaties voor grootschalige windenergie in Noord Nederland. Met deze wijze woorden verlaat zij het krampachtige 'hokjes denken' van de taakstelling die het rijk de provincie heeft opgelegd en biedt zij ruimte om 'provinciegrensoverschrijdend' te denken.

Het MER gaat hier echter niet op in en beperkt zich tot varianten binnen de Drentse-Monden en Oostermoer.

Hiermee is niet tegemoet gekomen aan het advies van de commissie en kan er geen sprake zijn van een goed en volledig MER. Op deze punten dient de m.e.r. dan ook verder uitgewerkt te worden.

Leefomgeving

In het advies van de Commissie m.e.r. op de startnotitie OM-DDM is reeds aandacht gevraagd voor de 'Leefomgeving'. *"Het windpark kan gevolgen hebben voor de leefomgeving van de inwoners in het gebied. De leefomgeving is van invloed op de gezondheid"*. In paragraaf 5.5. van het advies van de Commissie m.e.r. wordt een opsomming gegeven van de hinderaspecten die men terug wenst te zien in de MER.

In het MER heeft de leefomgeving zich laten vertalen tot een beperking van alleen geluid en slagschaduw (kader 1.3). Hiermee is niet voldaan aan het advies van de Commissie m.e.r.

Dit dient alsnog uitgevoerd te worden, omdat met de huidige informatie geen goede afweging gemaakt kan worden.

Opvallend is dat het ontbreken van een kwalitatieve afweging in het MER al is aangegeven door zowel de Provincie Groningen als de Gemeente Stadskanaal, maar dat de commissie aangeeft zich daar niet in te herkennen en geeft aan dat geluidhinder, slagschaduw en visuele hinder als effect voldoende in beeld zijn gebracht. Daarbij gaat men voorbij aan het ontbreken van een cumulatieve beoordeling van de verschillende factoren die de gezondheid beïnvloedt.

De wijze waarop de commissie de genoemde effecten naar gevolgen voor de gezondheid voor omwonenden vertaalt zijn stuitend te noemen. Door de gezondheidseffecten zoals slaapverstoring ook op te hangen aan mate van betrokkenheid, financieel voor- of nadeel en de houding ten opzichte van duurzaamheid en landschap bagatelliseert zij de 'gevoelens' van de betrokkenen (meer dan alleen omwonenden) van het gebied.

Het verschuilen achter de opmerking dat eenduidige relatie tussen gezondheid en windturbines vooralsnog niet wetenschappelijk zou zijn vastgesteld, is laakbaar. Het aantal onderzoeken is groot.

In dit verband noem ik één wetenschappelijke studie: proefschrift "the sound of high winds; the effect of atmospheric stability on wind turbine sound and microphone noise". Een onderzoek ter verkrijgen van het doctoraat door G.P. van den Berg. Dit wetenschappelijk onderzoek is tot stand gekomen na klachten van bewoners dat met name in de nacht het geluid 'luider' was dan verwacht.

Gezondheid dient zeker te worden meegenomen in de m.e.r.

Dat dit niet is gebeurd is een omissie die hersteld moet worden (zie ook Leefomgeving en Leefbaarheid en opmerkingen over hoge molens).

Leefomgeving en Leefbaarheid

De commissie had moeten onderkennen (al bij het beoordelen van de startnotitie) dat er naast de fysieke aspecten geluidhinder, slagschaduw en visuele hinder er nog een kader is die de fysieke kwaliteit bepaalt.

Het gaat daarbij om leefbaarheid.

Met het begrip 'leefbaarheid' wordt aangegeven hoe aantrekkelijk en/of geschikt een gebied of gemeenschap is om er te wonen of te werken. Hoewel het vaak wordt weggezet als een containerbegrip en subjectief, is het een verzamelwoord voor kwaliteitskenmerken van een woonomgeving.

Het sociaal planbureau definieert Leefbaarheid als het samenspel tussen fysieke kwaliteit, sociale kwaliteit, sociale kenmerken en veiligheid van de (woon)omgeving.

Dit past ook bij studies en uitlatingen van bijvoorbeeld makelaars waaruit blijkt dat de prijs van woningen voor een groot deel wordt bepaald door de woonomgeving, lees: de leefbaarheid.

Onder de noemer leefbaarheid passen de opmerkingen over de aantasting van de fysieke kwaliteiten zoals recreëren en krimp (ook een sociale kwaliteit), maar ook sociale kenmerken als draagvlak, tweespalt in de gemeenschap en duurzaamheid.

Hierin passen ook de aspecten onder die de Commissie als 'niet wetenschappelijk' afdoet, zoals mate van betrokkenheid, financieel voor- of nadeel en de houding ten opzichte van duurzaamheid en landschap.

De sectoren ruimtelijke ordening en milieu zijn samen een belangrijke pijler voor leefbaarheid (fysieke kwaliteit). Hierdoor is leefbaarheid een begrip waaraan in een milieueffectrapportage ruim aandacht besteed zou moeten worden. Over "leefbaarheid" van het gebied wordt in het MER niets gezegd.

Hierdoor is het MER onvolledig en dient te worden aangevuld op dit punt.

Onjuiste beoordeling van de geluidemissie (MER)

In het hoofdrapport van het MER wordt in hoofdstuk 6 een rapport van TNO uit 2008 aangehaald. Dit rapport is gedateerd. Deze is indertijd opgesteld met de ervaringen met solitaire windturbines en turbineparken met kleine(re) windmolens. Deze informatie mag niet zonder meer in een soort van extrapolatie naar de geprojecteerde windparken overgezet worden. Daarnaast blijft er, bij toepassing van het TNO-rapport, nog steeds (gerekend naar het aantal omwonenden) een aanzienlijk aantal gehinderden en ernstig gehinderden over (Tabel C.1: TNO rapport 2008).

Zoals in het eerder genoemde rapport "The sound of high winds" al is onderkent gedraagt de wind zich op grotere hoogte (+ 100 m) anders dan verwacht als gevolg van lokale atmosferische omstandigheden. Het rapport van 2008 heeft geen rekening gehouden met ashogtes van meer dan 100 meter.

Het rapport mag niet gebruikt worden om een voorspelling van het aantal gehinderden te geven.

Het MER is op dit punt onjuist en dient aangepast te worden.

Berekening geluidbelasting op woning

In figuur 6.1 van de MER zijn enkele toetsingspunten opgenomen. Het is niet duidelijk waarom deze punten zijn gekozen. Ook uit de bijlagen o.a. het onderzoek naar geluid en slagschaduw - rapport van 8 september 2015 715012 V11 van Pondera Consult (Bijlage 3 van de MER) en het akoestisch onderzoek bij de aanvragen (o.a. rapport van 5 september 2015 715012 van Pondera Consult die deel uit maken van de aanvraag omgevingsvergunning Deelgebied DEE wordt niet gemotiveerd aangegeven waarom deze als representatief gezien kunnen worden.

Slechts het argument dat er veel toetspunten zijn (8000?) wordt gebruikt om niet voor elke toetspunt de geluidbelasting te berekenen. Gezien het feit dat er gebruikgemaakt wordt van rekenmodellen, maakt dat het geen probleem zou moeten zijn om deze te laten uitrekenen. Het is derhalve geen steekhoudend argument. Wanneer ondanks de ingebrachte zienswijzen het plan doorgang zal vinden, dient, om een goed beeld van de te verwachten geluidsbelasting te kunnen krijgen en met het oog op de toekomst waarbij naleefgedrag door handhaving zal worden gevraagd, voor alle woningen de geluidsbelasting exact in beeld gebracht te worden. Wanneer niet aan deze zienswijze tegemoet wordt gekomen, dan dient in elk geval het geluid op mijn woning berekend te worden.

Onjuiste bepaling van de toename van hinder als gevolg van cumulatie van de geluidbelasting

Om een beeld te krijgen van de toename van de geluidsbelasting (de toekomstige geluidbelasting minus huidige geluidbelasting) is in het MER en het bijbehorende akoestisch onderzoek geprobeerd om diverse geluidsbronnen (industrie, spoor- en wegverkeer en de windturbines) bij elkaar op te tellen.

Hiervoor zijn meerdere methoden te gebruiken.

Aan de bij deze MER gehanteerde "Methode Miedema" kleven twee nadelen die deze methode ongeschikt maken voor het kwalitatief bepalen van de cumulatieve geluidbelasting:

- Bij de bepaling van de benodigde gevelwering om te kunnen voldoen aan de wettelijke binnenniveaus, is de volgens de Miedemamethode berekende (gecumuleerde) gevelbelasting geen geschikt uitgangspunt (bron: Handreiking cumulatie en saldobenadering geluid, Regiegroep Geluid Limburg).

Daarnaast is de methode Miedema niet geschikt voor cumulatie van geluid afkomstig van geluidsbronnen met een sterk wisselend karakter (bron: Nederlands Instituut voor Preventieve Gezondheidszorg NIPG-TNO, H.M.E. Miedema, Geluid, geur en milieukwaliteit, 1993).

- Bij de kwalificering van de omgeving gaat men er vanuit dat tot een $L_{cum} < 50$ dB Lden de kwaliteit van de akoestisch omgeving als 'goed' aangemerkt kan worden.

Juist dit laatste punt maakt 'methode Miedema' ongeschikt om het effect van de geluidtoename van het plan kwalitatief te beoordelen. Er wordt namelijk met deze kwalificatie voorbijgegaan aan de lokale situatie van het gebied.

Wanneer mijn woning getoetst zouden moeten worden voor een situatie waarvoor een omgevingsvergunning vereist is, zou conform de handreiking industrielawaai en vergunningverlening (VROM, oktober 1998), de omgeving gekarakteriseerd moeten worden als 'landelijk gebied' met daarbij gekoppeld een richtwaarde van 40, 35 en 30 dB(A) voor respectievelijk de dag-, avond- en nachtperiode.

Deze richtwaarde heeft als doel om de hinder (door industrielawaai) op mijn woning te voorkomen met daarbij de gedachte dat wanneer aan de richtwaarde wordt voldaan, er sprake zal zijn van een 'goede' akoestische omgeving.

Uit bovenstaande kan worden vastgesteld dat voor een 'landelijke omgeving' een geluidniveau < 40 dB(A) als kwalitatief 'goed' wordt beschouwd dit is ruim twee klasse indelingen (bij de gekozen bandbreedte van 5 dB) lager dan de kwalificering van 'Methode Miedema'.

In het MER hoofdrapport wordt een "Verhoging van de cumulatieve geluidsbelasting na plaatsing van de windturbines van meer dan 3 dB wordt hierbij als een negatief effect beschouwd".

In het Onderzoek Akoestiek en slagschaduw (bijlage 3 van het MER) wordt nader ingegaan op het toenemen van de cumulatieve geluidsbelasting. Daarbij wordt per alternatief een kwalificatie gegeven volgens 'de schaal van Miedema' waarbij de verschuiving van één stap als een verslechtering wordt gezien.

De verhouding tussen de kwalificatie van het hoofdrapport (een verschil van 3 dB) is niet in overeenstemming met de klasseverschuiving van 5 dB in het akoestisch onderzoek.

Daarnaast gaat men er hier ten onrechte er vanuit dat bestaande situaties tot een $L_{den} < 50$ dB niet verslechteren.

Hierdoor zijn er locaties, blijkens het akoestisch onderzoek, waar de geluidsbelasting met 14 dB kan toenemen. Voorbeeld: toetspunt 36 heeft een bestaand L_{cum} van 36 dB Lden. Deze zou kunnen verslechteren tot een L_{cum} van 49 dB zonder dat de gebruikte methode Miedema aangeeft dat er sprake is van een verslechtering. Hierbij is geen sprake meer, zoals onderaan op blz 21 van het akoestisch onderzoek wordt gesteld, van een objectieve beoordeling van de leefomgeving, maar wordt de beperking van de methode Miedema ten faveure van het voornemen ingezet.

Ook moet met deze wetenschap een kanttekening gezet worden bij de tekst onder tabel 6.5 MER. Hier wordt over variant A het volgende gezegd:

"Voor zeven toetspunten verslechtert de akoestische omgeving na plaatsing van de windturbines met één stap op de schaal van Miedema. Dit is een verschuiving van een goede naar een redelijke akoestische kwaliteit en in één geval een verslechtering van een redelijke naar een matige akoestische kwaliteit. Voor drie toetspunten verslechtert de situatie met twee stappen, van een goede naar een matige akoestische kwaliteit. Voor de overige toetspunten blijft de kwaliteit gelijk".

In tabel 6.5 wordt daarbij een toename van $52 - 36 = 16$ dB aangegeven!

Overigens gaat dit ook in meer of mindere mate voor de varianten AL (blz. 85), B (blz. 87) en BL (blz. 90) op.

Ook het RIVM kent een systematiek voor de beoordeling van de kwaliteit bij cumulatie ((RIVM: Rapport 680300005/2008, Milieuaandachtsgebieden in Nederland, B. du Pon et al.).

Hier wordt ook de kwaliteit "Zeer goed" voor situaties $L_{cum} < 45$ dB als klasse vermeld.

Gezien de zeer lage geluidniveaus die als natuurlijke achtergrondwaarde voor een groot deel van het Veenkoloniale gebied geldt (zie ook beschikbare L95-metingen bij diverse Regionale Uitvoeringsdiensten in dit

gebied) Zou voor een objectieve beoordeling de kwaliteit "uitstekend" gebruikt moeten worden voor situaties waarbij $L_{cum} < 40$ dB bedraagt.

LCUM in dB	Geluidskwaliteit
<40	Uitstekend
40-45	Zeer goed
45-50	Goed
50-55	Redelijk
55-60	Matig
60-65	Slecht
>65	Zeer slecht

De beoordeling van de cumulatieve geluidbelasting zal opnieuw en conform de klasseverdeling van het RIVM bepaald moeten worden.

Slechts dan kan er op een wijze die recht doet aan de heersende lage geluidsniveaus een beoordeling plaatsvinden. Daarbij zal blijken dat er in vrijwel alle varianten sprake is van een grote verslechtering van de kwaliteit omdat er niet één maar vaak twee of zelfs drie klassen verschil zit in de situatie met of zonder molens.

Toepassing artikel 3.14a lid 3.

Op geen enkele manier is inzichtelijk /aannemelijk gemaakt of er onderzocht is of er geen sprake is van het achterwege laten van het toepassen van artikel 3.14a lid 3 van het Activiteitenbesluit. In de toelichting op dit artikel staat: *“Op grond van het tweede lid kan het bevoegd gezag maatwerk toepassen in de situatie waarin de geluidsbelasting op de gevel van gevoelige gebouwen of op de grens van gevoelige terreinen overschreden dreigt te worden. In dat geval kan het bevoegd gezag normen met een lagere waarde voorschrijven aan een of meer windturbines die een bijdrage leveren aan de geluidsbelasting ter plaatse. Afhankelijk van de omstandigheden kan de norm zowel aan bestaande windturbines als aan de nieuw te vestigen windturbines opgelegd worden, al vereist het eerste geval wel een extra aandacht bij de motivering. Het bevoegd gezag houdt dus bij voorkeur rekening met de te verwachten ontwikkelingen”.*

Nu er een omgevingsvergunning voor een windpark bestaande uit meerdere molens is aangevraagd, dient in de besluitvorming naast de cumulatieve bijdrage van de parken in de omgeving ook rekening gehouden te worden met de bijdrage van elke molen op zich. Het is immers heel goed mogelijk dat één of meer molens niet zullen worden opgericht.

De dan ontstane situatie en de benodigde claim op de akoestische ruimte zal inzichtelijk gemaakt moeten worden. Dit kan slechts door de bijdrage van elke molen individueel inzichtelijk te maken.

Voor het toepassen van artikel 3.14 lid 3. heeft de rechter zich enkele malen uitgesproken dat er geen sprake zou zijn van “bijzondere lokale omstandigheden” die het rechtvaardigen om “normen met een andere waarde vaststellen”.

Uit de akoestische rapportage's behorende bij het MER blijkt dat op veel plaatsen het heersende geluidniveau veel lager is dan 50 dB(A). Het omgevingsgeluid is aantoonbaar lager dan deze norm die tot 2011 ook voor het toetsen van windmolens gangbaar was (men stelt dat deze 'oude' norm gelijk is aan het huidige $L_{den} = 47$ dB en $L_{night} = 41$ dB). Door de omvang van het aantal molens per aanvraag is sprake van vergunningplicht (Type C inrichting). Voor 2011 zou dan de Handreiking Industrielawaai en Vergunningverlening gebruikt zijn om de omgeving te typeren en de daarbij passende richtwaarden vast te stellen.

Het gehele plangebied, en dus ook de omgeving van elke aanvraag afzonderlijk, komt het meest overeen met een 'landelijke omgeving' en in sommige gevallen met een 'rustige woonwijk'. De daarbij behorende richtwaarden zijn 5 à 10 dB(A) lager dan de $L_{den} = 47$ en $L_{night} = 41$, gebaseerd op de 'oude' waarde van 50 dB(A).

Het opnemen van geluidwaarden in hoofdstuk 3 van het Activiteitenbesluit waardoor deze ook direct werkend blijven bij type C inrichtingen, ontslaat het bevoegd gezag niet van haar beginselen van behoorlijk bestuur. Zij zal derhalve bij vergunningplichtige situaties, die een individuele afweging met zich meebrengt, ook de lokale omstandigheden (de directe omgeving van de inrichting) in haar afweging moeten betrekken. Artikel 3.14a lid 3 geeft haar daartoe de ruimte. Artikel 3.14a lid 3 voorziet niet in een beperking om de geldende normen alleen naar boven te kunnen aanpassen. Ook lagere geluidnormen dan in 3.14a lid 1 zijn opgenomen zijn mogelijk.

Nu uit onderzoeken bij het MER en de aanvragen om een omgevingsvergunning blijkt dat de omgeving aanzienlijk stiller is, dient bij het vaststellen van grenswaarden Hiermee rekening gehouden te worden.

Om een gefundeerde overweging te maken of de plannen en aanvragen van een dergelijke omvang in de omgeving in te passen zijn, had het bevoegd gezag ook het L95-niveau in beeld moeten brengen om zo de door haar gehanteerde geluidwaarden te motiveren/onderbouwen.

In het ontwerpbesluit omgevingsvergunning is hier niet op ingegaan en heeft men zich beperkt tot het stellen dat aan 3.14a wordt voldaan.

Deze zienswijze wordt bestreden door bovenvermelde zienswijze en dit verzoek om alsnog het L95 geluidniveau te betrekken in de overweging.

Akoestisch onderzoek bij aanvragen Omgevingsvergunning (alle 5 aanvragen om omgevingsvergunning, met deelgebied DEE in het bijzonder)

De wetgever heeft in het Activiteitenbesluit en de daarbij behorende Activiteitenregeling aangegeven op welke wijze het brongeluid van de windmolens naar de omgeving berekend kan worden. Hiermee heeft zij er voor gezorgd dat er een heldere en eenduidige systematiek voor het rekenen beschikbaar is.

Het zorgt voor een reproduceerbaar geheel waardoor controle van de berekening voor eenieder mogelijk is.

Het onderzoek voldoet niet aan artikel 3.14a onder e,f,g,h en n en artikel 3.14b lid 1 onder a en b van de Activiteitenregeling milieubeheer. Er is eveneens geen gebruikgemaakt van artikel 3.14c.

Het bevoegd gezag had bij de aanvraag hieraan moeten toetsen nu blijkt dat de aanvraag op dit punt niet voldoet, kan niet met voldoende zekerheid gesteld worden dat wordt voldaan aan de eisen.

Het akoestisch rapport dat deelvult maakt van de aanvraag voldoet hier niet aan.

Er zijn geen gegevens van de windmolens opgenomen bij het onderzoek. Alleen het type en de melding dat deze als worst-case kan worden aangemerkt.

Ook kunnen de technische specificaties van de molen niet gevonden worden. De documenten die in de voetnoten 7 en 8 van het akoestisch onderzoek zijn genoemd zijn niet bijgevoegd als bijlage bij de aanvraag. Ze zijn ook niet op internet te traceren. Er kan niet gecontroleerd worden of de brongegevens en het geluidsspectrum van de windmolen in de berekening van de geluidemissie naar de omgeving op een juiste wijze zijn gebruikt.

Windaanbod

Uit de rapportage valt op te maken dat de beschikbare windhoogten in Nederland van 80-120 meter wordt geëxtrapoleerd naar de ashoogte van 145 meter.

De wijze waarop figuur 2.1 van het rapport is berekend is niet in het rapport aangegeven en is niet te herleiden. Er kan niet beoordeeld worden of dit op een juiste wijze heeft plaatsgevonden.

Bepaling ruwheidslengte

Hoe verhoudt zich de windsnelheid op V10m van de molen en de daarbij behorende geluidbelasting tov de windsnelheid op as hoogte?

In het rapport wordt de gebruikte bronvermogens gebaseerd op een ruwheidslengte van $z_0=0,1$.

De herkomst van dit getal is niet aangegeven. Hierdoor is ook niet te controleren of deze waarde correct is.

(Uit internet onderzoek is achterhaald dat hiermee de jaarlijks door het Ministerie van IenM vastgestelde ruwheidslengte betreft. Deze wordt voor heel Nederland in km-hokken vastgesteld. Uit de toetsing aan de door IenM beschikbare gegevens over het gehele plangebied wordt de ruwheidslengte van $z_0=0,1$ niet gevonden).

Per km-hok kan de ruwheidslengte dus anders zijn. Hierdoor zal ook elke windmolen een andere geluidemissie veroorzaken. Met dit gegeven is geen rekening gehouden in dit onderzoek. NB. Het worstcase-scenario is hierop niet van toepassing omdat alleen het bronniveau van de windmolen een variabele is, die mogelijk door een ander type molen wordt beïnvloed. Om een vergelijking te kunnen maken, is het noodzakelijk dat de overige rekenparameters gelijk blijven. In de rapportage is niet gemotiveerd op welke wijze men de ruwheidslengte heeft bepaald. Hierdoor is ze niet reproduceerbaar.

Black-box berekening

Opvallend is dat in het rapport een geluidemissie van de dag, de avond en de nacht wordt weergegeven. Het rekenmodel IL-WT kent dit onderscheid niet. Toch wordt gesteld dat men de berekening met behulp van Geomilieu V2.62 IL-WT heeft uitgevoerd. Nu duidelijk is dat men alleen gebruik heeft gemaakt van de wijze waarop de overdracht van de bron naar de omgeving in Geomilieu is het niet te herleiden op welke wijze het bronniveau is berekend/bepaald.

In de rapportage wordt niet inzichtelijk gemaakt op welke wijze men de geluidbelasting per windsnelheidsklasse heeft berekend (het windsnelheidsafhankelijke geluidsvermogen kan niet worden gereproduceerd).

Er kan niet gecontroleerd of beoordeeld worden of de gehanteerde rekenwijze conform de voorschriften van §3.2.3 en/of het reken- en meetvoorschrift windturbines van bijlage 4 van de Activiteitenregeling is uitgevoerd.

De gekozen werkwijze (methodiek) is niet reproduceerbaar, dus niet controleerbaar. Hierdoor kan geen zorgvuldige afweging worden gemaakt. Op basis hiervan had de aanvraag niet-ontvankelijk moeten zijn.

De ontbrekende gegeven en het rekenmodel dienen ter beschikking te worden gesteld om op die manier te kunnen (laten) beoordelen of de geluidemissie op een juiste wijze is berekend.

Aanpassing van L_{night} bij extreem hoge as-hoogte

Reeds in 2006 is geconstateerd dat op zeer grote hoogtes de windverdeling niet meer een vaste relatie heeft met gemeten windsnelheden op 10 meter (V₁₀) en de as-hoogte. Dit geldt alleen voor een standaard of neutrale atmosfeer en in iets mindere mate bij een instabiele atmosfeer.

Een stabiele atmosfeer kent een duidelijk afwijkend windprofiel. Deze situatie kan zich voor doen als de lucht nabij de grond relatief koud is, door contact met het door warmte-uitstraling afkoelend aardoppervlak 's nachts. Met name in het Veenkoloniale gebied waarbij grote percelen in voor en najaar onbegroeid zijn en er door de grondslag weinig vocht in de bodem aanwezig is die warmte kan bufferen, kan bij onbewolkt weer een ont koppeling tussen de luchtlagen ontstaan hierdoor kan het bij weinig wind aan de grond veel minder hard waaien dan op grote hoogte.

Het onderzoek had hierin moeten voorzien, juist nu de gebied specifieke omstandigheden, onbedekte zand- en dalgronden, direct debet zijn aan het regelmatig voorkomen van een dergelijk verschijnsel.

Het model dat in 2011 is vastgesteld door het Ministerie van IenM heeft niet voorzien dat de as-hoogtes van windmolens zo hoog zouden worden dat er sprake is van een dergelijk effecten in de nacht.

Om de nadelige gevolgen van dit effect tegen te gaan zou de L_{night} contour niet 41 dB moeten bedragen maar lager moeten zijn om zo de periodes waarbij dit zich voordoet in het jaargemiddeld te verdisconteren.

De berekende geluidbelasting L_{night} voor _____ is slechts 2 dB lager dan de norm. Het niet juist opnemen van de brongegevens in het rekenmodel (conform bijlage 3 Activiteitenregeling) kan tot een overschrijding leiden. De gebruikte inputgegevens en de wijze waarop deze zijn verkregen en ingevoerd zijn in het rekenmodel dienen inzichtelijk gemaakt te worden. Dit is een blackbox-model wat oncontroleerbaar is.

Onduidelijk is waarom er in het rapport wordt aangegeven dat bij V₁₀=7m/s op een ashoogte van 94 meter 105,8 dB(A) wordt geproduceerd. Terwijl de as-hoogte 145 meter bedraagt. Dit correspondeert ook niet met figuur 2.2 waar de verdeling op 145 meter gelijk is aan die op 94 meter. Deze windsnelheid gerelateerde geluidbelasting zou hoger moeten zijn dan op 94 meter omdat op grotere hoogte meer wind staat.

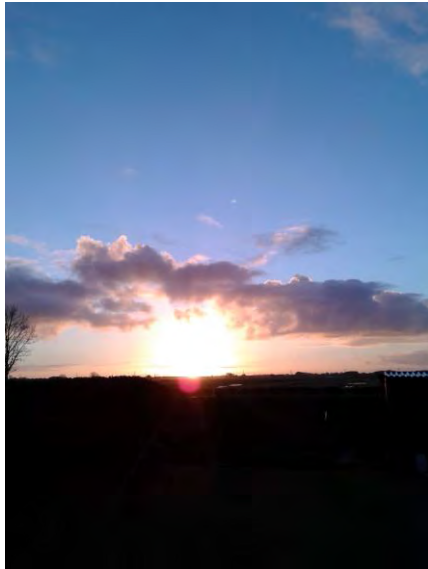
Slagschaduw

Voor de berekening van slagschaduw wordt als uitgangspunt 5° boven de horizon genomen.

Daarbij wordt gesteld dat licht in de ochtend vaak diffuus is en dat de turbine in veel gevallen dat het vrije zicht op de windmolen als gevolg van begroeiing en gebouwen belemmerd wordt.

Deze stelling gaat niet op voor het karakteristieke, kenmerkende en unieke open landschap van dit veenkoloniale gebied.

Onderstaande foto's geeft aan dat ook bij zeer lage zonnestand (onder de 5 graden) er sprake kan zijn van hoge lichtsterkte.

Tijdstip 08:23:41 uur

Tijdstip 08:24:07 uur

Meteo: Zonopkomst Groningen 26-11-2015: 08:17 uur en windrichting (gemiddelde) 307° (Noordwest).

Op deze foto's in het gebied genomen (Zuiderdiep Tweede Exloërmond nabij Musselkanaal) zijn de hoogspanningsmasten welke parallel lopen aan de N366 herkenbaar.

Deze zijn minder hoog dan de geplande windturbines welke ook nog eens veel dichterbij zijn geprojecteerd. Hieruit kan worden afgeleid dat ook onder de 5° sprake zal zijn van hinder van slagschaduw.

Bouw

Om de molens voldoende stevigheid te kunnen bieden dient er geheid te worden. Er is onvoldoende onderzoek gedaan naar de effecten van deze werkzaamheden op de bestaande bebouwing. Juist dit gebied waar zand, keileem elkaar afwisselen in een door de laatste ijstijd sterk verdichte bodem (Het ijs heeft zich tot aan de Hondsrug voortgestuwd) kunnen trillingen zich onvoorspelbaar gedragen. Hiernaar had voor het afgeven van de ontwerp-beschikking meer duidelijkheid over moeten zijn.

Bouwlawaai

Er is noch in de aanvraag noch in de overwegingen gesproken over geluidhinder gedurende de bouwfase. Onvoldoende is gemotiveerd dat voldaan moet worden aan artikel 8.4 bouwbesluit 2012.

Waardevermindering Onroerende zaken, nadeelcompensatie en Planschadeclaim.

Om aanspraak te kunnen maken op planschade dient in een zo vroeg mogelijk stadium kennis gegeven te worden dat men vreest van waarde vermindering van het in eigendom zijn de onroerende goed, schade als gevolg van de activiteiten, en nadeelcompensatie als gevolg van de besluiten.

Op grond van de beginselen van behoorlijk bestuur en in het bijzonder de gelijke verdeling van de publieke lasten, het gelijkheidsbeginsel en het evenredigheidsbeginsel wordt hierbij aanspraak gemaakt op het recht op nadeelcompensatie, planschade en eventueel schaduwshade. Vanwege de grootschaligheid van het windpark, ongeacht de opdeling in diverse inrichtingen en de vestiging van een van de turbines op zeer korte afstand van mijn woning zullen de dervingen en kosten op de initiatiefnemers danwel het verantwoordelijke bevoegde gezag worden verhaald.

Een inpassingsplan is vermeld op de lijst met schadeoorzaken van art. 6.1, tweede lid, Wro. Dit betekent dat een aanvraag om planschadevergoeding kan worden ingediend, vanaf het moment dat een inpassingsplan onherroepelijk is geworden (art. 6.1, vierde lid, Wro. Met dit schrijven wordt hier reeds een claim op gelegd. De aanleg van een windpark kan leiden tot waardevermindering van woningen. Het is in de jurisprudentie aanvaard dat nadelige ontwikkelingen in de omgeving de waarde van woningen of bedrijfsopstallen kunnen beïnvloeden. Voor het uitgangspunt dient 2009 als uitgangssituatie te worden genomen Dat moment was er nog geen sprake van het voornemen van een grootschalig windpark.

De overlast en hinder die inherent is aan het windpark dat door het inpassingsplan planologisch mogelijk wordt gemaakt, zal leiden tot een aantasting van het woongenot die zich vertaalt in een waardevermindering. De te verwachten hinder betreffen een aantasting van het vrije uitzicht, een aantasting van de situeringswaarde, een toename van geluidoverlast en slagschaduwshinder. Ook wanneer deze binne de wettelijke regels valt.

Verzonden: Dinsdag 19 april 2016 23:52
 Onderwerp: Zienswijzeformulier
 Ontwerpbesluiten windpark De Drentse Monden en Oostermoer

Aanspreekvorm:
 Aanspreektitel:
 Achternaam:
 Voorvoegsel(s):
 Voorletters:
 Straat:
 Huisnummer:
 Postcode:
 Woonplaats:
 Telefoonnummer:
 E-mailadres:
 Als: Particulier

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Ja.

O.a. berekening van de kosten van een windpark, zijn niet de kosten van waarde vermindering van huizen meegenomen. De gemiste inkomsten van toeristen die wegblijven. Het failliet gaan van mensen, omdat mensen de WOZ onder de hypotheekwaarde kan komen te liggen. De schade die de agrariers hebben die grenzen aan de windturbines en geen vergoeding krijgen.

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Ja, zie bijlage

Er wordt gezegd dat zonnepark ten koste gaan van de landbouw, maar de 50 windturbines komen om een beton te staan ter grootte van 25 hectare en dan zijn de toegangswegen (verbreden verstevigen) naar de windturbines nog niet eens meegenomen.

Het laag frequent geluid wordt onderschat. Dit zou onderzocht moeten worden.

Windturbines worden door buitenlandse bedrijven gemaakt, zonnepanelen door Nederlandse bedrijven.

Zonnepark heeft zoveel voordelen en is niet duurder, omdat WOZ waarde van de woningen er niet minder op wordt en dus de gemeente dit geld niet hoeft te missen.

Dit in tegenstelling tot windturbines waardoor de WOZ waarde daalt. De externe factoren moeten ook in de berekening van de kosten meegenomen te worden

Door de windmolens komt er meer krimp en leegstand dit is slecht voor de middenstand en dit zijn ook kosten.

Niet alleen Provincie Drenthe krijgt de windpark Drentse monden en Oostermoer, maar ook Provincie Groningen doordat ze langs de grens zouden komen staan door de lijnopstelling

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

Ja, zie bijlage

Mijn land grenst aan de windturbines en door slagschaduw levert mijn land straks minder aan opbrengst op en ik kan straks dode of half dode dieren van mijn land afhalen wanneer ze geraakt zijn door de wieken van de windturbine.

Mijn huis is niet alleen minder waard, niemand wil het kopen.

Ik heb mijn huis gekocht vanwege het uitzicht , het prachtige landelijke uitzicht en dat is dan straks weg.

Slagschaduw over mijn land en huis.

Ik woon in Gasselternijveenschemond en de windmolens staan zowel voor als achter mijn huis gepland. Het was toch de afspraak dat een dorp niet ingesloten zou worden door windturbines?

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Ja, zie bijlage

Ik ben bang voor schade aan mijn huis door trilling van het bouwen van de windturbines, we wonen in veengebied.

Lijnopstelling in een lintbebouwing maakt dat iedereen last krijgt van de windturbines

De initiatiefnemers dienen geld te reserveren voor opruimen van de windturbines of schade die de windturbines veroorzaken. Dit moet gegarandeerd zijn.

Ze zitten nu in aparte bv's en kunnen zelf nooit failliet kunnen gaan., alleen die bv.

Indien er andere alternatieven in de komende jaren voor groene energie komen dan zou dat meegenomen moeten worden en niet dat er nu al windturbines aangeschaft worden.

Initiatiefnemers hebben een dubbele pet op, dat kan niet.

Reactie

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Windpark DMOM
2250 AE Voorschoten

Betreft: zienswijze.

Gasselternijveenschemond, 19-4-2016.

Geachte minister Kamp,

Op 4 maart 2016 heeft u het ontwerp-inpassingsplan voor windpark De Drentse Monden en Oostermoer met de bijbehorende conceptvergunningen ter inzage gelegd. Tot en met 20 april 2016 is de mogelijkheid opengesteld om zienswijzen hierop in te dienen. Bij deze stuur ik u mijn zienswijze, gericht tegen het ontwerp-inpassingsplan en de conceptvergunningen, betreffende: draagvlak, insluiting, democratisch proces, gezondheid, alternatief en de onderbouwing van de RcR.

1. Het inpassingsplan maakt de bouw mogelijk van vijftig windturbines met een hoogte van ruim tweehonderd meter, die zodanig gesitueerd worden, dat de karakteriserende lintdorpen van de Drentse Veenkoloniën volledig worden ingesloten. Daarbij wordt hier en daar zelfs een afstand van minder dan 500 meter aangehouden.

2, De drie windturbineprojecten maken samen van ons gebied één groot industrieel complex. De windturbineprojecten hebben daardoor een negatieve invloed op de regionale economie en doen afbreuk aan het woon- en leefklimaat van het Veenkoloniale gebied, dat al wordt gekwalificeerd als een krimpregio. Het is ons volkomen onduidelijk hoe u deze plannen kunt presenteren als een economische impuls voor het gebied. Juist de jarenlange inspanningen om wat meer toeristen aan te trekken worden volledig te niet gedaan. Het beekdal van de Hunze (of Oostermoer) heeft de potentie zich verder te ontwikkelen tot een aantrekkelijk (toeristisch) gebied. Voor het aantrekken van mensen van buiten en voor het landelijk wonen zijn 'ruimte en rust' onze kernkwaliteiten. Vanwege het industriële karakter van de windturbineprojecten gaan deze kernkwaliteiten verloren. Alleen al door de plannen voor het plaatsen van windturbines worden huizen slecht of niet meer verkocht; onze gemeente past al een korting toe op de WOZ-waarde vanwege de dreigende plaatsing. Nieuwe investeringen vallen weg en er is geen enkele groei van de werkgelegenheid. Een terugloop van de bevolking als gevolg van de windturbineprojecten heeft negatieve gevolgen voor het midden- en kleinbedrijf.

En voor de vitaliteit van het gebied als geheel.

De windturbineprojecten hebben niet alleen een ontwrichtende werking op de lokale economie, maar ook op de samenleving. Bewoners spreken niet meer met elkaar en ze voelen zich genegeerd. Mede vanwege de gebrekkige en eenzijdige communicatie ontbreekt nagenoeg elk draagvlak. In de brieven van de toenmalige bewindspersonen Maria van der Hoeven en later Maxime Verhagen, waarin toegestaan wordt aan de initiatiefnemers, dat er gebruik kan worden gemaakt van de Rijks Coördinatie Regeling, staat onomwonden, dat er gezorgd dient te worden voor draagvlak. Uit onderzoek blijkt dat maar liefst 78% van de respondenten zich uitspreekt tegen de windturbineprojecten.

3, Bovendien is er sprake van drie afzonderlijke windturbineprojecten. Elk project heeft zich in 2010-2011 afzonderlijk aangemeld voor een RCR-procedure. Nu blijkt dat elk project minder is dan 100 MW, kan de Rijkscoördinatie regeling niet van toepassing zijn.

Wat mij grote zorgen baart is het ontbreken van een zorgvuldige afweging van de gezondheidsaspecten. Het RIVM heeft wel via een literatuurstudie gekeken naar de effecten van laag frequent geluid, maar niet onomstotelijk vastgesteld dat het er niet is. Volgens goed Nederlands gebruik bestaat er een

voorzorgsbeginsel, d.w.z. bij twijfel niet inhalen. Echt onderzoek is niet gedaan, ondanks dat het ons is toegezegd! Waar het wel is gedaan (o.a. in Portugal en Canada) zijn de uitkomsten alarmerend.

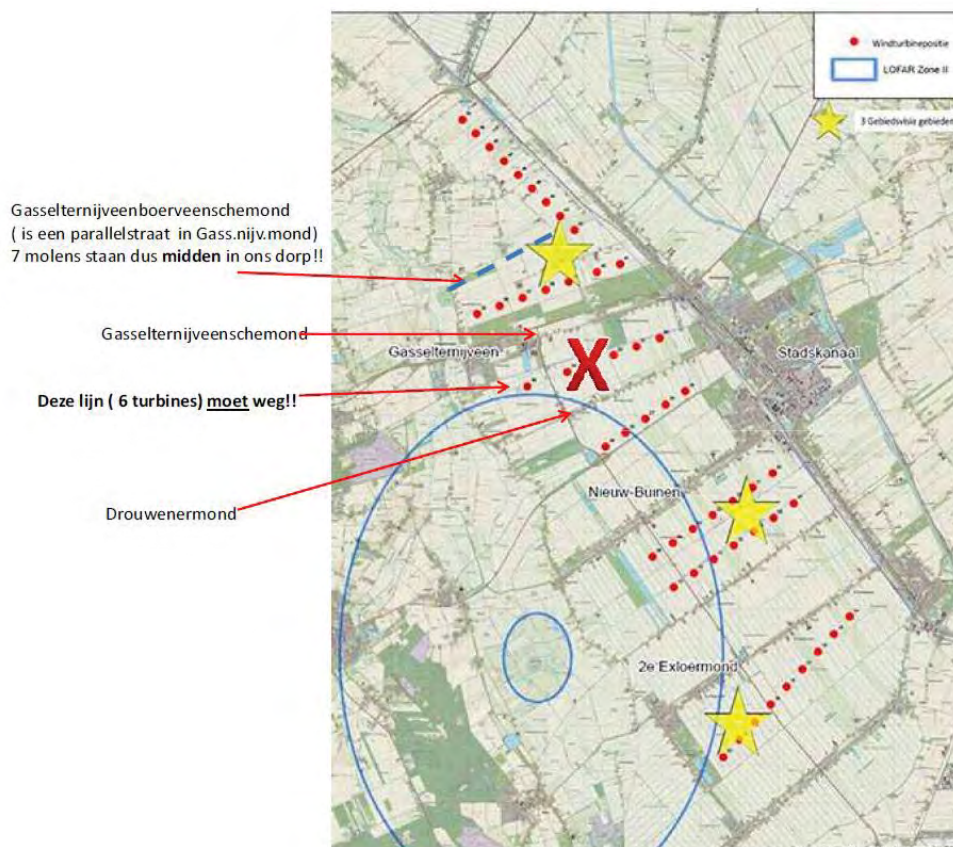
4.En dan te bedenken dat de bewoners van ons dorp van twee kanten op een afstand van 500 meter door de windmolens bekneld worden, waarbij door interferentie van het laagfrequent geluid de negatieve gevolgen voor de gezondheid worden versterkt. Omdat onderzoek naar de gezondheidseffecten van laagfrequent geluid, zeker waar sprake kan zijn van interferentie, niet heeft plaatsgehad mag geen vergunning voor de plaatsing van windmolens worden verleend. Ook psychische schade door stress vanwege de leefbaarheid en het onverkoopbaar worden van woningen moet niet worden onderschat.

Met bovenstaande is wel duidelijk waarom de bewoners van Gasselternijveenschemond tegen het plaatsen van de vele lijnopstellingen met windmolens zijn. Die zijn ook geheel niet nodig, omdat er een doorgerekend alternatief solarpark is, dat alle molens zou kunnen vervangen. Bovendien kan daarmee direct begonnen worden. Dat gaat vanwege de langdurige procedure met de windmolens niet gebeuren.

In het Plan-MER Structuurvisie windenergie op land van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu van maart 2013 wordt onder meer als bezwaar voor Aa Hunze/Borger Odoorn genoemd de "Kans op horizonbeslag, insluiting lintdorpen en aantasting karakteristieke openheid.", "te voorkomen door gerichte plaatsing.". Het nu voorliggend ontwerp-inpassingsplan gaat uit van rijen windmolens *langs en tussen* de aanwezige lintdorpen. Van gerichte plaatsing ter voorkoming van genoemde bezwaren is geen sprake. Gasselternijveenschemond en Drouwenermond worden bovendien volledig ingesloten.

5. Mocht u tegen alle verzet in toch besluiten over te gaan tot het plaatsen van windturbines, dan dient in ieder geval de lijn tussen Gasselternijveenschemond en Drouwenermond (langs de Dreef) te vervallen. Ten noorden van Drouwenermond en ten zuiden van Gasselternijveenschemond. Daarmee komt er voor beide dorpen enige ruimte en wordt volledige insluiting voorkomen.

Er wordt gesproken over de zuidelijke lijn bij Drouwenermond , maar die grenst aan een kant van aan een autoweg . Praat je over de noordelijke lijn van Drouwenermond dan wordt voor beide dorpen volledige insluiting voorkomen.

Aan de Dreef achter Gasselternijveenschemond (daar waar de rode kruis staat op het bovenstaande plaatje) heeft ook nog een gaslocatie op de plek waar de windmolens gepland zijn. Dus ook extra risico . Zuur gas Bodem daling en kans op aardbevingen !!

Straalpad tussen Stadskanaal en Hoogersmilde loop ook tussen Drouwenermond en Gasselternijveenschemond (daar waar de rode kruis staat)

Er wordt wel gesproken dat er misschien een lijn weg moet, laat het dan de lijn met windmolens zijn bij de rode kruis. Er wordt nu gesproken over de lijn langs de autoweg dat is niet de goede lijn.

Zie kaartje.

Artikel: <http://www.rtvdrenthe.nl/nieuws/92150/PvdA-kamerlid-Wolbert-voor-en-achter-windmolens-is-tegen-afpraak>:

GASSELTERNIJVEENSCHMOND staat ook voor en achter windmolens gepland!

ASSEN - De PvdA-Tweede Kamerfractie gaat het kabinet aanspreken op de definitieve keuze voor de windmolenlocaties in de Drentse Veenkoloniën. Want die keuze klopt niet en druist in tegen afspraken.

Het Drentse PvdA-Tweede kamerlid Agnes Wolbert zei dat vanmiddag in het Radio Drenthe-programma Cassata. Volgens haar kan het kaartje met de indeling van de 50 windmolens "gewoon

niet kloppen, want er is afgesproken dat een dorp niet tussen twee rijen windmolens ingesloten wordt. En op dit kaartje is dat wel het geval."

'Dit kan niet'

Wolbert doelt daarmee op Drouwenermond, dat zowel voor als achter windmolens krijgt. "Misschien zijn de kaartjes in de media wel fout. Maar als dit klopt, ga ik het kabinet vragen hoe dit zit. Dit kan niet."

Toezeggingen

Wolbert kreeg in Cassata bijval van GroenLinks-raadslid [\[naam\]](#), die ook de Statenfractie van GroenLinks ondersteunt. **"Er is ook door GS met het vaststellen van de provinciale gebiedsvisie voor de windmolens duidelijk toegezegd dat dorpen niet door rijen windmolens ingesloten zullen worden. Dan is het gek dat de minister daar volledig aan voorbij gaat."**

Zeven rijen

Afgelopen maandag werd bekend dat minister Henk Kamp [voor de Drentse Veenkoloniën](#) definitief had gekozen voor het realiseren van 150 megawatt aan windenergie in Aa en Hunze en Borger-Odoorn. Dat komt neer op 50 windmolens, die in zeven rijen worden opgesteld

Uit alles blijkt dat de planvorming gebaseerd is op de grondposities terwijl een goede ruimtelijke ordening leidend moet zijn. Het ontwerp-inpassingsplan voldoet niet aan eisen van een goede ruimtelijke ordening,, temeer omdat de bewoners bij de keuze voor dit gebied nooit zijn betrokken en de economische en maatschappelijke uitvoerbaarheid van het plan niet is aangetoond. Ook ontbreekt voor het ontwerp-inpassingsplan een maatschappelijke kosten-baten analyse. De keuzes zijn onvoldoende gemotiveerd, evenals de keuze voor het toepassen van de Rijkscoördinatie Regeling. Gezondheidseffecten zijn niet of nauwelijks in beeld gebracht. Ook zijn alternatieve vormen van duurzame energie niet in de planvorming betrokken.

6. Inpassingsplan 'Windpark

De Drentse Monden en Oostermoer'

https://www.rvo.nl/sites/default/files/2016/03/IP%20LQ%20212X01173.082618_12%2022-02-2016.pdf

Ook al valt het misschien niet onder de MER of waar jullie het ook onder laten vallen. Ik wil mijn ding zeggen en ook een reactie op deze zienswijze!!

6a. Inpassingsplan 'Windpark

De Drentse Monden en Oostermoer'

In de gemeenten Aa en Hunze, Borger-Odoorn, Stadskanaal en Vlagtwedde

Zijn de gemeente Vlagtwedde en Stadskanaal geïnformeerd en of hebben ze **OOK** toestemming gegeven? Het gaat tenslotte over de provincie Groningen.

Het is een ander Provincie!

Er staan molens op de grens van de gemeente Stadskanaal (Provincie Groningen) gepland op sommige plekken dichterbij de bewoning van de Provincie Groningen dan bij de bewoning van de Provincie Drenthe.

Ik wil graag uitgezocht hebben hoe het zit en of dat juridisch kan om tegen de grens van andere Provincies te bouwen.

Wordt zo'n Provincie niet dubbel belast?

6b. Inpassingsplan 'Windpark
De Drentse Monden en Oostermoer'

https://www.rvo.nl/sites/default/files/2016/03/IP%20LQ%20212X01173.082618_12%2022-02-2016.pdf

Blz 15

19 januari 2012.

Het uitgangspunt in dit stadium van de planvorming was het technisch beschikbare vermogen van 420 MW - 600 MW.

Hoe hoog waren de molens toen?

En zijn er in die tussenliggende jaren molens ontwikkeld hoger dan die in 2012 beschikbaar waren.

Betekent dit dan ook dat je de normen aan moet passen w.b. hoogte afstand

Toen konden er max 600mw geplaatst worden met molens van de hoogte die toen beschikbaar was.

Nu heb je wel minder MW per molen, maar de hoogte is hoger, moet dan de afstand ook niet groter worden?

De afstand windmolen bewoning moet aangepast worden aan de hoogte.

De afstand is bepaald aan achtergevel of voorgevel woning, maar niet waar iemand woont. Dit klopt niet, dit moet uitgezocht worden.

7Mijn perceel grenst aan de geplande windmolen. De naaste percelen van de geplande windmolens delen mee maar een deel van de landeigenaren grenzen aan de windmolens. Zo ook mijn perceel. Ik maak hier bezwaar tegen. Wie pakt dit op?

De initiatiefnemers maken afspraken, verdelen winst, maar mijn perceel grenst er ook aan en molens met een hoogte van rond de 200 meter geven een slagschaduw over mijn perceel en dit moet vergoed worden net zoals de andere grenzende percelen.

Dit is waar de overheid iets aan moet doen. Het kan niet zijn dat de ene perceel eigenaar wel

meedeelt in de winst en de ander perceel eigenaar niet!

Dit moet onderzocht worden..

Graag een onderzoek om

4.

Energie akkoord gaat over

Dat het realiseren van windenergie op land essentie is voor het behalen van de doelstelling voor de opwekking van duurzame energie zoals vastgelegd in het op 6 september 2013 ondertekende Nationaal Energieakkoord

Het Energieakkoord zegt niet in welke Provincie dat gerealiseerd moet worden.

Dus de Provincie Drenthe kan het ook op een andere manier hun bijdrage aan groene energie regelen.

5. Voortschrijdend inzicht. Als een Provincie of gemeente op een ander manier hetzelfde aan verwachte MW aan groen energie op kan leveren dan windenergie dan moet daar de mogelijkheid voor geboden worden.

6. Garantie dat alle windmolens en bijbehoren opgeruimd worden door de initiatiefnemers na de afgesproken levensduur. Ze hebben allerlei bv 's opgericht. Ze hebben de windpark onder een aparte bv opgericht en dit brengt met zich mee dat er geen garantie is dat ze genoeg geld gereserveerd hebben om een molen te repareren, herstellen of op te ruimen wanneer een molen is afgeschreven of defect is. Er is ook geen garantie dat wanneer ik schade leid (allerlei schade minder (argrarisch) opbrengst van mijn perceel (o.a. door slagschaduw), opruimen van dode vogels, door de windmolens gepland langs mijn perceel en schade leid door waardevermindering van mijn onroerend goed.

Ik eis garantie dat dit vergoed wordt en dat er een garant bedrag gereserveerd wordt voor schade en opruiming van de molens na afschrijving, of einde looptijd van de windmolens..

Ik eis een vergoeding voor de schade(zoals hierboven in punt 6 beschreven) die ik leid door de geplande windmolens.

Mijn agrarisch perceel grenst aan de geplande windmolen.Het kan toch niet zijn dat de ene aangrenzende perceel wel meedeelt in de winst en de andere aangrenzende perceel niet.

7.

Inpassingsplan 'Windpark

De Drentse Monden en Oostermoer'

https://www.rvo.nl/sites/default/files/2016/03/IP%20LQ%20212X01173.082618_12%2022-02-2016.pdf

Blz 20

in eerste instantie is toch niet uitgegaan in 2010/2011 van deze onderstaande ashoogte en nu met deze geplande ashoogte blijft de afstand tot de woning hetzelfde, terwijl de ashoogte hoger is geworden.

De minimale ashoogte bedraagt 119 meter

en de maximale ashoogte 145 meter. De minimale rotordiameter bedraagt 112 meter en

de maximale rotordiameter bedraagt 131 meter.

Zit er geen verschil tussen een molen van 100 meter hoog en 200 meter hoog v.w.b afstand huizen?

Ik vraag u om dit uit te zoeken.

Er zit verschil tussen een molen van 100 meter hoog en 200 meter hoog. Dus ook de afstand naar de woningen moet anders zijn.

Als dat niet zo is Hoe vogelvrij zijn we dan? Stel de techniek maakt 400 meter ashoogte mogelijk, Blijft dan de afstand tot de woning ook hetzelfde als de ashoogte van rond de 200 meter?

8.

Het is een zienswijze en dat betekent voor mij dat ik aan kan geven hoe ik het zie en dan verwacht ik ook dat dat meegenomen wordt en niet afgedaan wordt en niet dat het niet onder het MER valt.

9.

Claim : al die mentale schade al die uren strijd slapeloze nachten en je huis verplicht moeten verkopen omdat de woz onder de hypotheekwaarde komt.

Mensen die hun vrijkomende lijfrente ingenomen(ingepikt) wordt door de bank.

Ik zit vast aan mijn woning , omdat mensen het alleen tegen een waarde wil kopen, die onder de hypotheek valt .

Huwelijk die kapot gaat, omdat de een wel het nog op kan brengen om te blijven wonen , maar de ander niet.

Hoe wordt dit vergoedt? Los van de planschade.

Ik wil dat al deze schade niet alleen bij de betrokkenen , maar ook bij de initiatiefnemers komen te liggen en ook bij de hele Nederlandse bevolking. Eerlijk verdelen.

10. Ik ben vogelvrij een burger die heeft gestemd om vertegenwoordigd te worden.

Nu ben ik alleen aan het werk voor het energie akkoord

Dat moet dan toch door iedereen gedaan worden?

Ik werk hard en moet nog harder werken om hier te kunnen blijven wonen anders pakt de bank mijn woning af wegen woz onder de hypotheek waarde.

En daarnaast moet ik nog harder werken want al mijn oude dag geld zit in mijn huis.

Hoe verdeelt de overheid onderstaand :

Groningen en Drenthe dunbevolkt Gas winning omdat er veel gas is, maar nu ook nog wind winning omdat we het zo afgesproken hebben ???

Hoe wil je het ons uitputten ten gunste van al die mensen in de steden die op het terras zitten met een terraswarmer !!!

En dan met een strak gezicht zeggen dat we voor groenere energie moeten gaan!

11.

We hebben een alternatief.

Zonne energie goed uitgewerkt

.Draagvlak en de gedupeerden van de geplande windpark De Drentse Monden en Oostermoer die die willen oppakken samen met de ondernemers van Stadskanaal en de medewerking van de politiek van Stadskanaal . En dan hetzelfde aan energie opleveren als het geplande windpark.

Dit is een goed alternatief.

Geef een goede reden waarom dit geen alternatief kan zijn.

Of geef aan dat dit wel een goed alternatief is.

12 En dan wordt gezegd dat zonneenergie duurder is dan wind energie en dat zonneenergie ten kosten gaat van landbouw , maar alleen al de windmolens van dit geplande park nemen een oppervlakte in van 25 hectare beton, dan nog de bekabeling en de toegangswegen die verbreed en of verstevigd dienen te worden.

Verminderde opbrengst of kosten van de agrariers die niet investeren , maar wel schade leiden o.a. door inkomstenvermindering.

De waardevermindering van de huizen, de toerisme in het gebied, de krimp allemaal indirecte factoren die meegenomen dienen te worden.

Inkomsten verlies WOZ waarde voor de gemeente

Leegstand woningen

Schade woningen door realisatie windmolens in een veengebied (windmolens veroorzaken trillingen en en het bouwen van de windmolens veroorzaakt ook trillingen in het veen) dit waar grotendeel van de woningen op veen zijn gebouwd en niet op vaste grond.

Leegloop

Minder inkomsten door toerisme voor gemeente en ondernemers

Dit moet ook in het kostenplaatsje van het windpark meegenomen worden.

Ik wil dat dit meegenomen worden in de kosten van het windmolenpark.

12 We zitten in een veen gebied dat draagt ver met trilling, de meeste huizen die op veen zijn gebouwd . Ik wil een garantie waaruit blijkt dat windmolens van de geplande hoogte en de geplande hoeveelheid windmolens die in het inpassingsplan staan, geen schade veroorzaken op de op het veen gebouwde huizen en de redelijk recent gebouwde huizen. Of een garantie op schadevergoeding.

Rekening ermee houdende dat de initiatiefnemers van dit windpark zichzelf al veilig hebben gesteld

Dus eisen dat er een bedrag veilig staat voor schadevergoedingen . Dat ze daar garant voor staan.

13. Ik ben een burger zoals velen die gedupeerd worden ten gunste van slimme ondernemers, alleen omdat de politiek besloten heeft om energie uit handen te geven van de overheid.

De basis behoeften op de markt gooien is geen goede beslissing, omdat er dan mensen een plek in gaan nemen met een dubbele pet op .Durf dit te erkennen. Zie Rijkswaterstaat die land opkoopt (dus eenmalig) om een rijksweg aan te leggen! Dan kost het de overheid 1 keer een bedrag ipv 20 jaar een subsidie uitkeren aan een landeigenaar die met zijn zakken vol met geld kan kiezen. En dus een dubbele pet ophoofd waar de overheid zaken mee doet.

En op die pet staat niet ik ben een boefje. Ik kijk alleen naar mijn eigen belang.

Ik wil garantie dat deze boefjes (initiatiefnemers) ook echt garant staan voor de claims en de schade die dit plan gaat opleveren en dat ze zich niet achter een van hun vele bv's schuil kunnen houden

14.

Een jurist die dit leest je lacht je misschien rot over mijn taalgebruik, maar ik woon in een dorp waar krimp is en nu met deze windmolens in de planning, heb ik een dubbele handicap om mijn huis te verkopen ,terwijl al die stedelingen erop los leven. Heerlijke terraskachels lekker in de winter buiten zitten op al die vele terrasjes .Lekker op een wat koude maar zonnige dag bij een restaurant of gezellig barretje op het terras zitten met een terraskachel, terwijl ik in het lawaai van zo'n windmolen zit en de slagschaduw zit en getikt wordt van de slagschaduw alsof ik met mooi weer tussen de bomen doorrijdt en de zonneklep van mijn auto naar beneden duw. Tja maar ik zit niet even in de auto tussen bomen , maar zit er elke dag tussen. En dan heb ik het nog niet eens over het geluid in de nacht en de het laagfrequent geluid wat de overheid ontkent dat er is. En mijn huis niet kunne verkopen.

Maar blijf maar lekker zitten op de terrasjes in de winter, terwijl in het Noorden de huizen of door de aardbevingen of door de windmolens niets meer waard zijn.

En dan worden woningen in de steden ook nog allen maar duurder. Dus niemand voelt de pijn alleen de mensen die tussen het lawaai komen te zitten en verplicht zijn te blijven wonen of te verkopen met een schuld.

Ik wil dat dit eerlijk verdeeld wordt.

(en niet in de vorm van bij wijze een speeltuintje voor het dorp of een vermindering van de gas rekening of gasvezel bekabeling voor het dorp. Dat is geen eerlijke vergoeding! Een sigaar uit eigen door heet dat.)

15 Trilling op veengrond .

We het aangewezen gebied voor windenergie wordt gepland in de Veengebied.

Geen goede locatie voor windturbines!

Veengebied trilt meer dan zandgebied!

De oudere huizen zijn gebouwd toen de kanalen nog niet gedempt waren

De grond klinkt in doordat de kanalen zijn gedempt . Veen verplaatst veel trilling.

a. Ik wil graag een bewijs dat windmolens geen kwaad kunnen op veengrond en een antwoord hoe het zit met hoogte windmolens t.o.v trilling op veengrond.

b. Wat is het effect op veen grond (o.a. trilling) van een windmolen van rond 100 meter ashoogte tov van een windmolen van rond de 200 meter ashoogte

c. Hoever draagt trilling /frequentie van de geplande windmolens van de Drentse monden ?

d. Wat is het effect en zijn de consequenties voor de huizen , de gezondheid?

e. Of als het juridisch anders gezegd moet worden ik vind dat de vragen van punt 15 onderzocht dienen te worden.. De trilling kan een nadelig effect hebben op de gebouwen en de gezondheid.

f. Eis dat we garantie krijgen dat als we wel scheuren krijgen in onze woningen en of geestelijke schade leiden dat er een pot met geld vrijgemaakt wordt.. Vooraf geld reserveren voor alle schadeclaims!! Dit gels al vooraf innen , omdat de initiatiefnemers zoveel bv's hebben en zich op deze manier veilig stellen. Dus vooraf geld reserveren vrijmaken voor (toekomstige) schade

g. Wat doet zo'n grootschalig windpark met het veengebied? Met trillingen ?

h. Wat is het effect van een enkele windturbine op de trilling van het veen en wat is het effect van meerdere windturbines op de trilling van het veen.?

i.. Krijgen we zelfs te maken met resonantie ?

j. Wat is het effect op de trillingen van de fundering plaatsen ?

k. Wat is het effect van de bouw van de windturbines op de trillingen ?

l..Hoever dragen deze trillingen in het veen?

m. Is hier onderzoek naar gedaan?

n. Wat is de trillingshinder in veengebied? Voldoet dit aan de norm.

o. Wat is de bodemgeluidhinder in veengebied? Voldoet dit aan de norm?

p..Eerst voldoende onderzoek naar dit onderwerp voordat dit gebied aangewezen kan worden als gebied voor windenergie?

q. De oudere huizen zijn gebouwd toen de kanalen nog niet gedempt waren, wat is het effect van trilling op de oudere huizen?

trilling

Een trilling is een periodieke beweging rondom een evenwichtsstand. Een trilling is een golvende beweging in een materiaal, voorwerp of een onderdeel van een voorwerp. De golvende beweging laat meestal het gehele voorwerp bewegen, waardoor de golf zich voort kan planten naar andere materialen buiten het voorwerp. Zo kan een trillingsbron de trilling doorgeven naar de bodem en van de bodem voortgeplant worden naar de fundering van een gebouw, wat overlast kan veroorzaken aan de bewoners of schade kan berokkenen aan apparatuur in het gebouw, aan het gebouw zelf of aan gebouwen in de buurt.

Vooral bij veelvuldig optreden of langdurige blootstelling kunnen trillingen zeer hinderlijk zijn en zelfs schade aan gebouwen geven (o.m. lostrillen van bouwdeelen, [scheuren](#), [zettingen](#)).

Soorten trillingen

Er zijn verschillende soorten trillingen te onderscheiden;

- *continu voorkomende* trillingen, gedurende lange tijd (bijvoorbeeld machines, druk verkeer)

- *herhaald kortdurende* trillingen (bijvoorbeeld railverkeer)
 - *incidenteel voorkomende*, kortdurende trillingen (bijvoorbeeld aardbeving, explosie).
- Bij bijvoorbeeld bouw- en sloopwerk kunnen zowel continu voorkomende als herhaald kortdurende trillingen voorkomen.

Transport en demping van de trilling

Een trilling plant zich voort van de bron naar de ontvanger, meestal via een medium (bijvoorbeeld de bodem). Onderweg komt de trilling verschillende materialen tegen die weerstand bieden tegen de trilling, waardoor de trillingsbeweging zal verzwakken. Deze weerstand wordt *demping* of *interne demping* genoemd. De trillingsenergie wordt bij demping omgezet in warmte.

Voorbeelden van demping:

- een bodem van klei of veen trilt fors mee bij het passeren van een vrachtwagen, bij zand is dat minder: zand dempt beter dan klei of veen

- geluidstrillingen treden moeilijk door een zeer dikke betonnen muur; zo'n muur dempt beter dan een enkelsteens baksteen muur.

(Resonantie is een ander verschijnsel waarbij de trilling juist versterkt wordt.)

De belangrijkste aspecten die van invloed zijn op de trilling en het transport daarvan, enigszins toegespitst op de bouwwereld:

- *afstand tussen trillingsbron en ontvanger* (het gebouw of de persoon): meestal wordt de trilling door het medium gedempt en is de invloed van de trilling dus kleiner naarmate de afstand tot de trillingsbron groter is

- *massa* van het voorwerp (bron of ontvanger): een zwaar voorwerp dempt de trilling beter en zal de trilling minder snel overnemen dan een voorwerp met een kleine massa

- *type medium*: klei en veen geven de trilling meer door dan zand

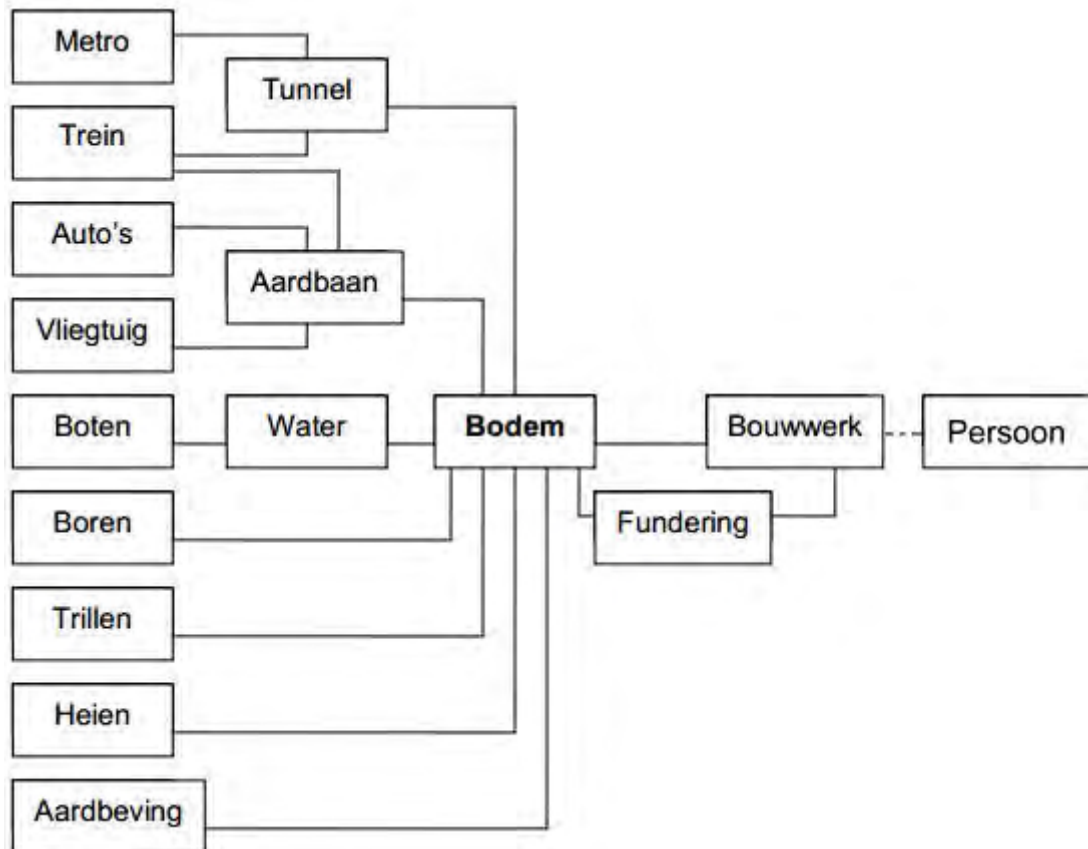
- *opbouw van het medium*: elk materiaal heeft zijn eigen demping, een combinatie van materialen door elkaar of naast elkaar heeft dus invloed op de mate waarin de trilling wordt doorgegeven; soms leiden trillingen in de bodem op korte afstand niet tot overschrijding van de normen maar op iets grotere afstand juist wel

- *type trillingsbron*: heien brengt veel zware trillingen voort, het trillen van heipalen geeft meer maar veel zwakkere trillingen, een machine trilt veelal continu tijdens het gebruik, het soort voertuig waardoor trillingen ontstaan (personenauto, vrachtauto, trein)

- *manier van funderen*: een nauwelijks gefundeerd schuurtje trilt mee met de bodem, een monolithisch gefundeerd gebouw (funderingsbalken verankerd in betonnen heipalen) zal door zijn bouw minder meetrillen.

trillingen: bron --- medium --- ontvanger (bouwwerk en/of persoon)

(pdf trillingen, *esther stappen* bureau voor bouwpathologie bb):

trillingen van machines hebben gevolgen voor de bedienende werknemer:

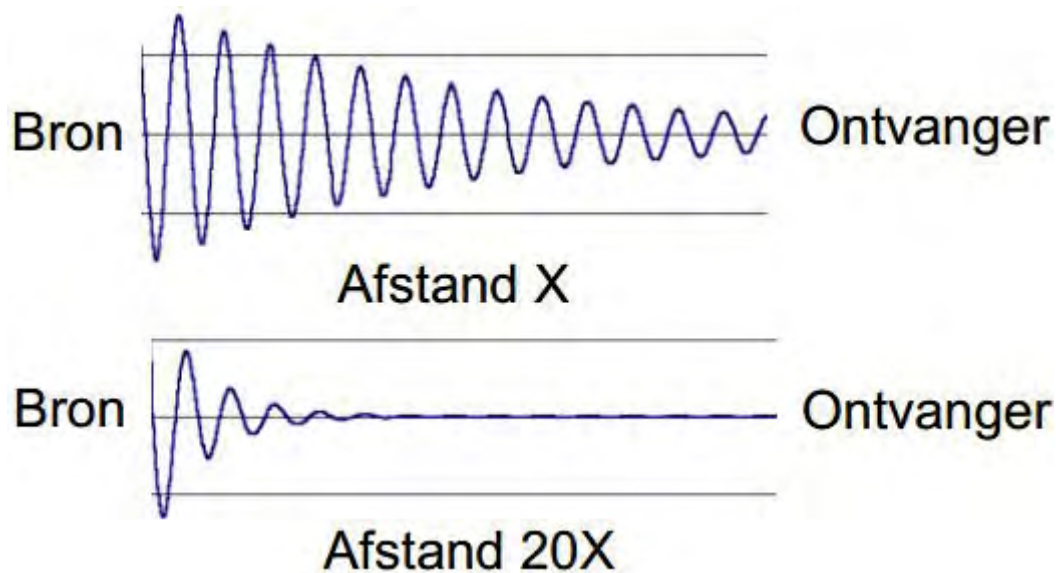
hinder van trillingen is mede afhankelijk van de afstand tussen bron en ontvanger

(pdf trillingen, esther stappen [bureau voor bouwpathologie bb](#))

maar ook

een zwakgedempte trilling (bovenste diagram) en een sterk gedempte trilling (onderste diagram)

wanneer de afstanden gelijk zijn, dus beide x ([trilling wikipedia](#)):

Gevolgen van trillingen

Trillingen kunnen voor zowel personen als gebouwen nadelige gevolgen hebben:

- *continu of vaak optredende trillingen kunnen ergerlijk zijn en overlast veroorzaken*
- *werknemers die met trillende machines werken, kunnen bepaalde ziekten krijgen zoals hand-arm-vibration-syndroom (HAVS)*

- gebouwen kunnen *schade* ondervinden door trillingen afkomstig van buiten het gebouw.

Richtlijnen

Om overlast en schade te vermijden zijn m.b.t. trillingen speciale richtlijnen opgesteld, die gebundeld zijn in de [SBRCURnet](#)-richtlijn "Meet- en beoordelingsrichtlijnen voor trillingen" (hierna de Richtlijn genoemd).

In de Richtlijn worden drie typen effecten onderscheiden (de zogenaemde *trillingsgevoelige functies*):

- *Schade aan gebouwen*, bijvoorbeeld monumentale gebouwen (deel A van de Richtlijn). Er zijn verschillende categorieën; cat. 1 (bouwwerken van gewapend beton en hout) kent de hoogste *grenswaarden* omdat deze bouwwerken het sterkst zijn, cat. 2 (metselwerk en niet-gewapend beton) kent lagere grenswaarden, cat. 3 (monumentale panden of beschadigde bouwwerken) heeft de laagste grenswaarden. Verder is de grenswaarde afhankelijk van de *frequentie van de trillingen*; over het algemeen geldt: hoe lager de frequentie, hoe lager de grenswaarde.

- *Hinder voor personen in gebouwen*, bijvoorbeeld mensen in woningen (deel B). Onder hinder wordt verstaan "het waarnemen van trillingen, waardoor activiteiten of processen die concentratie behoeven, verstoord worden of waardoor zelfs fysieke belemmering van activiteiten of processen optreden". Vandaar dat voor verschillende gebouwfuncties (o m. wonen, gezondheidszorg, onderwijs, kantoor en bijeenkomsten) toetsingswaarden worden gegeven. De hoogst gemeten trillingssterkte wordt als vergeleken met de voor de gebouwfunctie geldende streefwaarde. Wanneer langere tijd gemeten wordt, is de kans op een hogere waarde groter: meten kan dus het resultaat van de meting beïnvloeden. (In Richtlijn deel B wordt niet gesproken over grenswaarden maar *streefwaarden*. "De streefwaarden voor hinder liggen globaal een factor 10 lager dan de strengste grenswaarden voor schade aan gebouwen.")

- *Storing aan apparatuur*, bijvoorbeeld in ziekenhuizen, laboratoria, computercentra (deel C).

De Richtlijn heeft uitsluitend betrekking op trillingen die van buiten het te beoordelen gebouw komen.

De Richtlijn sluit grotendeels aan bij internationale richtlijnen (Duitse norm DIN 4150, ISO 2631/2).

Er wordt in de Richtlijn veel aandacht besteed aan het meten van trillingen.

Metten van trillingen

Om schade of overlast te vermijden is het meten van trillingen een methode om de soort en sterkte van de trillingen te bepalen. Wanneer de meetwaarden en de toetsingswaarden (de grenswaarden of streefwaarden) uit de Richtlijn met elkaar vergeleken worden en er is sprake van overschrijding van de toetswaarden, dan behoren er maatregelen genomen te worden.

Het meten van trillingen vindt plaats met een *trillingsmeter* en geeft in X-, Y- en Z-richting (drie dimensies dus) de waarden van de snelheid (mm/s) en de uitwijking (verplaatsing, in mm) en soms de versnelling (mm/s²).

Er zijn drie soorten metingen:

- *indicatieve meting* (één meetpunt voor het gehele bouwwerk)
- *beperkte meting* (minimaal twee meetpunten)
- *uitgebreide meting* (veel meetpunten).

In de Richtlijn is sprake van trillingssterkte. De trillingssterkte is echter een begrip dat niet eenduidig is vastgelegd. Vaak wordt de trillingsnelheid als criterium genomen.

In de Richtlijn zijn de *hoogst gemeten snelheid* (trillingsnelheid v_{top}) en de *dominante frequentie* van belang.

"In deel A van de Richtlijn (schade aan gebouwen) is rekening gehouden met de onzekerheid van metingen door het toepassen van veiligheidsfactoren op zowel het meetresultaat als de toetsingswaarde. Bij een indicatieve meting bestaat namelijk een grotere kans dat niet de maximale trillingssterkte van een bouwwerk wordt gemeten dan bij een beperkte meting of een uitgebreide meting. Het meetresultaat van een indicatieve meting wordt daarom met een factor 1,6 vermenigvuldigd, alvorens de beoordeling kan plaatsvinden. Voor een beperkte meting bedraagt de veiligheidsfactor 1,4. Door de vele meetpunten is de onzekerheid bij de uitgebreide meting zeer gering en is deze gesteld op 1,0."

Bij de Richtlijn deel A (schade aan gebouwen) gaat het uitsluitend om trillingen die via de ondergrond en de

funderingen het gebouw bereiken.

Bij deel B (hinder voor personen in gebouwen) worden de trillingen gemeten op vloeren, omdat daar de hinder optreedt.

Soms kan de meetapparatuur voor trillingen meer frequentiegebieden beslaan (meer "kanalen"). En soms kan de meetapparatuur via de pc ingesteld worden en kunnen de metingen worden opgeslagen.

Bij kritische bouw- of sloopwerkzaamheden kan de meetapparatuur voorzien worden van bijvoorbeeld een sirene, zodat bij overschrijden van een ingestelde trillingsgrens de sirene afgaat.

Vermijden of opheffen van de gevolgen van trillingen

Wanneer de metingen uitwijzen dat de toetsingswaarden uit de Richtlijn overschreden worden, kan mogelijk zowel de trillingsbron als de ontvanger aangepast worden om de trillingen te verzwakken of weg te nemen.

De mogelijkheden zijn o.m.:

- *trillingsbron niet toestaan*: overwogen kan worden sterk trillende bronnen (bepaalde industrieën) niet toe te staan op een bedrijventerrein dat in de buurt van een woonwijk ligt
- *bron aanpassen*: door de massa of de [stijfheid](#) van het systeem te veranderen
- *bron isoleren*: de bron kan geïsoleerd worden zodat er minder bewegingen (trillingen) aan de omgeving worden doorgegeven, bijvoorbeeld een trillende machine op dempers plaatsen
- *ontvanger isoleren*: de ontvanger kan geïsoleerd worden door bijvoorbeeld een zwaardere fundering toe te passen, trillingsisolatoren toe te passen bij machines of gebouwen, bij een bestaand gebouw door [polystyreen](#) tussen de grond (eerste medium) en de fundering (tweede medium) te plaatsen, een [zwevende vloer](#) maken, een gebouw tegen aardbevingen beschermen (met een [tuned mass demper](#)); bij trillende machines die zelf niet geïsoleerd kunnen worden, kan de werknemer speciale handschoenen dragen die de trillingen enigszins dempen.

Als er geen middelen zijn de trillingen te absorberen of sterk te verminderen, dient blootstelling aan de trillingen tot een minimum beperkt te blijven. Voorbeelden hiervan zijn: minder treinen laten rijden, kortere periode werken aan een trillende machine, slechts in een bepaald tijdsbestek trillingen veroorzaken zodat de bewoners uit de omgeving daarmee rekening kunnen houden.

Vaak zal de ervaren hinder niet de toetsingswaarde uit de Richtlijn overschrijden en moet men "er maar mee leren leven" (verkeershinder, continue mechanische ventilatie). Soms zijn extra aanpassingen aan bron of ontvanger simpelweg te duur om de hinder verder te verminderen (ook geluid is een trillingsverschijnsel: hinder van vertrekkende en aankomende vliegtuigen, hinder van een fluitende hogesnelheidstrein).

Resonantie

Resonantie is het sterk meetrillen van een voorwerp door trillingen van een ander voorwerp. Door de trillingen van de bron wordt één van de eigenfrequenties van de ontvanger aangesproken, d.w.z. het ontvangende voorwerp gaat in een eigen frequentie trillen door de trillingen van de bron. De resonantie is veel sterker dan het simpelweg meetrillen, waarbij de trillingen normaliter juist worden gedempt. De ontvanger wordt als het ware aangestoten door de trilling van de bron en gaat zijn eigen, versterkte trilling produceren. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de [Tacoma-brug](#) die "uit zichzelf" ging trillen (golven) door de bewegingen van de wind.

Grootheden en berekeningen

Een *trilling* omvat één heen- en weergaande beweging rond de evenwichtsstand. De *evenwichtsstand* is de stand van een voorwerp of materiaal zonder uitwijking (bijvoorbeeld zonder trilling). Soms wordt over volledige trilling gesproken, wat hetzelfde is als een trilling.

De *uitwijking* (U) op een bepaald tijdstip is de afstand van de heen- of weergaande beweging tot de evenwichtsstand (in meter, vaak in mm).

De *amplitude* (A) is de maximale uitwijking (U_{\max} ; in meter, vaak in mm).

De *trillingstijd* (T) is de tijdsduur van een trilling (één heen- en weergaande beweging; in seconden).

De *frequentie* (f) is het aantal trillingen per seconde ($1 \text{ Hz} = 1 \text{ trilling/sec}$).

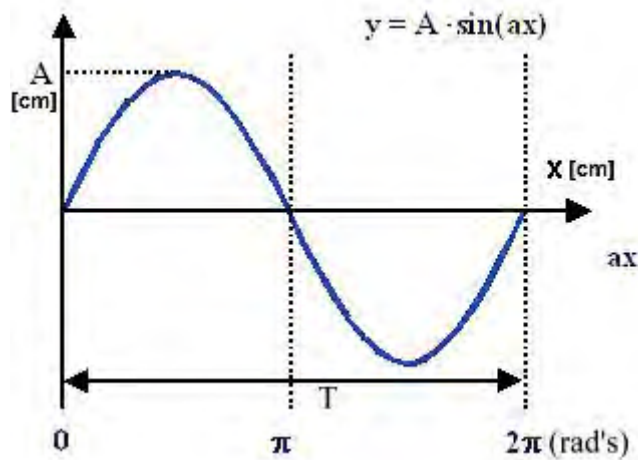
De frequentie f is dus $1/\text{trillingstijd}$, ofwel $f = 1/T$ en $T = 1/f$.

Bij een *harmonische trilling* beschrijft de uitwijking als functie van de tijd een sinusvorm. Eén trilling is hier één golf, d.w.z. één hoog deel plus één laag deel van een golf. De amplitude is de maximale hoogte van de golf.

De *fase* (Φ) is de positie van een punt op de golf.

De afstand tussen twee dezelfde fasen wordt daarom ook wel *golflengte* (λ) genoemd.

(t/u)-diagram van een harmonische trilling ([christian albrechts universität kiel](http://christian.albrechts-universitaet-kiel.de)):

Voor een harmonische trilling geldt:

uitwijking op een tijdstip $t = \text{amplitude} * \sin(2\pi * \text{frequentie} * \text{tijdstip})$

ofwel:

$$ut = A * \sin(2\pi * f * t)$$

waarbij de hoek in radialen (rad's) is gegeven.

De *trillingsnelheid* of *voortplantingsnelheid* (v) is de snelheid van de trilling (in m/s of bijvoorbeeld mm/s); de snelheid is afhankelijk van de golflengte: als de golflengte klein is, is de trillingssnelheid T groot omdat er meer golven in een meter passen. In formule:

$$v = \lambda * f \text{ en } v_{max} = (2\pi * A) / T$$

Bij een harmonische trilling beweegt een punt zich bij de evenwichtsstand met de maximale snelheid; "na passage van de evenwichtsstand wordt het punt eenparig vertraagd totdat het aan de andere zijde van de evenwichtsstand een maximale uitwijking heeft". Deze *versnelling* correspondeert met de helling van de grafiek. De versnelling wordt gegeven in m/s² (of bijvoorbeeld mm/s²).

De *trillingsenergie* is de som van kinetische en potentiële energie. Bij het passeren van de evenwichtsstand is de kinetische energie maximaal en de potentiële energie nul. Bij de maximale uitwijking is de potentiële energie maximaal en de kinetische energie nul (het punt is immers, tijdelijk, in rust).

Wanneer er *geen demping* van de trilling plaatsvindt, is deze som constant. Bij een ongedempte trilling is dus de te berekenen trillingsenergie gelijk te stellen aan de maximale kinetische energie. In formule:

$$E_{trilling} = 1/2 * m * v_{max}^2 = 0,5 * m * (2\pi * A) / T)^2 = 2 m \pi^2 A^2 f^2$$

waarbij:

E = energie

m = massa in kg

v = trillingssnelheid

A = amplitude (maximale uitwijking)

T = trillingstijd

f = frequentie.

Met dank aan [Trillingen](#) (Esther Stapper, [Bureau voor Bouwpathologie BB](#)), [Rekenset](#), [Clarc Risicomangement en Inspecties](#), [Kenniscentrum InfoMil](#), [Wikipedia](#).

Zie ook [ballastlaag](#), [bouwakoestiek](#), [geluidsscherm](#), [isolatie](#), [schroefpaal](#), [trillingsonderzoek](#), [tuned mass demper](#), [zwevende dekvloer](#).

Eng. vibration; trillen is to vibrate; trillingen dempen is to dampen vibrations;

trillingsarm is low-vibration

16.

Mijn (agrarisch) land grenst aan het land van het geplande windpark. De initiatiefnemers krijgen subsidie of op een nadere manier geld voor het plaatsen van een windmolen, maar ik niet. Ik wil ook vergoeding voor de schade die de geplande windmolen achter mijn perceel zal geven. Verlies in opbrengst van agrarische opbrengst. En schadevergoeding voor het verwijderen van dode dieren die door de wieken van de windmolens op mijn land terechtkomen.

Een windmolen is precies achter mijn perceel gepland.

Of de molen moet verplaatst worden.

17. In de het rapport van de provincie staat

<http://www.provincie.drenthe.nl/onderwerpen/natuur-milieu/windenergie/naslagwerk/rapporten/>

rapportage_windenergie_drenthe_aa_en_hunze_en_borger-odoorn_-_deel_2-1slagschaduw.pdf

Blz 10

Het volgende subcriterium is **schaduw**. Wanneer de slagschaduw van de draaiende wieken op de ramen van een woning valt, kan hiervan hinder worden ondervonden. Een vuistregel voor de afstand waarbij geen hinder meer ontstaat is 12x de rotordiameter. Bij een windturbine met een rotordiameter van 100m is dit dus 1200 m. De schaduw contour volgt logischerwijs de zonnestanden.

De geplande windturbines hebben een rotordiameter meer dan 100 meter dus afstand moet meer dan 1200 meter zijn.

De meeste windturbines staan op een kortere afstand. Ik krijg last van de slagschaduw. Hier moet naar gekeken worden

18. Mijn opbrengst van het land wordt minder door de geplande windmolen achter ons land.

Dit dient vergoed te worden of een andere oplossing voor de geplande windturbine gevonden worden

19. Straalpad loopt tussen Stadskanaal en Hoogersmilde

De windturbines lopen staan gepland op straalpad op de Dreef Gasselternijveenschemond

Dit moet uitgezocht worden.

20. Afstand tot woningen

Sinds 1986 geeft de VNG de publicatie 'Bedrijven en milieuzonering' uit, en het is goed gebruik dat het bevoegde gezag rekening houdt met deze publicatie. De meest actuele uitgave dateert van 2009. Hierin staat als richtlijn voor een windturbines met een

rotordiameter van 50 meter een minimale afstand tot de woonbebouwing van 300 meter. In het huidige plan wordt uitgegaan van turbines van minimaal 3 MW. Een windturbine zoals bedoeld in de publicatie "Bedrijven en Milieuzonering" met een rotordiameter van 50 meter had in 2009 een capaciteit van ongeveer 0,75 MW opgesteld vermogen. Dit zou bij extrapolatie 4 x de afstand, dus 1200 meter afstand tot de woonbebouwing betekenen. Vooral in het noordelijke gedeelte is de afstand van de woonbebouwing van Nieuwediep tot de woonbebouwing van de Veenackers in Gieterveen slechts 1600 meter. Met het verschuiven van de turbines richting Gieterveen wordt het probleem slechts een beetje verplaatst. Een goed ruimtelijke inpassing met reële afstanden tot de woonbebouwing is hier niet mogelijk.

Ditzelfde geldt ook voor het gebied tussen de Zwarteweg in Gieterveen en Parallelweg (van de Van Veelenweg) in Gasselternijveen. De afstand tussen de woningen aan de Zwarteweg en de Parallelweg is slechts 1900 meter. Kijken we naar de afstand het tussen de woonbebouwing van de weg Gasselterboerveenschemond en eerste woonbebouwing van de 2/3 weg/Tweede Dwarsdiep dan is dit slechts 760 meter. Indien een reële afstand tussen de turbines en de woonbebouwing wordt aangehouden dan kan ik niets anders concluderen dat het gebied te klein is voor de geplande windturbines.

21.

Het ontbreken van nut en noodzaak

Inmiddels is genoegzaam aangetoond en wetenschappelijk onderbouwd dat de inzet van energie afkomstig van windturbines niet wezenlijk bijdraagt aan de beperking van de uitstoot van broeikasgassen. Zowel energie opgewekt door wind als door zon behoeven een back-up van conventionele energiecentrales. Het bouwen van windturbineparken is daarmee de grootste verspilling van gemeenschapsgeld ooit.

22

Geluidsnormen

Het is in ruime kring bekend dat de geluidsnormen in 2011 versoepeld zijn, teneinde de bouw van industriële windturbines mogelijk te maken.

Het akoestisch onderzoek in het plan geeft aan dat het onderhavige plan voldoet aan de geluidnormering van 47 dB Lden en 41 dB Lnight, als er tenminste mitigerende maatregelen worden genomen.

Ik maak bezwaar tegen het feit dat een plan als het onderhavige op een van de belangrijkste omgevingsaspecten, geluid, enkel ruimtelijk kan worden ingepast indien mitigerende maatregelen worden getroffen, terwijl de geluidsnormen nog versoepeld zijn ook.

Verder zijn de speciaal voor windturbines afgesproken geluidsnormen gebaseerd op een jaargemiddelde, zodat handhaving erg moeilijk wordt.

23.

Slagschaduw

Het is mijn zienswijze dat het aspect slagschaduw wel degelijk de uitvoering van het plan in de weg staat. De aantasting van het woon-en leefklimaat van de omwonenden wordt onevenredig ernstig verstoord. Ik vind dit onaanvaardbaar.

Daarbij komt dat ook voor het aspect slagschaduw mitigerende maatregelen getroffen moeten worden in de vorm van stilstandvoorzieningen en zonnenschijn-sensoren.

Het criterium "goede ruimtelijke ordening" zoals bedoeld in artikel 4.1 Wro biedt de mogelijkheid om ter bescherming van een goed woon- en leefklimaat strengere eisen te stellen dan de milieunormen. Immers de in artikel 3.12 van het Activiteitenbesluit milieubeheer gehanteerde norm borgt niet altijd een goed woon-en leefklimaat.

Ten aanzien van het aspect slagschaduw is mijn zienswijze dat er een afstand tot de woonbebouwing moet worden aangehouden van 12 x de rotordiameter. Dus zonder stilstandvoorzieningen en zonnenschijn sensoren.

24.

Waarde woningen

De WOZ-beschikkingen met peildatum 1-1-2015 maken duidelijk dat de waarde van de woningen in het gebied daalt, de gemeente noemt in het Taxatieverslag een "Aftrek windmolens". Hiermee wordt duidelijk vastgesteld dat de plannen voor een windturbinepark inmiddels hebben geleid tot een waardedaling van de omliggende woningen, deze waardedaling zal zich nog verder doorzetten.

In het Inpassingsplan wordt geen melding gemaakt van compensatie van het waardeverlies van de woningen, dat het gevolg is van dit plan.

Ik zie graag een regeling om dit waardeverlies die wordt veroorzaakt door dit windturbinepark te compenseren.

25.

In het Inpassingsplan staat dat de plannen zijn gebaseerd op verschillende beleidsuitgangspunten. Ik ben van mening dat op geen enkele wijze tegemoet is gekomen aan een van de belangrijkste beleidsuitgangspunten, namelijk dat het woon- en leefklimaat in de omgeving waar windturbines op land worden geplaatst niet mag worden verslechterd. Bovenstaande zienswijzen tonen aan dat, indien de windturbines zouden worden geplaatst het woon- en leefklimaat in Gasselterboerveen aanzienlijk verslechtert.

26.

Lintbebouwing en dan ook nog eens in linten geplande windturbines geeft dubbel overlast .

27 Ministerie van EZ legt resultaat van een op eigen verzoek kosten-batenanalyse (KBA) uitgevoerd van de Rijksstructuurvisie 6000 MW, naast zich neer.

Datum: 14 juni 2013

Betreft: KBA Structuurvisie Windenergie op land

Op verzoek van de ministeries van EZ en I&M heeft het CPB een maatschappelijke kosten-batenanalyse (KBA) uitgevoerd van de Rijksstructuurvisie 6000 MW

Windenergie op land (SVWOL). Het CPB is daarbij ondersteund door het Energie Onderzoek Centrum Nederland (ECN). Aanleiding vormt de bijdrage van Nederland aan de Europese afspraken om per 2020 14% (16% in het Regeerakkoord) hernieuwbare energie te realiseren en de CO₂-uitstoot te reduceren met 20% ten opzichte van 1990. Deze notitie geeft de resultaten weer van een KBA van het bijplaatsen van 3500 MW windenergie op land tussen 2015 en 2020.

Uitstel project Wind op land maatschappelijk de beste optie

27 a.

Wat hierin staat is dat de verschillen tussen provincies zijn relatief groot. Hierin zie ik Drenthe niet staan dit moet eerst onderzocht worden voordat we windmolens in de **Veenkoloniën** in een windarmgebied. Zo kennen windparken in de

provincies Limburg, Noord-Brabant en Overijssel, bij de gemaakte veronderstellingen in de KBA, een negatieve NCW, ongeacht het jaar van plaatsing. De omvang van de NCW van de business case is verder afhankelijk van het moment van plaatsing en neemt grosso modo af in de tijd.⁶

Windenergie op land (SVWOL).

Dit onderzoek bevestigt dat het wel degelijk uitmaakt in welke provincie ze komen te staan.. Zo komt Friesland positiever uit met de wind en die de Provincie luistert wel naar zijn bevolking om de locaties en de grootte van de geplande windparken te bekijken.

Provincie Drenthe kan ook uitstel vragen!

Graag meer onderzoek en uitstel! Provincie Friesland doet dat ook .

Het CPB heeft een groot aantal Provincies onderzocht vwb windrijk arme provincies.

Hoe zit dat met Drenthe?

Hoe zit dat met gebieden binnen Drenthe? Is dat onderzocht ? Zo nee dan eerst onderzoek .

27 b. De CPB Notitie geeft ook aan dat

Effecten voor landschap en natuur zijn in potentie groot

De gevolgen voor het landschap en natuur zijn locatiegebonden. Vanwege de hoogte van de windmolens van 100 meter zijn de gevolgen voor het landschap wijd reikend.

Voor de natuur zijn gevolgen voor vogels en met name vleermuizen te verwachten.

Een deel van de zoekgebieden voor grootschalige windenergie maakt deel uit van Natura 2000-gebieden of de ecologische hoofdstructuur (EHS). Ook ligt een deel in aangewezen 'stiltegebieden'. Een monetarisering van de effecten voor landschap en

natuur is niet goed mogelijk. De KBA verwijst voor de effecten naar de PlanMER. De PlanMER geeft een indicatie dat de effecten voor landschap en natuur in potentie groot zijn.

Wat wordt hiermee gedaan?

28. In Gasselternijveenschemond is een gaswinninglocatie .

Geen goed gebied dus voor windenergie

Het betreft ZUURGAS wat gewonnen wordt. De NAM heeft verlenning van gaswinning aangevraagd en gekregen tot 2020 .. O.a. omdat ze nog niet alle gas wat ze eruit wilden halen eruit is gehaald, er nl veel water gewonnen.

Bijgevoegd :ez010203.doc

Hierin staat dat de kans op een aardbeving 42% is op een aardbeving van 3,9%. Dit is inmiddels door TNO recht gezet naar nihil.

- a. Heeft TNO rekening ermee gehouden met de hoeveelheid niet voorziene water wat eruit is gehaald en nog uit wordt gehaald . Het komt er nl op neer dat naast het gas ook nog eens water uit gehaald wordt.
- b. Wat is het effect dat er extra water uit de grond wordt gehaald?
- c. Wat is effect dat de gaswinningslocatie nog open blijft tot 2020?
- d. Heeft TNO er rekening mee gehouden dat het zuurgas betreft en dat het op veengebied gewonnen wordt?
- e. Vwb veiligheid rijden er vrachtwagens af en aan die HS afvoeren. Onveilige situatie met windturbines.
- f. Is er een ontruimingsplan bij calamiteiten ivm zuurgaswinning? Dat in combinatie met de eventuele windturbines, lijkt me dit onveilig.
- g. Voor omgeving Gasselternijveenschemond (zeker het gebied tussen Drouwenermond en Gasselternijveenschemond in) zou teveel worden belast wanneer dit een gebied wordt voor windenergie. Door demping kanaal veel huizen slecht aan toe, vervuilde grond door oud benzinstation, gaslocatie met zuurgas, Windenergie gepland aan beide kanten van Gasselternijveenschemond.

29. Gasselternijveenschemond is bezig met studenten om een dorp CO2 neutraal te maken. Geef zulke plannen een kans.

30. Het aangewezen gebied voor windenergie is windluw. CPB geeft daarom ook advies om het gebruik windturbines uit te stellen.

31. Er is in de **Veenkoloniën** zo weinig omgevingsgeluid, dat het geluid heel ver draagt .

Daarom is dit gebied niet geschikt voor windturbines.

32. De Veenkoloniën het aangewezen gebied voor windenergie is niet geschikt omdat dit gebied voornamelijk lintbebouwing heeft, een groot deel van de bewoners krijgt ze te zien en te horen. Ook nog eens omdat deze omgeving nog eens vergezichten hebben . Weinig bos die het geluid tegenhoudt.

Bijna iedereen krijgt ze in hun voortuin en achtertuin door de lintbebouwing.

In deze omgeving is meer overlast dan in een omgeving waar de dorpen in een cirkel gebouwd zijn (bv brinkdorpen)

33Laat elke provincie zelf invullen **hoe** ze aan hun op te wekken megawatt komen .

Laat de provincie zelf alternatieven bedenken of de bewoners. In ons geval hebben we een alternatief plan in de vorm van een zonnepark

34.. Er is onvoldoende onderzoek gedaan naar alternatieve locaties . laat elke provincie zelf bepalen welke locaties.

35

Lijnopstelling niet goed! In een lintbebouwing. We zijn hier niet in gekend.

Er was ook een plan met clusteropstelling en die is zo van tafel geveegd.

36 De afstand van de windmolen tot bewoning zou ruimer moeten zijn dan wettelijk is vastgesteld. Daar moet ruimte zijn voor overleg. Nu ben ik bang dat de afstand tot de bewoning niet belangrijk is , maar hoe levert het de initiatiefnemer het meeste geld op.

37.

De overheid kan meer onderzoek eisen en uitstel eisen ivm met rapport CPB notitie . Zie CPB notitie

38 Nergens wordt gesproken over zuiniger met energie omgaan. Het energie verbruik verminderen zou ook onderdeel uit van CO2 reductie.

39.De Provincie kan ook De Nederlands politie overslaan en het bespreken met de EU.

Nederland heeft nl hele goede alternatieven.

E-plant is een prachtig alternatie voor windenergie en waar we Nederland ook nog eens mee op de

kaart kunnen zetten.

Osmose is een prachtig alternatief.

Met al die kanalen in de Veenkoloniën zoude we E-plant op kunnen zetten.

Innovatie .

Nu al levert de Plant-Microbiële Brandstofcel 0,4 Watt stroom per vierkante meter begroeiing. Dat is meer dan de elektriciteit die via vergisting van biomassa wordt opgewekt."

Groene daken

Bio-elektriciteit uit planten kan in de toekomst 3,2 Watt per vierkante meter groene beplanting opleveren. Ook groene daken kunnen als energiebron dienst doen. Strik: "Een dak van 100 m² kan een huishouden (met een gemiddeld verbruik van 2800 kWh/jaar) van duurzame stroom voorzien. De beplanting kan bijvoorbeeld bestaan uit grasachtigen.

<http://www.energiepodium.nl/nieuws/item/plant-e-generereert-stroom-uit-planten-en-bacterien>

Dit en met de cpb Notitie waarin geadviseerd wordt het bouwen van windmolens uit te stellen, is een prachtig moment om NEE te zeggen tegen het plan om de de Veenkoloniën vol te gooien met windmolens.

Ga samen met de andere Provincies die ook vast zitten aan die RCR regeling.

40. Osmose is een prachtig alternatief. <http://www.groenkennisnet.nl/dossiers/Pages/Blauwe-energie.aspx>

41. Wijds uitzicht voor veel inwoners van dit gebied! Weinig bomen Het Veenkoloniaal gebied is zo wijds dat iedereen in de hele wijde omgeving ze gaat zien. Daarom is dit gebied niet geschikt.

42. Laagfrequent geluid .Is onvoldoende onderzocht , maarde impact is groot!

<http://www.laagfrequentgeluid.nl/html/informatie/info.html>

Graag eerst onderzoek

43.Het RIVM zou een onderzoek moeten doen hier in Nederland en in de praktijk en niet aan de hand van rapporten uit het buitenland. Er is ons gezegd dat er een goed onderzoek zou komen . Dat is dit niet.

44.Mijn gezondheid en die van alle bewoners die in de omgeving van de windmolens wonen is in gevaar, Heet leef genot verdwijnt ,. Mijn huis wordt onverkoopbaar, is nu al onverkoopbaar. Koop een gebied op waar de windmolens komen te staan en dan is het hele probleem opgelost.

Onderzoek of dat goedkoper is dan achteraf schade bij bevingen (gaswinning) en onveilige woonomgevingen en later planschade en compensatie. Onderzoek dus of uitkopen goedkoper is.

45.We zijn 1 Europa, alle landen moeten aan de norm van 14 % windenergie voor 2020 voldoen , maar de landen hanteren ieder zijn eigen regels. Nederland doet aan geluidnormering en andere landen doen aan afstandsnormering die ook per land weer verschilt. Nederland moet pook aan die 14% voldoen, maar we zijn een klein land met veel inwoners daar is windenergie niet de juiste oplossing voor.

46 De combinatie van Veengebied , gaswinning, grootschalig wind park, windluwte gebied , maar ook weinig omgevingsgeluid, trillingen en resonantie wat voor impact heeft dat op elkaar? Dit moet onderzocht worden voordat je een gebied aan kan wijzen voor windenergie.

47Kijk ook naar windpark Houten , wat voor impact het daar heeft. Overlast is groter dan RIVM had verwacht . Geluidsoverlast is erg gebiedsafhankelijk

Doe als Provincie eerst onderzoek zeker omdat het aangewezen gebied voor windenergie een gebied is met weinig omgevingsgeluid.

Houten legt windmolen stil wegens geluid

Door de nieuwsredactie · geplaatst: zondag 8 september 2013, 10:47 uur | update: dinsdag 29 oktober 2013, 12:03 uur

HOUTEN - De gemeente Houten heeft dit weekend één van de drie windmolens 's nachts stilgelegd, omdat er veel meer geluid werd geproduceerd dan de uiteindelijke norm toestaat. Dat blijkt uit metingen

van de gemeente zelf.

Aan de keuze van de Gemeente Houten voor de geluidsnormering, de locatiekeuze en de maatwerkvoorschriften, ligt het RIVM-rapport 'Evaluatie nieuwe normstelling windturbinegeluid' uit juni 2009 ten grondslag, waaruit blijkt dat ernstige overlast in de Houtense situatie in de lijn van der verwachtingen lag. Dat de overlast echter groter is dan verwacht (25% in Houten tegenover 9% in het RIVM rapport)

48.

Uitslag draagvlak onderzoek wordt niet meegenomen.

49. We hebben een alternatief in de vorm van een zonnepark waar iedereen blij van wordt, maar dit wordt niet van tafel geveegd . Er wordt gezegd dat is mooi voor **en en** . Dus en een Windpark en Zonnepark . Hiermee wordt wel duidelijk dat het zonnepark een goed plan is. Dus kan het ook i.p.v een windpark.

50. De windturbines zijn rond de 200 meter hoog, omdat ze in een windluw gebied moeten komen te staan . Alles wordt hier duurder door vergeleken met windturbines in een windrijk gebied.

Hoogachtend,

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

TNO-NIT Afdeling	AGE	Nr	13-194
Te behandelen door	GR	Kopie van	-
Ingekomen	21 OKT 2013		
Projectnummer	060 01439/01.03		
Dossier	B3		

**Directoraat-generaal
Energie, Telecom &
Mededinging**
Directie Energiemarkt

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Factuuradres
Postbus 16180
2500 BD Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001003214369000

T 070 379 8911 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/ez

Ons kenmerk
DGETM-EM / 13130945

Uw kenmerk

Bijlage(n)

17 OKT 2013

Datum

Betreft instemming gewijzigd winningsplan Gasselternijveen

Besluit

1. Onderwerp aanvraag

Van Nederlandse Aardolie Maatschappij B.V. (hierna: NAM) is op 28 december 2012, gedateerd 27 december 2012, een aanvraag ontvangen tot instemming met het gewijzigd winningsplan Gasselternijveen, op grond van artikel 34, tweede lid, van de Mijnbouwwet (hierna: Mbw).

De Minister van Economische Zaken (hierna: EZ) is op grond van artikel 34, derde lid, Mbw bevoegd te beslissen op deze aanvraag.

2. Adviezen naar aanleiding van de aanvraag

Staatstoezicht op de mijnen (hierna: Sodm) en TNO, Adviesgroep EZ (hierna: TNO) hebben op 4 april 2013 op verzoek van de Minister van EZ gezamenlijk advies uitgebracht over de aan het besluit te verbindende voorschriften (kenmerk: 13051599). Sodm en TNO adviseren in te stemmen met het winningsplan.

De Technische commissie bodembeweging (hierna: Tcbb), heeft overeenkomstig artikel 35, tweede lid, Mbw, op 25 juli 2013 advies uitgebracht (kenmerk: TCBB/13094425). De Tcbb onderscheidt in haar advies twee componenten die zich bij bodembeweging voordoen: bodemdaling en bodemtrilling. De Tcbb ziet op grond van het winningsplan en het ingewonnen advies van TNO en Sodm geen bezwaar om in te stemmen met het gewijzigd winningsplan Gasselternijveen.

3. Beoordeling van de aanvraag

De reden voor wijziging van het vigerende winningsplan is dat de productieduur van het voorkomen wordt verlengd tot het jaar 2020.

Sodm en TNO geven aan dat het gewijzigd winningsplan Gasselternijveen de in artikel 35, eerste lid, Mbw en artikel 24 van het Mijnbouwbesluit voorgeschreven informatie bevat en - onder de nader omschreven voorwaarde - in lijn is met de principes van planmatig beheer van voorkomens van delfstoffen.

NAM geeft in het winningsplan aan dat het verwachte winningspercentage van het voorkomen is gewijzigd van 89% in het winningsplan van 2007 naar 65% in het

geactualiseerde winningsplan. Sodm en TNO vinden het genoemde percentage in overeenstemming met de principes van planmatig beheer voor dit type voorkomen (Zechstein 2 carbonaat).

NAM heeft in kaart gebracht hoeveel bodemdaling er zal optreden door gaswinning uit het voorkomen Gasselternijveen (onderdelen C2.1 en C2.2 van het winningsplan) en verwacht een bodemdaling van minder dan 2 centimeter als gevolg van winning uit dit voorkomen. Het winningsplan bevat een overzicht van cumulatieve bodemdaling, omdat er andere gasvelden in de buurt liggen waaruit gewonnen wordt. De bodemdaling veroorzaakt door dit voorkomen en naburige voorkomens wordt geschat op minder dan 2 centimeter. Deze opgave is door Sodm en TNO juist bevonden. De Tcbb onderschrijft het advies van Sodm en TNO omtrent de te verwachten bodemdaling.

Sodm en TNO stellen vast, dat de door NAM gehanteerde seismische risicoanalyse gebaseerd is op een rapport van TNO uit 2012 (R10198). Op basis van deze analyse wordt de kans op een geïnduceerde beving geschat op 42% (onderdeel C3 van het winningsplan). In de achterliggende periode zijn er geen bevingen geregistreerd veroorzaakt door winning uit dit voorkomen. Tevens wordt vermeld dat door gaswinning veroorzaakte aardbevingen niet zwaarder zullen zijn dan 3,9 op de schaal van Richter. De door NAM beschreven bodemdalingsprognose en seismische risicoanalyse zijn door Sodm en TNO geverifieerd en realistisch bevonden. De Tcbb stemt op grond van het winningsplan en het ingewonnen advies van Sodm en TNO hiermee in.

Hoewel in dit winningsplan de nieuwste gegevens over de seismiteit van het Groningen gasvoorkomen niet zijn verwerkt, zien Sodm en TNO daar vooralsnog geen aanleiding in om de uitkomsten voor het Gasselternijveen gasvoorkomen ter discussie te stellen.

Uit het rapport van het KNMI uit 2013 over de aardbeving bij Huizinge 'The August 16, 2012 earthquake near Huizinge (Groningen)', KNMI, januari 2013, blijkt dat er vooralsnog geen aanleiding is om de maximale sterkte van 3,9 op de schaal van Richter te herzien. Mocht blijken dat na diverse onderzoeken die er komende tijd worden uitgevoerd naar de seismiteit van het Groningen gasvoorkomen en andere gasvoorkomens echter wel redenen zijn om de maximale sterkte te herzien, dan zal NAM op grond van artikel 34 Mbw, het winningsplan alsnog moeten actualiseren.

4. Conclusie

Gelet op de Mbw, het gewijzigd winningsplan en de uitgebrachte adviezen kan instemming met het gewijzigd winningsplan Gasselternijveen plaatsvinden.

Besluit:

Gelet op artikel 34 Mijnbouwwet en artikel 24 Mijnbouwbesluit,

Artikel 1

De ingediende wijziging van het winningsplan Gasselternijveen verkrijgt de instemming als bedoeld in artikel 34, derde lid, van de Mijnbouwwet.

DGETM

Artikel 2

Het besluit treedt inwerking met ingang van de dag na die waarop het is toegezonden.

De Minister van Economische Zaken,
namens deze:

MT-~~lid~~ Directie Energiemarkt

Tegen dit besluit kan degene, wiens belang rechtstreeks bij dit besluit is betrokken, binnen 6 weken na de dag, waarop dit besluit is verzonden, een gemotiveerd bezwaarschrift indienen bij de Minister van Economische Zaken directie Wetgeving en Juridische Zaken, Postbus 20401, 2500 EK 's-Gravenhage Dit besluit is verzonden op de in de aanhef vermelde datum.

Verzonden: Woensdag 20 april 2016 00:01
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Ontwerpbesluiten windpark De Drentse Monden en Oostermoer

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat:
Huisnummer:
Postcode:
Woonplaats:
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Particulier
Mede namens:

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Er liggen 8 mappen ter inzage .
Voor de gewone burger is het ondoenlijk om dit door te worstelen

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Er liggen 8 mappen ter inzage .
Voor de gewone burger is het ondoenlijk om dit door te worstelen

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

Natuurlijk worden wij geraakt in ons belang
Het gehele gebied wordt omgebouwd tot 1 groot industrie terrein.

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

verhouding geo park de Hondsrug windmolen park
Verhouding Lofar windmolen park
Flora en fauna in het Mondengebied.

Reactie

Bureau Energieprojecten

Inspraakpunt Windpark DMOM

Postbus 248

2250 AE Voorschoten

Betreft: zienswijze

Datum:

Geachte minister Kamp,

Op 4 maart 2016 heeft u het ontwerp-inpassingsplan voor windpark De Drentse Monden en Oostermoer met de bijbehorende conceptvergunningen ter inzage gelegd.

Tot en met 20 april bestaat de mogelijkheid zienswijzen in te dienen. Hierbij stuur ik u mijn zienswijze, gericht tegen het ontwerp-inpassingsplan en de conceptvergunningen.

Het inpassingsplan maakt de bouw mogelijk van vijftig windturbines met een hoogte van ruim tweehonderd meter, in de Drentse veenkoloniën voor een groot deel in de gemeente Borger-Odoorn en langs de gemeentegrens van de gemeente Stadskanaal.

De drie windturbineprojecten vormen één groot industrieel complex, waarmee u de veenkoloniën in een klap omtovert tot een groot industrieel gebied. De windturbineprojecten doen afbreuk aan het woon- en leefklimaat in onze gemeente de gemeente Borger-Odoorn.

Vooraf het woon-en leefklimaat in de dorpen die in het plan gebied liggen zal ernstig verslechteren.

Voor mijn woonplaats Nieuw-Buinen zal dit ook gaan gelden.

Door de komst van de windmolens zal mijn woning ook in prijs dalen

Nieuw-Buinen ligt nu al in een krimpregio. Wordt deze krimp versterkt door de komst van de windmolens ? Moet ik , als ik mijn woning wil verkopen ,er geld op toeleggen ?

Of komen de windboeren of de overheid met geld over de brug.

Een van de kwaliteiten van het wonen in de veenkoloniën is de rust en de ruimte en de weidse uitzichten Vanwege het industriële karakter van de windturbineprojecten gaan deze kernkwaliteiten verloren.

De windturbineprojecten hebben een ontwrichtende werking op de samenleving. De verhoudingen tussen de boeren en de overige bevolking in het dorp zullen weer zo worden als in de jaren 50/60 van de vorige eeuw. Uit onderzoek blijkt dat een groot deel van de inwoners van dit gebied zich uitspreekt tegen de windturbineprojecten.

De aanwijzing van het Mondengebied heeft plaatsgevonden op basis van reeds gedane toezeggingen en niet op basis van een inhoudelijke afweging. De toezeggingen in 2010 en 2011 voor de Rijkscoördinatieregeling(RCR)-procedures zijn in het gehele proces leidend geweest. Bovendien is er sprake van drie afzonderlijke windturbineprojecten. Elk project heeft zich in 2010-2011 afzonderlijk

aangemeld voor een RCR-procedure. Nu is gebleken dat elk project minder is dan 100 MW, kan de Rijkscoördinatie-regeling niet van toepassing zijn.

Een zorgvuldige afweging van de gezondheidsaspecten ontbreekt. Ook psychische schade door stress vanwege het onverkoopbaar worden van woningen moet niet worden onderschat. Indien een inwoner van dit gebied gezondheid problemen krijgt van de windmolens hoe wordt daar dan op gereageerd en als iemand door gezondheid problemen het gebied nood gedwongen moet verlaten omdat er niet meer te leven is. Wie gaat dan deze kosten betalen ?

Het ontwerp-inpassingsplan voldoet niet aan eisen van een goede ruimtelijke ordening, omdat de economische en maatschappelijke uitvoerbaarheid van het plan niet is aangetoond. Keuzes zijn onvoldoende gemotiveerd, inclusief de keuze voor het toepassen van de Rijkscoördinatie-regeling.

Gezondheidseffecten zijn niet of nauwelijks in beeld gebracht. Ook zijn alternatieve vormen van duurzame energie niet in de planvorming betrokken.

Naam afzender:

Adres afzender:

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Windpark DMOM
Postbus 248
2250 AE Voorschoten

19 APR 2016

Gasselterboerveenschemond, 9 april 2016

Geachte heer/mevrouw,

Ik ben van mening dat het gebied Gasselterboerveenschemond veel te klein is om de geplande Windturbines goed ruimtelijk te kunnen inpassen. Onderstaand geef ik mijn belangrijkste zienswijzen:

1. Afstand tot de woningen.

Sinds 1986 geeft de VNG de publicatie 'Bedrijven en milieuzonering' uit, en het is goed gebruik dat het bevoegd gezag rekening houdt met de publicatie. De meest actuele uitgave dateert van 2009. Hierin staat als richtlijn voor een windturbine met een rotordiameter van 50 meter een minimale afstand tot de woonbebouwing van 300 meter.

In het huidige plan wordt uitgegaan van turbines van minimaal 3 MW. Een windturbine zoals bedoeld in de publicatie 'Bedrijven Milieuzonering' met een rotordiameter van 50 meter had in 2009 een capaciteit van ongeveer 0,75 MW opgesteld vermogen. Dit zou bij doorberekening 4x de afstand dus 1200 meter afstand tot de woningen betekenen.

Kijken we naar de afstand tussen de woonbebouwingen van de weg Gasselterboerveenschemond en eerste woonbebouwing van de 2/3 weg/Tweede Dwarsdiep dan is dit soms minder dan 550 meter. Indien een reële afstand tussen de turbines en de woonbebouwing wordt aangehouden dan kan ik niets anders concluderen dat het gebied TE KLEIN is voor de geplande windturbines.

2. Het ontbreken van nut en noodzaak.

Inmiddels is voldoende bewezen en wetenschappelijk onderbouwd dat de inzet van energie afkomstig uit windenergie niet wezenlijk bijdraagt aan de beperking van de uitstoot van broeikasgassen. Het bouwen van windturbineparken is daarmee de grootste verspilling van gemeenschapsgeld ooit.

3. Geluidsnormen.

Het is in ruime kring bekend dat de geluidsnormen in 2011 versoepeld zijn, teneinde de bouw van windturbines mogelijk te maken.

Het akoestisch onderzoek in het plan geeft aan dat het onderhavige plan alleen voldoet aan de geluidsnormering van 47 dB Lden en 41 dB Lnigt, als er tenminste maatregelen worden genomen om het geluid te verzachten.

Er moet verplicht gekozen worden voor de stilste turbines.

Verder zijn de speciaal voor de windturbines afgesproken geluidsnormen gebaseerd op een jaargemiddelde, zodat handhaving erg moeilijk wordt.

Ik ben van mening dat er vooraf een meting van geluid moet plaatsvinden, zodat er dan desnoods achteraf een vergelijk kan plaatsvinden. Dit moet dan door een onafhankelijk bureau gedaan worden.

Tevens moet er worden gekeken naar de gezondheidsklachten in de omgeving van windturbines.

4. Slagschaduw

Het is mijn zienswijze dat het aspect slagschaduw wel degelijk de uitvoering van dit plan in de weg staat. Het woon- en leefgenot wordt voor de omwonenden zeer ernstige aangetast. Ik vind dit onaanvaardbaar.

Ook geldt voor het aspect van slagschaduw mitigerende maatregelen getroffen moeten worden. Dit in de vorm van zonnensensoren en stilstandvoorzieningen.

Artikel 4.1 Wro biedt de mogelijkheid om ter bescherming van ons woon- en leefklimaat strengere eisen te stellen dan de milieunormen. (Goede ruimtelijke ordening)

Ten aanzien van het aspect slagschaduw is mijn zienswijze dat er minimaal een afstand tot de woningen moet worden aangehouden van 12x de rotordiameter.

5. Waarde woningen

De WOZ-beschikkingen met peildatum 1-1-2015 maken duidelijk dat de waarde van de woningen in dit gebied daalt, de gemeente Aa en Hunze noemt in het Taxatieverslag een Aftrek windmolens. Hiermee wordt dus duidelijk vastgesteld dat de plannen voor een windturbinepark nu al hebben geleid tot een waardedaling van de omliggende woningen. Naar verwachting zal de waardedaling nog verder doorzetten.

In het inpassingsplan wordt geen melding gemaakt van compensatie van waardeverlies van de woning als gevolg van dit plan.

Een regeling vooraf om dit waardeverlies te compenseren lijkt mij noodzakelijk. Dit om financiële problemen te voorkomen, bijvoorbeeld het oversluiten van een hypotheek.

Tevens moet er een compensatie worden vastgesteld voor het verminderde leefgenot wat wij nu al ervaren. Niet allen moet er achteraf worden beken of je schade hebt, maar ook nu al door de plannen leiden wij schade, door verlies van ons leefgenot en stress en onzekerheid.

Daar moeten wij nu al voor gecompenseerd worden!

6. Tot slot

In het inpassingsplan staat dat de plannen zijn gebaseerd op verschillende beleidsuitgangspunten. Naar mijn mening is op geen enkele wijze tegemoet gekomen aan de belangrijkste beleidsuitgangspunt, namelijk dat het Woon- en leefgenot in de omgeving van

windturbines op land geplaatst niet mag verslechteren.

Bovenstaande zienswijzen tonen aan dat, indien deze windturbines in

Gasselterboerveenschemond worden geplaatst het woon- en leefklimaat ernstig verslechterd!.

Ook vraag ik mij af waarom de gedragsregels van NLVOW niet worden meegenomen. Tijdens een voorlichting in Gieterveen heeft de heer van Economische Zaken aangegeven dat je persoonlijk een zienswijze kan indienen ook al stuurt advocatenkantoor De Haan een zienswijze in namens buurtbewoners. Ook is mijn zienswijze dat er gekeken moet worden naar het alternatief van een zonnepark. Hier is meer draagvlak voor.

Met Vriendelijke groet

19 APR 2016

Bureau Energieprojecten
Inpraakpunt Windpark DMOM
Postbus 248
2250 AE Voorschoten

Betreft: zienswijze

Datum:

Geachte minister Kamp,

Op 4 maart 2016 heeft u het ontwerp-inpassingsplan voor windpark De Drentse Monden en Oostermoer met de bijbehorende conceptvergunningen ter inzage gelegd. Tot en met 20 april bestaat de mogelijkheid zienswijzen in te dienen. Hierbij stuur ik u mijn zienswijze, gericht tegen het ontwerp-inpassingsplan en de conceptvergunningen.

Het inpassingsplan maakt de bouw mogelijk van vijftig windturbines met een hoogte van ruim tweehonderd meter, langs de gemeentegrens van Stadskanaal. De drie windturbineprojecten vormen één groot industrieel complex. De windturbineprojecten hebben daardoor een negatieve invloed op de regionale economie en doen afbreuk aan het woon- en leefklimaat in onze gemeente.

De gemeente Stadskanaal ligt in een krimpregio. Om leegstand en verpaupering te voorkomen is het gebied afhankelijk van instroom van nieuwe inwoners. Voor het landelijk wonen zijn 'ruimte en rust' onze kernkwaliteiten. Vanwege het industriële karakter van de windturbineprojecten gaan deze kernkwaliteiten verloren. Nieuwe instroom zal uitblijven. Door de planvorming zijn er nu al bewoners die moeite hebben hun woning te verkopen.

De kernen Stadskanaal en Musselkanaal vervullen een centrumfunctie voor de veenkoloniën. Dit betreft voor een belangrijk deel De Monden en zijn omgeving. Een terugloop van de bevolking als gevolg van de windturbineprojecten heeft negatieve gevolgen voor het midden- en kleinbedrijf.

Ruimte en rust zijn kwaliteiten van dit gebied, waardoor het gebied aantrekkelijk is voor toeristen. Het beekdal van de Hunze (of Oostermoer) heeft daarbij de potentie zich nog verder te ontwikkelen. De windturbineprojecten hebben negatieve gevolgen voor de toeristische ontwikkeling van de regio.

De windturbineprojecten hebben niet alleen een ontwrichtende werking op de lokale economie, maar ook op de samenleving. Mede vanwege de gebrekkige en eenzijdige communicatie ontbreekt nagenoeg elk draagvlak. Uit onderzoek blijkt dat maar liefst 78% van de respondenten zich uitsprekt tegen de windturbineprojecten.

De aanwijzing van het Mondengebied heeft plaatsgevonden op basis van reeds gedane toezeggingen en niet op basis van een inhoudelijke afweging. De toezeggingen in 2010 en 2011 voor de Rijkscoördinatieregeling(RCR)-procedures zijn in het gehele proces leidend geweest. Bovendien is er sprake van drie afzonderlijke windturbineprojecten. Elk project heeft zich in 2010-2011 afzonderlijk aangemeld voor een RCR-procedure. Nu is gebleken dat elk project minder is dan 100 MW, kan de Rijkscoördinatieregeling niet van toepassing zijn.

Een zorgvuldige afweging van de gezondheidsaspecten ontbreekt. Ook psychische schade door stress vanwege het onverkoopbaar worden van woningen moet niet worden onderschat.

De kwaliteit van de kernen Stadskanaal en Musselkanaal is de directe ligging aan het grootschalige open landschap van De Monden. Daarnaast is het beleid van de provincie Groningen, de gemeenten Stadskanaal en Vlagtwedde en het Waterschap Hunze en Aa's gericht op de realisatie van recreatief-

ecologische verbindingzones tussen de Hondsrug en Westerwolde. De windturbineprojecten vormen een fysieke en visuele barrière.

Alternatieven voor het opwekken van duurzame energie zijn voorhanden. Plannen voor een solarpark zijn in ontwikkeling en kennen wel draagvlak bij inwoners, politiek en bedrijfsleven. Een ander alternatief is het verduurzamen van woningen. Ook zijn combinaties denkbaar, waardoor de schadelijke invloed van de windturbineprojecten aanzienlijk kan worden teruggedrongen.

Het ontwerp-inpassingsplan voldoet niet aan eisen van een goede ruimtelijke ordening, omdat de economische en maatschappelijke uitvoerbaarheid van het plan niet is aangetoond. Keuzes zijn onvoldoende gemotiveerd, inclusief de keuze voor het toepassen van de Rijkscoördinatieregeling. Gezondheidseffecten zijn niet of nauwelijks in beeld gebracht. Ook zijn alternatieve vormen van duurzame energie niet in de planvorming betrokken.

Naam afzender:

Adres afzender:

PS Opmerkelijk dat het 'inspraakpunt' zo enorm ver weg is van de plaats waar het bureau energieprojecten dit plan voor oppert. waarom is dat zo?
Is het plan ook zo ver weg van deze regio op de plantafel gemaakt.
Hopdijk neemt u de bezwaren serieus.
Is er een bekendmaking van alle reacties gepland, op welke datum? Graag dan een afschrift daarvan naar dit adres.

Met vr.gr.

Bureau Energieprojecten
 Inspraakpunt Windpark DMOM
 Postbus 248
 2250 AE Voorschoten

19 APR 2016

Gasselterboerveenschemond, 18 april 2016

Betreft: zienswijze "Ontwerp-inpassingsplan voor Windpark De Drentse Monden en Oostermoer

Geachte heer/mevrouw,

Enkele woorden vooraf:

- Voorafgaand aan de inhoud van deze brief deel ik op voorhand mede dat, naast deze zienswijze, namens de Haan Advocaten in opdracht van Stichting Windnee ook een zienswijze wordt ingezonden mede namens mij. Volgens de heer _____ van Bureau Energieprojecten welke ik gesproken heb op de inspraakavond d.d. 21-3-2016 in het Dorpshuis te Gieterveen, zijn meerdere zienswijzen van dezelfde persoon geen probleem, ook niet als dit dubbelingen zou geven. Ik wil er zeker van zijn dan mijn persoonlijke zienswijze bij u bekend is derhalve stuur ik u ook deze.
- Voorts ben ik geen jurist en heb ook geen juridische achtergrond, deze brief zal daarom niet volledig in de juiste juridische taal zijn opgeschreven. Ik wil u verzoeken hier rekening mee te houden en de strekking van de inhoud derhalve volledig serieus te behandelen en te beantwoorden, als ware het "juridisch" juist opgeschreven.
- Ik geef u even een toelichting op onze woonpositie in relatie tot de het genoemde windpark. Ik ben met mijn gezin één van de bewoners van de Gasselterboerveenschemond. Dit betreft een woongemeenschap welke uit één straat bestaat. De geplande windmolens van "Park Oostermoer", komen binnen een straal van 500-600 m van onze woning te staan alsmede een aantal windmolens aan de achterzijde van onze woning. Om u een indruk te geven van ons woonomgeving treft u hier een impressie van de huidige situatie.

Dit betreft het uitzicht recht voor ons, waar (foto is vertekend, de weg is één rechte weg). Op 500 m afstand zouden de molens geplaatst gaan worden.

Zowel kijkend naar links als rechts in de straat is duidelijk dat deze weerszijden volstaat met volgroeide bomen. Deze zouden verdwijnen?? Dit moet tevens de aanvoerroute zijn voor de bouw van de molens en onderhoud daarna. Dit kan niet waar zijn! Is hier überhaupt weleens iemand komen kijken?

Aan de achterzijde is dit ons uitzicht. Ook hier staan in het plan windmolens ingetekend. Voor en achter ons huis dus windmolens. We wonen dan niet meer in een rustige landelijke omgeving maar in een industriepark van windmolens

Ik ben van mening dat het gebied Gasselterboerveen/Gasselterboerveenschemond veel te klein van omvang is om de geplande windturbines goed ruimtelijk te kunnen inpassen.

Onderstaand geef ik mijn belangrijkste zienswijzen:

1. Afstand tot woningen

De dichtstbijzijnde afstand van de molens tot ons huis bedraagt ca. 500-550 m. (zo nauwkeurig mogelijk ingeschat vanaf de tekeningen)

Sinds 1986 geeft de VNG de publicatie 'Bedrijven en milieuzonering' uit, en het is goed gebruik dat het bevoegde gezag rekening houdt met deze publicatie. De meest actuele uitgave dateert van 2009. Hierin staat als richtlijn voor een windturbines met een rotordiameter van 50 meter een minimale afstand tot de woonbebouwing van 300 meter.

In het huidige plan wordt uitgegaan van turbines van minimaal 3 MW. Een windturbine zoals bedoeld in de publicatie "Bedrijven en Milieuzonering" met een rotordiameter van 50 meter

had in 2009 een capaciteit van ongeveer 0,75 MW opgesteld vermogen. Dit zou bij extrapolatie 4 x de afstand, dus 1200 meter afstand tot de woonbebouwing betekenen

Vooral in het noordelijke gedeelte is de afstand van de woonbebouwing van Nieuwediep tot de woonbebouwing van de Veenakkers in Gieterveen slechts 1600 meter. Met het verschuiven van de turbines richting Gieterveen wordt het probleem slechts een beetje verplaatst. Een goed ruimtelijke inpassing met reële afstanden tot de woonbebouwing is hier niet mogelijk.

Ditzelfde geldt ook voor het gebied tussen de Zwarteweg in Gieterveen en Parallelweg (van de Van Veelenweg) in Gasselternijveen. De afstand tussen de woningen aan de Zwarteweg en de Parallelweg is slechts 1900 meter. Kijken we naar de afstand het tussen de woonbebouwing van de weg Gasselterboerveenschemond en eerste woonbebouwing van de 2/3 weg/Tweede Dwarsdiep dan is dit slechts 760 meter. Indien een reële afstand tussen de turbines en de woonbebouwing wordt aangehouden dan kan ik niets anders concluderen dat het gebied te klein is voor de geplande windturbines.

2. Het ontbreken van nut en noodzaak

Inmiddels is genoegzaam aangetoond en wetenschappelijk onderbouwd dat de inzet van energie afkomstig van windturbines niet wezenlijk bijdraagt aan de beperking van de uitstoot van broeikasgassen. Zowel energie opgewekt door wind als door zon behoeven een back-up van conventionele energiecentrales. Het bouwen van windturbineparken is daarmee de grootste verspilling van gemeenschapsgeld ooit.

3. Geluidsnormen

Het is in ruime kring bekend dat de geluidsnormen in 2011 versoepeld zijn, teneinde de bouw van industriële windturbines mogelijk te maken.

Het akoestisch onderzoek in het plan geeft aan dat het onderhavige plan voldoet aan de geluidnormering van 47 dB Lden en 41 dB Lnight, als er tenminste mitigerende maatregelen worden genomen.

Ik maak bezwaar tegen het feit dat een plan als het onderhavige op een van de belangrijkste omgevingsaspecten, geluid, enkel ruimtelijk kan worden ingepast indien mitigerende maatregelen worden getroffen, terwijl de geluidsnormen nog versoepeld zijn ook.

Verder zijn de speciaal voor windturbines afgesproken geluidsnormen gebaseerd op een jaargemiddelde, zodat handhaving erg moeilijk wordt.

Teneinde discussie over geluids overlast voor en na de plaatsing helder te krijgen, dient tenminste door een onafhankelijk bureau geluidsmetingen worden uitgevoerd vóór de komst van de molens, ter hoogte van ons perceel aan voor en achterzijde. Deze gegevens moeten vooraf erkend en openbaar gemaakt worden. Deze kosten dienen niet voor rekening van bewoners worden uitgevoerd.

4. Slagschaduw

Het is mijn zienswijze dat het aspect slagschaduw wel degelijk de uitvoering van het plan in de weg staat. De aantasting van het woon-en leefklimaat van de omwonenden wordt onevenredig ernstig verstoord. Ik vind dit onaanvaardbaar.

Daarbij komt dat ook voor het aspect slagschaduw mitigerende maatregelen getroffen moeten worden in de vorm van stilstandvoorzieningen en zonnescijn-sensoren.

Het criterium "goede ruimtelijke ordening" zoals bedoeld in artikel 4.1 Wro biedt de mogelijkheid om ter bescherming van een goed woon- en leefklimaat strengere eisen te stellen dan de milieunormen. Immers de in artikel 3.12 van het Activiteitenbesluit milieubeheer gehanteerde norm borgt niet altijd een goed woon-en leefklimaat.

Ten aanzien van het aspect slagschaduw is mijn zienswijze dat er een afstand tot de woonbebouwing moet worden aangehouden van 12 x de rotordiameter. Dus zonder stilstandvoorzieningen en zonnescijn sensoren.

Om nog even een indruk te geven van de overlast die ons staat te wachten op dit punt:

De foto hiernaast is het directe uitzicht vanuit onze woonkamer (zuidzijde van onze woning), dit is de huidige situatie .

Exact in het midden staat een windmolen gepland (afstand ca. 500 m.), die met name in winter-voor- en naseizoen bij laagstaande zon direct slagschaduw in onze woonkamer zal veroorzaken. Veel overlast dus, met alle gevolgen van dien op gebied van gezondheid en woongenot.

Tevens kan een bewoner achteraf pas klagen over slagschaduw en moet dit door de lokale bevoegde instantie worden afgehandeld. Waarbij eerst de overlast moet worden aangetoond. Dit is een onhaalbare zaak waar veel kosten mee zijn gemoeid. Men zal dus over het gehele jaar een camera de slagschaduw moeten laten registreren, waarna de discussie met de energieleverancier kan worden aangegaan.

Voor problemen met slagschaduw moet de melding van bewoners direct leiden tot stilstand van de overlastgevende molen. Bevoegde instantie kunnen daarna aan de slag. Kosten hiervan mogen geenzins door bewoners worden gedragen.

5. Waarde woningen

De WOZ-beschikkingen met peildatum 1-1-2015 maken duidelijk dat de waarde van de woningen in het gebied daalt, de gemeente noemt in het Taxatieverslag een "Aftrek windmolens". Hiermee wordt duidelijk vastgesteld dat de plannen voor een windturbinepark inmiddels hebben geleid tot een waardedaling van de omliggende woningen, deze waardedaling zal zich nog verder doorzetten.

In het Inpassingsplan wordt geen melding gemaakt van compensatie van het waardeverlies van de woningen, dat het gevolg is van dit plan.

Ik verzoek u op te nemen in de plannen een vooraf ingestelde heldere en met bewoners

overeengekomen regeling om tenminste (doch niet alleen) waardeverlies die wordt veroorzaakt door dit windturbinepark ruimhartig te compenseren.

6. Veiligheid en onjuiste aan-afvoerroutes

De aan-afvoerroute staat gepland via de Gasselterboerveenschemond.

In de MER rapportage staat onderstaand genoemd over:

Wat voertuigen betreft dient rekening te worden gehouden met enkele tientallen bouwvoertuigen die direct betrokken zijn bij de installatie van één windturbine. Hieronder vallen vrachtwagens voor het vervoer van onderdelen en cementvoertuigen. In totaal worden circa 250 transportbewegingen verwacht voor de bouw van één windturbine. De benodigde hijskraan zal eenmalig naar de bouwplaats worden gebracht en omvat circa 100 voertuigen voor de installatie (worst case). De voertuigen zijn circa 40 meter lang, 4,5 meter breed en ongeveer 5 meter hoog. De transportwegen dienen geschikt te zijn voor deze afmetingen. De voertuigen kunnen tevens ruim 130 ton wegen en hebben hierbij aslasten van circa 12,5 ton.

Hier is de Gasselterboerveenschemond (GBVM) totaal niet voor geschikt!!

Er zouden via GBVM 4 molens gebouwd moeten worden, betekent meer dan 1000 transportbewegingen!

En lezende de afmetingen, zo groot is onze straat niet eens en naar mijn idee ook niet geschikt voor deze gewichten!

Betekent dat alle bomen van onze mooie straat gaan verdwijnen? en onze (en anderen) kinderen op de fiets langs de vrachtwagens moeten laveren?

Hoe kom ik (en anderen) nog naar mijn werk als de straat met grote regelmaat vol staat?

Wie vergoedt de schade als gevolg van trillingen zwaartransport.

Ook hier dient dan een voor en na situatie te worden vastgelegd.

En dit terwijl middels het voldoende verharderen van de weg aan het kruitbos (tweederdenweg (2/3 weg)) een oplossing is! Heeft "niemand" er last van.

Ik verzoek u de mogelijkheid van aan/afvoer via GBVM niet toe te staan.

7. Draagvlak

Het zal zeker ook door De Haan genoemd worden.

Draagvlak is altijd één van de voorwaarden van de politiek geweest voor het realiseren van deze plannen. Er is een duidelijk officieel draagvlakonderzoek geweest waarin de uitslag in overgrote meerderheid duidelijk was > géén windmolens in dit gebied!

Geen draagvlak= geen molens. Beloofd is beloofd en toont dat de mate van betrouwbaar bestuur.

Ook de rapportage van de Gebiedscoördinator de heer maakt duidelijk dat er in meerderheid geen draagvlak is voor deze plannen.

Derhalve verzoek ik u de in deze rapportage genoemde punten ter harte te nemen en onderdeel te maken van de besluitvorming.

ELZINGA OTERDOOM
PROCESMANAGEMENT

7. Schadevergoedingsregeling

De Haan zal hier ook zeker iets over schrijven.

Het is onverteerbaar dat slechts achteraf mogelijke planschade kan worden verhaald. In de tussentijd is het voor de bewoners totaal onduidelijk wat hiervan het resultaat zal zijn, terwijl de overlast en schade al een feit zal zijn.

Er dient vooraf een duidelijk, helder, en ruimhartige regeling te worden getroffen met omwonenden voor de geleden schade om gebied van waardevermindering woning, vermindering woongenot etc. etc.

7. NLVOW

De stichting NLVOW heeft heldere regels opgesteld die ook het belang van omwonenden dienen.

Mijn verzoek is dit tenminste in uw plannen te verwerken.

Tot slot

In het Inpassingsplan staat dat de plannen zijn gebaseerd op verschillende beleidsuitgangspunten. Ik ben van mening dat op geen enkele wijze tegemoet is gekomen aan een van de belangrijkste beleidsuitgangspunten, namelijk dat het woon- en leefklimaat in de omgeving waar windturbines op land worden geplaatst niet mag worden verslechterd.

Bovenstaande zienswijzen tonen aan dat, indien de windturbines zouden worden geplaatst het woon- en leefklimaat in Gasselterboerveen aanzienlijk verslechtert.

Of te wel >> geen windpark in onze omgeving. Het gebied is hiervoor niet geschikt!

Met vriendelijke groet

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Windpark DMOM
Postbus 248
2250 AE Voorschoten

19 APR 2016

Datum 17 april 2016

Betreft zienswijze

Geachte minister Kamp,

Deze brief gaat naar het inspraakpunt.

Hoe ironisch, want in de hele procedure is er geen sprake geweest van inspraak door de bewoners. We mogen stemmen over de Oekraïne, maar we hebben geen stem in het plan dat onze leefomgeving onherstelbaar aantast. Als bewoners van het veenkoloniale gebied hebben we nooit de mogelijkheid gehad om NEE te zeggen tegen dit plan.

NEE, want de windturbines zijn te hoog, het zijn er te veel en ze staan te dicht op de huizen.

Ons hoogste gebouw in Stadskanaal is de watertoren, 42 meter. Van daaruit heb je uitzicht over de hele omgeving en op heldere dagen kun je de Martinitoren in Groningen Stad zelfs zien (50 km verderop). Onze toegangsweg, vanuit Borger naar Stadskanaal maakt een bocht, daarna is de watertoren het eerste wat je ziet, onderdeel van de skyline van Stadskanaal. Dit is mooi, open en ruim landschap, het platteland, een paar flats en de watertoren. Door de windturbines van 200 meter hoog gaat het platteland verloren. Geen uitzicht meer. De menselijke maat is helemaal zoek in dit project. Het platteland wordt een industriegebied.

In uw informatiebrief spreekt u van 'overleg' tussen de gemeentes en het rijk. Maar de gemeentes zijn tegen dit plan, zij verzetten zich al jaren, maar ook de gemeentes worden buitengesloten en de plannen doorgedrukt. Dat wordt 'vergeten' en niet gemeld in de informatiebrief.

Op de kaarten van het 'windpark' zijn de dorpen amper ingekleurd, alsof het een onbewoond gebied is. Dit is misleidend; De 'Monden' zijn een gebied van 6 langgerekte lintdorpen. Van Noord naar Zuid; Gasselternijveenschemond, Drouwenermond, Nieuw Buinen, Eerste Exploërmond, Tweede Exploërmond, Valthermond. De inwoners van deze dorpen wonen straks voor, achter en in dit wind-industriegebied.

De Monden staan haaks op het kanaal. Langs het kanaal bevinden zich Stadskanaal en Musselkanaal, lintdorpen, samen 10 km lang, waar ook duizenden inwoners benadeeld worden door dit plan.

Plaatje windpark met molens zoals verspreid door het ministerie: het wordt voorgespiegeld alsof de molens in onbewoond gebied staan. ↓

Daarnaast een plaatje waarop wel de dorpen te zien zijn; de dorpen Drouwenermond, 1^e Exloërmond en Valthermond worden ook hier niet genoemd, maar zijn wel zichtbaar in het plaatje. De molens staan te dicht bij de huizen!

De meeste bewoners van dit gebied ' krijgen' voor en achter turbines, de dorpen bevinden zich tussen de rijen turbines!. Zij hebben daar niet voor gekozen, zij (de bewoners) waren er al. Sommigen al generaties lang. Anderen hebben bewust een keuze gemaakt om op het platteland te gaan wonen voor de rust en de ruimte, en zien zich nu geconfronteerd met het einde van de rust, geen uitzicht meer. Letterlijk en figuurlijk. Er is geen onderzoek gedaan naar de grote impact van de turbines op de bevolking. De impact op hun gezondheid, de verslechterde werkgelegenheid, afname van toerisme.

De sociaal-economische effecten van het windmolenpark zijn niet onderzocht. Er is een milieueffectrapportage, maar geen sociaal-economische studie naar de negatieve effecten op de leefbaarheid, de werkgelegenheid, de versterkte bevolkingskrimp, afname van toerisme, sluiting van scholen en winkels.

Wat zijn dan die negatieve gevolgen? Wij voelen dat 'op onze klompen aan', maar U blijkbaar niet. Deze regio heeft ernstig te lijden gehad onder de crisis, er is veel werkloosheid. Van oudsher is het een sociaal-economisch achtergesteld gebied, met veel laagopgeleide mensen. Functioneel analfabetisme komt veel voor, dus van deze mensen zult U geen zienswijze ontvangen. Zij vangen echter wel de klappen op. U maakt gebruik van de 'crisis en herstel wet' om de plannen door te drukken. Hier is geen sprake van 'herstel'. De 'crisis en herstel wet' wordt misbruikt, U helpt de regio niet uit de crisis, maar geeft de inwoners nog een trap na!

Er gebeuren ook ongelukken met turbines. Brand in de turbine, het is eerder al gebeurd. De molens kunnen op hol slaan en afbreken, wieken kunnen tot 1,5 km verderop neerkomen. Op een huis, op een school? De aardbevingen worden tot in Wildervank gevoeld, maar door het in gebruik nemen van kleinere gasvelden hier in de buurt, kunnen de aardbevingen nog dichterbij komen. 200 meter hoge molens die omvallen, het domino-effect, is daar rekening mee gehouden? De gevaren van de windmolens worden niet erkend.

Duurzaamheid gaat over respect voor mens en milieu. Maar bij dit plan is geen respect voor de bewoners van dit gebied en geen respect voor onze leefomgeving. Duurzaamheid kan en moet anders dan dit plan.

Wij zijn gebaat met een plan dat wel voor werkgelegenheid zorgt, dat duurzaamheid stimuleert door het energiezuinig maken van de huizen, dat waarde toevoegt aan de omgeving. Dat initiatieven op het gebied van toerisme stimuleert. Maar hier wordt onze omgeving alleen gebruikt als wingewest, opgeofferd voor het gewin van een enkeling, de schade wordt gedragen door een grote groep bewoners. Maar nadelen worden niet erkend, de zorgen van bewoners terzijde geschoven.

De zorgen van bewoners zijn echter terecht. Het gaat om meer dan alleen de directe fysieke overlast van lawaai en slagschaduw. De hele procedure tot nu toe geeft al machteloosheid en frustratie, omdat er niet naar de inwoners geluisterd is en de plannen doorgedrukt worden. Machteloosheid en frustratie leiden tot stress en slapeloosheid. Vastzitten in een onverkoopbaar huis, leidt tot grote stress. Dit heeft gevolgen voor de fysieke en lichamelijke gezondheid. Stress en slapeloosheid leidt tot depressie, agressie en tast de productiviteit aan. Slapeloosheid is niet alleen een directe negatieve factor voor de gezondheid, maar is ook een risico factor voor het ontstaan van diabetes, kanker en obesitas.

En de grootste invloed op gezondheid is de sociaal-economische situatie van mensen. Dit plan verslechtert de sociaal economische situatie in het gebied. Deze achteruitgang leidt tot gezondheidsschade.

Dit plan leidt tot onherstelbare schade, als u dit doorzet. Het leefgebied is dan vernield, de bevolkingskrimp en de gezondheidsschade is niet meer terug te draaien.

De negatieve gevolgen van geluid en slagschaduw worden afgedaan als; 'gemiddeld valt het wel mee...'

Maar gemiddelden waardes voor geluid en slagschaduw zijn niet aanvaardbaar. Het doen geen recht aan de door de bewoners ervaren overlast. Wij slapen zomer en winter met de ramen open. Dat kan nu nog. Straks niet meer. Molens maken continu lawaai. Gezoem en gezoef gaat de hele nacht door. Misschien staat de wind 3 dagen gunstig en heb je daarna 1 nacht geen nachtrust, maar is dat aanvaardbaar? Of, als je meerdere nachten achter elkaar niet kunt slapen, maar misschien is er volgende week minder lawaai, is dat aanvaardbaar? Voor de buschauffeur die na een slapeloze nacht moet rijden? Voor de verpleegster die medicijnen moet uitdelen? Gemiddeldes werken niet. Misschien wel in Uw berekeningen, maar niet in het dagelijks leven.

Slagschaduw geeft overlast, binnen in huis een aan-uit effect voor de lichtinval. Dat geeft irritatie, hoofdpijn, migraine en kan epileptische aanvallen uitlokken. Wat moeten de inwoners dan doen: gordijnen dicht overdag? In andere plaatsen met slagschaduw hebben de bewoners rolluiken moeten aanbrengen om de slagschaduw buiten te houden. Binnen zitten met de rolluiken dicht...

Buiten zijn is op zonnige dagen niet meer te doen, maar er zijn ook regenachtige dagen dus 'valt het gemiddeld wel mee'? Kunnen de bewoners van het gebied alleen nog buiten zijn als het regent?

Ook de rode lampen aan de bovenzijde van de turbines zijn 's nachts een storende invloed. Het felle licht komt door gordijnen heen.

En dan de woningen die aan alle kanten omringd worden door turbines, voor die bewoners is er geen kans dat de wind een keer uit een gunstige hoek komt en er geen overlast is. En de slagschaduw draait voor hun met de zon mee; als er aan de achterzijde geen slagschaduw is, dan is er wel aan de voorzijde en vice versa..

Gordijnen dicht, binnen blijven, ramen dicht, oordoppen in....dat wordt onze toekomst.

Dus dan maar vertrekken, verhuizen. De boeren die hun land verkocht hebben, kunnen de winst opstrijken en vertrekken. De windboeren kunnen ook weg. Hoeveel van deze boeren wonen er over 10 jaar nog hier? Sommigen zijn al vertrokken, zoals meneer

Maar voor de andere inwoners, ligt dat niet zo makkelijk. Huizenbezitters zullen eerst hun huis moeten verkopen. Maar er zijn geen kopers, er komen geen nieuwe mensen meer. Wie wil er nu naast een turbine komen wonen?

Er is sprake van dubbel effect op de krimp, niet alleen afname van bevolking, maar ook veranderde bevolkingsopbouw. De kansrijken zullen als eerste vertrekken. Als de kansrijken vertrekken, worden achterblijvers dubbel getroffen, zij kunnen niet weg, hun voorzieningen zijn verminderd en hun mantelzorgers zijn vertrokken.

De winkels en de scholen zullen sluiten, bij de toeleveringsbedrijven verdwijnen banen. En er komt niks voor terug.

Ook de campings zullen verdwijnen; wie wil er in een tentje onder een molen liggen? Ook de andere toeristische voorzieningen zullen schade leiden. Geen toeristen, geen kampeers, geen wandelaars meer. De werkgelegenheid in de recreatie sector zal flink verminderen.

Turbines maken meer kapot dan je lief is. En dat is onherstelbaar, de negatieve effecten zijn nu al merkbaar en als dit plan doorgaat komt dit gebied in een negatieve spiraal die helemaal niet meer terug te draaien is.

Wat heb ik daarmee te maken? Volgens U niks, want ik woon in Stadskanaal. Een andere gemeente dan waar de turbines gebouwd worden, een andere provincie zelfs. Stadskanaal ligt aan de 'overkant'. Een gemeente die buitengesloten werd van alle besluitvorming. Ik wil u aansprakelijk stellen voor het verlies van mijn leefomgeving, voor de gezondheidseffecten op mezelf, mijn gezin en de inwoners van het Mondengebied. Voor de waardedaling van mijn woning en van de woningen in het gebied. Volgens U ben ik geen 'belanghebbende'. Maar dit plan gaat over mijn leefomgeving; de 10-20 km rondom mijn huis, waar ik woon, werk, mijn vrije tijd doorbreng. Het gaat over Drouwenermond waar ik wandel, de campings waar familie verblijft als ze op bezoek komen, de winkels waar ik mijn boodschappen doe. Het gaat over de rust en de ruimte, het platteland waarvoor ik 14 jaar geleden hier ben komen wonen. Om mijn gezin te starten, om mijn zoon in een rustige omgeving te laten opgroeien.

Ik weet dat dit schrijven in de onderste la beland, net zoals het draagvlakonderzoek, net als de eerdere protesten van de inwoners. Ook bij het aardbevingsdossier is gebleken dat u geen aandacht besteed aan de gevolgen voor de bevolking en pas actie ondernam toen u daartoe gedwongen werd door de rechter. Hier zie ik hetzelfde patroon. Het draagvlakonderzoek wordt terzijde geschoven, terwijl in eerste instantie draagvlak nog 'noodzakelijk' werd gevonden. Bezwaren van de bewoners worden terzijde geschoven met ; 'ja, we hebben het misschien niet helemaal goed gecommuniceerd, we zullen het beter uitleggen'... wat een belediging voor ieder weldenkend mens!
Gezondheidseffecten worden terzijde geschoven. Overlast voor de bevolking wordt gebagatelliseerd.

Als later, over ongeveer 15 jaar, in een parlementaire enquête blijkt dat u toch wel heel erg voorbij bent gegaan aan het belang van de bewoners, met grote materiële en immateriële schade als gevolg, bent u allang met pensioen en mag uw opvolger zijn excuses aanbieden. Wat hebben we daaraan?

Ik onderschrijf de zienswijze van mijn gemeente en voeg die toe. Toch vond ik het nodig om mijn eigen zorgen op papier te zetten. Ik weet dat er niks mee gedaan wordt, maar ik wil het u toch laten weten. Zo zie ik het, dit is mijn zienswijze.

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Windpark DMOM
Postbus 248
2250 AE Voorschoten

Betreft: zienswijze

Datum: 17 april 2016

Geachte minister Kamp,

Op 4 maart 2016 heeft u het ontwerp-inpassingsplan voor windpark De Drentse Monden en Oostermoer met de bijbehorende conceptvergunningen ter inzage gelegd. Tot en met 20 april bestaat de mogelijkheid zienswijzen in te dienen. Hierbij stuur ik u mijn zienswijze, gericht tegen het ontwerp-inpassingsplan en de conceptvergunningen.

Het inpassingsplan maakt de bouw mogelijk van vijftig windturbines met een hoogte van ruim tweehonderd meter, langs de gemeentegrens van Stadskanaal. De drie windturbineprojecten vormen één groot industrieel complex. De windturbineprojecten hebben daardoor een negatieve invloed op de regionale economie en doen afbreuk aan het woon- en leefklimaat in onze gemeente.

De gemeente Stadskanaal ligt in een krimpregio. Om leegstand en verpaupering te voorkomen is het gebied afhankelijk van instroom van nieuwe inwoners. Voor het landelijk wonen zijn 'ruimte en rust' onze kernkwaliteiten. Vanwege het industriële karakter van de windturbineprojecten gaan deze kernkwaliteiten verloren. Nieuwe instroom zal uitblijven. Door de planvorming zijn er nu al bewoners die moeite hebben hun woning te verkopen.

De kernen Stadskanaal en Musselkanaal vervullen een centrumfunctie voor de veenkoloniën. Dit betreft voor een belangrijk deel De Monden en zijn omgeving. Een terugloop van de bevolking als gevolg van de windturbineprojecten heeft negatieve gevolgen voor het midden- en kleinbedrijf.

Ruimte en rust zijn kwaliteiten van dit gebied, waardoor het gebied aantrekkelijk is voor toeristen. Het beekdal van de Hunze (of Oostermoer) heeft daarbij de potentie zich nog verder te ontwikkelen. De windturbineprojecten hebben negatieve gevolgen voor de toeristische ontwikkeling van de regio.

De windturbineprojecten hebben niet alleen een ontwrichtende werking op de lokale economie, maar ook op de samenleving. Mede vanwege de gebrekkige en eenzijdige communicatie ontbreekt nagenoeg elk draagvlak. Uit onderzoek blijkt dat maar liefst 78% van de respondenten zich uitsprekt tegen de windturbineprojecten.

De aanwijzing van het Mondengebied heeft plaatsgevonden op basis van reeds gedane toezeggingen en niet op basis van een inhoudelijke afweging. De toezeggingen in 2010 en 2011 voor de Rijkscoördinatieregeling(RCR)-procedures zijn in het gehele proces leidend geweest. Bovendien is er sprake van drie afzonderlijke windturbineprojecten. Elk project heeft zich in 2010-2011 afzonderlijk aangemeld voor een RCR-procedure. Nu is gebleken dat elk project minder is dan 100 MW, kan de Rijkscoördinatieregeling niet van toepassing zijn.

Een zorgvuldige afweging van de gezondheidsaspecten ontbreekt. Ook psychische schade door stress vanwege het onverkoopbaar worden van woningen moet niet worden onderschat.

De kwaliteit van de kernen Stadskanaal en Musselkanaal is de directe ligging aan het grootschalige open landschap van De Monden. Daarnaast is het beleid van de provincie Groningen, de gemeenten Stadskanaal en Vlagtwedde en het Waterschap Hunze en Aa's gericht op de realisatie van recreatief-

ecologische verbindingszones tussen de Hondsrug en Westerwolde. De windturbineprojecten vormen een fysieke en visuele barrière.

Alternatieven voor het opwekken van duurzame energie zijn voorhanden. Plannen voor een solarpark zijn in ontwikkeling en kennen wel draagvlak bij inwoners, politiek en bedrijfsleven. Een ander alternatief is het verduurzamen van woningen. Ook zijn combinaties denkbaar, waardoor de schadelijke invloed van de windturbineprojecten aanzienlijk kan worden teruggedrongen.

Het ontwerp-inpassingsplan voldoet niet aan eisen van een goede ruimtelijke ordening, omdat de economische en maatschappelijke uitvoerbaarheid van het plan niet is aangetoond. Keuzes zijn onvoldoende gemotiveerd, inclusief de keuze voor het toepassen van de Rijkscoördinatieregeling. Gezondheidseffecten zijn niet of nauwelijks in beeld gebracht. Ook zijn alternatieve vormen van duurzame energie niet in de planvorming betrokken.

Naam afzender:

Adres afzender:

19 APR 2016

Bureau Energieprojecten Inspraak Windpark DMOM
Postbus 248
2250 AE VOORSCHOTEN

ons kenmerk
20160418/200394/ES

archief
400

assen,
18 april 2016

onderwerp
Zienswijze ontwerp-inpassingsplan Windpark DMOM

LS,

De Stichting Het Drentse Landschap wil hierbij een zienswijze indienen op het ontwerp-inpassingsplan "Windpark De Drentse Monden en Oostermoer".

De Stichting "Het Drentse Landschap" is zich er terdege van bewust dat maatschappelijk noodzaak om meer duurzame energie op te wekken groot is en steeds groter zal worden. Eveneens zijn wij ons ervan bewust dat windenergie hierbij waarschijnlijk onontbeerlijk zal zijn om de doelstellingen te halen.

Duurzamere opwekking van energie en een zorgvuldige benadering van natuur landschap gaan helaas niet altijd samen. De noodzaak tot vergroting van het aandeel duurzame energie betekent echter niet dat het belang van natuur en landschap niet meer aan de orde is.

Het voorliggende inpassingsplan maakt de weg vrij om 50 windmolens van bijna 200 meter hoog te kunnen plaatsen in de Drentse Veenkoloniën.

De impact hiervan is zo buitenproportioneel dat de Stichting deze ontwikkeling niet verenigbaar vindt met de belangen van natuur en landschap en de bewoners van dit gebied.

De Veenkoloniën zijn een gebied dat niet vergelijkbaar is met welk ander gebied ook in Nederland. De specifieke ontginningsgeschiedenis heeft geleid tot een grootschalig open gebied met een zeer kenmerkende structuur met een grootschalige openheid. Hier is nog sprake van een horizon die niet bepaald wordt door grootschalige industriële complexen of door massale woonbebouwing, hetgeen het gebied een zeldzaamheidswaarde geeft die in de toekomst alleen maar groter zal worden.

Dat dit gebied met zijn kwetsbare openheid nu gebruikt moet worden voor het plaatsen van windmolens in deze aantallen en met deze omvang betekent feitelijk dat dit gebied eenzijdig wordt prijsgegeven aan grootschalige energiewinning. De windopgave voor dit gebied en de impact door de verspreiding van de molens over het totale gebied zijn feitelijk onevenredig groot. De effecten van de molens zijn alom aanwezig omdat de molens vanaf tientallen kilometers zichtbaar zijn en over een grote oppervlakte verspreid staan. In de toekomst kan men nergens in de Veenkoloniën het dominante beeld van de windmolens ontlopen.

De Stichting heeft zich de afgelopen decennia zeer ingespannen voor het ontwikkelen van natuur in het Hunzedal. Dit werd mogelijk dankzij steun van overheden en de mensen uit het gebied waardoor het Hunzedal nu deel uitmaakt van het NNN en de Natte As. Inmiddels is het Hunzedal het grootste natuurontwikkelingsproject van Drenthe geworden. Ook het kwetsbare Lofargebied maakt deel uit van het Hunzedal. Natuurwaarden hebben zich verassend ontwikkeld in dit gebied en het gebied levert daarmee een belangrijke bijdrage aan het behoud van de biodiversiteit in Nederland.

Het Hunzedal is op een bijzonder plek gelegen; de overgang tussen de hooggelegen Hondsrug en de Veenkoloniën. De vergezichten vanaf de Hondsrug over de Veenkoloniën zijn op Nederlandse schaal ongeëvenaard. De natuur in het Hunzedal is nauw verweven met dit weidse perspectief, niet alleen een plek voor vele plant- en diersoorten, maar is het ook een gebied geworden van en voor de plaatselijke bevolking en een gebied dat steeds meer recreanten aantrekt. Het gebied vervult hierdoor inmiddels een belangrijke rol in de plattelandseconomie van zowel Veenkoloniën als de Hondsrug.

Het beeld van een weids open beekdallandschap waar vergezichten mogelijk zijn zonder tegen de in Nederland alom aanwezige horizonvervuiling aan te kijken zal straks definitief onmogelijk worden doordat de windmolens overal dominant het beeld bepalen.

Binnen het Hunzedal is het Lofargebied een gebied met een zeer bijzonder karakter. Hier is een nieuw natuurgebied ontstaan door de constructieve samenwerking van zeer moderne techniek in de vorm van de Lofar-antennes en natuurbescherming. Dit project heeft landelijk de aandacht getrokken en het nieuwe een natuurgebied van meer dan 400 hectare wordt bejubeld als een uniek gebied dat is ontstaan doordat partijen met een totaal verschillende achtergrond elkaar vonden in samenwerking die grote natuurwinst heeft opgeleverd.

Het bijzondere resultaat wordt nu in haar essentie aangetast: het landschappelijke beeld van een grootschalig natuurgebied met een blik tot aan de horizon gaat voorgoed verloren en de kostbare en zeer specifieke techniek van de Lofarantennes loopt een groot risico aan storingen onderhevig te raken.

Het is de achterliggende periode duidelijk geworden dat de slagschaduw van de windmolens, zowel letterlijk als figuurlijk, een zeer grote impact heeft op de sociale, culturele en economische structuur van dit gebied. De Drents-Groningse Veenkoloniën zijn relatief dun bevolkt en economische perspectief ontbreekt. Uiterekend dit gebied moet een zeer forse opgave aan windenergie realiseren. Het woon- en leefgenot in deze strek wordt juist bepaald door de ruimte die dit gebied nog volop biedt. De effecten van grootschalige winning van windenergie in de vorm van geluids- en lichteffecten, waardedaling van huizen hebben een zeer ingrijpend effect op een gebied dat inmiddels als krimpregio wordt aangeduid. Het is onvermijdelijk dat dit psychologisch en economisch grote uitwerking heeft op de inwoners van dit gebied. De effecten hiervan kunnen en mogen niet onderschat worden. De positieve economische effecten van windmolens komen slechts bij een beperkt aantal inwoners terecht, de negatieve effecten bij de meerderheid. Dit heeft scherpe scheidlijnen getrokken door deze gemeenschappen waar men sterk op elkaar aangewezen is. In het voorgaande traject van de planvorming is hier volstrekt onvoldoende aandacht voor geweest.

De landelijke opgave van het vergroten van het aandeel van duurzame energie wordt in deze vorm van grootschalige plaatsing van mega-windmolens neergelegd in een groot gebied met onevenredig grote gevolgen voor het landschap en het perspectief voor de plaatselijke bevolking in een groot gebied.

De effecten van windenergie zijn in deze vorm, vanwege de omvang van het gebied, vanwege de hoogte van de molens en het grote aantal, zodanig dat De Stichting Het Drentse Landschap niet anders kan dan zich verzetten tegen de plannen in deze vorm en omvang.

Namens de Stichting
Het Drentse Landschap

Directeur-bestuurder

Bureau Energieprojecten
 Inspraakpunt Windpark DMOM
 Postbus 248
 2250 AE Voorschoten

19 APR 2016

Betreft: zienswijze

Datum: 18 april 2016

Geachte minister Kamp,

Op 4 maart 2016 heeft u het ontwerp-inpassingsplan voor windpark De Drentse Monden en Oostermoer met de bijbehorende conceptvergunningen ter inzage gelegd. Tot en met 20 april bestaat de mogelijkheid zienswijzen in te dienen. Hierbij stuur ik u mijn zienswijze, gericht tegen het ontwerp-inpassingsplan en de conceptvergunningen. Dit is geen kopie van de brief van de gemeente.

Het inpassingsplan maakt de bouw mogelijk van vijftig windturbines met een hoogte van ruim tweehonderd meter, langs de gemeentegrens van Stadskanaal. En 100 meter vanaf die grens woon ik. De drie windturbineprojecten vormen één groot industrieel complex bestaande uit drie ten onrechte samengevoegde projecten. De windturbineprojecten hebben als zeer groot complex een negatieve invloed op de regionale economie en doen afbreuk aan het woon- en leefklimaat in onze gemeente.

De gemeente Stadskanaal ligt in een krimpregio. Om leegstand en verpaupering te voorkomen is het gebied afhankelijk van instroom van nieuwe inwoners. Voor het landelijk wonen zijn 'ruimte en rust' onze kernkwaliteiten. En bijna ook de enigste kernkwaliteiten. Vanwege het grootschalige industriële karakter van de windturbineprojecten gaan deze kernkwaliteiten volkomen verloren. Nieuwe instroom zal uitblijven. Door de planvorming zijn er nu al bewoners die moeite hebben hun woning te verkopen. En er zijn bewoners die zich nu voorbereiden op een vertrek omdat, als de plannen definitief zijn goedgekeurd, vertrekken misschien niet meer gaat lukken. Nieuwe potentiële bewoners moeten met hun auto (of de bus) eerst door het windmolenpark rijden voor ze in de gemeente Stadskanaal zijn. En dan wordt het moeilijk voor de huizenverkopers.

De kernen Stadskanaal en Musselkanaal vervullen een centrumfunctie voor de veenkoloniën. Dit betreft voor een belangrijk deel De Monden en zijn omgeving. Een terugloop van de bevolking als gevolg van de windturbineprojecten heeft negatieve gevolgen voor het midden- en kleinbedrijf.

Ruimte en rust zijn (de enigste en de sterkste) kwaliteiten van dit gebied, waardoor het gebied aantrekkelijk is voor bepaalde toeristen. Het beekdal van de Hunze (of Oostermoer) heeft daarbij de potentie zich nog verder te ontwikkelen. De windturbineprojecten hebben negatieve gevolgen voor de toeristische ontwikkeling van de regio.

De windturbineprojecten hebben niet alleen een ontwrichtende werking op de lokale economie, maar ook op de samenleving. Mede vanwege de gebrekkige en eenzijdige communicatie ontbreekt nagenoeg elk draagvlak. Uit onderzoek blijkt dat maar liefst 78% van de respondenten zich uitsprekt tegen de windturbineprojecten.

De aanwijzing van het Mondengebied heeft plaatsgevonden op basis van reeds gedane toezeggingen en niet op basis van een inhoudelijke afweging. De toezeggingen in 2010 en 2011 voor de Rijkscoördinatieregeling(RCR)-procedures zijn in het gehele proces leidend geweest. Bovendien is er sprake van drie afzonderlijke windturbineprojecten. Elk project heeft zich in 2010—2011 afzonderlijk aangemeld voor een RCR—procedure. Nu is gebleken dat elk project minder is dan 100 MW, kan de Rijkscoördinatieregeling niet van toepassing zijn.

Een zorgvuldige afweging van de gezondheidsaspecten ontbreekt. Ook psychische schade door stress vanwege het onverkoopt worden van woningen moet niet worden onderschat.

De kwaliteit van de kernen Stadskanaal en Musselkanaal is de directe ligging aan het grootschalige open landschap van De Monden. Daarnaast is het beleid van de provincie Groningen, de gemeenten Stadskanaal en Vlagtwedde en het Waterschap Hunze en Aa's gericht op de realisatie van recreatief-

2.0.2

ecologische verbindingszones tussen de Hondsrug en Westerwolde. De windturbineprojecten vormen een fysieke en visuele barrière.

Alternatieven voor het opwekken van duurzame energie zijn voorhanden. Plannen voor een solarpark zijn in ontwikkeling en kennen wel draagvlak bij inwoners, politiek en bedrijfsleven. Windenergie is helemaal geen goede keuze als het gaat over groene energie. Bovendien dekt dit veel te groot en te hoog uitgevallen windpark maar een erg klein deel van de energiebehoefte. Het middel "windmolens" is blijkbaar heel merkwaardig tot doel verheven. Een ander alternatief is het verduurzamen van woningen. Ook zijn combinaties denkbaar, waardoor de schadelijke invloed van de windturbineprojecten aanzienlijk kan worden teruggedrongen. Ook voorziet het plan niet in een oplossing voor het wegvallen van de wind. Er moet dus sowieso ergens op de achtergrond draaiende of zeer snel startende (dure) opwekkingscapaciteit aanwezig zijn.

Het ontwerp-inpassingsplan voldoet niet aan eisen van een goede ruimtelijke ordening, omdat de economische en maatschappelijke uitvoerbaarheid van het plan niet is aangetoond. Keuzes zijn onvoldoende gemotiveerd, inclusief de keuze voor het toepassen van de Rijkscoördinatie-regeling. Gezondheidseffecten zijn niet of nauwelijks in beeld gebracht. Ook zijn alternatieve vormen van duurzame energie niet in de planvorming betrokken. Het lijkt het meest op een race tegen de klok van een te lang afwachende overheid die nu nog probeert te scoren met een vinkje in 2020. Het lange afwachten geeft al aan dat groene energie geen prioriteit had en nu laat de overheid de ondemocratische stoomwals naar ons toe rollen en niemand kan hem nog tegenhouden. Alle argumenten tegen het plan worden met een soort "het risico is aanvaardbaar" afgedaan. Onderbouwing met onafhankelijke getallen zie ik niet. Het voordeel van de twijfel ligt blijkbaar bij het windmolenpark. Zelfs bij onderwerpen als gezondheidsrisico's en derving van woongenot is dat het geval. Ook problemen voor Astron (Lofar) zijn blijkbaar op voorhand "aanvaardbaar" zonder dat onafhankelijke deskundigen daar iets over gezegd hebben.

De kosten van het plan zijn ook zonder reden hoger dan noodzakelijk. Als de windmolens een nationaal belang vormen dan had de overheid (net als bij snelwegen) de noodzakelijke grond van de boeren kunnen onteigenen i.p.v. een buiten proporties hoog bedrag jaarlijks te gaan betalen. De huidige vergoeding is buiten proportioneel in verhouding tot de inkomstderving van de boer. Het lijkt op een vorm van omkopen met belastinggeld. Onbegrijpelijk dat een dergelijk plan niet maximaal rendement moet halen tegen de laagste kosten. Tot mijn ergernis moet ik hier ook nog eens aan meebetalen.

Het inpassingsplan is niet compleet. Ik had verwacht dat het een toekomstbestendig plan zou worden. Dat betekent dat een deel van de opgewekte energie omgezet moet worden in bv waterstof. De waterstof kan dan gebruikt worden om periodes zonder wind op te vangen of goedkope (overtollige) stroom om te zetten en pas stroom op te wekken als de stroom duur is. Maar een dergelijke voorziening ontbreekt in het plan. Een ernstige omissie.

Het sociale aspect is niet compleet. Bedrijven (zoals waterstof opslag, onderhoud molens of bedrijven die goedkoop overtollige stroom willen gebruiken) zouden zich verplicht moeten vestigen tussen de windmolens en alle werknemers zouden in het molengebied moeten wonen. De lasten komen hier terecht, dan moeten de lusten ook hier terecht komen. Anders gaan die bedrijven op een mooiere locatie zitten en personen die hier niet wonen gaan hier hun brood verdienen. Dus lasten hier, dan ook lusten hier.

Naam afzender:

Adres afzender:

Woonplaats:

Bureau Energieprojecten
 Inspraakpunt Windpark DMOM
 Postbus 248
 2250 AE Voorschoten

11 april 2016

Zienswijze

20 APR 2016

Weledelgestrenghe heer Kamp, Minister van Economische Zaken,

Op 4 maart 2016 heeft u het ontwerp-inpassingsplan voor windturbinepark in het gebied De Drentse Monden met bijbehorende conceptvergunning ter inzage gelegd. Tot en met 20 april aanstaande bestaat de mogelijkheid zienswijzen in te dienen. Bij dezen maak ik daarvan gebruik.

ESSENTIE

De essentie van deze zienswijze is, dat ik (mijn bedrijf/organisatie) positief staat tegenover deze ontwikkelingen. Hiermee wordt afstand genomen van de opvattingen van de gemeente Stadskanaal en van een groep burgers. Zij staan afwijzend tegen over dat plan. Hieraan wordt toegevoegd, dat het desbetreffende gemeentebestuur niet spreekt namens alle inwoners binnen de gemeente. Het is raadzaam dat u wel rekening houdt met alle opvattingen binnen de samenleving en ook in deze regio.

MOTIVATIE

Woongenot

Ondergetekende zit in de positie dat hij meerdere woonadressen in Europa heeft, waaronder in Stadskanaal en in Duitsland. In Duitsland ben ik gewend te leven in een landschap met dergelijke windturbines. Hiervan ondervind ik geen hinder, op welke manier dan ook. Er is geen stress bij deze mensen. Dat wordt bevestigd door interviews met bewoners in deze gebieden met windmolenparken. Deze interviews zijn reeds lang geleden al gepubliceerd in de media, media die toegankelijk is in bedoeld gebied. Met deze ervaringen elders wordt niets gedaan.

Dit gegeven wordt bevestigd door de ontwikkelingen op de woonmarkt in de gemeente Stadskanaal. In de afgelopen tijd, nu de economische crisis achter de rug is en daarmee ook de stagnatie op de woningmarkt, een recordaantal nieuwe woningen zijn gebouwd door middel van particulier opdrachtgeverschap ondanks de wetenschap dat dit nabij een windturbinepark is. Er is geen sprake van stress bij mensen, hooguit bij een zeer kleine groep die (psychologisch gezien) nooit tegen verandering kan, dat kom je overal tegen.

Economie

Effecten op de lokale en regionale economie zijn niet aantoonbaar, gelet op mijn ervaringen elders. De wereld draait gewoon door, inwoners blijven daar hun boodschappen doen. Kijkend naar de aard van de economische activiteiten in bedoeld gebied, dan kan worden opgemerkt, dat dit in belangrijke mate landbouwgericht is. Deze activiteiten worden niet door de aanwezigheid van windmolens aangetast. Industrie en transportwezen zijn met hun afzet niet gericht op dit gebied (alleen).

Een deel van deze bevindingen hebben ook betrekking op een groot deel van het midden- en klein bedrijf (MKB). Voor wat de rest, te weten de winkelvoorziening, dan hebben we te maken met een andere (economische) ontwikkeling, zoals ook elders in Nederland. Door internetontwikkelingen en

schaalvergroting (N.B., een winkel heeft een groter verzorgingsgebied nodig qua aantal huishoudens in dat gebied) is overal het aantal winkels afgenomen. Het tempo hierbij ligt in dit gebied niet (significant) lager of hoger. Door demografische ontwikkelingen kunnen het aantal huishoudens afnemen, maar tegelijk neemt de omvang van de uitgaven per huishouden toe. Hierdoor compenseren beide effecten elkaar. Het terugbrengen van de huidige winkelleegstand en het voorkomen van nieuwe winkelleegstand staat los van de komst van beoogd windturbinepark.

Werkgelegenheid

Aansluitend op het voorgaande wordt de werkgelegenheid niet negatief beïnvloed door de realisatie van beoogd plan. Voor zover werkgelegenheid onder druk komt te staan, heeft dat met andere (economische) factoren te maken. Het gaat dan om een proces dat al zo oud is als de economie. Opgemerkt wordt, dat door de komst van deze windturbines ook voor nieuwe werkgelegenheid zorgt.

Voor de zekerheid wordt meegegeven, dat 30% van de arbeidsbevolking in Noord-Nederland dagelijks in de Randstad werkt. De ontwikkelingen in de Randstad zijn bepalender, ook in onderhavige regio. Hieraan wordt toegevoegd, dat een deel van de arbeidsbevolking in deze regio werkt in Duitsland, ook in gebieden met windturbineparken.

Demografische ontwikkelingen

In begin 2015 is het rapport 'Beter met minder' aangeboden aan uw collegaminister Blok, dit in verband met aanpak binnen de particuliere woningmarkt. Het is geen kwestie van krimp, maar van tijdig het aantal woningeenheden terugbrengen in het tempo van de demografische ontwikkelingen, hiervoor zijn verschillende mogelijkheden.

Ook zonder komst van de beoogde windturbinepark was dit al aan de orde en door de komst van deze park komt dat proces niet in een hoger versnelling. Met andere woorden, door deze park overlijden de woningeigenaren niet eerder en komen hun woningen niet eerder leeg te staan. Zo zal het geboortecijfer door dat park niet (significant) lager komen te liggen dan elders. Dat woningen langer te koop staan, is een oud verschijnsel, de aard van de woningmarkt is in het Noorden van het land, en daarmee ook in dit gebied, anders dan elders. Voor zover dat leidt tot stress, heeft dat tot nu toe nimmer met een windturbine te maken gehad.

Voor het realiseren van de windturbines moeten bouwvergunningen worden verleend door de gemeente. Hiervoor ontvangt een gemeente leges. Wanneer deze tijdelijke extra inkomsten door de gemeente in depot wordt gestort, kunnen zij deze middelen inzetten om in de loop der tijd het aantal wooneenheden terug te brengen in het tempo van de demografische ontwikkelingen, te beginnen bij panden dichtbij en in deze park. Hierbij wordt opgemerkt, dat deze tempo lager ligt dan wat aanvankelijk werd gedacht. Immers, de omvang van de bevolking in Nederland zal niet gaan stagneren rond de 17 miljoen, maar doorgroeien naar 18 miljoen. Dat verzacht de pijn ook in deze regio, ook in economisch opzicht.

Woningmarktontwikkelingen

Het is van alle tijden dat burgers in een andere gemeente of regio gaan wonen. In de gemeente Stadskanaal en in haar regio is dat niet anders. Dat staat los van demografische ontwikkelingen, het is samen met deze demografische ontwikkelingen wel medebepalend voor de ontwikkelingen op de woningmarkt, ook in dat gebied. In het algemeen zijn de bewoners aldaar trouw aan hun wijk, gemeente en regio. Dat verklaart ook, waarom een overgroot deel van de beroepsbevolking elders werkt (en daar blijft wonen). Door de komst van een windturbinepark zal dat niet anders worden.

De trends bij de wisselwerking tussen enerzijds de woningmarkt in dit gebied en anderzijds andere gebieden elders, kun je niet rechtlijnig doortrekken naar de toekomst en afwijkingen niet zomaar 1-

op-1 koppelen aan één specifiek item, in dit geval een windturbinepark. Het eventueel dalen van een beperkt aantal woonobjecten biedt – bij een groeiende bevolking – ook kansen voor koopjesjagers van elders, zoals uit de Randstad. Bijvoorbeeld, om een tweede-woning te werven. Het is een kwestie om als gemeente hieraan mee te werken en te faciliteren. Leegstand is te voorkomen, aldus eerdergenoemd rapport. Al met al zal de waarde van de woningen in het algemeen niet (significant) worden aangetast, wel door langdurige leegstand van een overschot op de woningmarkt. Het verwijderen en voorkomen van deze leestand is belangrijker dan de komst van beoogd park.

Toerisme

Het gebied zelf kent geen (top) toerisme, het veert mee met de successen in de aanpalende regio's. Bijvoorbeeld, het succes van de Drentse fietsvierdaagse, TT-Assen, truckfestival op het TT-circuit, Vesting Bourtange Openlichtmuseum (continu) en de jaarlijkse Napoleontische Slag om Bourtange (de grootste re-enactment in Europa), Keltisch festival Nieuweschans (de grootste in zijn soort in Europa), Emmen-dierenpark Wildlands (modernste dierenpark), musea in Groningen en Assen, Kamp Westerbork en Sterrenwacht Westerbork, die samen miljoenen mensen trekken vanuit Nederland en Europa. Wat de regio aandoet is aanvullend daarop in de vorm van slow-toerisme, hoewel dat eerder in direct aansluitende gebieden plaatsvindt. Deze toeristen overnachten ook een korte tijd in onderhavige regio of doen deze even aan. Dat gaat gewoon door, windturbines of niet.

Er is pas sprake van een verstoring van het toeristisch product van een gebied, tenzij dat gebied de enige is met windturbinepark, zowel in Nederland als in de rest van Europa. Hierdoor kan een verschuiving plaatsvinden tussen regio's ten gevolge van een windturbinepark. Echter, overal worden deze parken gerealiseerd en dempt deze verschuiving.

Qua toerisme is dit een verloren gebied tussen gebieden die het nodige te bieden hebben en is het passend om juist daar een windmolenpark te projecteren. Aan de gemeenten in dit gebied is geadviseerd juist van de nood een deugd te maken door rondom het thema energietransitie een nieuw toeristisch product te ontwikkelen en daarbij beoogd park centraal te stellen. Het is aan de bestuursorganen, burgers, bedrijven en organisaties in deze gemeenten om deze handschoen op te pakken.

Communicatie

Over de communicatie rondom beoogd park kan ik het kort houden. Deze was voldoende. Het feit dat je geen voorstander bent van het realiseren van dat park, maakt nog niet dat daarom de communicatie slecht is geweest. Soms willen mensen het ook niet horen.

Door de gemeenten wordt beweerd, dat 78% van de respondenten binnen een onderzoek uitspreekt tegen deze windturbinepark. Mijn advies is, om deze inbreng terzijde te schuiven. Er valt – wetenschappelijk gezien – nogal wat af te dingen op de onderzoeksmethode, de onderzoeksaanpak en enquêtevragen en de manier waarop de uitkomsten daarvan zijn weergegeven.

Vooraf wordt meegegeven, dat de groep echte tegenstanders kleiner is, wat zal blijken uit de zienswijzen die mag ontvangen. De grootste groep zwijgt en neemt geen standpunt in. Het is deze groep die de gemeente Stadskanaal krampachtig in beweging probeert te krijgen door een voorbeeld van een (negatieve) zienswijze beschikbaar te stellen met de hoop dat deze worden ingestuurd. Hiermee is een bestuursorgaan bezig zelf actie te voeren en een juridisch proces door deze actie te beïnvloeden.

Formeel kunt u ook deze zienswijzen niet negeren, maar in materieel opzicht verdiend de voorkeur om deze terzijde te schuiven. Immers, Nederland heeft één overheid en binnen deze ene overheid bestrijden de verschillende bestuursorganen elkaar niet met buitenparlementaire acties (deze acties

zijn een aangelegenheid voor burgers, bedrijven en organisatie). Deze manier van opereren schept juist onduidelijke communicatie door deze ene overheid in Nederland.

Ecologie

Ecologie is de wetenschap die het samenspel tussen organismen en hun omgeving bestudeert. Er zijn geen aanwijzingen dat de komst van meerdere windturbines, van welke grootte dan ook, een hinderpaal zal zijn bij ecologische verbindingzones. Daar waar deze zones nog gerealiseerd zullen worden, kunnen deze flexibel om deze windturbines om worden gelegd. Ecologisch gezien kan een windturbine ook in zo'n zone staan. De natuur past zich aan, beter dan de mens, zeker het type natuur dat daar wordt aangetroffen.

In het licht hiervan wordt het volgende aan u meegegeven. Door gemeenten en derden is aangegeven, dat het realiseren van solarparken wenselijk is in plaats van een windturbinepark. Echter, het ruimtebeslag voor deze solarparken is significant groter, waardoor er überhaupt geen ruimte meer is voor een ecologische verbindingzone. En, dan nog kan de energieprestatie van de beoogde windturbinepark nog niet worden gecompenseerd met al deze grote en kleine solarparken samen.

Energietransitie

De groep die tegen de energietransitie in het algemeen is, is gering, ook in deze regio. De discussie in het gebied De Drentse Monden spitst zich toe op:

- het voorkomen van de beoogde windturbinepark door middel van solarparken in deze regio en daarmee niet alleen in dat gebied;
- dat burgers zelf eigenaar zijn van of deze solarparken of windturbines of;
- een combinatie hiervan.

Naar aanleiding daarvan merk ik op, dat:

- het hier om grondgebonden zonnepanelen gaat. Dat vraagt om een fors ruimtebeslag, dusdanig dat dit niet verantwoord is en;
- door het oproepen van burgers om te investeren in een solarpark of mede-eigenaar daarvan te worden, maakt dat zij niet investeren in een duurzame energiebron aan huis of pand en;
- door aan huis of pand te beginnen behoeft er minder ruimtebeslag te zijn en wordt de beschikbare oppervlak dan nog steeds optimaal gebruikt, zoals voor agrarische activiteiten en natuur.

Als een van de vele kleine energieleveranciers kan ik u meegegeven, dat een goede mix van verschillende type energiebronnen nodig is voor een stabiele energiehuishouden in ook Nederland. Het is dus geen of-of-verhaal, zoals deze tegenstanders doen, maar is het en-en. De zonnepanelen (aan huis of pand) zijn nodig en deze windturbineparken zijn nodig en andere (duurzame) energiebronnen zijn nodig. Het aanbieden van meerdere solarparken als alternatief voor deze ene windturbinepark is dan ook niet verantwoord om tot een stabiele energiehuishouden te komen. Dit neemt niet weg, dat daarom solarparken nagelaten moeten worden, het is zeker een goede aanvulling op de zonnepanelen aan huis of pand en (grote en kleine) windturbines samen. En, dat ook bij windturbines de mogelijkheid open blijft staan, dat ook burgers mede-eigenaar daarvan kunnen zijn.

Internationaal

De staat waarin een land verkeerd qua economie en welzijn, wordt in belangrijke mate bepaald door de mate waarin dat land redelijk autonoom kan zijn, zeker bij cruciale zaken. Energie is cruciaal en gelet op internationale verhoudingen is het raadzaam de beleidskoers vast te houden door Nederland zoveel mogelijk niet afhankelijk te laten zijn van andere landen, tenzij op gelijkwaardige wijze samengewerkt kan worden, zoals thans in West-Europa bij de energievoorziening door over-en-

weer gebruik te maken van energiebronnen en nauwelijks import nodig is van elders. Vanwege dat nationaal belang zijn regionale- en lokale belangen ondergeschikt. Deze windturbines zijn nodig.

Tijdelijkheid

Het is belangrijk duidelijkheid te geven over de levensduur van een windturbine. De doorlooptijden die worden genoemd is gebaseerd op de kop van een windturbine. Echter, deze kan dan worden vervangen, de toren zelf hoeft niet te worden vervangen. Hierdoor is de levensduur langer dan wat is aangegeven. Dit geldt ook bij het onderdeel wieken.

Op basis van de thans beschikbare techniek is de keuze voor windturbines aanvaardbaar. Ondertussen gaan technologische ontwikkelingen voort. Bij voorbaat kan nog niet worden uitgesloten dat hierdoor op termijn het concept Windturbine (in de huidige technische opzet) is achterhaald. Het is dan verstandig – ook als gebaar naar de bevolking in dit gebied – om slechts tijdelijke vergunningen voor maximaal 20 jaar te geven. Daarna kan worden beoordeeld worden of deze tijdelijke verlengd moeten worden.

Wanneer dit juridisch niet in de vergunning zelf verankerd kan worden, dat dan vooraf met de eigenaar een private overeenkomst tot stand komt waarin deze zich bindt aan deze tijdelijkheid en tevens verantwoordelijk is voor de ontmanteling van een windturbine. Dat laatste aspect wordt tot nu toe vergeten in de uitvoering van beleid. Zoals het nu gaat kunnen hierdoor op termijn verpauperde windturbines in het landschap gaan ontstaan, analoog aan de praktijk bij vastgoed. Het gaat hier om een stevig aandachtspunt voor u.

Tot slot

Opvallend is, dat de gemeente Stadskanaal aan burgers, bedrijven en organisaties een standaard zienswijze beschikbaar heeft gesteld met de oproep om deze bij u in te dienen. Los van de vraag of dit een juiste handelswijze van een gemeentebestuur is, kan wel worden opgemerkt, dat hiermee burgers, bedrijven en organisaties zijn benaderd, die geen hinder kunnen hebben van de beoogde windturbines, zij zitten ver daarvan af.

Zo hebben particulieren, die nu volop woningen (laten) bouwen, ook deze brief van de gemeente gekregen, terwijl deze bouw niet in de nabijheid is van de bedoelde windturbinepark. Als zij nu beweren dat zij hinder hebben van een windturbine, dan had men niet daar een huis nu moeten gaan bouwen. De start van deze bouw is na het bekend worden van uw eerste schetsen om tot beoogd windturbinepark aldaar te komen.

Voor zover deze handelswijze van dat gemeentebestuur valt te rechtvaardigen, dan had dat beperkt kunnen blijven tot dat deel van de kernen Stadskanaal en Musselkanaal ten zuiden en zuidwesten van het kanaal Stadskanaal. Dat grens direct aan beoogd windturbinepark. Met andere woorden, zienswijze uit de rest van deze kernen hebben geen betekenis (en daarmee feitelijk ook deze zienswijze).

Hoogachtend,

19 APR 2016

Gasselternijveenschemond, 12 april 2016

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Windpark Drentse Monden en Oostermoer
Postbus 248
2250 Voorschoten
Betreft: Zienswijze "Ontwerp-inpassingsplan voor Windpark Drentse Monden en Oostermoer

Excelentie,

De zoveelste zienswijzenronde. Ik vraag me werkelijk af of u ze gelezen heeft en of dit niet gewoon een gevalletje burger-pesten is. Want alle argumenten zijn al genoemd. Niet één keer, maar al die keren dat er zienswijzen werden ingediend, tijdens bijeenkomsten, in de media, via persoonlijke brieven naar u en uw ambtenaren. Waar dan vervolgens geen antwoord op kwam. Logisch natuurlijk. Want het moet en zal gewoon doorgaan, al was het maar om naar Europa de schijn op te houden dat Nederland wat doet aan verduurzamen. Met de moed der wanhoop dan dus mijn zoveelste zienswijze.

Zienswijze, mooi woord. Wijze van zien, staat er eigenlijk. Ik zie het anders dan u. Weet u, volgens mij staart u zich blind op een hoop windmolens die dan die zogenaamde energie moeten opwekken. Dat leest u goed. U begint achteraan bij het probleem zonder aan de voorkant te kijken of er nog wat te winnen valt. In plaats van pleisters plakken, zou u kunnen beginnen met energie te besparen. Misschien een grote campagne om vanuit de overheid alle slechtgeïsoleerde woningen gesubsidieerd te laten isoleren. Om veel meer in te zetten op zonne-energie. Als op alle daken in Nederland die zich daarvoor lenen, zonnepanelen gelegd zouden worden, zou dat niet alleen een besparing opleveren, maar mensen zijn vooral ook gemotiveerd omdat ze het direct in hun portemonnee voelen. Maak dan meteen een afspraak met de energiebedrijven om het terugleveren en later weer afnemen van energie gunstiger te maken voor de klanten. Zonnepanelen leveren altijd energie, maar vooral overdag wanneer de meeste energie nodig is. Dat kun je van windmolens niet zeggen. Die draaien met name in de nacht het hardst, net op dat moment van een etmaal dat er het minste verbruik is.

Heel raar vind ik het dat de initiatiefnemers met droge ogen kunnen verkondigen dat ze niet van plan zijn gebruik te maken van beste beschikbare technieken. Dat is toch doorgaans wel een voorwaarde voor het verkrijgen van een vergunning. De beste beschikbare technieken zijn er of komen binnenkort op de markt. Denk aan de Vortex bladeless turbines. 24 meter hoog; andere koek dan 200, en zonder draaiende delen.

Dus geen onderdelen die op hol slaan en verbranden of toch in ieder geval aan behoorlijke slijtage onderhevig zijn, maar gewoon een soort joint van het soort waarvan een junk alleen maar kan dromen in het landschap. Probeer dan ook meteen van het begin af aan draagvlak te creëren door mensen erbij te betrekken. In plaats van na jaren stommetje spelen ineens zogenaamde inspraakavonden te organiseren waar men alleen volledig geregistreerd naar binnen mag. Daar maak je geen vrienden mee. Het heeft ook niets te maken met open communicatie. Waar je ook geen vrienden mee maakt, is met inzetten op participatie. Participatie is leuk, maar compensatie komt eerst. Het hele leefgebied van mensen wordt verpest, en dan ben je toch knap brutaal als je dan verwacht dat mensen daaraan mee willen werken.

"Heeft u er dan persoonlijk last van, mevrouw" "Ja, dat heeft mevrouw zeker. Geen rustig punt meer aan de horizon vind ik wel een dingetje. Geboren met een Aspergersyndroom ben ik overgevoelig voor prikkels. Draaiende wieken zorgen voor onrust en hoofdpijn. Ik slaap al niet denderend, maar als alle omgevingsgeluiden wegvallen en er een constante bromtoon is, denk ik dat ik gierend gek word.

Overige argumenten, ach, ze zijn al zo vaak genoemd, maar ik doe het toch nog maar even:

- Onze dorpen en leefomgeving veranderen in een industriegebied met industriële geluidsnormen
- Het krijgen van compensatie gaat nog een probleem worden, want bij wie moet je aankloppen? De compensatie in de zin zoals de initiatiefnemers dat nu in gedachten hebben, namelijk een donatie aan een plaatselijke voetbalclub of een buurtfeest komt niet ten goede aan de hele gemeenschap en staat niet in verhouding tot de overlast
- Windenergie in de vorm van de huidige turbines is volkomen achterhaald en uitontwikkeld
- Het doet niks aan de uitstoot van CO₂. Begin dáármee in plaats van pleisters plakken
- Er zullen gas- en of kolencentrales nodig blijven om energiedips op te kunnen vangen. Hoe meer windmolens, hoe meer centrales
- Waardedaling van woningen
- Een totaal wantrouwen van de bevolking in de politiek. En terecht

- Draagvlakonderzoek en draagvlakversterker hebben uitgewezen dat er geen enkel draagvlak is.
- Drie afzonderlijke windparken, in uw notitie ook als zodanig benoemd, betekent dat de RCR hierop niet van toepassing is. Fijn dat het voor u een mogelijkheid is om uw zin door te drijven, maar hiermee doet u geen recht aan al die omwonenden die alleen maar lijdzaam toe kunnen kijken hoe hun leefomgeving naar de gallemiezen geholpen wordt.
- Geluidsoverlast, met name 's-nachts en overdag slagschaduw als je een beetje ongunstig woont
- De lusten voor de initiatiefnemers, de lasten voor de omwonenden
- De turbines worden uiteindelijk door Jan met de pet betaald. Ook subsidie moet tenslotte ergens vandaan komen
- Zie vorig punt, en dan mag je gelukkig ook nog op kosten van de initiatiefnemers naar een feestje. Wat een lol. Sigaar uit eigen doos.
- De structuur van het landschap gaat aan gort doordat de infrastructuur geweld aan gedaan wordt
- Het plaatsen: "Mevrouw, we komen ééeven door uw voortuin met ons materieel".
- Enzovoorts.

Ik hoop dat u deze keer wél leest en u wat gelegen laat liggen aan onze argumenten. En dat u uiteindelijk inziet dat doorgaan een heilloze weg is.

Hoogachtend

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Windpark DMOM
Postbus 248
2250 AE Voorschoten

19 APR 2016

Geachte mevrouw, mijnheer,

Bij deze laat ik u weten dat ik tegenstander ben van het plaatsen van windmolens in het Drentse Mondengebied.

Redenen,

- De overheid doet alle moeite de burgers te beschermen tegen invloeden van buitenaf.
Voorbeeld: fijnstof – uitstoot CO2 – stankoverlast enz. Een goed streven.

Gek is dat diezelfde overheid ons wil opzadelen met molens die jarenlang overlast zullen geven terwijl er genoeg alternatieven zijn die voor velen aanvaardbaar zijn.

De argumenten die de minister gebruikt om zijn zienswijze te handhaven komen niet direct uit betrouwbare bron. Kijk naar de info van de laatste 20 – 25 jaar vanuit het ministerie betreffende de gasproblematiek in Groningen Die was niet altijd even betrouwbaar.

Dat werk door in de molenproblematiek.

Hopende dat U mijn stem laat meewegen, hoogachtend

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Windpark DMOM
Postbus 248
2250 AE Voorschoten

Betreft: zienswijze

Datum:

Geachte minister Kamp,

Op 4 maart 2016 heeft u het ontwerp-inpassingsplan voor windpark De Drentse Monden en Oostermoer met de bijbehorende conceptvergunningen ter inzage gelegd. Tot en met 20 april bestaat de mogelijkheid zienswijzen in te dienen. Hierbij stuur ik u mijn zienswijze, gericht tegen het ontwerp-inpassingsplan en de conceptvergunningen.

Het inpassingsplan maakt de bouw mogelijk van vijftig windturbines met een hoogte van ruim tweehonderd meter, langs de gemeentegrens van Stadskanaal. De drie windturbineprojecten vormen één groot industrieel complex. De windturbineprojecten hebben daardoor een negatieve invloed op de regionale economie en doen afbreuk aan het woon- en leefklimaat in onze gemeente.

De gemeente Stadskanaal ligt in een krimpregio. Om leegstand en verpaupering te voorkomen is het gebied afhankelijk van instroom van nieuwe inwoners. Voor het landelijk wonen zijn 'ruimte en rust' onze kernkwaliteiten. Vanwege het industriële karakter van de windturbineprojecten gaan deze kernkwaliteiten verloren. Nieuwe instroom zal uitblijven. Door de planvorming zijn er nu al bewoners die moeite hebben hun woning te verkopen.

De kernen Stadskanaal en Musselkanaal vervullen een centrumfunctie voor de veenkoloniën. Dit betreft voor een belangrijk deel De Monden en zijn omgeving. Een terugloop van de bevolking als gevolg van de windturbineprojecten heeft negatieve gevolgen voor het midden- en kleinbedrijf.

Ruimte en rust zijn kwaliteiten van dit gebied, waardoor het gebied aantrekkelijk is voor toeristen. Het beekdal van de Hunze (of Oostermoer) heeft daarbij de potentie zich nog verder te ontwikkelen. De windturbineprojecten hebben negatieve gevolgen voor de toeristische ontwikkeling van de regio.

De windturbineprojecten hebben niet alleen een ontwrichtende werking op de lokale economie, maar ook op de samenleving. Mede vanwege de gebrekkige en eenzijdige communicatie ontbreekt nagenoeg elk draagvlak. Uit onderzoek blijkt dat maar liefst 78% van de respondenten zich uitsprekt tegen de windturbineprojecten.

De aanwijzing van het Mondengebied heeft plaatsgevonden op basis van reeds gedane toezeggingen en niet op basis van een inhoudelijke afweging. De toezeggingen in 2010 en 2011 voor de Rijkscoördinatieregeling(RCR)-procedures zijn in het gehele proces leidend geweest. Bovendien is er sprake van drie afzonderlijke windturbineprojecten. Elk project heeft zich in 2010-2011 afzonderlijk aangemeld voor een RCR-procedure. Nu is gebleken dat elk project minder is dan 100 MW, kan de Rijkscoördinatieregeling niet van toepassing zijn.

Een zorgvuldige afweging van de gezondheidsaspecten ontbreekt. Ook psychische schade door stress vanwege het onverkoopbaar worden van woningen moet niet worden onderschat.

De kwaliteit van de kernen Stadskanaal en Musselkanaal is de directe ligging aan het grootschalige open landschap van De Monden. Daarnaast is het beleid van de provincie Groningen, de gemeenten Stadskanaal en Vlagtwedde en het Waterschap Hunze en Aa's gericht op de realisatie van recreatief-

ecologische verbindingzones tussen de Hondsrug en Westerwolde. De windturbineprojecten vormen een fysieke en visuele barrière.

Alternatieven voor het opwekken van duurzame energie zijn voorhanden. Plannen voor een solarpark zijn in ontwikkeling en kennen wel draagvlak bij inwoners, politiek en bedrijfsleven. Een ander alternatief is het verduurzamen van woningen. Ook zijn combinaties denkbaar, waardoor de schadelijke invloed van de windturbineprojecten aanzienlijk kan worden teruggedrongen.

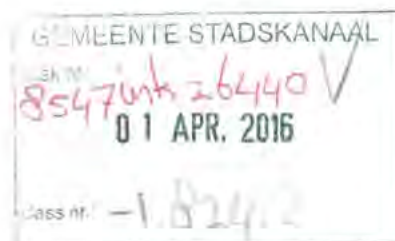
Het ontwerp-inpassingsplan voldoet niet aan eisen van een goede ruimtelijke ordening, omdat de economische en maatschappelijke uitvoerbaarheid van het plan niet is aangetoond. Keuzes zijn onvoldoende gemotiveerd, inclusief de keuze voor het toepassen van de Rijkscoördinatieregeling. Gezondheidseffecten zijn niet of nauwelijks in beeld gebracht. Ook zijn alternatieve vormen van duurzame energie niet in de planvorming betrokken.

Naam afzender:

Adres afzender:

Ik ben er heel erg tegen
ik zie liever straks over tegen
die zomer lente ^{aan} tuts tegen die
molens

Bureau Energieprojecten
 Inspraakpunt Windpark DMOM
 Postbus 248
 2250 AE Voorschoten

Betreft: zienswijze

Datum:

Geachte minister Kamp,

Op 4 maart 2016 heeft u het ontwerp-inpassingsplan voor windpark De Drentse Monden en Oostermoer met de bijbehorende conceptvergunningen ter inzage gelegd. Tot en met 20 april bestaat de mogelijkheid zienswijzen in te dienen. Hierbij stuur ik u mijn zienswijze, gericht tegen het ontwerp-inpassingsplan en de conceptvergunningen.

Het inpassingsplan maakt de bouw mogelijk van vijftig windturbines met een hoogte van ruim tweehonderd meter, langs de gemeentegrens van Stadskanaal. De drie windturbineprojecten vormen één groot industrieel complex. De windturbineprojecten hebben daardoor een negatieve invloed op de regionale economie en doen afbreuk aan het woon- en leefklimaat in onze gemeente.

De gemeente Stadskanaal ligt in een krimpregio. Om leegstand en verpaupering te voorkomen is het gebied afhankelijk van instroom van nieuwe inwoners. Voor het landelijk wonen zijn 'ruimte en rust' onze kernkwaliteiten. Vanwege het industriële karakter van de windturbineprojecten gaan deze kernkwaliteiten verloren. Nieuwe instroom zal uitblijven. Door de planvorming zijn er nu al bewoners die moeite hebben hun woning te verkopen.

De kernen Stadskanaal en Musselkanaal vervullen een centrumfunctie voor de veenkoloniën. Dit betreft voor een belangrijk deel De Monden en zijn omgeving. Een terugloop van de bevolking als gevolg van de windturbineprojecten heeft negatieve gevolgen voor het midden- en kleinbedrijf.

Ruimte en rust zijn kwaliteiten van dit gebied, waardoor het gebied aantrekkelijk is voor toeristen. Het beekdal van de Hunze (of Oostermoer) heeft daarbij de potentie zich nog verder te ontwikkelen. De windturbineprojecten hebben negatieve gevolgen voor de toeristische ontwikkeling van de regio.

De windturbineprojecten hebben niet alleen een ontwrichtende werking op de lokale economie, maar ook op de samenleving. Mede vanwege de gebrekkige en eenzijdige communicatie ontbreekt nagenoeg elk draagvlak. Uit onderzoek blijkt dat maar liefst 78% van de respondenten zich uitspreekt tegen de windturbineprojecten.

De aanwijzing van het Mondengebied heeft plaatsgevonden op basis van reeds gedane toezeggingen en niet op basis van een inhoudelijke afweging. De toezeggingen in 2010 en 2011 voor de Rijkscoördinatieregeling(RCR)-procedures zijn in het gehele proces leidend geweest. Bovendien is er sprake van drie afzonderlijke windturbineprojecten. Elk project heeft zich in 2010-2011 afzonderlijk aangemeld voor een RCR-procedure. Nu is gebleken dat elk project minder is dan 100 MW, kan de Rijkscoördinatieregeling niet van toepassing zijn.

Een zorgvuldige afweging van de gezondheidsaspecten ontbreekt. Ook psychische schade door stress vanwege het onverkoopt worden van woningen moet niet worden onderschat.

De kwaliteit van de kernen Stadskanaal en Musselkanaal is de directe ligging aan het grootschalige open landschap van De Monden. Daarnaast is het beleid van de provincie Groningen, de gemeenten Stadskanaal en Vlagtwedde en het Waterschap Hunze en Aa's gericht op de realisatie van recreatief-

ecologische verbindingzones tussen de Hondsrug en Westerwolde. De windturbineprojecten vormen een fysieke en visuele barrière.

Alternatieven voor het opwekken van duurzame energie zijn voorhanden. Plannen voor een solarpark zijn in ontwikkeling en kennen wel draagvlak bij inwoners, politiek en bedrijfsleven. Een ander alternatief is het verduurzamen van woningen. Ook zijn combinaties denkbaar, waardoor de schadelijke invloed van de windturbineprojecten aanzienlijk kan worden teruggedrongen.

Het ontwerp-inpassingsplan voldoet niet aan eisen van een goede ruimtelijke ordening, omdat de economische en maatschappelijke uitvoerbaarheid van het plan niet is aangetoond. Keuzes zijn onvoldoende gemotiveerd, inclusief de keuze voor het toepassen van de Rijkscoördinatieregeling. Gezondheidseffecten zijn niet of nauwelijks in beeld gebracht. Ook zijn alternatieve vormen van duurzame energie niet in de planvorming betrokken.

Naam afzender:

Adres afzender:

WAAROM MOETEN ER ZOVEEL WINDTURBINES KOTEN
HET IS GEEN GEZICHT.
JE ZIET ZE AL HEEL VER WEG.

DAN KIJK JE NIET NAAR NATUUR MAAR NAAR DIE
HOGE DINGEN.

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Windpark DMOM
Postbus 248
2250 AE Voorschoten

Betreft: zienswijze

Datum:

tegen
6.4.2016

Geachte minister Kamp,

Op 4 maart 2016 heeft u het ontwerp-inpassingsplan voor windpark De Drentse Monden en Oostermoer met de bijbehorende conceptvergunningen ter inzage gelegd. Tot en met 20 april bestaat de mogelijkheid zienswijzen in te dienen. Hierbij stuur ik u mijn zienswijze, gericht tegen het ontwerp-inpassingsplan en de conceptvergunningen.

Het inpassingsplan maakt de bouw mogelijk van vijftig windturbines met een hoogte van ruim tweehonderd meter, langs de gemeentegrens van Stadskanaal. De drie windturbineprojecten vormen één groot industrieel complex. De windturbineprojecten hebben daardoor een negatieve invloed op de regionale economie en doen afbreuk aan het woon- en leefklimaat in onze gemeente.

De gemeente Stadskanaal ligt in een krimpregio. Om leegstand en verpaupering te voorkomen is het gebied afhankelijk van instroom van nieuwe inwoners. Voor het landelijk wonen zijn 'ruimte en rust' onze kernkwaliteiten. Vanwege het industriële karakter van de windturbineprojecten gaan deze kernkwaliteiten verloren. Nieuwe instroom zal uitblijven. Door de planvorming zijn er nu al bewoners die moeite hebben hun woning te verkopen.

De kernen Stadskanaal en Musselkanaal vervullen een centrumfunctie voor de veenkoloniën. Dit betreft voor een belangrijk deel De Monden en zijn omgeving. Een terugloop van de bevolking als gevolg van de windturbineprojecten heeft negatieve gevolgen voor het midden- en kleinbedrijf.

Ruimte en rust zijn kwaliteiten van dit gebied, waardoor het gebied aantrekkelijk is voor toeristen. Het beekdal van de Hunze (of Oostermoer) heeft daarbij de potentie zich nog verder te ontwikkelen. De windturbineprojecten hebben negatieve gevolgen voor de toeristische ontwikkeling van de regio.

De windturbineprojecten hebben niet alleen een ontwrichtende werking op de lokale economie, maar ook op de samenleving. Mede vanwege de gebrekkige en eenzijdige communicatie ontbreekt nagenoeg elk draagvlak. Uit onderzoek blijkt dat maar liefst 78% van de respondenten zich uitsprekt tegen de windturbineprojecten.

De aanwijzing van het Mondengebied heeft plaatsgevonden op basis van reeds gedane toezeggingen en niet op basis van een inhoudelijke afweging. De toezeggingen in 2010 en 2011 voor de Rijkscoördinatieregeling(RCR)-procedures zijn in het gehele proces leidend geweest. Bovendien is er sprake van drie afzonderlijke windturbineprojecten. Elk project heeft zich in 2010-2011 afzonderlijk aangemeld voor een RCR-procedure. Nu is gebleken dat elk project minder is dan 100 MW, kan de Rijkscoördinatieregeling niet van toepassing zijn.

Een zorgvuldige afweging van de gezondheidsaspecten ontbreekt. Ook psychische schade door stress vanwege het onverkoopbaar worden van woningen moet niet worden onderschat.

De kwaliteit van de kernen Stadskanaal en Musselkanaal is de directe ligging aan het grootschalige open landschap van De Monden. Daarnaast is het beleid van de provincie Groningen, de gemeenten Stadskanaal en Vlagtwedde en het Waterschap Hunze en Aa's gericht op de realisatie van recreatief-

ecologische verbindingzones tussen de Hondsrug en Westerwolde. De windturbineprojecten vormen een fysieke en visuele barrière.

Alternatieven voor het opwekken van duurzame energie zijn voorhanden. Plannen voor een solarpark zijn in ontwikkeling en kennen wel draagvlak bij inwoners, politiek en bedrijfsleven. Een ander alternatief is het verduurzamen van woningen. Ook zijn combinaties denkbaar, waardoor de schadelijke invloed van de windturbineprojecten aanzienlijk kan worden teruggedrongen.

Het ontwerp-inpassingsplan voldoet niet aan eisen van een goede ruimtelijke ordening, omdat de economische en maatschappelijke uitvoerbaarheid van het plan niet is aangetoond. Keuzes zijn onvoldoende gemotiveerd, inclusief de keuze voor het toepassen van de Rijkscoördinatieregeling. Gezondheidseffecten zijn niet of nauwelijks in beeld gebracht. Ook zijn alternatieve vormen van duurzame energie niet in de planvorming betrokken.

Naam afzender:

Adres afzender:

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Windpark DMOM
Postbus 248
2250 AE Voorschoten

19 APR 2016

Gieterveen, 18-04-2016

Geachte heer/mevrouw,

Onderstaand dien ik mijn zienswijze in tegen alle ontwerpbesluiten voor het windpark De Drentse Monden en Oostermoer zoals die tot en met 20 April 2016 ter inzage liggen.

1. Afstand tot woningen

Sinds 1986 geeft de VNG de publicatie 'Bedrijven en milieuzonering' uit, en het is goed gebruik dat het bevoegde gezag rekening houdt met deze publicatie. De meest actuele uitgave dateert van 2009. Hierin staat als richtlijn voor een windturbines met een rotordiameter van 50 meter een minimale afstand tot de woonbebouwing van 300 meter.

In het huidige plan wordt uitgegaan van turbines van minimaal 3 MW. Een windturbine zoals bedoeld in de publicatie "Bedrijven en Milieuzonering" met een rotordiameter van 50 meter had in 2009 een capaciteit van ongeveer 0,75 MW opgesteld vermogen. Dit zou bij extrapolatie 4 x de afstand, dus 1200 meter afstand tot de woonbebouwing betekenen

Vooraf in het noordelijke gedeelte is de afstand van de woonbebouwing van Nieuwediep tot de woonbebouwing van de Veenakkers in Gieterveen slechts 1600 meter. De afstand van de windturbines tot de woningen bij Nieuwediep is slechts 500-600 meter. Met het verschuiven van de turbines richting Gieterveen wordt het probleem slechts een beetje verplaatst. Een goed ruimtelijke inpassing met reële afstanden tot de woonbebouwing is hier niet mogelijk. Het College van Rijksadviseurs schrijft op 25 maart 2014 in een advies aan het Ministerie van Economische Zaken: Ten noorden van het Gasselternijveense Bos is naar onze mening geen goede landschappelijke aanleiding te vinden om de turbines te ankeren. De ruimte is daar te beperkt. Een tweede belangrijke afweging om af te zien van plaatsing in dit deel is de ongewenste ruimtelijke interferentie in het landschapsbeeld die zal optreden met de beoogde opstelling langs de N33, noordelijker bij Veendam.

De initiatiefnemers hebben er in dit plan zomaar 9 windturbines bijgeplaatst in een gebied waar volgens het "CRa" absoluut geen ruimte is om turbines te plaatsen.

Ook treed er nu interferentie op met de turbines bij de N33 bij Veendam. Op de 3D animatie van ROM 3D zijn deze turbines duidelijk op de achtergrond te zien.

2. Het ontbreken van nut en noodzaak en draagvlak

Inmiddels is genoegzaam aangetoond en wetenschappelijk onderbouwd dat de inzet van energie afkomstig van windturbines niet wezenlijk bijdraagt aan de beperking van de uitstoot van broeikasgassen. Zowel energie opgewekt door wind als door zon behoeven een back-up van conventionele energiecentrales. Het bouwen van windturbineparken is daarmee de grootste verspilling van gemeenschapsgeld ooit.

Voor het windpark is ook geen enkel draagvlak aanwezig (zie draagvlakonderzoek Enneüs, eind 2014). Meer dan 80% van de inwoners van de Veenkoloniën is tegen de windmolens.

3. Geluidsnormen

Het is in ruime kring bekend dat de geluidsnormen in 2011 versoepeld zijn, teneinde de bouw van industriële windturbines mogelijk te maken.

Het akoestisch onderzoek in het plan geeft aan dat het onderhavige plan voldoet aan de geluidnormering van 47 dB Lden en 41 dB Lnight, als er tenminste mitigerende maatregelen worden genomen.

Ik maak bezwaar tegen het feit dat een plan als het onderhavige op een van de belangrijkste omgevingsaspecten, geluid, enkel ruimtelijk kan worden ingepast indien mitigerende maatregelen worden getroffen, terwijl de geluidsnormen nog versoepeld zijn ook.

Volgens de Raad van State is dit in strijd met de regels. (zie de uitspraak Prinsenbeek van 23 september 2015, overweging 17.6).

Verder zijn de speciaal voor windturbines afgesproken geluidsnormen gebaseerd op een jaargemiddelde, zodat handhaving erg moeilijk wordt.

4. Slagschaduw

Het is mijn zienswijze dat het aspect slagschaduw wel degelijk de uitvoering van het plan in de weg staat. De aantasting van het woon- en leefklimaat van de omwonenden wordt onevenredig ernstig verstoord. Ik vind dit onaanvaardbaar.

Daarbij komt dat ook voor het aspect slagschaduw mitigerende maatregelen getroffen moeten worden in de vorm van stilstandvoorzieningen en zonneshijn-sensoren.

Het criterium "goede ruimtelijke ordening" zoals bedoeld in artikel 4.1 Wro biedt de mogelijkheid om ter bescherming van een goed woon- en leefklimaat strengere eisen te stellen dan de milieunormen. Immers de in artikel 3.12 van het Activiteitenbesluit milieubeheer gehanteerde norm borgt niet altijd een goed woon- en leefklimaat.

Ten aanzien van het aspect slagschaduw is mijn zienswijze dat er een afstand tot de woonbebouwing moet worden aangehouden van 12 x de rotordiameter. Dus zonder stilstandvoorzieningen en zonneshijn sensoren.

5. Waarde woningen

De WOZ-beschikkingen met peildatum 1-1-2015 maken duidelijk dat de waarde van de woningen in het gebied daalt, de gemeente noemt in het Taxatieverslag een "Aftrek windmolens". Hiermee wordt duidelijk vastgesteld dat de plannen voor een windturbinepark inmiddels hebben geleid tot een waardedaling van de omliggende woningen, deze waardedaling zal zich nog verder doorzetten.

In het Inpassingsplan wordt geen melding gemaakt van compensatie van het waardeverlies van de woningen, dat het gevolg is van dit plan.

Ik zie graag een regeling om dit waardeverlies die wordt veroorzaakt door dit windturbinepark te compenseren.

Tot slot

In het Inpassingsplan staat dat de plannen zijn gebaseerd op verschillende beleidsuitgangspunten. Ik ben van mening dat op geen enkele wijze tegemoet is gekomen aan een van de belangrijkste beleidsuitgangspunten, namelijk dat het woon- en leefklimaat in de omgeving waar windturbines op land worden geplaatst niet mag worden verslechterd. Bovenstaande zienswijzen tonen aan dat, indien de windturbines zouden worden geplaatst het woon- en leefklimaat in Gieterveen aanzienlijk verslechtert.

Met vriendelijke groet,

Bureau Energieprojecten
 Inspraakpunt Windpark DMOM
 Postbus 248
 2250 AE Voorschoten

Betreft: zienswijze

Datum: 10-04-2016

20 APR 2016

Geachte minister Kamp,

Op 4 maart 2016 heeft u het ontwerp-inpassingsplan voor windpark De Drentse Monden en Oostermoer met de bijbehorende conceptvergunningen ter inzage gelegd. Tot en met 20 april bestaat de mogelijkheid zienswijzen in te dienen. Hierbij stuur ik u mijn zienswijze, gericht tegen het ontwerp-inpassingsplan en de conceptvergunningen.

Het inpassingsplan maakt de bouw mogelijk van vijftig windturbines met een hoogte van ruim tweehonderd meter, langs de gemeentegrens van Stadskanaal. De drie windturbineprojecten vormen één groot industrieel complex. De windturbineprojecten hebben daardoor een negatieve invloed op de regionale economie en doen afbreuk aan het woon- en leefklimaat in onze gemeente.

De gemeente Stadskanaal ligt in een krimpregio. Om leegstand en verpaupering te voorkomen is het gebied afhankelijk van instroom van nieuwe inwoners. Voor het landelijk wonen zijn 'ruimte en rust' onze kernkwaliteiten. Vanwege het industriële karakter van de windturbineprojecten gaan deze kernkwaliteiten verloren. Nieuwe instroom zal uitblijven. Door de planvorming zijn er nu al bewoners die moeite hebben hun woning te verkopen.

De kernen Stadskanaal en Musselkanaal vervullen een centrumfunctie voor de veenkoloniën. Dit betreft voor een belangrijk deel De Monden en zijn omgeving. Een terugloop van de bevolking als gevolg van de windturbineprojecten heeft negatieve gevolgen voor het midden- en kleinbedrijf.

Ruimte en rust zijn kwaliteiten van dit gebied, waardoor het gebied aantrekkelijk is voor toeristen. Het beekdal van de Hunze (of Oostermoer) heeft daarbij de potentie zich nog verder te ontwikkelen. De windturbineprojecten hebben negatieve gevolgen voor de toeristische ontwikkeling van de regio.

De windturbineprojecten hebben niet alleen een ontwrichtende werking op de lokale economie, maar ook op de samenleving. Mede vanwege de gebrekkige en eenzijdige communicatie ontbreekt nagenoeg elk draagvlak. Uit onderzoek blijkt dat maar liefst 78% van de respondenten zich uitsprekt tegen de windturbineprojecten.

De aanwijzing van het Mondengebied heeft plaatsgevonden op basis van reeds gedane toezeggingen en niet op basis van een inhoudelijke afweging. De toezeggingen in 2010 en 2011 voor de Rijkscoördinatieregeling(RCR)-procedures zijn in het gehele proces leidend geweest. Bovendien is er sprake van drie afzonderlijke windturbineprojecten. Elk project heeft zich in 2010-2011 afzonderlijk aangemeld voor een RCR-procedure. Nu is gebleken dat elk project minder is dan 100 MW, kan de Rijkscoördinatieregeling niet van toepassing zijn.

Een zorgvuldige afweging van de gezondheidsaspecten ontbreekt. Ook psychische schade door stress vanwege het onverkoopt worden van woningen moet niet worden onderschat.

De kwaliteit van de kernen Stadskanaal en Musselkanaal is de directe ligging aan het grootschalige open landschap van De Monden. Daarnaast is het beleid van de provincie Groningen, de gemeenten Stadskanaal en Vlagtwedde en het Waterschap Hunze en Aa's gericht op de realisatie van recreatief-

ecologische verbindingzones tussen de Hondsrug en Westerwolde. De windturbineprojecten vormen een fysieke en visuele barrière.

Alternatieven voor het opwekken van duurzame energie zijn voorhanden. Plannen voor een solarpark zijn in ontwikkeling en kennen wel draagvlak bij inwoners, politiek en bedrijfsleven. Een ander alternatief is het verduurzamen van woningen. Ook zijn combinaties denkbaar, waardoor de schadelijke invloed van de windturbineprojecten aanzienlijk kan worden teruggedrongen.

Het ontwerp-inpassingsplan voldoet niet aan eisen van een goede ruimtelijke ordening, omdat de economische en maatschappelijke uitvoerbaarheid van het plan niet is aangetoond. Keuzes zijn onvoldoende gemotiveerd, inclusief de keuze voor het toepassen van de Rijkscoördinatieregeling. Gezondheidseffecten zijn niet of nauwelijks in beeld gebracht. Ook zijn alternatieve vormen van duurzame energie niet in de planvorming betrokken.

Naam afzender:

Adres afzender:

Bureau Energieprojecten

Musselkanaal , 18-04-2016

Inspraakpunt Windpark DMOM

Postbus 248

2250 AE Voorschoten

Betreft : zienswijze

Twee bladen ; blad 1 .

Geachte minister Kamp

Op 4 maart 2016 heeft U het ontwerp-inpassingsplan voor windpark De Drentse Monden en Oostermoer met bijbehorende conceptvergunningen ter inzage gelegd.

- a. Het inpassingsplan maakt de bouw mogelijk van vijftig windturbines met een hoogte van ruim tweehonderd meter, langs de gemeentegrens van Stadskanaal. De Spoorsingel grenst direct aan de gemeente grens en dus ook aan het inpassingsplan. Ruimte en rust zijn kwaliteiten van het gebied maar door uitvoering van Uw plannen verandert het in een industriegebied.
- b. Het open karakter van het gebied wordt door de te plaatsen windmolens ernstig aangetast, het bezwaar in deze wordt nog vergroot omdat op diverse plekken in het gebied de rode lampjes van de windmolens in Duitsland ook duidelijk waarneembaar zijn.
- c. De gevolgen van geluidshinder zijn niet te overzien, zeker wat betreft de lage tonen, die vooral in de nacht verdragend zijn. Dit is een toengebied die voor veel mensen niet hinderlijk is maar er zijn ook mensen die er extreem gevoelig voor zijn en daar kom je meestal te laat achter. Ook mogelijke slagschaduw is geen leuk toekomst perspectief. Dan rijst de vraag wat nu. Mensen die boven de gasbel wonen, ervaren ook deze vraag en veelal bevordert dat niet een tevreden woonbeleving. Er dient dan ook een duidelijk kader te zijn voor onafhankelijk onderzoek naar hinder en klachten van omwonenden. Dit dient gefinancierd te worden door de overheid en of initiatiefnemers zonder dat omwonenden hiervoor naar de rechter moeten. Als de bewoners dermate last ondervinden van de windturbines dat zij moeten verhuizen en zij krijgen het huis niet verkocht dan dienen deze woningen verplicht te worden opgekocht door de initiatiefnemers tegen de marktwaarde, te bepalen door een taxateur aan te wijzen door de initiatiefnemers en een taxateur aan te wijzen door de bewoners. Taxaties worden betaald door de initiatiefnemers. Zo worden bewoners niet gedwongen om voor de rest van hun leven in een onverkoopbaar huis in een voor hun ziekmakende omgeving te wonen.
- d . Ook de te verwachten daling van de WOZ waarde dient in dit verband niet te worden vergeten. De gemeente Borger / Odoorn is in het verleden ernstig in haar zorgplicht tekortgeschoten door een gebied aan te wijzen voor windmolens zonder direct belanghebbenden, de aanwonenden van de gemeente Stadskanaal hierover te informeren. Het ontwerp-inpassingsplan voldoet niet aan de eisen van een goede ruimtelijke ordening, omdat de economische en maatschappelijke uitvoerbaarheid van het plan niet is aangetoond. Gezondheid effecten zijn niet of nauwelijks in beeld gebracht. Voorgaande is zeker een reden om planschade te claimen. Ook zijn alternatieve vormen

Zienswijze J Kuiper Musselkanaal . Blad , 2

Musselkanaal , 18-04-2016

van duurzame energie, bijvoorbeeld zonnepanelen, niet in de planvorming betrokken. Economisch gezien kunnen de subsidiegelden beter benut worden voor zonnepanelen die op de daken van de bewoners van het gebied geplaatst kunnen worden. De infrastructuur voor het transporteren van de op te wekken KW is immers al aanwezig. Dan komt het financieel / sociaal gezien een groot deel van de plaatselijke bevolking ten goede.

Ten aanzien van de punten a t/m d moet aanvullend worden opgemerkt dat;

MENSEN DIE NIET NAAR TEVREDENHEID KUNNEN WONEN EEN STUK LEVENSGELUK MISSEN DIE NIET TE KOMPENSEREN IS!

Bureau Energieprojecten

Musselkanaal, 18-04-2016

Inspraakpunt Windpark DMOM

afz. Belangenvereniging "Tussen Wal en Schip

Postbus 248

2250 AE Voorschoten

Betreft: zienswijze , twee bladen; blad 1.

20 APR 2016

Geachte minister Kamp

Op 4 maart 2016 heeft U het ontwerp-inpassingsplan voor windpark De Drentse Monden en Oostermoer met bijbehorende conceptvergunningen ter inzage gelegd.

- a. Het inpassingsplan maakt de bouw mogelijk van vijftig windturbines met een hoogte van ruim tweehonderd meter, langs de gemeentegrens van Stadskanaal. De Spoorsingel grenst direct aan de gemeente grens en dus ook aan het inpassingsplan. Ruimte en rust zijn kwaliteiten van het gebied maar door uitvoering van Uw plannen verandert het in een industriegebied.
- b. Het open karakter van het gebied wordt door de te plaatsen windmolens ernstig aangetast, het bezwaar in deze wordt nog vergroot omdat op diverse plekken in het gebied de rode lampjes van de windmolens in Duitsland ook duidelijk waarneembaar zijn.
- c. De gevolgen van geluidshinder zijn niet te overzien, zeker wat betreft de lage tonen, die vooral in de nacht verdragend zijn. Dit is een toengebied die voor veel mensen niet hinderlijk is maar er zijn ook mensen die er extreem gevoelig voor zijn en daar kom je meestal te laat achter. Ook mogelijke slagschaduw is geen leuk toekomst perspectief. Dan rijst de vraag wat nu. Mensen die boven de gasbel wonen, ervaren ook deze vraag en veelal bevordert dat niet een tevreden woonbeleving. Er dient dan ook een duidelijk kader te zijn voor onafhankelijk onderzoek naar hinder en klachten van omwonenden. Dit dient gefinancierd te worden door de overheid en of initiatiefnemers zonder dat omwonenden hiervoor naar de rechter moeten. Als de bewoners dermate last ondervinden van de windturbines dat zij moeten verhuizen en zij krijgen het huis niet verkocht dan dienen deze woningen verplicht te worden opgekocht door de initiatiefnemers tegen de marktwaarde, te bepalen door een taxateur aan te wijzen door de initiatiefnemers en een taxateur aan te wijzen door de bewoners. Taxaties worden betaald door de initiatiefnemers. Zo worden bewoners niet gedwongen om voor de rest van hun leven in een onverkoopbaar huis in een voor hun ziekmakende omgeving te wonen.
- d. Ook de te verwachten daling van de WOZ waarde dient in dit verband niet te worden vergeten. De gemeente Borger / Odoorn is in het verleden ernstig in haar zorgplicht tekortgeschoten door een gebied aan te wijzen voor windmolens zonder direct belanghebbenden, de aanwonenden van de gemeente Stadskanaal hierover te informeren. Het ontwerp-inpassingsplan voldoet niet aan de eisen van een goede ruimtelijke ordening, omdat de economische en maatschappelijke uitvoerbaarheid van het plan niet is aangetoond. Gezondheid effecten zijn niet of nauwelijks in beeld gebracht. Voorgaande is zeker een reden om planschade te claimen. Ook zijn alternatieve vormen

Zienswijze belangenvereniging "tussen wal en schip Musselkanaal" . Blad , 2. Musselkanaal , 18-04-2016

van duurzame energie, bijvoorbeeld zonnepanelen, niet in de planvorming betrokken. Economisch gezien kunnen de subsidiegelden beter benut worden voor zonnepanelen die op de daken van de bewoners van het gebied geplaatst kunnen worden. De infrastructuur voor het transporteren van de op te wekken KW is immers al aanwezig. Dan komt het financieel / sociaal gezien een groot deel van de plaatselijke bevolking ten goede.

Ten aanzien van de punten a t/m d moet aanvullend worden opgemerkt dat;

MENSEN DIE NIET NAAR TEVREDENHEID KUNNEN WONEN EEN STUK LEVENSGELUK MISSEN DIE NIET TE KOMPENSEREN IS!

"Woonbelangenvereniging " Woongebied Tussen Wal en Schip "

Namens deze de voorzitter;

Verzonden: Woensdag 20 april 2016 00:08
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Ontwerpbesluiten windpark De Drentse Monden en Oostermoer

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat:
Huisnummer:
Postcode:
Woonplaats:
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Particulier

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Ja, zie zienswijze

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Ja, zie zienswijze

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

Ja, zie zienswijze

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Ja, zie zienswijze

Reactie

Aan:
Bureau Energieprojecten
Inspraak Windpark DMOM
Postbus 248
2250AE Voorschoten

Datum: 5 april 2016

Plaats: Gieterveen

Onderwerp: Zienswijze "Windpark DMOM"

Geachte heer/mevrouw.

Via deze weg wil ik mijn zienswijze kenbaar maken t.a.v. DMOM.

Allereerst wil ik u er op wijzen dat het indienen van een correcte en complete zienswijze door het gebruik van lastige (juridische) typografie en verwijzingen naar het wetboek voor een doorsnee burger erg lastig is. Na dit mede-gedeeld te hebben hieronder mijn belangrijkste zienswijzen omtrent DMOM, voornamelijk maar niet uitsluitend voor het Oostermoer gebied tussen Gasselternijveen en de N33 t.h.v. Gieterveen.

1. Waardevermindering koopwoning

Aan de WOZ-beschikking met peildatum 01-01-2015 is te zien dat de waarde van de woning is gedaald. Tevens geven taxatierapporten met uit april 2016 dit aan. Hierin wordt net als in het taxatieverslag van de gemeente AA & Hunze aangegeven dat de windturbines/industriële omgeving een negatieve invloed hebben op de waarde van de woning ("Aftrek windmolens"). Hierin wordt ook vermeld dat de waarde van de woningen nog verder zal dalen. In het inpassingsplan wordt niet gesproken over een eventuele schadevergoeding m.b.t. de waardedaling van de woningen, dat het gevolg is van het inpassingsplan. Graag zie ik een regeling waarin de waardedaling van de woning, veroorzaakt door het windturbinepark gecompenseerd wordt.

2. Gebied

Het gebied specifiek tussen Langestraat Gieterveen en de N33 t.h.v. Gieterveen moet plaats gaan bieden aan maar liefst 5 windturbines. Ik ben van mening dat dit gebied veel te klein is om deze hoeveelheid windturbines in te passen.

3. Afstand tot woning

De windturbines welke ingetekend staan in de 3D tekening van Rom3D te vinden op <http://rom3d.nl/360/drentsemonden/> (in beperkte vorm) maar tevens getoond op een inloopavond op 29 april j.l. om 20:00, welke ik heb bijgewoond hebben een hoogte van 119 meter exclusief rotorbladen. De rotorbladen zijn daarbij nog eens 62 meter per stuk, wat inhoudt dat de windturbines die geplaatst worden in het gebied aangegeven bij punt 2 een hoogte hebben van 183 meter! Als richtlijn staat in de publicatie "Bedrijven en Milieuzonering" van de VNG met als meest actuele datering 2009 het volgende: De afstand van woonbebouwing voor windturbines met een rotordiameter van 50 meter een minimale afstand moeten hebben van 300 meter. Het baat mij zorgen dat de turbines met deze straal qua rotorblad op zeer korte afstand staan van de bebouwing. In het gebied aangegeven bij punt 2 is de afstand tussen de woonbebouwing van Nieuwediep tot aan Gieterveen slechts 16 à 1700 meter. Deze afstand is in mijn optiek veel te klein voor het plaatsen van de turbines. Een goede ruimtelijke inpassing met een veilige/reeële afstand tot de woonbebouwing is op deze locatie niet mogelijk.

4. Geluid & Geluidsnorm

Het akoestisch onderzoek in het plan voldoet aan de gestelde normen. Echter alleen wanneer er mitigerende maatregelen worden genomen. Aangezien geluid één van de vele aspecten is welke

met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid voor overlast gaan zorgen is het zorgelijk dat de windturbines enkel ingepast kunnen worden wanneer er mitigerende maatregelen worden getroffen. Tevens speelt mee dat de regelgeving in 2011 versoepeld is.

Omtrent de handhaving van het geluidniveau; het handhaven van het geluidsniveau is moeilijk en niet beschreven. Ook worden er geen (vaste)meetpunten aangebracht waarbij continue een meting kan worden gedaan t.o.v. de woningen. Ook weegt mee dat er een verschil is tussen dag- en nachtmeting, en dat er wordt uitgegaan van een jaargemiddelde. Ook kan er sprake zijn van staande golven van laagfrequent geluid op de gevel van de een woning. Deze is pas meetbaar wanneer het leed al geschied is. Laagfrequente resonantie en niet hoorbaar geluid kunnen tevens ook voor gezondheidsklachten zorgen welke niet meetbaar zijn maar zeker wel hun inpakt kunnen hebben, dit heeft zijn neerslag op het dagelijks functioneren.

5. Gezondheid

Het RIVM meldt dat windturbines wel degelijk schadelijk kunnen zijn voor de gezondheid (<http://www.trouw.nl/tr/nl/4328/Opinie/article/detail/3340189/2012/10/31/Windmolen-kan-wel-slecht-zijn-voor-gezondheid.dhtml>).

Gezondheidsklachten verklaarbaar of verminderd verklaarbaar t.a.v. windturbines vormen wel degelijk een risico. Hiernaar is onvoldoende onderzoek gedaan.

Wanneer er gezondheidsklachten optreden welke te verklaren zijn aan de hand van de windturbines komen alle liquide middelen in gevaar. Inkomen uit werk, hierdoor komt ook hypotheek in gevaar met alle gevolgen van dien.

Tevens wordt de persoonlijke en sociale situatie hierdoor negatief aangetast.

6. Cohesie en saamhorigheid

Het complete ontwerpplan zoals deze nu op tafel ligt heeft al gezorgd voor de nodige negatieve effecten op de samenleving. Tweestrijd maakt deel uit van de al zo kleine gemeenschap, Gieterveen in het bijzonder. Hierdoor worden sociale activiteiten negatief beïnvloed, denk aan sport & spel weken, voetbal, tennis, alles waarbij mensen betrokken zijn welke pro en anti het windpark zijn. Vooral in dorpen waarbij "krimp" een veel genoemde term is, waar sociale voorzieningen verdwijnen kan dit geen goed teken zijn. De samenleving in kleine dorpen heeft hier onder te lijden en een dergelijk windturbinepark weegt niet op tegen een goede en gezonde samenleving in dergelijke kleine dorpen.

7. Flora & Fauna

De winning van Neodymium gebruikt in de magneet van de windturbine is erg schadelijk voor zowel mens als dier. Tevens vormen de wieken wanneer ze draaien een gevaar voor het gevogelte. Daarbij komt dat aan de west-zijde van Gieterveen "miljoenen" geïnvesteerd is om een natuurgebied aan te leggen waarbij de oude meandering van de Hunze erg mooi weergegeven is en het een stimulans is voor de toerisme, aan de andere kant van Gieterveen (oost-zijde) een industrieel gebied ontwikkeld tracht te worden welke zeer grote afbreuk doet aan deze mooie en economische goede ontwikkeling.

8. Onvoorziene zaken

Hierbij wil ik nog graag vermelden zoals ook al eerder aangegeven er wellicht zaken zijn welke momenteel (nog) niet bij mij plaats vinden of welke ik momenteel niet verwoorden kan. Dit ook vanwege de lastige termen en de wetgeving waarin een doorsnee burger niet thuis is, zoals eerder aangegeven.

Met vriendelijke groet,

Verzonden: Woensdag 20 april 2016 00:09
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Ontwerpbesluiten windpark De Drentse Monden en Oostermoer

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat:
Huisnummer:
Postcode:
Woonplaats:
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Particulier

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?
zie bijlage.

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?
Draagvlak wat eerst heel belangrijk was, en negatief uitpakt voor overheid/initiatiefnemers,
is ineens niet meer belangrijk.

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?
ja, zie bijlage

Reactie

Betreft: zienswijze Inpassingsplan “Windpark De Drentse Monden en Oostermoer”

Gasselternijveenschemond, 18 april 2016

Geachte heer/mevrouw,

Hierbij dien ik mijn zienswijze in over Inpassingsplan “Windpark De Drentse Monden en Oostermoer”

1. Over het complete project worden door initiatiefnemers en overheid vele zaken verkeerd verteld. Dit is mij tijdens de spreekuren ook weer duidelijk geworden, er werden hier vaak geen antwoorden op vragen gegeven, zodat wij niet weten wat ons te wachten staat.

- In het inpassingsplan wordt gesproken dat het windpark een vermogen van circa 150 MW krijgt. In de virtuele presentatie van de windmolens tijdens de spreekuren zijn er gewoon 50 windmolens van 3.45 MW gepresenteerd (Vestas V126), ofwel 22.5 MW extra en dit zijn 6.5 molens meer dan nodig is.
- De folder van de initiatiefnemers geeft een verhaal over het geluid van windmolens. Hierin staat “Ter vergelijking: van een moderne koelkast is het geluidsniveau op enkele meters zo’n 50 dB. Even snel op kieskeurig.nl gekeken direct na uitgave folder:

Tot	35dB -	2 koelkasten
	35-40dB	183 koelkasten
	40-45dB	247 koelkasten
	45-50dB	29 koelkasten

Bij de laatste 29 stuks heeft de meest lawaaijige koelkast 47 dB en dit is een zeer grote dubbeldeurs uitvoering.

Een windmolen mag overdag 47dB produceren,

Dus volgens de folder: een koelkast maakt 2x meer lawaai (3dB) dan een windmolen gemiddeld overdag mag maken.

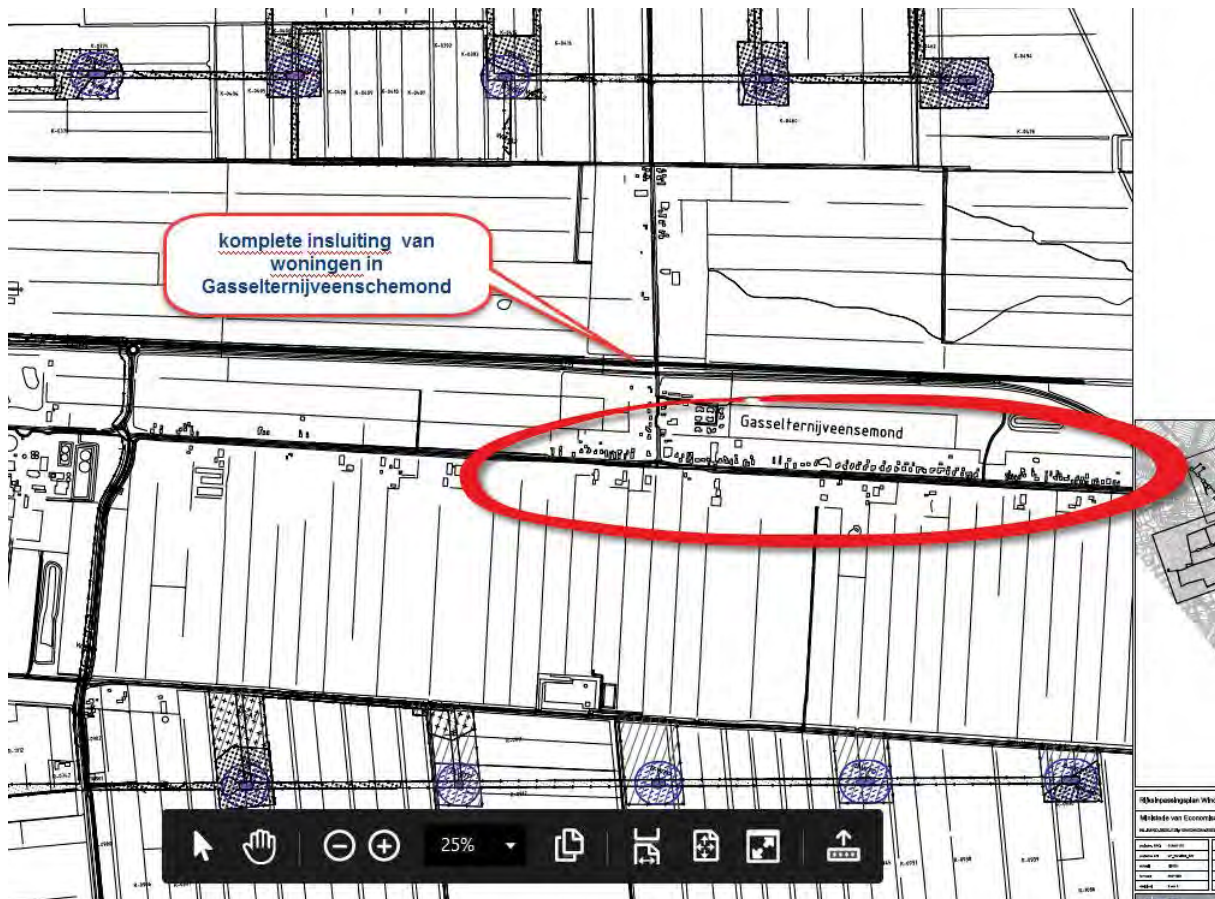
Kortom misleiding door initiatiefnemers!

Omdat wij in ons dorp aan alle zijden worden ingesloten door de windmolens, hebben wij bij elke windrichting lawaai van de molens. ONAANVAARDBAAR! De complete horizon wordt van alle kanten door bijna 200 meter hoge molens in beslag genomen. *Zie fig. 1*

Deze insluiting met molens komt volgens mij nergens anders voor in Nederland bij niet belanghebbenden.

Wij hebben dus zowel op voorgevel, zijgevels en achtergevel lawaai ongeacht de windrichting.

Hierom verzoek ik om in ons dorp een nulmeting uit te voeren en de resultaten openbaar te maken. Hier is het 's avonds echt stil. Dus er is snel sprake van een grote verstoring voor een groot deel van het jaar.

Figuur 1 insluiting van het gehele dorp Gasselternijveensemond

Verder ben ik ook bang voor het laagfrequent geluid veroorzaakt door mogelijk bodemtrilling en vibratie van lucht door het onderbreken van luchtstroom, en tijdens de bouw de vele heipalen welke de grond in gaan.

In het inpassingsplan staat wel een zeer beperkt stukje over LFG. *“Het laagfrequent geluid is berekend en wordt aanvaardbaar geacht”* zie blz. 50

Graag zou ik de berekening willen inzien.

Volgens diverse onderzoeken wordt het tegendeel beweerd. O.a.

Zie website: <http://nlvow.nl/laagfrequent-geluid/>

In opdracht van de gemeente Maastricht heeft deze Universiteit (onder leiding van het expertteam van Prof) een second opinion uitgevoerd voor wat betreft een nieuw op te richten windturbine park bij Maastricht. De conclusie is dat het windturbine park, dat overigens wel aan de Nederlandse norm voldoet, **ernstig tekort schiet** als het gaat om de **bescherming van omwonenden**. Zowel de **laagfrequent geluid aspecten** als de **Lden norm** worden door deze wetenschappers bekritiseerd.

En de medische klachten”:

Zie website: <http://www.laagfrequentgeluid.nl/html/informatie/info.html>

een quote uit een onderzoeksrapport van de Rijksdienst voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) uit 2009 naar aanleiding van LFG-klachten uit West-Groningen:

“Uit het vooronderzoek komt duidelijk naar voren dat de gerapporteerde klachten (fysiek en mentaal) door bewoners ernstig van aard zijn en een grote invloed hebben op de kwaliteit van leven van de betrokkenen.”

Bovenstaande onderzoeken zijn maar enkele van de vele welke gemakkelijk te vinden zijn op het internet.

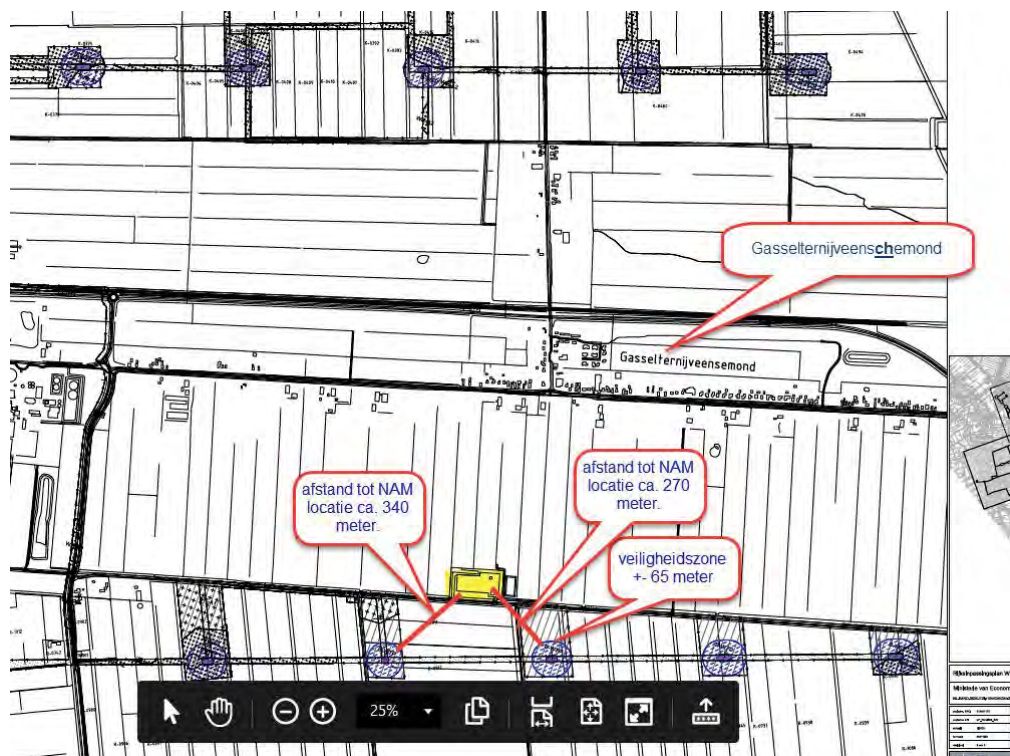
Een overheid blijft ernstig in gebreke wanneer zulke zaken worden gebagatelliseerd!

2. Er is zijn 2 windmolens gepland op een afstand van resp. 270 meter en 340 meter van de NAM locatie aan Gasselternijveenschreef in Gasselternijveenschemond. Dit is een zgn. zuurgas locatie (H₂S waterstofsulfide). Dit is een zeer gevaarlijk gas.

Bron wikipedia

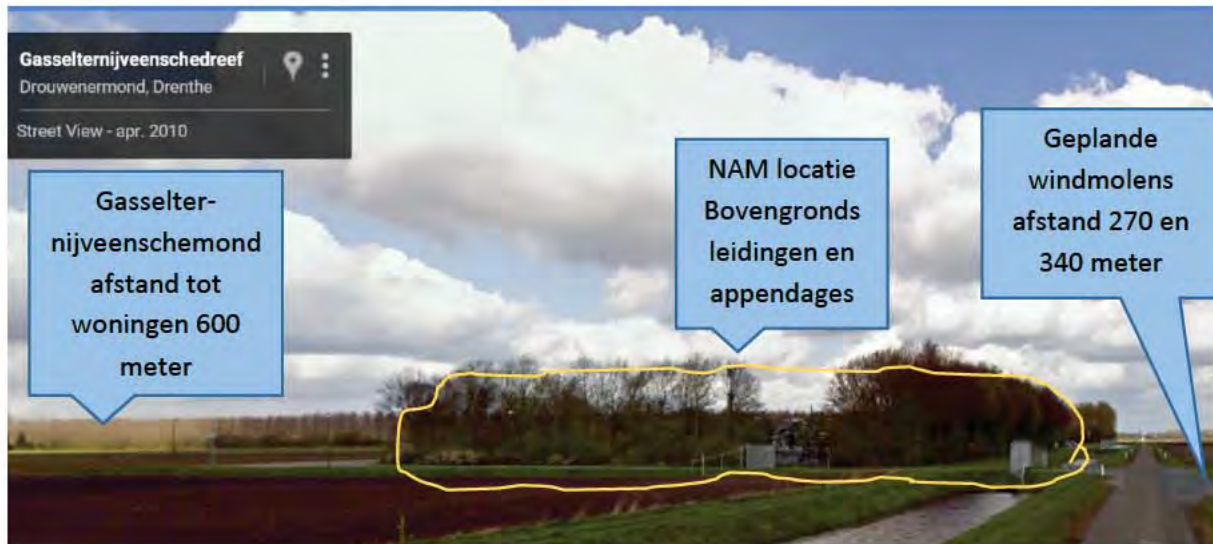
- 0,0005 ppm: de geurdrempel
- < 1,6 ppm: geen negatieve effecten bij een blootstelling van acht uur per dag
- 10–20 ppm: laagste concentratie waarbij oogirritatie kan ontstaan
- 50–100 ppm: schade aan de ogen
- 100–150 ppm: reukorgaan verlamd na een paar keer ademhalen, en de geur wordt niet meer waargenomen
- 320–530 ppm: optreden van longembolie met mogelijk fatale consequenties
- 530–1000 ppm: beïnvloedt het centraal zenuwstelsel, vlugge ademhaling
- 800 ppm: dodelijk voor 50% van de mensen bij 5 minuten blootstelling
- > 1000 ppm: onmiddellijke bewusteloosheid en uitval van het ademhalingsapparaat, soms na een keer ademhalen

Wanneer gekeken wordt in het " Handboek Risicozonering Windturbines (3.1) september 2014" is volgens tabel 2 op bladzijde 21 aangegeven dat de maximale werpafstand bij overtoeren tussen de 531 en 613 meter bedraagt. Dit is nog zonder luchtkrachten. Deze veiligheidszones zijn niet aangegeven op de gepresenteerde plattegronden.

Figuur 2 plankaart met niet volledige veiligheidszones

Hier is de zelfs sprake van een groepsrisico wanneer er een grote hoeveelheid H₂S-gas ontsnapt uit de bovengrondse installatie. Dit is een gevaar voor het personeel van de NAM- locatie en omliggende dorpen.

Figuur 3 NAM locatie Gasselternijveenschemond

Figuur 4 NAM locatie Gasselternijveenschemond

Graag dit item nog doornemen daar dit een groot risico voor omliggende dorpen is.

3. Waardedaling woning.

Sinds het bekend worden van de plannen voor het windpark de Drentse monden is onze woning al zo'n 20% in waarde naar beneden bijgesteld. Wanneer de molens daadwerkelijk geplaatst zijn zal de woningwaarde nog verder dalen, of zelfs onverkoopbaar worden. Dit is wederom niet acceptabel, en hiervoor zullen initiatiefnemers financieel aansprakelijk worden gesteld.

4. De volgende tekst van de het inpassingsplan blz.12 is vast door iemand geschreven die niet in dit gebied woont, en door de meeste inwoners zeker ontkend wordt.

“De Veenkoloniën zijn een landschapstype dat zich leent voor de plaatsing van windturbines vanwege de combinatie van de rationele ontginningsstructuur, de landschappelijke schaal, agrarische monocultuur en achterblijvende economische condities.”

en

“In deze gebieden verhoudt de maatvoering van moderne grote windturbines zich gunstig tot de schaal van het landschap en wordt deze schaal niet ‘gedegradeerd’ tot bekrompen afmetingen.”

Dit gebied leent zich misschien voor horizontale elementen maar zeker niet voor 200 meter hoge verticale torens. Dit is een goed voorbeeld van: iets recht praten wat krom is.

Waarom wordt ons veenkoloniaal landschap op deze manier vernield terwijl er een goed alternatief ligt, namelijk een zonnepark met voldoende draagvlak?

5. Het inpassingsplan lijkt wel op een manier geschreven zodat alle molens gemakkelijk in het landschap passen zonder problemen.
 Het geluid is nergens een probleem,
 Het ziet er fantastisch uit in dit landschap.
 Faalkansen van windmolens komen bijna niet voor.
 Veiligheidszones zijn klein gehouden.
 Er leven hier maar weinig mensen en dieren.

Een voorbeeld uit het rapport:

Conclusie

Naar aanleiding van het verkennend onderzoek Flora- en faunawet wordt geconcludeerd dat er ter plaatse van het plangebied geen sprake is van het voorkomen van een strikt beschermde soorten (tabel 2 of 3-soort van de Flora- en faunawet), anders dan tabel 1-soorten waarvoor in onderhavig geval een vrijstelling geldt.

Wat voor onderzoek dit geweest is weet ik niet maar hier komen wel degelijk vogels voor welke op de rode lijst staan. Hiervan heb ik in mijn omgeving waarnemingen gedaan van :

Matkop, Groene Specht, Grauwe Gors, Kramsvogel, Koekoek, Huismussen.
 Verder nog waarnemingen hier gedaan van het Goudhaantje, Vuurgoudhaantje, Boomklever, sperwer, Buizerd, Ooievaar en Goudvinken

Het is gewoon te mooi om waar te zijn. Dit inpassingsplan “Windpark De Drentse Monden en Oostermoer” is niet meer geloofwaardig.

Verzonden: Woensdag 20 april 2016 00:22
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Ontwerpbesluiten windpark De Drentse Monden en Oostermoer

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat:
Huisnummer:
Postcode:
Woonplaats:
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Particulier
Mede namens:

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

Zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Zie bijlage

Reactie

Aan: Bureau Energieprojecten Inspraakpunt Windpark DMOM Postbus 248 2250 AE Voorschoten

Betreft: Zienswijze op het ontwerp-inpassingsplan, de overige ontwerpbesluiten, het MER en de andere onderliggende stukken met betrekking tot windpark Drentse Monden en Oostermoer.

.....

Geachte heer, mevrouw,

Op 4 maart jongstleden zijn de ontwerpbesluiten voor het voorgenomen windpark Drentse Monden en Oostermoer bekend gemaakt.

Als inwoner van het betreffende gebied heeft u mij middels een brief uitgenodigd mijn zienswijze hierop te geven. Ook ben ik uitgenodigd voor zogenaamde 'spreekuren'. Ondanks de onvrede over de m.i. onnodig drempelverhogende toegangs- en registratiemaatregelen die het ministerie van Economische Zaken aan de bewoners heeft opgelegd voor deze 'spreekuren, ben ik toch gegaan terwijl mijn eerste ingeving was het te moeten boycotten aangezien het niet voelde als een uitgestoken hand.

Mijn zienswijze over de voorgenomen plannen verwoord ik in deze brief. Mijn bezwaren, opmerkingen en suggesties worden hierna per onderwerp weergegeven.

Gezondheidsrisico's t.g.v. het hoorbare- en niet hoorbare geluid.

Algemeen erkend wordt dat alleen al 10% van de mensen welzijns- en gezondheidsoverlast ervaren van het hoorbare geluid als gevolg van de in werking zijnde windmolens. Alsof dat nog niet genoeg is wordt het voor het menselijk gehoor niet waarneembare laagfrequent geluid veelal gebagatelliseerd, zich daarbij baserende op een rapport van het RIVM waaraan vooral zeer belegen Amerikaanse onderzoeken aan ten grondslag liggen waarbij bovendien ook nog eens vraagtekens kunnen worden gezet bij de onpartijdigheid en onafhankelijkheid gezien de betrokkenheid van de financieringsbronnen. Wat vooral opvalt is dat geen aandacht in het RIVM-rapport is besteed aan onderzoeken welke bewezen risico's van laagfrequent geluid laten zien zoals die bv. zijn verricht door de Portugese professor Maria Alvarez bij haar onderzoek naar het LF-geluid van vliegtuigen op de gezondheid en welke door tegenstanders (Platform Storm en Tegenwind) van de windturbineparken worden gebruikt als zijnde dat er echt wel schadelijke gevolgen op termijn kunnen zijn. Deze professor wordt zelfs niet in de lijst genoemd van geraadpleegde bronnen. Op zijn minst mag je toch van een overheid verwachten dat ze stelling in deze nemen als zij het met haar bevindingen niet eens is of anders. Ook is het onbegrijpelijk dat het RIVM-rapport wel een samenvatting in het Engels bevat maar het overige in het Nederlands staat geschreven zodat het onmogelijk was om over het onderhavige rapport met buitenlandse specialisten te communiceren; communicatie over deze omissie met het RIVM leidde niet tot de gewenste aanpassing. Hoe dan ook, ik beweer niet dat het door windmolens gegenereerde LF-geluid per definitie gezondheidsrisico's met zich meebrengt voor de direct omwonenden echter juist dat dit niet is uitgesloten, is het voor mij onacceptabel om plaatsing onder de huidige condities te aanvaarden immers eenmaal gezondheidsschade aangericht dan is deze vermoedelijk niet omkeerbaar en afkoopbaar evenmin. Mijn eigen en mijn schoonmoeder huldigen altijd het standpunt, "Gezondheid is niet te koop" en ik denk oprecht dat

ze daarin gelijk hadden en hebben, temeer daar die stelling tot op heden niet daadwerkelijk statistische en wetenschappelijk verantwoord is weersproken.

Voor de duidelijkheid, ook in de Gebiedsvisie kon ik mij reeds niet vinden omdat het aantal megawatts dat in het onderhavige gebied wordt geconcentreerd te groot is gezien de gevolgen voor de afstand tot dichtstbijzijnde bebouwing. Het doorslaggevend argument om tegen de plaatsing hier van windmolens te zijn, richt zich dus met name op het feit dat er geen onafhankelijk onpartijdig ongelimiteerd ongeclausuleerde deskundig onderzoek is gedaan naar mogelijke gezondheidsrisico's op de lange termijn van door windturbines gegenereerde hoorbare- en niet hoorbare geluid.

En dat, terwijl er sterke signalen uit het buitenland zijn dat dit beslist niet mag worden uitgesloten. Vooral ook omdat wetenschappelijk onderzoek heeft aangetoond dat als mensen langdurig worden blootgesteld aan laagfrequente trillingen, dit allerlei complexe ziektebeelden veroorzaakt door mogelijke verstoring van de individuele functie van de afzonderlijke organen alsook de gevolgen daarvan voor hun interacties. En zoals bekend, het geluidsspectrum van een windmolen is voor een deel laagfrequent. Dit feit mag niet worden genegeerd.

Gezondheid van de mens moet voorop staan daar dergelijke gezondheidsschade veelal onomkeerbaar is. Gezondheid mag m.i. dan ook niet worden afgekocht.

Om voornoemde reden pleit ik dan ook voor het starten van een gezondheidsonderzoek nu en het tegelijkertijd verlagen van de geluidsnorm overeenkomend met een minimale afstand tot de dichtstbijzijnde bebouwing van 2500 a 3000 meter, en dat voor de periode totdat onomstotelijk is komen vast te staan dat er geen sprake is van gezondheidsrisico's. Waarom 2500 a 3000 meter? In de literatuur wordt deze afstand vaak genoemd als een soortement van veiligheidsgrens betreffende te aanvaarden risico's m.b.t. de gezondheid, en in de huidige plannen is de afstand tot de bebouwing niet zelden aanzienlijk kleiner. Zolang in de door mij voorgestelde aanpak niet wordt voorzien, blijf ik tegenstander van hetgeen nu voorligt. Een aanpak als hierboven voorgesteld, zou mij kunnen helpen in de acceptatie ervan.

Bijna had ik vergeten nog aandacht te vragen voor wat geluid, opgewekt door windturbines, mogelijk doet met exotische vogels zoals papagaaien e.d. De eigenaren van broedcentrum "Birdpark-Jagrie" in Gieterveen (Veenackers 4) denken met hun kennis en ervaring dat de voorgenomen plaatsing van windturbines in de directe omgeving van hun broedcentrum, het einde van hun bedrijf betekent. Dit omdat elke verstoring, bijvoorbeeld reeds in de opbouwfase van een windturbine zoals lawaai t.g.v. het boren en hijen, reeds funest is en bestaand ecologisch onderzoek naar de effecten daarvan totaal ontbreekt.

Toepassen 'L den' als maat voor de toegestane geluidshinder

Juist in de bijlages van de Europese wet- en regelgeving m.b.t. geluidsnormen, is specifiek aangegeven dat 'L den' ongeschikt is voor windturbines en als zodanig niet mag worden toegepast. Dat vervolgens 'L den' via door de Tweede- en Eerste Kamer goedgekeurde wetten in Nederland is geïntroduceerd, betekent niet dat zij rechtmatig is. Immers zij blijft in strijd met de hoger in hiërarchie van toepassing zijnde Europese wet- en regelgeving. De definitie van 'L den', populair gezegd een daggemiddelde, maakt het mogelijk dat gedurende langere perioden zeer hoge geluidswaarden mogen optreden, aangezien perioden van windstilte zorgen voor een nivellering van het uiteindelijke resultaat. Een norm bedoeld voor het borgen van (welzijn -) en gezondheidsrisico's kan vanwege de wijze waarop de norm wordt gehanteerd, zijn functie 'het beschermen van de mens tegen onaanvaardbare hoge blootstelling aan het door windturbines gegenereerde geluid' daardoor

niet waarmaken en dat is onaanvaardbaar te meer daar zij ook nog eens strijdig is met Europese wet- en regelgeving.

De 'L den' moet dan ook worden vervangen door een actuele geluidsterkte maatstaf waarbij het voorstelbaar is dat aan de maximale norm een max. tijdsperiode wordt gekoppeld.

Landschappelijke waarden

Het voorgenomen windpark behelst de bouw van 50 windmolens met een totaal vermogen van 150 MW. Deze windmolens zullen een tiphoogte krijgen van ongeveer 200 meter. Dat is bijna vijf keer zo hoog dan de watertoren van Stadskanaal en meer dan twee keer zo hoog dan de Martinatoren in Groningen.

De Gronings-Drentse Veenkoloniën kenmerken zich door de ontginningsstructuur van het veen in het verleden waardoor een gebied is gevormd met lintdorpen en een open landschap met bijbehorende weidse vergezichten.

Het voorgenomen windpark is zo massaal in zijn omvang, zowel in hoogte als aantal, dat voornoemde kenmerken die als een belangrijke kwaliteit van het gebied worden beschouwd vanwege de rust voor het oog en oor, volkomen dreigt te worden tenietgedaan.

Een 3D visualisatie van het ministerie van EZ heeft laten zien dat ik al lopende in mijn directe omgeving (Nieuw-Buinen, Kalmoes) bij de vijvers van het Bunerhornsebos en het bos van het Drents landschap, steeds zal worden geconfronteerd met zicht op draaiende molens (en hun slagschaduw) die voorzien zijn te worden opgesteld langs N374 in de richting van Drouwenermond.

Afgezien van hetgeen mij persoonlijk overkomt, veel essentiëler is echter dat met de komst van windturbineparken De monden en Oostermoer, er een industrieel landschap zal ontstaan. En dit zal echt afbreuk doen aan de toeristische sector in onze regio waarvan de gemeente Borger-Odoorn en haar inwoners voor een zeer groot deel van afhankelijk is. In het verleden heeft de gemeenschap en de gemeente hiervoor grote (financiële) inspanningen verricht en de inzet is er nog steeds op gericht om te behouden wat is bereikt en deze nog meer uit te bouwen. I.v.m. met het ontbreken van andere werkgelegenheid in de regio Oost Groningen en oost Drenthe, is dit vooralsnog de enige optie. Om aan het werk te komen en een inkomen te verwerven heeft het gebied alleen al om die reden weinig andere keus dan tegen de komst van voorgenomen windmolens te zijn

Lofar

Aan de rand van het zoekgebied zijn de radioantennes van Lofar geplaatst. Deze antennes vormen in combinatie met antennes in het buitenland één grote radiotelescoop. In dit door ASTRON bestierde project zijn tientallen miljoenen geïnvesteerd. Het is dan ook een paradepaardje van de Nederlandse astronomie. De elektromagnetische verstoring die de windmolens zullen veroorzaken, kan onvoldoende worden gefilterd. Dit zal ertoe leiden dat het wereldwijd in hoge aanzien staande project bij ongewijzigd beleid in haar voortbestaan ernstig wordt bedreigd, en Nederland zal daarmee haar voorstaande positie gaan verliezen. Naast een enorme kapitaalvernietiging van belastinggeld, leidt dit ook tot grote internationale reputatieschade.

Negatieve spiraal

De Veenkoloniën zijn een gebied dat geconfronteerd wordt met krimp. De sociaaleconomische situatie laat veel te wensen over. De leefbaarheid staat onder druk. Het lokale bedrijfsleven en verschillende overheden doen er alles aan om werkgelegenheid te vergroten, zie bijvoorbeeld het 'Akkoord van Westerlee'. Helaas zal door de plaatsing van de windmolens, de leefbaarheid sterk afnemen. Hiermee gaat ook een belangrijke vestigingsfactor voor werk en wonen verloren. De

plaatsing van de windmolens kan ons gebied over de rand duwen, waardoor er een onomkeerbare negatieve spiraal ontstaat.

Draagvlakonderzoek

De ministers Verhoeven en Verhagen hebben in respectievelijk 2010 en 2011 bij de aanmelding van dit project voor de RijksCoördinatieRegeling, de initiatiefnemers verantwoordelijk gesteld voor het zorgen van voldoende draagvlak. Medio 2014 heeft de minister van Economische Zaken gesteld dat de initiatiefnemers hun verplichting in deze waren nagekomen. Omdat deze bewering niet cijfermatig werd onderbouwd, hebben de gemeenten Borger-Odoorn, Aa en Hunze en Stadskanaal besloten een onderzoek uit te laten voeren of er daadwerkelijk voldoende draagvlak aanwezig was.

Uit dit onderzoek is gebleken dat er nagenoeg geen draagvlak is voor de beoogde windparken. Van de bevolking bleek ca. 80 % van de bevolking tegen hun komst. Ook gebiedscoördinator stelde een gebrek aan draagvlak vast. Te concluderen valt dan ook dat de initiatiefnemers hebben gefaald om hun verplichting na te komen. Om de democratie verder geen geweld aan te doen, is het belangrijk dat aan de wens van een overduidelijke meerderheid gehoor wordt gegeven. Althans wil een afbrokkeling van het vertrouwen in de rijksoverheid, met alle gevolgen van dien voor steun aan toekomstig beleid op andere terreinen, door dit voornemen niet nog verder neerwaarts gestimuleerd worden: Respecteer dan het bevolkingsonderzoek!

Overigens bleek uit het onderzoek ook dat het overgrote deel van de respondenten op zich niet tegen duurzame energie is, in tegendeel zelfs.

Een alternatief plan

Lokale ondernemers hebben een goed plan, geheten de Zonkoloniën, opgesteld om minstens 150MW aan duurzame energie alternatief op te wekken door middel van zonnepanelen. Ook ik ben een warm pleitbezorger van dit plan. Op deze manier kan aan de doelstellingen op het gebied van duurzame energie worden voldaan, zonder dat dit leidt tot een onomkeerbare aantasting van het woon- en leefklimaat van onze regio.

Door de simpelere constructie van een zonnepark en het enthousiasme van bevolking voor zo'n plan, kan aan de doelstelling voor duurzame energie sneller en zonder sociale schade worden voldaan. Het mag duidelijk zijn dat in het geval van windparken aan de sociale en economische dimensies van het begrip duurzaamheid voorbij wordt gegaan. Het is namelijk de bedoeling dat dit voorgenomen windpark hernieuwbare energie gaat leveren, echter door de omvang en de negatieve sociale c.q. economische gevolgen ervan voor onze regio, zal dit windpark niet duurzaam zijn. Dat is namelijk pas het geval als een alternatief, naast hernieuwbaar, ook op sociaal- en economisch vlak bevredigend is.

Fossiele energie besparen

Windmolens besparen mogelijk minder fossiele brandstoffen dan wordt beweerd, ze gebruiken wellicht zelfs meer!

Dit is althans wat de fysisicus (gepensioneerd wetenschap bestuurder) en de geofysicus (ex-topman Shell Research) beweren. Soms waait het hard, soms waait het niet en tijdens periodes tussen windkracht vier en acht leveren windmolens geen elektriciteit.

Gewone elektriciteitscentrales hebben een probleem om daarop te anticiperen, zij kunnen technisch gezien niet zomaar aan- en uitgeschakeld worden.

Gasturbines kunnen dat wel, en om voornoemde reden zullen deze worden ingezet om de fluctuaties in de opgewekte elektriciteit door windmolens op te vangen. Het rendement van een gasturbine is echter veel lager dan die van een gewone elektriciteitscentrale.

Juist door minder fossiele brandstoffen te gebruiken moet een reductie worden gerealiseerd van de CO2 belasting van het milieu; laatste wordt verreweg als de voornaamste aanjager gezien van opwarming van de aarde en als bron wordt gezien voor de verschillende veranderingen in het klimaat.

Invoering op grote schaal van windturbineparken zonder duidelijkheid te hebben over de CO2 gevolgen van de extra hoeveelheid benodigde fossiele brandstof bij het moeten inzetten van gasturbines in geval van windmolens, moet echt helder worden in de discussie met zonne-energie. Dit betekent dat er op de kortst mogelijke termijn info openbaar moet worden over deze onderhavige rendementen wil het debat ook op dit punt eerlijk kunnen worden gevoerd.

Afsluitend, bovenstaand heb ik mijn bezwaren en nog bestaande dilemma's tegen voorgenomen windparken Drentse Monden en Oostermoer, benoemd. Een park van deze omvang, op zo'n korte afstand van het woongebied en met zo'n grote weerstand vanuit de lokale bevolking, vind ik onaanvaardbaar waarbij ik de zorg over de waardevermindering van de huizen in het gebied nog buiten beschouwing heb gelaten. Graag ontvang ik van u een reactie op mijn zienswijze.

Met vriendelijke groet,

Menno Hilverts

Verzonden: Woensdag 20 april 2016 13:31
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Ontwerpbesluiten windpark De Drentse Monden en Oostermoer

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat: Hertenkamp
Huisnummer: 6
Postcode: 9401 HL
Woonplaats: ASSEN
Telefoonnummer: 0592-311150
E-mailadres: info@nmfdrenthe.nl
Als: Organisatie
Organisatie: Natuur en Milieufederatie Drenthe

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

Zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Zie bijlage

Reactie

Hertenkamp 6
9401 HL Assen
telefoon (0592) 311 150

e-mail info@nmfdrenthe.nl
www.nmfdrenthe.nl
IBAN NL68 RABO 0170 5159 07

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Windpark DMOM
Postbus 248
2250 AE VOORSCHOTEN

Assen, 20 april 2016
Betreft: Zienswijze ontwerp Inpassingsplan en MER Windpark De Drentse Monden
en Oostermoer

Geachte heer/mevrouw,

Wij hebben kennis genomen van het ontwerp Inpassingsplan Windpark De Drentse Monden en Oostermoer en het bijbehorende MER. In oktober 2015 hebben wij u al onze visie gegeven op het voorontwerp. Aangezien het ontwerp nauwelijks wijzigingen bevat ten opzichte van het voorontwerp en de inbreng van de provincies en gemeenten op vrijwel alle punten terzijde is geschoven herhalen wij in deze zienswijze onze eerdere geuite zorgen en gaan we daarnaast in op een aantal specifiekere punten van het ontwerp inpassingsplan.

Algemene context

Wij zetten ons in voor realisatie van de duurzame energiedoelstellingen uit het Energieakkoord, staan achter de Drentse taakstelling voor windenergie en zijn ook voorstander van het plaatsen van windmolens in dit gebied. Tegelijk hebben we altijd gepleit voor het veel meer ontwerpen van onderop, rekening houdend met het draagvermogen van het gebied en met inbreng van omwonenden. Bij het nu voorliggende ontwerp is hier absoluut geen sprake van.

Aan dit voorontwerp is een uitgebreid en langdurig overleg- en voorbereidingstraject vooraf gegaan. Dit voorbereidingstraject heeft zich vooral gericht op en beperkt tot overheden (Rijk, provincies gemeenten) en projectontwikkelaars. De overheden verschilden daarin ook sterk qua insteek en inbreng. Het voorliggende ontwerpplan is de voorlopige uitkomst waarbij het Rijk op basis van de RCR het laatste woord heeft, maar waarvoor vanuit de regionale overheden en omgeving nog geen draagvlak bestaat.

Los van de ontwikkelaars en overheden, is er voor overige betrokkenen en belanghebbenden nauwelijks ruimte geweest om inbreng in de planvorming te leveren. Deze mogelijkheden hebben zich beperkt tot reacties op de onderweg geboden informatie en procedurele stappen.

Voor daadwerkelijke plan-participatie is geen ruimte geboden. De weer- en tegenstand m.b.t. de plannen voor windmolens heeft zich in het betreffende gebied daardoor vergroot en verhard.

Het nu voorliggende ontwerp bevat een juridisch-technisch en ruimtelijk kader voor het plaatsen van 50 grote windmolens. De exacte locaties worden met een bandbreedte voor de hoogte van de windmolens (119 tot 145 meter as en 112 tot 131 rotor) in dit ontwerp hard vastgelegd. Het voorontwerp vormt daarmee volstrekt geen uitnodiging naar de regio voor inbreng die gericht is op acceptatie, draagvlak of compensatie. Nu deze lijn ook in het ontwerp is voortgezet, zijn de reacties zich uit de regio verder aan het verhard.

Gewijzigde opgaven, MER en afweging ruimtelijke alternatieven.

Tijdens de voorbereiding van de plannen hebben zich majeure wijzigingen voorgedaan m.b.t. de totale voorziene opgave c.q. de hoeveelheid te plaatsen molens. In de planvorming en landschapsstudies is aanvankelijk uitgegaan van een veel grotere opgave (420-600 MW) en een veel groter aantal molens. Dit is - mede als gevolg van beleidsonderhandelingen tussen Rijk en provincie - teruggebracht tot de nu voorziene 150 MW en op basis van de 3 MW-eis van de provincie vertaald naar 50 molenlocaties. Het MER is sterk gestoeld op een veel grotere opgave.

Opvallend en bezwaarlijk is dat in de studies en milieu-effectrapportages niet dan wel onvoldoende is nagegaan wat de ruimtelijke ontwerpvarianten zijn voor de nu voorziene opgave. Wij maken bezwaar tegen deze aanpak en vinden dat er binnen de opgave gedegener moet worden gekeken naar ruimtelijke planvarianten (zowel voor de opstellingsvarianten als de turbinevarianten).

Maximaal draagvermogen, effect op landschap en leefomgeving

In het ontwerp inpassingsplan wordt gemotiveerd waarom het voorziene gebied ruimtelijk (meer) geschikt zou zijn voor het plaatsen van windmolens. Wij kunnen deze lijn gedeeltelijk volgen maar vinden ook en evenzeer dat er grenzen zijn aan het landschappelijke draagvermogen.

Men kan een open landschap met grote landschapsstructuren als geschikt zien, maar dit kent ook zijn grenzen. Als er teveel molens worden geplaatst op een groot oppervlakte die ook nog eens met elkaar gaan interfereren, gaat de openheid van het gebied verloren en gaan de windmolens de bestaande landschapsstructuren overheersen.

Het voorziene ontwerp overschrijdt in onze opvatting het landschappelijke draagvermogen van dit gebied. Dit heeft niet alleen te maken met het aantal molens en hun omvang maar ook met de gekozen spreiding van lijnen en het niet consequent doorvoeren van ontwerpprincipes die uitgaan van het voorkomen van interferentie. Bij het doorvoeren van dit plan zal geen sprake meer zijn van een Veenkoloniaal landschap met windmolens maar een windmolenlandschap met Veenkoloniale kenmerken. Aangezien daarmee het draagvermogen van het gebied wordt overschreden moeten andere gebieden ook (weer) in beeld worden gebracht en in de afweging worden betrokken.

Wij sluiten ons wat dit betreft ook aan bij de door de provincie Drenthe geuite bezwaren en de door de provincie Drenthe opgestelde visie waarbij is uitgegaan van een opgave van 120 MW.

Goede ruimtelijke ordening

Een inpassingsplan moet voldoen aan de wettelijke eis van 'een goede ruimtelijke ordening'. Een goede ruimtelijke ordening dient bij te dragen aan kwaliteit van de leefomgeving. Uit jurisprudentie blijkt dat enkel het feit dat een bepaalde activiteit voldoet aan de milieunormen van het Activiteitenbesluit, niet automatisch betekent dat de activiteit in overeenstemming is met een goede ruimtelijke ordening.

Hoewel het windturbinepark voldoet aan de wettelijk geldende normen, zijn wij van mening dat bij het opstellen van het inpassingsplan niet alles in het werk is gesteld om een goed woon- en leefklimaat te waarborgen. Niet alleen de omvang van het windpark is namelijk van te voren vastgesteld (150 MW), maar ook dat het gaat om een windpark van 50 windturbines van 3 MW. Daardoor is in het MER niet onderzocht of een windpark van 150 MW ook met een kleiner aantal, zwaardere turbines (in de range 3-4 MW) te realiseren is. In de aanvulling op het MER is weliswaar gekeken naar de elektriciteitsproductie en de financiële haalbaarheid van zwaardere turbines. Maar niet is onderzocht of een alternatief met zwaardere turbines mogelijk is, dat een beter woon- en leefklimaat waarborgt. Wellicht is er een alternatief mogelijk waarbij bijvoorbeeld Drouwenersmond niet wordt ingesloten door twee lijnopstellingen, dan wel de noordelijke lijn niet haaks op de rest wordt geplaatst, dan wel interferentie meer wordt voorkomen. Wij vinden dit een grote omissie, omdat de ruimtelijke impact groot is. Niet alles is in het werk gesteld om hinder te beperken dan wel aantasting van de omgevingskwaliteit zoveel mogelijk tegen te gaan om daarmee te komen tot een goede ruimtelijke ordening.

Bij de behandeling van de zienswijzen op het voorontwerp valt op dat het bevoegd gezag nog wel van plan is op dit punt een nadere afweging te maken. Gesteld wordt: *'In het ontwerp inpassingsplan wordt niet de techniek en de turbinekeuze vastgelegd. Voor het definitief worden van het inpassingsplan zal er door het ministerie van Economische Zaken en provincie Drenthe nog overleg plaatsvinden met de initiatiefnemers over de turbinekeuze waarbij ook aan de orde is of dit op de uiteindelijke plaatsing van invloed is.'*

Hieruit leiden wij af dat de molenlocaties in het ontwerp nu wel hard worden, maar dat bij de ruimtelijke afweging de keuze voor types en vermogen nog later wel een rol kunnen spelen. Wij vinden dat deze onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden.

Verder valt op dat de afwijzing van de zwaardere molentypes uitsluitend economisch wordt gemotiveerd, terwijl hier ook ruimtelijke afwegingen een rol horen te spelen. Uit de motivatie maken wij niet op dat exploitatie van zwaardere molens niet rendabel zou zijn. Het ter zijde leggen van deze opties vinden wij onvoldoende en gebrekkig gemotiveerd.

150 MW?

Het ontwerp inpassingsplan gaat uit van circa 150 MW maar regelt 50 locaties voor molens met een bepaalde bandbreedte voor as- en tiphoogte. Daarmee wordt het uiteindelijk te realiseren totaalaantal MW dus open gelaten. Op grond van voortschrijdend inzicht of techniek zijn dus ook meer MW (op termijn?) plaatsbaar op eenmaal vergunde locaties. Wij zouden in het beleid en bij de afweging liever uitgaan van duurzame energieopbrengst in kilowatts als maat. Maar aangezien dit niet het geval is en het aantal MW als basis is gekozen pleiten wij ook voor een heldere afgrenzing van het ontwerp inpassingsplan op dit punt door het maximum aantal MW in het plan op te nemen.

Landschappelijke inpassing

Op enkele punten is in het inpassingsplan afgeweken van het advies van het College van Rijksadviseurs op het aspect landschappelijke inpassing. Wij maken bezwaar tegen de keuze voor de 'haak' van Oostermoer (lijnopstelling langs Nieuwediep) en vinden deze niet voldoende gemotiveerd. Wij kunnen ons niet aan de indruk onttrekken dat bij de keus voor deze lijnopstelling de grondpositie van initiatiefnemers bepalend is geweest en bovengeschied is gemaakt aan het belang van een goede landschappelijke inpassing en een goed woon- en leefklimaat voor omwonenden. Dit vinden wij niet passen bij een goede ruimtelijke ordening en afweging.

Zeven verschillende molentypes mogelijk in 1 park

Uit de stukken blijkt dat binnen de spelregels van het project Windpark Drentse Monden en Oostermoer de maatvoering en de typekeuze van de turbines niet vastligt. In de bestemmingsregels wordt vastgelegd: *'per lijnopstelling dienen de rotordiameter en de bouwhoogte van de windturbines, alsmede de uiterlijke verschijningsvorm van de gondels, hetzelfde te zijn.*

Dat betekent dus ook de lijnopstellingen op dit punt onderling mogen verschillen. Aangezien er met drie initiatiefnemers een overeenkomst is gesloten (Duurzame Energieproductie Exloërmond B.V., Raedthuys Windenergie B.V. en Windpark Oostermoer Exploitatie B.V.) is de kans groot dat er verschillende typen windturbines in het landschap verschijnen. De verschillende types hebben uiteenlopende eigenschappen met betrekking tot hoogte, draaisnelheid van de wieken, geluidproductie en het genereren van slagschaduw. Daarmee wordt het juridische en landschappelijke uitgangspunt dat er sprake is van 1 park op dit punt dus weer verlaten. Hierdoor wordt ook het eindbeeld van één windpark negatief beïnvloed. Wij verzoeken in de regels op te nemen dat er sprake moet zijn van dezelfde rotordiameter en bouwhoogte van de windturbines en dezelfde uiterlijke verschijningsvorm van de gondels voor het gehele park, tenzij omwille van landschappelijke inpassing of hinderbeperking afwijkingen de voorkeur verdienen.

Slagschaduw

De opstelling is getoetst aan de wettelijk normen voor slagschaduw. In het ontwerp wordt geconcludeerd dat de opstelling aan de normen voldoet. Er wordt echter geen afweging gemaakt van mogelijkheden die eventuele hinder van slagschaduw verder zou kunnen beperken. Wij vinden dat op grond van de stand van de techniek een volledig uitsluiten van slagschaduw op en rond woningen uitgangspunt zou moeten zijn. De geringe afname van de opbrengst als gevolg van het vaker toepassen van de stilstandsvoorziening kan redelijkerwijs in onze ogen worden geëist.

Molentype en Best technical means

De keuze voor de uiteindelijke hoogte (as en tip) en type windmolen wordt in dit ontwerp opengelaten en daarmee overgelaten aan de markt. Het type molen en de daaraan gerelateerde eigenschappen maakt echter een wezenlijk verschil op punten als landschappelijk impact en hinder. Wij maken bezwaar tegen het gegeven dat deze keuze buiten de ruimtelijke afwegingen wordt gelaten.

Tijdelijke bestemming

Windturbines hebben een levensduur van maximaal 30 jaar. In dit kader is het wenselijk voor een windturbinepark te werken met een tijdelijke bestemming van 30 jaar. In uw reactie op de vooroverlegreactie van de provincie Groningen is aangegeven dat het in het voornemen van het Ministerie van Economische Zaken past om voor windturbineparken te werken met een tijdelijke bestemming tot 30 jaar. Gekeken wordt of het tijdelijk bestemmen mogelijk gemaakt kan worden, al dan niet via de Crisis- en Herstelwet. Vooralsnog heeft dit echter niet tot aanpassing van het inpassingsplan geleid. Wij roepen u op een tijdelijke bestemming bij de vaststelling in het inpassingsplan op te nemen.

Nadere eisen en lichthinder

In het voorontwerp Inpassingsplan was bij het onderdeel bestemmingsregels een kapstokartikel opgenomen op basis waarvan het bevoegd gezag nadere eisen kan stellen. Dit artikel luidde: *Onze Minister is bevoegd nadere eisen te stellen aan de gelijkvormigheid van windturbines (met name de rotoren) per lijnopstelling, de exacte positie van windturbines en de verhouding tussen de bouwhoogte en rotordiameter in verband met mogelijke landschappelijke effecten.*

Wij zijn van mening mede dat op grond van de bovengenoemde argumenten deze mogelijkheid ook in het Inpassingsplan moet worden opgenomen, zodat bij de aanbesteding en verdere invulling van het windpark het bevoegd gezag invloed kan blijven uitoefenen op het uiteindelijke plan op basis van de uitgangspunten van landschappelijke inpassing en het verminderen van hinder.

Wij vinden de formulering over het voorkomen van lichthinder onduidelijk omdat niet gedefinieerd is wat hoekpunten zijn. Gezien de voortschrijdende technieken vinden wij dat hier ook de mogelijkheid van aanvullende eisen moet worden opgenomen, ook en nadat de vergunningen zijn verleend.

Wij verzoeken u daarom in de bestemmingsregels een kapstokartikel op te nemen over het kunnen stellen van nadere eisen, waarbij ook het punt van voorkomen van lichthinder wordt opgenomen.

Lusten, lasten, participatie en gebiedsinvesteringen

Over de verdeling van de lusten en lasten, economische effecten dan wel mogelijkheden voor gecombineerde gebiedsinvesteringen zijn door ons op verschillende gelegenheden diverse oproepen en voorstellen gedaan. Wij verwijzen in dit verband graag naar onze eerdere inbreng in provinciaal verband en onze oproepen om te komen tot een breder investeringspakket voor dit gebied. In reactie op de zienswijzen op het voorontwerp wordt aangegeven dat dit een punt is van nadere overleg en uitwerking. Wij juichen dat toe en tegelijk neemt dat onze zorgen niet weg.

We constateren dat dit geheel nog geen aansluiting heeft gevonden in het gebied zelf, dat de planvorming en aanpak momenteel leiden tot grote onrust en sociale ontwrichting.

Wij roepen u op voor en bij de finale besluitvorming te komen tot verdere tegemoetkomingen op het gebied van opbrengstverdelingen en gebiedsinvesteringen.

Grote en overtuigende inspanningen van de zijde van Rijk en ontwikkelaars zijn nodig om het negatieve tij rond windmolens in dit gebied enigszins te keren. Wij zullen ons daarvoor de komende tijd ook tot het uiterste blijven inspannen.

Tot slot

Tegen het licht van bovengenoemde punten verzoeken wij u te komen tot een aantal fundamentele aanpassingen die ervoor zorgen dat het inpassingplan qua maatvoering en ontwerp aansluit bij de landschappelijke kenmerken van het gebied, qua hinder meer uitgaat van voorzorgbeginselen en minimalisatie van overlast en qua opzet en exploitatie zorgt voor een betere en evenwichtige verdeling van lusten en lasten.

Tot een nadere toelichting zijn wij uiteraard altijd bereid.

Hoogachtend
Natuur en Milieufederatie Drenthe

Verzonden: Woensdag 20 april 2016 13:56
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Ontwerpbesluiten windpark De Drentse Monden en Oostermoer

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat:
Huisnummer:
Postcode:
Woonplaats:
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Particulier

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

- Er wordt niet voorkomen dat twee zijden van de bebouwing wordt ingesloten door windturbines.
- Bij een lijnopstelling hebben meer omwonenden last van de windturbines dan bij een clusteropstelling.

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Er zijn alternatieven waar maar niet naar gekeken wordt. Het lijkt wel alsof de keuze al eerder gemaakt is en er geen behoefte is om deze serieus te onderzoeken. Bij een alternatief als zonneparken vallen vele overlastbezwaren weg zoals: geluidsoverlast, slagschaduw, horizonvervuiling, effecten op vogels en vleermuizen, effect op LOFAR etc.

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

Mijn leefomgeving wordt aangetast.

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Neem de bezwaren van de bewoners echt serieus en maak er geen 'ver van mijn bed' project van.

Reactie

Verzonden: Woensdag 20 april 2016 14:20
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Ontwerpbesluiten windpark De Drentse Monden en Oostermoer

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat: IJdok
Huisnummer: 25
Postcode: 1013 MM
Woonplaats: AMSTERDAM
Telefoonnummer: 020-3057410
E-mailadres:
Als: Organisatie
Organisatie: Six Advocaten

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

Zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Zie bijlage

Reactie

IJdok 25
1013 MM Amsterdam

T +31 20 305 74 10
F +31 20 305 74 11

www.sixlegal.nl

Beheer Deringelden
IBAN NL20INGB0678701288

AANGETEKEND

Bureau Energieprojecten,
inspraak.windparkDMOM
Postbus 248
2250 AE VOORSCHOTEN

Tevens digitaal: www.bureau-energieprojecten.nl

DATUM	DOSSIER	PAGINA
20 april 2016	62.554	1/10
UW REFERENTIE	BETREFT	DOC. NR.
--	ASTRON / windmolenpark De Drentse Monden en Oostermoer	16-00003734JE\DS

Geachte heer, mevrouw,

Inleiding

- Op 3 maart 2016 is het ontwerpbesluit Windpark De Drentse Monden en Oostermoer ter inzage gelegd. Vanwege een fout in de tervisielegging is de termijn voor het indienen van een zienswijze op alle ontwerpbesluiten en de daarop betrekking hebbende stukken verlengd tot en met 20 april 2016. Namens cliënte, het Nederlands Instituut voor Radioastronomie, ASTRON, dien ik hierbij een zienswijze in met betrekking tot het ontwerp-inpassingsplan, het onderliggende MER en de ontwerpbesluiten die strekken tot uitvoering van het inpassingsplan (een kopie van de gerectificeerde publicatie is bijgevoegd als **bijlage 1**).
- De reden voor de zienswijze is dat de in het inpassingsplan voorziene 50 windmolens in de omgeving van Exloo de werking van het LOFAR Netwerk, een reeks van antennes die samen een groot internationaal netwerk vormen, ernstig zullen verstoren, als gevolg waarvan LOFAR goeddeels onbruikbaar wordt. **Anders dan in het inpassingsplan wordt gesteld, zijn de gevolgen van het windpark dan ook desastreus voor LOFAR.** ASTRON pleit er dan ook voor het windpark niet in de voorgestelde vorm te realiseren en het inpassingsplan aan te passen. Ik licht dit standpunt hierna toe, maar eerst zal ik een overzicht geven van de feiten voorafgaand aan de terinzagelegging van het ontwerp inpassingsplan.

SIX ADVOCATEN

DATUM
20 april 2016

DOSSIER
62.554

PAGINA
2/10

Overzicht van de feiten

3. LOFAR is de grootste radiotelescoop ter wereld en bestaat uit duizenden kleinere radioantennes die functioneren in onderlinge samenhang. Bij Exloo is de kern van LOFAR en juist deze antennes zullen verstoord worden door de in het inpassingsplan voorziene windmolens. De zakelijk directeur van LOFAR, de heer [naam], heeft hierover al sinds 2010 overleg met het Ministerie van EZ en de provincie Drenthe. In het rapport "Comments on 'Preliminary LOFAR Technical Impact Assessment', gedateerd 22 november 2012 (bijlage 2) heeft ASTRON gewaarschuwd voor de mogelijk desastreuze effecten van een windmolenpark in de directe omgeving van LOFAR. Om die reden heeft ASTRON er ook steeds op aangedrongen bij de plaatsing van de windmolens rekening te houden met LOFAR en de windmolens op (grote) afstand te plaatsen. Dit heeft helaas tot op heden niet tot aanpassing van de plannen geleid.
4. Indien het Windpark onverhoopt gerealiseerd zal worden leidt dat tot:
 - een desinvestering van de LOFAR infrastructuur ter waarde van ca. 100 miljoen euro (waarvan ongeveer 70 miljoen euro overheidssubsidie);
 - groot verlies van wetenschappelijk potentieel (LOFAR als operationele telescoop);
 - groot verlies van economisch potentieel (LOFAR als technologieplatform);
 - ernstige reputatieschade voor Nederland (LOFAR als Europees netwerk).

Het ministerie van EZ heeft ondanks herhaaldelijk aandringen van de kant van ASTRON steeds vastgehouden aan de oorspronkelijke gebiedsaanwijziging. Als onderdeel van de MER die is uitgevoerd in het kader van het inpassingsplan, is door een externe partij, PagerPower, een analyse gemaakt van de potentiële effecten van de windmolens op LOFAR. Deze analyse is naar de mening van ASTRON selectief en zeer incompleet inzake voor LOFAR radiofrequenties relevante natuurkundige principes, en kan dan ook niet als basis gebruikt worden voor besluitvorming. Dit is reeds in 2012 kenbaar gemaakt (bijlage 2).

De provincie Drenthe heeft al bij de bouw van LOFAR vanwege de risico's op storende bestraling van de LOFAR stations een tweetal zones rond LOFAR opgenomen in de omgevingsvisie. De storingsvrije zone I (400 hectare) valt samen met het centrale LOFAR gebied. Binnen zone I zijn windturbines uitgesloten. Zone II is een overlegzone waar overleg dient te worden gepleegd met ASTRON om storingen te voorkomen. In deze zone mogen windturbines het LOFAR project niet hinderen. De aangewezen windturbinelocaties liggen buiten LOFAR zone I maar liggen deels in zone II.

5. Eind 2014 werd door het ministerie van EZ en de provincie aan de ASTRON directie een opstellingsvariant voorgelegd waarin 50 molens op korte afstand van de LOFAR Core geplaatst worden, waarvan 7 binnen het gebied waar een formele overlegplicht geldt. ASTRON heeft in zijn reactie aan de minister direct gemeld dat deze opstelling

SIX ADVOCATEN

DATUM
20 april 2016

DOSSIER
62.554

PAGINA
3/10

- vrijwel zeker tot ernstige storingen op LOFAR zouden leiden. Hard bewijs hiervoor was op dat moment niet te geven. In reactie daarop heeft de minister toegezegd dat over plaatsing, tijdspad en mitigerende maatregelen overleg zou plaatsvinden, om de effecten op LOFAR te minimaliseren.
6. Medio 2015 zijn door ASTRON metingen gedaan met een LOFAR veld in Roodeschool, waarin duidelijk de effecten van minstens een van de windmolens bij de Eemsmond zichtbaar waren. Deze metingen zijn met het ministerie en de initiatiefnemers gedeeld. Experimenten hebben inmiddels uitgewezen dat het in ieder geval gaat om reflecties van storende signalen op de wieken (aarddraad). Op basis van deze metingen is volstrekt duidelijk dat windmolens bij de kern van LOFAR tot een drastische inperking van het wetenschappelijke rendement leiden, waarbij juist de meest prominente wetenschapsgebieden (o.a. aan waterstofgas in het vroege heelal, "Epoch of Reionisation"), en alle metingen gebaseerd op tijdseries (pulsars, transients) vrijwel onmogelijk worden, terwijl de veelzijdigheid en de internationale toppositie van LOFAR compleet verloren gaan. In het als **bijlage 3** bijgevoegde rapport "De impact van het geplande Windmolenpark Drentse Monden op het wetenschappelijke rendement van LOFAR (Wetenschappelijk Rapport)", gedateerd 14 november 2015, zijn de negatieve gevolgen voor het totale wetenschappelijke programma en het rendement van LOFAR nader toegelicht.
 7. In de tweede helft van 2015 heeft een drietal overlegsessies met het ministerie en initiatiefnemers plaatsgevonden. Het ministerie heeft aan ASTRON gevraagd over de meetgegevens en de conclusies aangaande de effecten op LOFAR te rapporteren, en heeft vervolgens PagerPower gevraagd het rapport van ASTRON te evalueren. Deze evaluatie was voor ASTRON volstrekt onacceptabel: de duiding was verre van objectief, er werd zelfs geen recht gedaan aan de feiten, en de wetenschappelijke integriteit van de ASTRON medewerkers werd in twijfel getrokken. ASTRON heeft haar commentaar op het rapport van PagerPower neergelegd in een formele respons ("Respons to LOFAR technical impact assessment report", gedateerd 7 december 2015, opgesteld door , **bijlage 4**).
 8. Uit de evaluatie werd ook duidelijk dat, zonder af te doen aan de deskundigheid van dat bedrijf als zodanig, PagerPower kennelijk onvoldoende specifieke kennis heeft van laagfrequent radio technologie. PagerPower is onder andere gespecialiseerd in analyse van het effect van windturbines op radarsignalen en radio- en televisie signalen. De aard van die signalen is echter dusdanig verschillend van de signalen die LOFAR vanuit het heelal ontvangt, en de aard van de ontvangstinstallaties waar PagerPower zich normaal mee bezig houdt is dusdanig verschillend van de meetprincipes van LOFAR, dat methoden die geschikt zijn voor het reguliere werk dat PagerPower doet, niet gebruikt kunnen worden voor de beoordeling van het effect van windturbines op de signaalkwaliteit van LOFAR. De belangrijkste verschillen zijn dat radio-, tv- en radar signalen in de scenario's die PagerPower doorgaans doorrekent, vele malen sterker zijn dan de achtergrondruis. Ter vergelijking: de signalen die LOFAR vanuit het heelal ontvangt zijn typisch miljoenen tot miljarden malen zwakker dan de

SIX ADVOCATEN

DATUM
20 april 2016

DOSSIER
62.554

PAGINA
6/10

15. Het is op z'n minst opmerkelijk te noemen dat onderkend wordt dat er effecten zijn, dat ook PagerPower niet exact kan benoemen wat die effecten zijn, maar dat desalniettemin wordt geconcludeerd dat die onbekende effecten aanvaardbaar worden geacht. Ronduit onzorgvuldig is het dat de minister af gaat op (enkel) het onderzoek van PagerPower, terwijl hij ook beschikt over het hiervoor genoemde Technisch Rapport van ASTRON waarin de conclusies uit het onderzoek van PagerPower worden weerlegd en waaruit duidelijk blijkt dat de effecten aanzienlijk zijn, en wel zodanig dat belangrijke toepassingen van de radiotelescoop onmogelijk worden gemaakt.
16. Aangezien uit het Technisch Rapport (bijlage 7) duidelijk blijkt dat de effecten aanzienlijk zijn, constateert ASTRON dat de belangen van duurzame energie en LOFAR op een onjuiste wijze zijn afgewogen en dat de minister ten onrechte suggereert dat met het ontwerpbesluit een "redelijk compromis" is bereikt waarbij beide belangen voldoende tot hun recht komen. Die suggestie is volstrekt niet juist. Feit is immers dat de unieke radiotelescoop LOFAR met de komst van het windpark niet langer op niveau zal kunnen functioneren en daarmee verliest dit internationaal belangwekkende project zijn waarde. Los van de hiervoor al genoemde wetenschappelijke schade, die niet op geld waardeerbaar is, ontstaat hiermee ook een financiële schade van meer dan € 100 miljoen euro, waarvan een groot deel (circa € 70 miljoen) overheidssubsidie. Die schade zal in de vorm van een planschadeclaim bij het ministerie worden ingediend. ASTRON betwijfelt of het inpassingsplan daarmee economisch/financieel nog uitvoerbaar is. In het betreffende hoofdstuk in de toelichting bij het ontwerp-inpassingsplan (hoofdstuk 8, blz. 87) is hieraan in ieder geval geen aandacht besteed.
17. Om het project voort te kunnen zetten zou daarnaast een nieuwe investering moeten worden gedaan van eveneens circa € 100 miljoen om een nieuwe LOFAR kern elders te kunnen realiseren. Naar het zich laat aanzien zal in dat geval uitgeweken moeten worden naar een locatie buiten Nederland. Dat terwijl LOFAR nadrukkelijk ook bedoeld was als aanjager van de regionale economie.
18. Alle bezwaren die hiervoor zijn aangevoerd tegen het ontwerp-inpassingsplan gelden evenzeer ten aanzien van de ontwerpbesluiten ter uitvoering van het inpassingsplan.

MER

19. Voor de keuze van de locatie van het windpark en de aanvaardbaarheid ervan wordt in het ontwerp-inpassingsplan verwezen naar het MER hoofdrapport van 8 september 2015. Dat rapport staat echter vol met onzekerheden. In het MER is (terecht) vermeld dat het LOFAR project een wereldwijd unieke soort telescoop is. Daardoor is er volgens het MER nog weinig bekend over de effecten van andere activiteiten op de functionaliteit (zie blz. S.6 van het MER) en is op voorhand niet vast te stellen of en welke mogelijke effecten op LOFAR te verwachten zijn. Zekerheidshalve zijn daarom

SIX ADVOCATEN

DATUM
20 april 2016

DOSSIER
62.554

PAGINA
7/10

twee varianten onderzocht met gelijke turbintypes en turbinelocaties, maar waarbij de turbines binnen LOFAR II zone zijn komen te vervallen. Uit dat onderzoek volgt dat de LOFAR varianten (AL en BL) op horizonbeslag en effect op visuele rust beter scoren door minder turbines, maar dat vanuit landschappelijk oogpunt sprake is van een onherkenbare opstelling door het uitsluiten van windturbines in LOFAR II zone die geen relatie heeft met het onderliggende landschap (zie blz. S.15). Voor zover dit betekent dat de LOFAR varianten enkel zijn afgefallen vanwege landschappelijke bezwaren, is dat onbegrijpelijk en onaanvaardbaar. Overigens stelt ASTRON vast dat, hoewel het te waarderen is dat deze alternatieven zijn beschouwd, deze detailvarianten geen oplossing bieden. De effecten nemen weliswaar af naarmate de afstand tussen LOFAR en de windturbines toeneemt, maar ook de varianten kunnen de nadelige effecten niet voorkomen.

20. Ondanks alle onzekerheden en leemtes in kennis over de effecten op LOFAR (zie 18.1 op blz. 293) wordt toch geconcludeerd dat uit het uitgevoerde onderzoek blijkt dat effecten mogelijk zijn, maar dat op basis van factoren zoals horizonbeslag (bezien vanuit de telescoop) en berekende reflectie, etc. de invloed “waarschijnlijk relatief gering” is (zie blz. S.17). Vervolgens wordt dan wel gesteld dat het vrijwel onmogelijk blijft om vooraf effecten exact te bepalen of uitspraken te doen over welke afstanden dan in acht genomen moeten worden om effecten op voorhand uit te kunnen sluiten. Wat de waarde is van de eerdere conclusie dat de effecten waarschijnlijk wel zullen meevallen en waar die dan op is gebaseerd is ASTRON volstrekt onduidelijk.
21. Uit het gestelde in 13.3.4 (blz. 226) van het MER blijkt bovendien dat alleen onderzoek is gedaan naar de “voorzijde” van het proces, dat wil zeggen het ontvangen van signalen door de telescoop. De “achterzijde” van het proces, de dataverwerking door ASTRON, is buiten beschouwing gelaten aangezien kennis over dit proces vooral bij ASTRON aanwezig is en de dataverwerking ook nog in ontwikkeling is. Daardoor is het voor de MER onderzoekers niet goed mogelijk hierop in te gaan.
22. Bij het verstoringsonderzoek is er in het MER van uit gegaan dat waarnemingen door LOFAR telescoop niet worden uitgevoerd beneden een hoek van circa 22 graden. Waar die aanname op is gebaseerd is onduidelijk en hij is ook onjuist. De individuele antennes van LOFAR hebben een dusdanige gevoeligheid voor straling uit alle richtingen, ongeacht de richting waarin op enig moment beeldvorming met de combinatie van antennes en stations plaats vindt, dat de hoek van 22 graden die in het MER wordt genoemd, niet relevant is. Het is ASTRON als gezegd niet duidelijk waar deze aanname vandaan komt. Het is in ieder geval niet terug te herleiden tot de registratie van LOFAR bij de ITU want daarin is uitgegaan van een elevatie van 5-90 graden (en dus niet 22-90 graden) en een azimuth van 0-360 graden, zowel voor de HBAs als de LBAs (BR IFIC 2815). De antennes hebben ook onder 5 graden gevoeligheid. Zodra een stoorzender boven de horizon “uitpiept”, is die, mits sterk genoeg (en dat is al gauw het geval), te ontvangen door LOFAR.

SIX ADVOCATEN

DATUM
20 april 2016

DOSSIER
62.554

PAGINA
8/10

23. Gesteld wordt dat het wellicht mogelijk is om de (bekende) frequenties van de EMC waarden uit de waarnemingen te filteren en zodoende een eventueel effect teniet te doen (zie blz. 228), aangezien deze methode ook wordt toegepast voor andere EMC bronnen in het gebied, zoals radiozenders en gemotoriseerd verkeer. Deze veronderstelling is echter onjuist. Bepaalde soorten storing kan ASTRON niet filteren, zo blijkt duidelijk uit het onderzoek bij de Eemshaven: scheiding tussen astronomisch signaal uit het heelal en verstoring door aardse bronnen is niet mogelijk. Gegevens die beïnvloed zijn door storing moeten worden weggegooid.
24. Met betrekking tot de effecten door reflectie is in het MER verwezen naar het onderzoek van PagerPower (zie blz. 229) de uitkomst van de berekening van PagerPower is dat de toename aan ongewenste signalen als gevolg van reflectie door windturbines circa 0,55% bedraagt. Zonder nadere motivering wordt gesteld dat deze waarden waarschijnlijk verwaarloosbaar zijn. Zoals in de inleiding al is opgemerkt, ontbreekt het bij PagerPower aan de voor deze beoordeling vereiste specifieke deskundigheid. Het PagerPower rapport wuift zonder voldoende argumentatie de invloed van storing uit de nabije omgeving van de windturbines weg, terwijl uit de experimenten beschreven in het Technisch Rapport blijkt dat die vorm van storing juist dominant is. Storing die de windmolens uit hun eigen nabije omgeving naar LOFAR reflecteren kan alleen worden voorkomen door rond elke windmolen een beschermende zone tegen alle externe storing veroorzakende activiteiten (zoals Zone II rond de LOFAR core) met een straal van 5 km te handhaven (hetgeen gezien de feitelijke situatie niet realistisch is).
25. Terecht wordt in het kader op blz. 231 vermeld dat de uitkomsten van het onderzoek van PagerPower zijn besproken met ASTRON en dat tijdens dit overleg is gebleken dat de beschouwde aspecten overeenkomen met de opvattingen van ASTRON over de mogelijke effecten. De resultaten worden echter niet door ASTRON gedeeld en dat heeft ASTRON ook aan de minister kenbaar gemaakt in haar brief van 16 januari 2015. Op dat moment was het technisch nog vrijwel onmogelijk de effecten van de plaatsing van de turbines op de waarnemingen door LOFAR vooraf te kwantificeren (nu is dat wel gebeurd in het eerder genoemde Technisch Rapport, bijlage 7).
26. In het MER werd er nog van uitgegaan dat verder onderzoek naar verwachting niet tot harde conclusies zou leiden (blz. 232). Tegen die verwachting in, is met het eerder genoemde Technisch Rapport wel duidelijk geworden wat de effecten zijn en die blijken aanzienlijk. Dit Technisch Rapport had de minister op het moment dat het ontwerp-inpassingsplan ter inzage werd gelegd, maar om onbegrijpelijke reden is daar niets mee gedaan. De minister heeft het ontwerp-inpassingsplan dan ook gebaseerd op achterhaalde en onvolledige informatie. Alleen daarom al kan het inpassingsplan niet ongewijzigd worden vastgesteld.
27. Onder 13.4 van het MER wordt een aantal mitigerende maatregelen vermeld waarover nog met ASTRON overlegd moet worden. Deze maatregelen zullen echter aantoonbaar niet functioneren:

SIX ADVOCATEN

DATUM
20 april 2016

DOSSIER
62.554

PAGINA
9/10

- A) Filteren behelst het weggooien van waarnemingen waarin storing zit. Het is zelfs niet eens in principe mogelijk om storing uit LOFAR gegevens “af te trekken” met 50 verschillende richtingen voor de 24 kernstations, aangezien er in één seconde per kanaal niet voldoende fundamentele informatie valt te vergaren met die 24 stations om de berekeningen uit te kunnen voeren. Op dit moment gooit LOFAR tussen de 3% en 7% van de gegevens weg. De experimenten in het Technisch Rapport (bijlage 7) tonen onomstotelijk aan dat vanwege de windmolens in ieder geval in de lage band van LOFAR alle gegevens van combinaties van de kernstations (en de meest nabije buitenstations) zouden moeten worden weggegooid en er dus niets overblijft.
- B) Een ander turbinetype helpt wellicht met het beperken van door windmolens zelf uitgezonden storing, maar is niet effectief in het tegengaan van de verstrooiing van storing uit de nabije omgeving van de windmolens. Daarvoor is het nodig om ten minste rotorbladen te gebruiken waar geen geleidend materiaal in verwerkt is.
- C) Extra antennes plaatsen: dat zou in theorie kunnen maar het zou betekenen dat om LOFAR als wetenschappelijke faciliteit in zijn huidige topositie te houden, volledige duplicatie nodig is van het centrale gebied op een locatie die ten minste 15 km is verwijderd van locaties waar enige huidige of toekomstige windparken worden gerealiseerd. Indien een dergelijke locatie al gevonden zou kunnen worden, dienen daar in de omgeving tot een afstand van 5 tot 10 km ook enkele nieuwe buitenstations te worden gebouwd. De daarmee gepaard gaande investering zal ten minste € 100 miljoen bedragen.
- D) Verplaatsen van windturbines: ook dit is in theorie denkbaar, echter de zone II is bepaald met het oog op laagbouw economische activiteiten en nadrukkelijk niet met 200 m hoge windturbines in gedachte. Hoewel uit een rapport van het Committee on Radio Astronomy Frequencies (CRAF) geschreven door Axel Jessner (Max-Planck-Institute für Radio Astronomy, Bonn, 2011), getiteld "Report on wind farms and Radio Astronomy", Figuur 3, blijkt dat nadelige invloeden al vanaf 61 km afstand verwacht mogen worden, kan uit het feit dat LOFAR geen hinder ondervindt van een Duits windpark bij Ter Apel op een afstand vanaf ongeveer 17 km, en de argumenten omtrent terrein afscherming in het Technisch Rapport, een afstand van 15 km vanaf de LOFAR kern als minimumafstand worden aangehouden om LOFAR te beschermen tegen de nadelige invloeden van windturbines. Het bewuste CRAF rapport was in ieder geval op 30 november 2015 al bij PagerPower bekend.
28. Wat uit het MER wel duidelijk naar voren komt is dat er een relatie is tussen de afstand tussen het windpark en LOFAR. Om die reden wordt aanbevolen om deze afstand zo groot mogelijk te maken (blz. 247). Daar is ASTRON het geheel mee eens.

DATUM
20 april 2016

DOSSIER
62.554

PAGINA
10/10

Aan die aanbeveling wordt echter met het voorliggende ontwerp-inpassingsplan geen of in ieder geval onvoldoende gevolg gegeven.

Conclusie

29. Concluderend is ASTRON van mening dat het voorliggende ontwerpbesluit is gebaseerd op incompleet en onjuist uitgevoerd onderzoek. In het MER en ook in het inpassingsplan is onderkend dat het onderzoek van PagerPower op onderdelen geen uitsluitel biedt over de exacte effecten van de windturbines op de waarnemingen door LOFAR. Niettemin wordt op basis van dit onjuiste en onvolledige onderzoek beoordeeld dat de effecten aanvaardbaar zijn. Die conclusie kan niet gedragen worden door de onderzoeken. Het ontwerp-inpassingsplan is dan ook niet met de vereiste zorgvuldigheid voorbereid en alleen al om die reden kan het inpassingsplan niet, althans niet ongewijzigd worden vastgesteld.
30. Uit door ASTRON zelf uitgevoerd onderzoek naar de effecten op een andere locatie blijkt zonder meer dat er aanzienlijke effecten zijn door de nabijheid van windturbines. Dat onderzoek is ten onrechte niet in de onderzoeken en de besluitvorming betrokken.
31. Het bovenstaande betekent ook dat de belangenafweging op een onjuiste wijze heeft plaatsgevonden aangezien ervan uit is gegaan dat de effecten te verwaarlozen zijn en daarmee aanvaardbaar. Dit is echter aantoonbaar onjuist.
32. ASTRON verzoekt u dan ook de hiervoor genoemde desastreuze gevolgen voor LOFAR, zoals gedocumenteerd in het Technisch Rapport en het Wetenschappelijk Rapport (alsnog) bij de besluitvorming over de definitieve vaststelling van het inpassingsplan te betrekken en op basis daarvan het inpassingsplan niet, dan wel in een in overleg met ASTRON, gewijzigde vorm vast te stellen, zodanig dat LOFAR daardoor niet wordt gehinderd.

Hoogachtend,

Six Advocaten B.V.

PRODUCTIE 1

Rectificatie Kennisgeving Windpark De Drentse Monden en Oostermoer, Ministerie van Economische Zaken en verlenging zienswijzentermijn

Op donderdag 3 maart 2016 is in de Staatscourant (nr. 10908) en huis-aan-huisbladen kennisgegeven van de terinzagelegging van de ontwerpbesluiten Windpark De Drentse Monden en Oostermoer. In deze kennisgeving is aangegeven dat de stukken vanaf vrijdag 4 maart 2016 gedurende zes weken ter inzage liggen. Echter, geconstateerd is dat bij de op 4 maart 2016 ter inzage gelegde stukken abusievelijk het ontwerpvaststellingsbesluit inpassingsplan ontbrak. Dit ontwerp is in de periode van 9 tot en met 10 maart 2016 alsnog bij de op onderstaande 3 genoemde locaties ter inzage liggende stukken gevoegd. Tevens is het ontwerpvaststellingsbesluit op 10 maart 2016 digitaal beschikbaar gesteld op de websites van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland en ruimtelijkeplannen.nl.

Vanwege de latere terinzagelegging van het ontwerpvaststellingsbesluit bij de ter inzage gelegde stukken wordt de termijn voor het indienen van zienswijzen op alle ontwerpbesluiten en de daarop betrekking hebbende stukken verlengd met 6 dagen.

Van 10 maart 2016 tot en met 20 april 2016 liggen de ontwerpbesluiten, inclusief het ontwerpvaststellingsbesluit inpassingsplan, ter inzage voor het project Windpark De Drentse Monden en Oostermoer.

Iedereen kan gedurende deze verlengde termijn reageren op alle ontwerpbesluiten en de daarop betrekking hebbende stukken met een zienswijze.

U kunt de stukken inzien op www.bureau-energieprojecten.nl en op papier tijdens reguliere openingstijden bij:

- gemeente Aa en Hunze, Spiekersteeg 1, 9461 BH Gieten;
- gemeente Borger-Odoorn, Hoofdstraat 50, 7875 AD Exloo;
- gemeente Stadskanaal, Raadhuisplein 1, 9501 SZ Stadskanaal.

PRODUCTIE 2

Comments on 'Preliminary LOFAR Technical Impact Assessment'

ASTRON, 22/10/2012

The comments listed below are our main comments on the "Preliminary LOFAR Technical Impact Assessment" document by PagerPower as was discussed on October 5th. Although it is a somewhat lengthy list, it is not intended to be complete in scope, nor intended to be complete in depth.

1 General Comments

This section contains general comments on the PagerPower report.

1. The analysis and assessment approach is not clearly defined. Also, as no windmill type has been selected yet, how does this influence the assessment approach?
2. Assumptions are not or not clearly listed and described.
3. Some information relevant to verify the assessments, is confidential and not accessible to the general public (and not accessible us)
4. Bibliography doesn't seem to be adapted to content of report
 - a. Several documents mentioned in bibliography are outdated
 - b. Several documents in bibliography are never used in the report
 - c. Several documents in report are not mentioned in bibliography
 - d. 'Best practice based on Pager Power's experience' seems to be undocumented
5. Information about the interferer system (wind farm) is sparse
6. Information about the victim system (LOFAR) is mostly lacking
7. ITU-R RA.769-2 is important reference document describing 'what constitutes detrimental interference' for radio astronomy, but it has not been considered.
8. Radio astronomical equipment is usually employed in a linear way. Therefore it is, in particular cases, important to translate the logarithmic scales into linear scales to be able to assess the impact.
9. Wind turbines contain moving/rotating objects, causing time variable effects, which have a significant effect on the performance of LOFAR. Time variability is not assessed at all in the report.
10. Coupling of environmental interference in e.g. conductive loops inside the wind turbines can be retransmitted. This effect is not investigated.
11. Effects of lightning protection and sparking are not investigated
12. There is no reference to norms (e.g. NEN-EN-55011 or NEN-EN-55022) or EC directives that are or can be considered applicable for wind turbines

2 Specific Comments

Comments related to the text of the report are given in this section.

2.1 Executive Summary

This section contains comments on the text of the Executive Summary. More comments are given in the respective sections.

1. 'Guidance' is poorly described and not referenced
2. Why potential mitigation solutions is a goal of this report? Doing so, one first needs to model the complete (!) LOFAR signal chain and processing steps to identify possible mitigation solutions and the relevance of these solutions.
3. Emission guideline documents – There exists other guidelines as well, eg. the NEN-EN-55011.
4. The impact of the horizon is not only a visibility calculation. The radio horizon is a different one compared to the visible horizon. This should be addressed.

5. In the analysis of increasing noise power a lot of assumptions are made. This must be mentioned in the executive summary. Now it looks if the turbines will give a 0.55% (are both numbers significant in this?) rise of noise. We can ask additional questions like:
- How was the turbine configuration?
 - Is this due to one turbine or more?
 - What is the assumption on the placement of interferers?
 - Are extra interferers added due to a new high reflecting and diffracting object?
 - What is the effect in frequency occupation?
 - Etc. etc.

Without the assumptions, it is not possible to claim an overall increase of 0.55% in noise power. And especially not significant in two digits!

- In the emission conclusions again significance in the numbers is high (25.2 dBuV/m). Again, what are the assumptions? What are the reasons for the spikes? How many spikes are present.
- The conclusion of the analysis of the Enercon EMC report should be: 'no real measurements of turbine emissions are available and should be performed to validate the calculations and assumptions'.
- Is the converter the only source of EMI?
- Regarding the potential mitigation options:
 - Filtering is not an option. Initial interference emission spectra we have seen show a dense forest of interference spikes. Filtering based on flagging (as we use as mitigation strategy) will dramatically decrease the sensitivity of the instrument because large fractions of the bands will need to be cut out. Also, it is not just the emission spectrum from one windmill, it is a cumulative effect in which each windmill will probably have different emission spectra. This must be considered in the report as well.
 - Exclusion zones are a good solution. The question is, however, what are the parameters to define an exclusion zone and, even more important, what are the values of these parameters to determine the exclusion zone.
 - Shielding of the turbines will decrease the emission of RFI by the turbines. However, the emission of the tower as a whole should include grounding (grounding loops), cabling filtering, etc etc. We wonder whether the emission issue is approached at system level (as it should) or component level. There will be no impact on reflection, scattering and diffraction issues with turbines.
 - Additional LOFAR antennas will not eliminate the impact of turbines. For LOFAR operation we really need a central core. If the core is affected, we cannot remedy this by adding one or a few stations at longer distances. It is not likely that only one or two stations in the core will be affected because of the close proximity of all core stations.
 - Improvement of LOFAR processing algorithms may sound as a logical mitigation technique, however, this will not eliminate the impact of turbines. The problem with this is that (unlike other RFI) turbine RFI emissions are expected to densely fill all spatial, frequency and temporal domains with interference, and that algorithms therefore will not work. But even if they would, they would be extremely costly.
 - RF shielding for a large instrument as LOFAR is not feasible at all. It will also create new reflection, scattering and diffraction objects, making the RFI issue even more complicated.
- The impact of the horizon is of huge impact. The LOFAR antennas are sensitive in all directions. It is a misunderstanding that the impact of the horizon is only present in case of observing in that direction. Signals coming from the horizon will enter the system.
- The conclusion that Pagerpower considers it unlikely that reflection of existing noise sources will be of concern is incorrect! Noise sources for radio astronomy purposes can be anything, including strong signals. Simple calculations show that signals not detectable without a turbine show up in the data in the situation turbines are placed.

12. Pagerpower suggest other turbines (eg. the Enercon turbine) to reduce the impact of emissions of turbines. Measurements can validate this statement. However, besides direct emission, other effects are present. These should also be taken into account !!!
13. Item 2 of purpose is not addressed

2.2 Section 1

1. §1.1: The known interaction of wind turbines with radio and radar can, of course, be used. However, LOFAR is different in some aspects and that should be emphasized in the report.
2. §1.2: The statement "The level of impact cannot be quantified exactly" should be cleared. There are parameters which can be quantified. Now it looks as if it is not possible at all to say something about the impact of turbines on LOFAR measurements.
3. §1.3: Why is a 2D reference system used? Seems too simple, because terrain heights impact results. Therefore a 3D reference system such as ITRF or WGS84 is more appropriate. Furthermore UTM seems unusual for NL, RD-NAP is more appropriate.

2.3 Section 2

1. Explain why this configuration is chosen. Worst case? Realistic?
2. Enercon E-101 is one option. Is this the preferred option?
3. §2.3: There are two types of fields: core stations and remote stations each with their own configuration. A remote station has been magnified, but the core stations will suffer most from the wind farm.
4. §2.3: Besides the description of the location, it is also necessary to mention other parameters of interest:
 - a. Height of the antennas
 - b. Frequency ranges
 - a. Quick impression of the processing chain, eg. digital vs. analog beamforming
 - b. Etc
5. §2.4: ITU-R RA.769-2 is calculating detrimental threshold levels using a side-lobe gain of 0 dBi. Because of the nearly omnidirectional nature of the LOFAR antennas, it is/seems a valid assumption to use this value for LOFAR antennas as well.

2.4 Section 3

1. References to literature for the different mechanisms are missing
2. Emissions are missing
3. Diffraction is missing
4. Reflections should also include scattering
5. There is much more to say about mechanisms and propagation. Either mention them or refer to relevant literature! This is of major impact of the analysis!

2.5 Section 4

1. What is the purpose of having sections 3 and 4? They seem to overlap each other. Maybe combine these sections?
2. §4.1: Diffraction is missing
3. §4.2: Not clear what is meant by 'Furthermore, the power and temporal nature of the signals being investigated can be accurately modelled'? How does it end up in this report? Transients are quite difficult to model.
4. §4.3: The guidelines for detrimental interference for radio astronomy stations in allocated RAS bands can be found in ITU-R RA.769-2. This includes a number of frequencies in the LOFAR band.

2.6 Section 5

1. Line of sight analysis is not appropriate:
 - a. Bacon (ref 11) indicates that for fixed links (observation of radio astronomical source can be seen as a temporal fixed link) the 2nd Fresnel zone should be free for all frequencies in the case of moving obstacles such as wind turbines near the line of sight.
 - b. LOFAR antennas have a very large opening angle; they are almost omnidirectional. That means that all sources in the sky contribute to the signals received by the antennas. If strong sources such as Cygnus or the sun are close to the horizon and blocked or diffracted by a time varying obstacle such as a wind turbine or wind farm calibration will be very difficult/impossible.
2. §5.2: Height of the low band antenna is 1.7 meter, so why not calculate with that. A small signal in the tip of the antenna can induce a small current and might also be detectable by LOFAR.
3. §5.2: Height of the high band antenna is 0.6 meter!
4. Does table 2 take into account variation in terrain height?
5. How has black contour in Fig 5 been determined and for which frequency?
6. Figure 6: Now the tip of the antenna is taken to determine the horizon. Why not 1 meter here? Doing so, the 'new horizon' number changes as well (a little bit).
7. §5.6: Fresnel zones not included, so numbers are wrong.
8. It is a misunderstanding that we don't use low elevations for radio astronomy. Some radio sources are only observable at low elevations.
9. And even if we don't observe at low elevations, energy is still fed into the (almost omnidirectional) antennas due to the turbines. This is because the antennas are sensitive to all directions. Beam forming is done later in the signal chain.
10. §5.8: Now ITU-R P.526-12 is available
 - a. Section 4.2 of P.526 is about rounded obstacle, which is not applicable. Should be section 5.1
 - b. Calculation seems to be made at 120 kHz according to Appendix B
 - c. Used parameters for finite width screen are not given
 - d. Why is there no maximum value returned? Seems quite important.
 - e. Here you are talking about diffraction and not about shadowing. Please, explain the difference.
 - f. Table 3 and text are mentioning different numbers. Please explain!
 - g. Minimum loss in signal is negative. Does it mean that the signal is amplified? Please, explain
 - h. Time variability is not included
 - i. Polarization dependence not included
 - j. The calculation is for a single wind turbine, the situation will become worse for a wind farm
 - k. Especially for multiple wind turbines there appears to be a difference for the different polarizations
 - l. Diffraction has influence on the polarization properties of the signal, which are important for LOFAR
 - m. Average signal loss of 3.5 dB -> 55%, which is very high for LOFAR
11. §5.8: Please provide the used formulas in the XLS sheet of Appendix B.
12. §5.8: The assumption of a flat Earth is incorrect. Signals not observable in the first place will be observable in case a wind turbine is placed and diffraction occurs.
13. §5.9: blocking of existing noise sources will be less than 2 dB, but according to §5.8 they can also be amplified. Please, explain.
14. §5.10: Explain the value of approximately 1.5 dB. Is it the value on the text of §5.8 (which is wrong!) or is it something else?
15. §5.11: Minimum horizon is required for LOFAR and should be determined for 2nd Fresnel zone to avoid diffraction.

2.7 Section 6

1. §6.1: filtering out interference is at the cost of data loss (and cost) and cannot be applied for all kinds of interference. As mentioned above, it is expected that (unlike other RFI sources) all

spatial, spectral and temporal domains will be densely filled with wind-turbine RFI. Also broadband low level interference is a problem, because it will not be detectable by the detection algorithms at correlator level, but will show up after integration.

2. §6.2: total height of mast is 300 m. It is operational now.
3. §6.2: You mention that diffraction losses are accounted for. How? Did you use ITU-R P.2001-1 or ITU-R P.1546-4?
4. §6.4:
 - a. Why is the static reflective component of less interest? Actually what is this?
 - b. What are the wind turbine parameters for the assumed RCS?
 - c. Extrapolating from S-band via L-band to VHF frequencies one would expect a much higher RCS (10000 m²). Literature also gives values of 10.000 m² at LOFAR frequencies. So the claim that of 1000 m² is very conservative is not correct in our opinion. And it is a major assumption in the calculations. Therefore it should be mentioned in the executive summary.
 - d. If it is so difficult to determine RCS, one should take a worst case scenario. Also, the main wind direction is South-West, so the windfarm will be pointing towards the LOFAR core most of the time, leading to a high RCS.
5. §6.5:
 - a. Why is the method of eq.2 more appropriate? Please, provide a reference and explain!
 - b. Calculation has been made just for one position in the centre of the core. Why not for more positions (especially CS103) like in Table 2 (section 5)?
 - c. Using a calculation sheet is good. I assume that the formulas in Appendix C are used to calculate the impact. These formulas are, however, a first approximation of the effects. A free-space-loss model is used (decrease attenuation by the distances squared). This is not the real situation. That means that:
 - i. Attenuation of the carrier at the LOFAR antenna is much more than free space loss. Especially because the antenna height of the LOFAR antenna is 1.7 meters
 - ii. Attenuation of the interference path is less than the carrier path, because the height of the reflector is much higher (100 meter or even higher).
 - iii. So the CIR is much smaller than is suggested in the report
 - d. Only the Hoogersmilde is included in this calculation. What about other transmitters (e.g. DAB-T in Germany) and the risk of reflection of emissions from other installations. Section 5 shows that such signals can be amplified.
6. Effects on polarization of radiation are not included
7. Could you please explain difference between reflection and scattering?
8. §6.7: Study is too incomplete to draw any conclusions

2.8 Section 7

1. Wind turbines can generate lots of emission when starting up and synchronizing to the power grid. This happens frequently and for a large wind farm with 100 turbines this is an important source of semi-continuous emission.
2. §7.1:
 - a. Which emission criteria are applicable in general (provide reference)
 - b. As formal guidelines for LOFAR one can use:
 - i. Provinciale omgevingsverordening met Zone I en II
 - ii. ITU-R RA.769
3. §7.2+§7.3:
 - a. Please provide reference to Siemens report
 - b. Include description of tested wind turbine (type and main parameters)
 - c. I assume that limit should be 30 dB μ V/m
 - d. Antenna is at 1 m above ground, but emission might be at 150 m or more from detector. If emission is coming from nacelle at 135 m, measured at 1m high, at 30m from tower -> distance is 137.3m -> 13.2 dB more. Not including directionality of antenna.
 - e. How does spectrum look like?
4. §7.6: what is location of converter?
5. §7.8:
 - a. Please provide reference to Enercon report

- b. Was wind turbine completely without power (also no voltage on converters and control electronics) during reference measurement? It seems that this electronics is also generating emissions when no electricity is generated
 - c. How does spectrum look like?
6. Conclusions that emission of turbines will be detectable by LOFAR are correct. Question is, if the turbines increase the noise compared to the existing noise without the turbines. In that respect also the minimum distance can be calculated.
 7. Conclusion that new measurement should be done is correct. Emission measurements should be done in a systematic way, including the identification of the main emitters in the wind turbine at different circumstances.

2.9 Section 8

See also the comments on the Executive Summary

1. §8.2: Impact on the performance of LOFAR:
 - a. Filtering is done by flagging or omitting data. This means data loss -> longer integration needed, less efficient use of LOFAR, calibration more difficult
 - b. Flagging is done based on interference detection in data. This doesn't work very well for low-level and broadband RFI such as from EMC emission, so the impact will be very big.
2. §8.3: Exclusion zones have been established in Provinciale Omgevingsverordening (Zone I and II) at the level of provinces and communities.
3. §8.5: Placement of additional antennas is not viable, because LOFAR core is there. It has already most of the receiving surface of LOFAR and additional antennas in the same area do not improve the situation. The location of the LOFAR core has been selected based on numeral measurements in the north of NL. This is the best location (radio quiet).
4. §8.7: It seems quite difficult to place a screen of 200 m high and several km long between LOFAR and the wind turbines. Would not be good for the wind turbine and cause a lot of additional reflection and scattering. Apart from that diffraction allows EMC emission to pass.
5. §8.8: No transmitters are allowed in zone I of the Provinciale Omgevingsverordening and in zone II the installation and use of transmitters has to be coordinated with ASTRON.

2.10 Section 9

See earlier comments.

This section has to be written entirely

2.11 Appendices A & B

1. Please explain what we see in these sheets
2. Calculation in Appendix B has been done with 120 kHz, which is probably a mistake.

2.12 Appendix C

1. Equations A1.3 do not include terrain or diffraction. Different from what is stated in text in §6.2.
2. Reference to HS Dabis and RJ Chignell is not in bibliography

2.13 Appendix D

See General Comments and other earlier comments.

PRODUCTIE 3

De impact van het geplande Windmolenpark Drentse Monden op het wetenschappelijke rendement van LOFAR (Wetenschappelijk Rapport)

	Organisatie / Organization	Datum / Date
Auteur(s) / Author(s): Director Radio Observatory at ASTRON en Director International LOFAR Telescope	ASTRON	2015-11-14
Controle / Checked:		
Goedkeuring / Approval:		
Autorisatie / Authorisation:		

© ASTRON 2009

All rights are reserved. Reproduction in whole or in part is prohibited without written consent of the copyright owner.

Distribution list:

Document history:

Revision	Date	Author	Modification / Change
0.1	2015-11-09		Aanmaak, eerste concept op hoofdlijnen
0.2	2015-11-11		Afscheiding technisch document Brentjens
1.0	2015-11-14		Versie voor Min. EZ

Inhoudsopgave:

Contents

1	Achtergrond	3
2	Samenvatting, Conclusies	3
3	Impact op het wetenschappelijke rendement	4
3.1	Wetenschappelijke hoofddoelstellingen vanuit het ontwerp van LOFAR	4
3.1.1	De Zon en Space Weather	4
3.1.2	Kosmische Deeltjes (Cosmic Rays)	5
3.1.3	Magneetvelden in het heelal	5
3.1.4	Surveys: inventaris van radiobronnen op lage frequenties	6
3.1.5	Variabele en pulserende sterren: zwaartekracht en de grenzen van natuurwetten	6
3.1.6	De Epoch of Reionisation	7
3.1.7	Totale impact op het wetenschappelijke rendement	7
4	LOFAR in het decennium 2020 – 2030	7
5	Internationale consequenties	8

Referenties:

[1]

Terminologie:
